Ο ΓΟΛΓΟΘΑΣ ΤΟΥ ΕΝ ΤΟΥΡΚΙΑ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

1919

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΚΡΗΤΙΚΟΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
43546

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«Le gouvernement de la Turquie était représenté comme un pur accident de la force; son maintien comme un opprobre pour la civilisation.

«Un orateur eminent disait aux représentants de la France: «cessez de compter sur leur régénération, elle est impossible; ce ne sont plus des hommes à changer, mais à chasser.»

«Islamisme et civilisation son deux choses qui hurlent de se voir réunies.

Henri Mathieu
Hist. de la Turquie. 1858. Paris

Ἡ ἐπιδρομὴ τῶν Τούρκων εἰς τὰς ἑλληνικὰς χώρας ὑπῆρξε δι' αὐτὰς δεινὴ συμφορά, ἀνωτέρα κατὰ τὰ ἀποτελέσματα τῶν κατ' αἰῶνα σχεδὸν ἐπαναλαμβανομένων βαρβαρικῶν ἐν τῷ Βυζαντινῷ κράτει ἐπιδρομῶν. Ἡ τουρκικὴ φυλή, ἀμόρφωτος, ἀγρία, ἐμφορουμένη ἐνστίκτων αἱμοβόρων, ἔχουσα ὡς ἰδεώδη μόνον τὴν ἁρπαγήν, τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν ἐρήμωσιν(*), κατέστρεψεν ἐν βραχεῖ σχετικῶς χρονικῷ διαστήματι χώρας ἀνθούσας ἐν τῷ πολιτισμῷ καὶ ἐχούσας νὰ ἐπιδείξωσι πᾶν ὅ,τι καλὸν καὶ δὴ ἐν τῇ τελειότητι αὐτοῦ ἔν τε τῇ ἐπιστήμῃ καὶ ταῖς τέχναις.

Αὐτὴ ἡ κατάκτησις Ἑλληνικῶν πόλεων καὶ χωρῶν ἀπετέλει τὴν ἀρχὴν τῶν δεινοπαθημάτων τῶν χριστιανῶν, ἅτινα ἦσαν τοσούτῳ μᾶλλον μεγάλα καὶ ἀνύποιστα, ὅσῳ

(*) «Ἦν γὰρ τὸ ἔθνος τῶν Τούρκων, ὡς οὐκ ἄλλο, φιλάρπαγον καὶ φιλάδικον». (Δούκας σελ. 135 ἐκδ. Βόννης).

αἱ πλεῖσται τῶν πόλεων καὶ χωρῶν τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους δὲν ὑπετάσσοντο ἀναιμωτί, ἀλλὰ προέβαλλον ἰσχυρὰν καὶ ἀπεγνωσμένην ἀντίστασιν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον παρεῖχε τὸ δικαίωμα τοῖς κατακτηταῖς κατὰ τὸν πολεμικὸν νόμον, τὸν ὁποῖον ἡ ἀγρία αὐτῶν φύσις καθιέρωσε, νὰ μεταχειρισθῶσιν ὡς αὐτοὶ ἐβούλοντο τοὺς ὑποτασσομένους. Ἐπηκολούθουνλοιπὸνσφαγαὶ ἀνηλεεῖςχριστιανῶν(*)πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας(**), βασανιστήρια τῶν ἐξεχόντων καὶ προκρίτων, αἰχμαλωσίαι τῶν τε στρατιωτῶν καὶ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ, μετατοπίσεις ἀθρόαι καὶ πώλησις ἐν ταῖς ἀγοραῖς τῶν σημαινουσῶν πόλεων (ἀβρὰτ παζὰρ) παρθένων καὶ νέων, προωρισμένων ἵνα κορέσωσι τὰ πάθη τῶν ἰσχυόντων. Μεχμὲτ ὁ Β΄, π.χ., καταλαβὼν τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα καὶ τὴν Πελοπόννησον, ἐκ τῶν ἡγεμόνων Σπάρτης, Ἀχαΐας καὶ Ἀττικῆς ἄλλους μὲν ᾐχμαλώτισεν, ἄλλους δὲ ἔπνιξε καὶ ἄλλους ἐξώρισε, τὰς πόλεις δὲ αὐτὰς «ἐσύντριψε, κατέκαυσεν, ἠρήμωσε, τοὺς δὲ ὑπερασπιστάς των ἀπεκεφάλισεν, ἐπριόνισε, κατεσπάραξει». Σελὴμ ὁ Β΄, κυριεύσας τὴν Λευκωσίαν τῆς Κύπρου (1570-1571), ἀφοῦ διὰ τοῦ Λαλᾶ Μουσταφᾶ ἐξέδηρε τὸν φρούραρχον αὐτῆς τὸν ἥρωα Μαρ-

(*) Γράφουσι καὶ **ἐπαναλαμβάνουσιν** οἱ ἱστορικοὶ τοῦ 15ου αἰῶνος, ὅτι μόνον ἐπὶ τῆς βασιλείας Μωάμεθ τοῦ κατακτητοῦ καὶ κατὰ διαταγὴν αὐτοῦ ἐφονεύθησαν **ὀκτακόσιαι ἑβδομήκοντα τρεῖς χιλιάδες (873,000) πρόσωπα!!**

(**) Κατὰ τὸν Σ. Πανδουγῖνον ἐπὶ παραδείγματι Μωάμεθ ὁ κατακτητὴς διέταξεν ἡμέραν τινὰ καὶ ἀνέῳξαν τὰς κοιλίας **14 παιδίων.**

καντώνιο Βραγοδῖνο, ἀφῆκε τοὺς στρατιώτας του ἐλευθέρους νὰ διαπράξωσιν ἀποτρόπαια κακουργήματα καὶ οὗτοι «ἐσκότωσαν ὅλους τοὺς στρατιώτας καὶ ἔπειτα ἤρχισαν νὰ διαρπάζουν, νὰ δεσμεύουν, νὰ ἀποκεφαλίζουν. Εἴκοσι χιλιάδες ἐσφάγησαν, δύο χιλιάδες ἐγένοντο σκλάβοι καὶ σκλάβαι, τεσσαράκοντα δὲ πλοῖα πλήρη Κυπρίων ἐστάλησαν εἰς Κων)πολιν καὶ ἐπωλήθησαν ὡς σκλάβοι». Ὅτε δὲ παρεδόθη ἡ Κίσαμος τῆς Κρήτης, «τετρακόσιαι ὡραῖαι γυναῖκες καὶ κορασίδες ἐνεκλείσθησαν εἰς τουρκικὰ χαρέμια».(*)

(*) Ἰδοὺ πῶς αὐτολεξεὶ περιγράφει τὰ κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Θεσσαλονίκης 1430 ὁ Θεσσαλονικεὺς Ι. Ἀναγνώστης: «.... Καὶ εἶδες ἂν δίκην μελισσῶν ἢ θηρῶν ἀγρίων εἰσιόντας αὐτοὺς, ὠρυομένους καὶ φόνον πνέοντας τὸν ἡμέτερον. καὶ τὴν πόλιν τοὺς μὲν πεζῇ τοὺς δ' ἐφίππους διαλαμβάνοντας. Ὡς δ' ἡ πόλις πεπλήρωτο πᾶσα καὶ πάντ' εἶχον αὐτοὺς καὶ νεὼ ἱεροὶ καὶ μοναὶ θεῖαι καὶ ἁγυιαὶ καὶ οἰκίαι, τότε δὴ τὸ θρήνων πολλῶν ἐκεῖνο καὶ δακρύων ἄξιον πρᾶγμα ἐπράττετο. Διαλαβόντες γὰρ τὴν πόλιν πᾶσαν, ὥσπερ εἰρήκαμεν, καὶ οἷα λύκοι βαρεῖς ἐφ' ἡμᾶς ἐφορμήσαντες, ἁρπάζειν ἅπαντας ἔδοξαυδον κατὰ τὴν τοῦ κρατοῦντος ὑπόσχεσιν· ἐφη γὰρ ἐν τῷ πολεμεῖν, ὡς εἴγε ἡ πόλις ληφθείη καὶ τὴν ἐπιθυμίαν εἰς πέρας ἀχθεῖσαν ἴδοι τὴν ἑαυτοῦ, ἔχειν μετ' ἐξουσίας ἕκαστον, εἴ τ' ἂν λάβοι, καὶ παρὰ παντὸς ἀναφαίρετον. Εἵλκον οὖν ἀναμίξ ἄνδρας, γυναῖκας, παιδία, πᾶσαν ὁμοῦ ἡλικίαν, δεδεμένους ὥσπερ ἄλογα ζῶα, καὶ πρὸς τὸ στρατόπεδον ἔξω τῆς πόλεως πάντας ἐξήγαγον Καὶ σιωπῶ τοὺς πεσόντας, οὐχ ὑπὲρ ἀριθμὸν ὄντας, κατά τε τὰ τείχη καὶ τὰς ἀγυιάς, μηδὲ ταφῆς ἠξιωμένους, ἑλώρια δὲ κειμένους κύνεσσιν οἰωνοῖσί τε πᾶσι καθ' Ὅμηρον, οὐκ ἂν ἄνδρας μόνον

Τὰ *παραδείγματα ταῦτα* **ἐλάχιστα ἐκ τῶν ἀπειραρίθμων**, *ἀναφέρομεν πρὸς ἀπόδειξιν τῶν καταστρο-*

ἀλλὰ καὶ γυναῖκας καὶ τούτων μάλιστα τοὺς γηραιοτέρους τε καὶ ἀσθενεστέρους. Σπεύδων γὰρ ἕκαστος τῶν πολεμίων δέει τοῦ πλήθους, οὓς ἐκράτησε, τὸ τάχος ἀγαγεῖν ἔξω καὶ τοῖς συσκήνοις αὐτοῦ παραδοῦναι, μή τινος ἰσχυροτέρου τὸ κέρδος γένηται, ὅπερ ἂν εἶδε τῶν ἀνδραπόδων ὑπὸ γήρως ἢ καὶ νόσου τάχα τινὸς οὐκ ἔχον τοῖς ἄλλοις βαίνειν παραπλησίως, τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμνε τούτου καὶ ζημίαν ἥκιστα ἐλογίζετο. . . . . Ὡς οὖν οὕτω ταῦτα προβαίη, καὶ περιέσχον ἡμᾶς εἰς ἑπτακισχιλίους ἀριθμουμένους ἅμα γυναιξὶ καὶ παιδίοις, πάντας εἰς τὸ στρατόπεδον ἀγαγόντες ταῖς σκηναῖς ἐνδιάγειν παρέσχον, δεδεμένους κἀκεῖ καὶ τὰ τιμήματα ἀπηρίθμουν ἑκάστων. Οἰμωγαὶ δὲ καὶ δάκρυα πανταχοῦ. Νήπια μὲν γὰρ, ὅσα ταῖς μητρῴαις ἐναποκείμενα ἦσαν ἀγκάλαις καὶ ὑποτίτθια, ἐλεεινῶς κλαυθμηρίζοντα ταύτας ἐζήτουν . . . . . Καὶ εἶδες ἂν ἐν ἑκάστῃ σκηνῇ γυναῖκας συμμιγεῖς ἀνδράσι πολίταις καὶ ἄνδρας ὁμοίως γυναιξὶ τῶν ἀλόντων· τῆς γὰρ ἁρπαγῆς κοινῆς γενομένης, ὁμοίως ἐν ὁμοζύγοις καὶ τέκνοις καὶ συγγενέσιν, ἄλλος μὲν ἥρπασε τὴν γυναῖκα, ἕτερος δὲ τὸν ἄνδρα καὶ ἄλλος τὰ τέκνα, καὶ λοιπὸν ἦσαν ἀναμὶξ οἱ καθόλου καὶ ἀγνοούμενοι παρ' ἀλλήλων. Μοναχοὶ δὲ γυναιξὶ συνελκόμενοι πρᾶγμα γέμον αἰσχύνης ἐδόκει, καὶ τοῖ ἕλκουσι τοῦτο γέλως ὑπῆρξε πλατύς».

Χείρονα τῶν ἀνωτέρω συνέβησαν κατὰ τὴν εἴσοδον τῶν βαρβάρων Τούρκων εἰς τὸν περικαλλῆ ναὸν τῆς τοῦ **Θεοῦ Σοφίας**, ἅτινα ὡς ἐξῆς περιγράφει ὁ Φραντζῆς (ἔκδ. Βόννης σελ. 288-9): «..... Καὶ οὕτως οἱ πολέμιοι ἐγκρατεῖς πάσης τῆς πόλεως γεγονότες ἡμέρᾳ τρίτῃ, ὥρᾳ ἦν τῆς ἡμέρας δ' καὶ ἥμισυ. . . . . Καὶ τῶν μὲν προσπιπτόντων ἦν ἁρπαγὴ καὶ αἰχμαλωσία, τῶν δὲ καταλαμβανομένων καὶ ἀνθισταμένων σφαγή. Καὶ οὐθαμῶς ἡ γῆ ἔν τισι τόποις ἐκ τῶν

φῶν, ὧν πρόξενοι ἐγίνοντο οἱ Τοῦρκοι εὐθὺς ὡς ἐπάτουν τὸν πόδα ἐπὶ προβαλουσῶν ἀντίστασιν χριστιανικῶν χωρῶν.

Ἀλλὰ ἡ ἀγρία καὶ αἱμοβόρος ψυχὴ τῶν ἀπολιτί-

νεκρῶν διεφαίνετο. Καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα ξένον καὶ θρήνους πολλοὺς καὶ ποικίλους καὶ ἀμετρήτους ἀνδραποδισμούς, τῶν εὐγενῶν ἀρχουσῶν καὶ παρθένων καὶ ἀφιερωμένων τῷ Θεῷ συρομένων ὑπὸ τῶν Τούρκων διὰ τῶν ἐθείρων καὶ κόμων καὶ πλοκάμων τῆς κεφαλῆς ἔξωθεν τῶν ἐκκλησιῶν μετὰ ὀδυρμῶν ἀνηλεῶς, τὴν βοὴν καὶ κλαυθμὸν τῶν παίδων, τοὺς ἱεροὺς καὶ ἁγίους οἴκους λεπλατισμένους, τὸ φρικῶδες καὶ ἀκουόμενον τίς διηγήσεται; ἦν ὁρᾶν τὸ θεῖον αἷμα καὶ σῶμα Χριστοῦ κατὰ γῆς χεόμενον καὶ ῥιπτόμενον, καὶ τὰ τιμαλφῆ δοχεῖα τούτου ἁρπάζοντες τὰ μὲν διέθραυον τὰ δὲ σῶα ἐνεκολπίζοντο, καὶ τοὺς ἐγκεκοσμημένους κόσμους ὁμοίως ἐποίουν, καὶ τὰς ἁγίας εἰκόνας μετὰ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ λίθων πολυτίμων κατεπάτουν, καὶ τοὺς κόσμους αἴροντες κλίνας καὶ τραπέζας ἐποίουν, καὶ μετὰ τῶν ἱερατικῶν στολῶν καὶ ἐνδυμάτων τῶν ἐκ σηρικῶν καὶ χρυσοϋφάντων ὄντων τοὺς ἵππους ἐσκέπαζον, καὶ ἄλλοι ἐπ' αὐτῆς ἵσθιον, καὶ τοὺς πολυτίμους μαργάρους τῶν ἁγίων κειμηλίων ἀναρπάστους ἐποίουν, τὰ ἅγια λείψανα καταπατοῦντες. Καὶ ἕτερα ἀνοσιουργήματα πλεῖστα ἐποίουν οἱ τοῦ ἀντιχρίστου πρόδρομοι . . . . . οὓ ἔσωθεν τῶν ἀδύτων καὶ ἄνωθεν τῶν θυσιαστηρίων καὶ τραπεζῶν ἵσθιον καὶ ἔπινον, καὶ τὰς ἀσελγεῖς γνώμας καὶ ὀρέξεις αὐτῶν μετὰ γυναικῶν καὶ παρθένων καὶ παίδων ἐπάνωθεν ἐποίουν καὶ ἔπραττον . . . . . , ... καὶ πάντα κῆπον καὶ οἶκον οἱ ἀσεβεῖς οὐκ εἴασαν ἀνώρυκτον, ἵνα τὰ κεκρυμμένα χρήματα εὕρωσιν. . . . . εὑρόντες ἐνεπλήσθησαν.»

Καὶ ὁ Δούκας δὲ (ἔκδ. Βόννης σελ. 291) γράφει περὶ τοῦ αὐ-

στων τούτων καὶ ἀπανθρώπων κατακτητῶν, ἐλαφρᾷ τῇ καρδίᾳ καταπατοῦσα καὶ ὅρκια καὶ συνθήκας, **τὰς αὐτὰς φρικώδεις καταστροφὰς ἐπέφερε καὶ κατὰ πόλεων καὶ χωρῶν δυνάμει συνθηκῶν παραδιδομένων αὐτοῖς.**

τοῦ γεγονότος: « . . . . . Τότε οἱ Τοῦρκοι κουρσεύοντες, σφάττοντες ἔφθασαν ἐν τῷ ναῷ καὶ εὑρόντες τὰς πύλας κεκλεισμένας σὺν τοῖς πελέκεσιν ἔδαλον κάτω, μὴ βραδύναντες. Ἐλθόντες δὲ ξιφήρεις ἐντὸς καὶ ἰδόντες τὸν μυριάριθμον δῆμον, ἕκαστος τὸν ἴδιον αἰχμάλωτον ἐδέσμει· οὐ γὰρ ἦν ἐκεῖ ὁ ἀντιλέγων ἢ ὁ μὴ προδιδοὺς ἑαυτὸν ὡς πρόβατον. Τίς ἐστιν ὃς διηγήσεται τὴν ἐκεῖ συμφοράν; τίς τοὺς γεγοντόας τότε κλαυθμοὺς καὶ τὰς φωνὰς τῶν νηπίων καὶ τὰ σὺν τῇ βοῇ δάκρυα τῶν μητέρων καὶ τῶν πατέρων τοὺς ὀδυρμοὺς τίς διηγήσεται; ὁ τυχὼν Τοῦρκος τὴν τρυφερωτέραν ἐρευνᾷ. Τὴν ὡραίαν ἐν μοναζούσαις προκατεῖχε μὲν εἷς, ἄλλος δὲ δυνάστης ἁρπάζων ἐδέσμει· ἡ δὲ τοῦ ἑλκυσμοῦ καὶ τῆς ἁρπαγῆς αἰτία πλόκαμοι τριχῶν, στηθέων καὶ μαστῶν ἀποκαλύψεις, βραχιόνων ἐκτάσεις. Τότε ἐδεσμεῖτο δούλη σὺν τῇ κυρίᾳ, δεσπότης σὺν τῷ ἀργυρωνήτῳ, ἀρχιμανδρίτης σὺν τῷ θυρωρῷ, τρυφεροὶ νέοι σὺν παρθένοις, παρθένους, ἃς οὐχ ἑώρα ἥλιος, παρθένους, ἃς ὁ γεννήσας μόλις ἔβλεπεν, ἑλκόμεναι, εἰ δὲ καὶ βίᾳ ἀντωθοῦντο, καὶ ραβδιζόμεναι· ἠβούλετο γὰρ ὁ σκυλεύσας εἰς τόπον ἄγειν, καὶ παρακαταθέμενος ἐν ἀσφαλείᾳ στραφῆναι καὶ δευτέραν προῖδαν ποιῆσαι καὶ τρίτην . . . . . καὶ ἦν ἰδεῖν ὁρμαθοὺς ἐξερχομένους ἀπείρους ἐκ τοῦ ναοῦ καὶ ἐκ τῶν ἀδύτων τοῦ ναοῦ, ὥσπερ ἀγέλας καὶ ποίμνια προβάτων· κλαίοντες, ὀδυρόμενοι καὶ ὁ ἐλεῶν οὐκ ἦν. Τὰ δὲ τοῦ ναοῦ πῶς; τί εἴπω ἢ τί λαλήσω; ἐκολλήθη ἡ γλῶσσα μου τὸ λάρυγγί μου. Αὐθωρὸν οἱ κύνες τὰς ἁγίας εἰκόνας κατέκοψαν, τὸν κόσμον ἀφελόντες, τὰς ἁλύσεις, μανουάλια, ἐνδυτὰς τῆς ἁγίας τραπέζης, τὰ φωτοδόχα

Παραδοθείσης π.δ.χ.τῆς Πελοποννήσου,παρὰ τὰς γενομένας συνθήκας,ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τῶν Ἑλλήνων ἄλλοι ἐπριονίσθησαν καὶ ἄλλοι ἐσφίγησαν, δεκα χιλιάδες ἐκ τῶν κατοίκων μετετοπίσθησαν, ἐξισλαμίσθησαν δὲ διὰ τῆς βίας πάντες οἱ ἐναπομείναντες. Παραδοθείσης τῆς Μιτυλήνης, Μεχμὲτ ὁ Β΄, παρὰ τὰς ὑποσχέσεις καὶ τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης, «τοὺς ὁπλοφόρους ἐπριόνισεν εἰς δύο ὅλους, ὀκτακόσια παιδία καὶ κοράσια τῶν προκρίτων ἐκράτησε διὰ τὰς σατανικὰς ἐπιθυμίας του, τοὺς τῆς μέσης τάξεως κατοίκους ἐχάρισε σκλάβους εἰς τοὺς Γενιτσάρους, τοὺς δὲ πλουσίους ἔστειλεν ἀποίκους εἰς Κ)πολιν».

Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἐντελῆ ὑποδούλωσιν ὁλοκλήρου τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ὑπὸ τοὺς Τούρκους ἡ θέσις τῶν

ἀγγεῖα, ἄλλα φθείραντες, ἕτερα λαμβάνοντες. Ἅπαντα τὰ ἱερὰ σκεύη ἐν μιᾷ ῥοπῇ συνήγαγον, ἀφέντες τὸν ναὸν ἔρημον καὶ γυμνόν, μηδ' ὁτιοῦν καταλείψαντες . . . . . .»

Εἴσοδος τοῦ Τεμὺρ-Χὰν εἰς Σεβάστειαν (Δούκας σελ. 60):

« Ὁ δὲ Τεμὺρ Χὰν ἐκέλευσε πάντας τοὺς προῒσχοντας τῆς πόλεως συναθροῖσαι εἰς ἕν, καὶ προστάξας λάκκους ὀρύγειν ὡς τάφους μεγέθεις, καὶ δεσμεῖν αὐτοὺς δεσμόν, ὃν οὐκ ἐσοφίσατό τις τῶν τυράννων· τὸν γὰρ αὐχένα ὑποκλίναντες καὶ ἐν μέσῳ τῶν σκελῶν ὠθήσαντες, ἄχρις ἡ ῥὶν τοῦ δυστυχοῦς ἐκείνου, ὁποίου ἄρα καὶ εἴη, κατάντησε τῷ πρωκτῷ, αἱ δὲ κνῆμαι σὺν τοῖς γόνασιν ἐξ ἑκατέρων τῶν ὤτων ἀπηωρημέναι. Καὶ ὁ ἄνθρωπος ὥσπερ κανθόχειρος σφαιροειδὴς ἐν τῷ τάφῳ ἡκοντίζετο. Καὶ δέκα ἢ καὶ πλείονες ἐν ἑνὶ μνημείῳ ὄνται, οὐ συνέκλειον χώμασιν, ἀλλὰ σανίσιν ἀσφαλίσαντες ἐπάνω τῶν σανίδων ἐχωμάτιζον, ἵνα μὴ εὐκόλως πνιγέντες ἀποβάλλωνται τοῦ ζῆν.

Χριστιανῶν οὐδόλως ἐβελτιώθη. Ἡ **ζωὴ** αὐτῶν ἐξηρτᾶτο ἐκ τῆς διαθέσεως τῶν Τούρκων, οὐδόλως δὲ ἦσαν κύριοι τῆς **περιουσίας** ἢ τῆς **τιμῆς** αὐτῶν. Ἡ Κυβέρνησις ἀφ' ἑτέρου τοὺς ὑπόπτους, τοὺς ἀπαρέσκοντας αὐτῇ, τοὺς μὴ προθύμως νὰ καταστῶσιν ὄργανα αὐτῆς ἐξωλόθρευεν, εἴτε ἁπλοῖ ἰδιῶται ἦσαν οὗτοι, εἴτε ἐπισήμους κατεῖχον θέσεις. Δι' ἀσημάντους αἰτίας ἢ καὶ ὅλως ἀναιτίως, δι' ἁπλῆν συκοφαντίαν ἢ πρὸς δήμευσιν τῆς περιουσίας αὐτῶν, ἐθανατοῦντο προΰχοντες, μεγάλοι διερμηνεῖς, ἡγεμόνες τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαυίας, ἱερεῖς, ἀρχιερεῖς, πατριάρχαι (π. χ. Κύριλλος ὁ Λούκαρις, Κύριλλος ὁ Κονταρῆς, Παρθένιος ὁ Β', Παρθένιος ὁ Γ', Γρηγόριος Ε'). — Ἀλλὰ καὶ ἕκαστος Τοῦρκος ἠδύνατο διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους, ἢ καὶ χάριν παιδιᾶς, νὰ φονεύσῃ οἱονδήποτε Χριστιανόν. **Οἱ Γενίτσαροι** πλείστων ὅσων καὶ ἀνεκδιηγήτων κακῶν πρόξενοι ἐγίνοντο εἰς τοὺς Χριστιανούς· αἱ δὲ ἐπαναστάσεις αὐτῶν, ὡς ἐπὶ Μουρὰτ τοῦ Γ' καὶ Μεχμὲτ τοῦ Δ', στόχον εἶχον τὴν ζωήν, τὴν τιμὴν καὶ τὴν περιουσίαν αὐτῶν. **Τὰ τουρκικὰ στρατεύματα** ἦσαν φοβερὰ μάστιξ τῶν Χριστιανῶν, οἱ δὲ ἐξ αὐτῶν λιποτακτοῦντες συνεπλήρωνον τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς καὶ τῆς ἐρημώσεως. Ἰδίᾳ δὲ ὀλεθριώτατα διὰ τοὺς Χριστιανοὺς ἀποτελέσματα εἶχον αἱ ὡς ἐκ τῶν ἀφορήτων δεινῶν ἐνιαχοῦ ἐγειρόμεναι **ἐπαναστάσεις,** δι' ἃς ἐθεωρεῖτο ὅλον τὸ ἔθνος ὑπεύθυνον καὶ ἡ λύσσα τῶν δημίων ἐξέσπα ἐναντίον τῶν ἀναιτίων καὶ ἀθώων. Εἶνε μακρὸν καὶ τὰ στενὰ ὅρια τῆς παρούσης εἰσαγωγῆς δὲν ἐπιτρέπουσιν ἡμῖν ν' ἀναγράψωμεν ἐν λεπτομερείᾳ τὰ πολλῶν δακρύων ἄξια γεγονότα, τὰ ἐπακολουθήσαντα τὰς τοιαύτας κατὰ τῆς τυραννίας

ἐξεγέρσεις τῶν χριστιανῶν. Τὰ δὲ γεγονότα τῆς ἑλληνικῆς ἐπανασνάσεως τοῦ 1821 εἶνε τόσον γνωστά, ὥστε ν' ἀπαλλάττωσιν ἡμᾶς τῆς ὀδύνης τοῦ ν' ἀπαριθμήσωμεν αὐτά.

Ἵνα καλύψωσιν οἱ Τοῦρκοι τὴν ἀποτρόπαιον ἐντύπωσιν, ἣν ἀποκομίζει πᾶς πεπολιτισμένος, παρακολουθῶν τὴν πλήρη αἱμάτων σταδιοδρομίαν αὐτῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, διακηρύττουσι πανταχοῦ καὶ πάντοτε, ὅτι παρὰ ταῦτα ἐσεβάσθησαν τὴν **θρησκείαν τῶν κατακτηθέντων.** Καὶ ἐν τούτῳ ὅμως ἡ τουρκικὴ ψυχὴ ἀναφαίνεται ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ εἰδεχθεῖ ἀγριότητι καὶ τῷ ἀκράτῳ φανατισμῷ.

Κατὰ γενικὸν κανόνα οἱ ναοὶ τῶν κατακτωμένων πόλεων, ἀληθῆ κειμήλια χριστιανικῆς τέχνης, μετεβάλλοντο εἰς τεμένη, εἴτε ὅλοι, εἴτε οἱ καλλίτεροι ἐξ αὐτῶν. Πρὸς πίστωσιν τούτων ἀρκεῖ νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν αἱ μετατροπαὶ Ἐκκλησιῶν εἰς τεμένη, ὅτε π. δ. χ. Μεχμὲτ ὁ Β' ἐκυρίευσε τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὁ Βαγιαζὴτ τὴν Ναύπακτον, τὴν Κορώνην, τὴν Μεθώνην, ὁ Σουλεϋμὰν τὴν Ρόδον, ὁ Ἰβραὴμ τὸ Ἡράκλειον τῆς Κρήτης καὶ τὸ Ρέθυμνον κτλ. κτλ. Καὶ ἡ ἐλευθερία δὲ τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως τῶν χριστιανῶν ἠτό τι ἀνύπαρκτον δι' αὐτούς, ἀφ' οὗ αἱ δι' ὑλικῆς καὶ ἠθικῆς βίας, δι' ἀπειλῶν καὶ ὑποσχέσεων καὶ παντοίων ἄλλων μέσων ἐξισλαμίσεις, ἠτό τι σύνηθες παρ' αὐτοῖς, καὶ ὁ μακρὸς κατάλογος τῶν νεομαρτύρων καὶ ἡ ἀπελπιστικὴ κατάπτωσις τοῦ χριστιανισμοῦ ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ Μωαμεθανισμοῦ ἐν ταῖς κατακτηθείσαις χώραις ἀποδεικνύουσι τοῦτο. Αὐτὸς δὲ ὁ περικλεὴς Ἰωσὴφ Μάγερ κατὰ τὰ τέλη τῆς ΙΖ' ἑκατον-

ταετηρίδος, ἔχων ὑπ' ὄψει τὴν κατάστασιν ταύτην, ἐξέφραζε φόβους περὶ τῆς προϊούσης ἐλαττώσεως τῶν χριστιανῶν, ἥτις πράγματι ἐπὶ τοσοῦτον εἶχε προχωρήσει, ὥστε ἠνάγκασε τὴν Κυβέρνησιν νὰ λάβῃ μέτρα τινά, οὐχὶ βεβαίως ἐκ προνοίας ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν, ἀλλ' ἐκ φόβου μὴ παντελῶς ἐκλείψῃ τὸ φορολογούμενον στοιχεῖον, ὡς ἀπεφάνθη προηγουμένως, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος γνωμοδοτῶν, ὁ μουφτῆς Ἀλῆ Τζεμαλῆ, ἐπικληθεὶς «ἄγγελος σωτηρίας» τῶν Χριστιανῶν, ἐπὶ Σουλτὰν Σουλεϋμάν, ἀποφασίσαντος ἐν τῇ ἀγριότητι αὐτοῦ νὰ ἐξολοθρεύσῃ πάντας τοὺς ἐν τῷ κράτει αὐτοῦ Χριστιανούς.

Καὶ τὸ περίφημον δὲ ἐν τῇ αἱμοσταγεῖ ἱστορίᾳ τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς **παιδομάζωμα**, καθ' ὃ τὰ κατὰ τὰ σωματικὰ καὶ πνευματικὰ προσόντα διακρινόμενα ἄρρενα τέκνα τῶν Χριστιανῶν κατὰ περιόδους ὡρισμένας ἡρπάζοντο ἐκ τῶν ἀγκαλῶν τῶν γονέων αὐτῶν, ἵνα ἐξισλαμιζόμενα καὶ καταλλήλως δ.απαιδαγωγούμενα ἀποτελέσωσι τὰς φοβερὰς καὶ ἀγρίας τῶν Γενιτσάρων ὀρδάς, ὑπῆρξε συμφορὰ ἀνήκεστος διὰ τοὺς Χριστιανούς, ἀφ' οὗ εἶνε γνωστὸν ὅτι εἰς ἑκατομμύρια ὅλα ἀριθμοῦνται τὰ οὕτως ἁρπαγέντα παιδία.

Καὶ τὸ **ναυτικὸν** δὲ τοῦ τουρκικοῦ κράτους ἐχρησίμευεν ὡς ἄλλη καταβόθρα διὰ τοὺς δυστυχεῖς Χριστιανοὺς καὶ ἐντὸς τῶν ξυλίνων τούτων φρουρίων εὕρισκον κατ' ἔτος τὸν θάνατον χιλιάδες ἐξ αὐτῶν.

Οἱ Τοῦρκοι, ἵνα κατασυντρίψωσι καὶ τὴν **ὑλικὴν** τῶν χριστιανῶν δύναμιν, ὥρισαν δι' αὐτοὺς πλὴν τῶν κεκανονισμένων καὶ ἄλλους δυσβαστάκτους καὶ ἐπαχθεστάτους φόρους, ὡς τὸν κεφαλικόν, τὸν πρὸς διατή-

ρησιν τοῦ Σουλτάνου καὶ τοῦ στρατοῦ (σουχρὰτ) καὶ τοῦ στόλου (κιουρὲκ ἀκτσεσὶ), τὸν ὑπὲρ τῶν ἀρχόντων (ἀβαρί), τὸν πρὸς διασκέδασιν τοῦ Σουλτάνου (ἀβὲ ἀκτσεσὶ), τὸν διὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, τὸ πεσκέσιον, καταβαλλόμενον ὑπό τε τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν Ἀρχιερέων, τὸ μηρίον κ.λ.π. Τῆς αὐτῆς φύσεως ἦσαν αἱ πολλαὶ καὶ μεγάλαι δωροδοκίαι, αἱ ἔκτακτοι φορολογίαι, τὰ καταναγκαστικὰ δάνεια, οἱ ὑποχρεωτικοὶ ἔρανοι, αἱ ὑπὲρ τοῦ κυβερνητικοῦ ταμείου δημεύσεις τῶν περιουσιῶν τῶν Χριστιανῶν, αἵτινες μάλιστα ἐπεβλήθη νὰ γίνωνται διὰ τοῦ Πατριαρχείου καὶ περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ὁποίων ἀναφέρει τὰ ἑξῆς ὁ Πατριάρχης Σαμουὴλ ὁ Χαντσερῆς: «φέρει δὲ τοῖς πάσχουσι δυσανάσχετον ἄλγημα, οἰκιῶν ἐκπίπτοντας καὶ στερουμένους τροφῆς καὶ γυμνουμένους ἱματίων καὶ πάντα ἐκ πάντων ἄρδην ἀφαιρουμένους ὑπὸ τοῦ ἰδίου πατρὸς καὶ ποιμένος, ἐν λύθροις καὶ δάκρυσιν ὄντας πνίγεσθαι δι' ὑπόνοιαν, ἀπαιτουμένους ἔτι ἤτοι ὅσα ἀπὸ δεινῆς οἰονεὶ πυρκαϊᾶς περισωθέντα διέλαθεν, ἢ ὅσα μηδ' ἔχουσιν».

Παραλείπομεν δὲ νὰ ἀναφέρωμεν τὰς κατὰ καιροὺς γινομένας **ἁρπαγὰς τῶν ἀργυρῶν σκευῶν τῶν Ἐκκλησιῶν**, ἡ δημοσίευσις τοῦ καταλόγου τῶν ὁποίων ἐν τῇ «Ἐκκλ. Ἀληθείᾳ» κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς συνετέλεσεν εἰς τὴν παῦσιν τοῦ Πατριαρχικοῦ τούτου ὀργάνου.

Αἱ ἐπανειλημμέναι ἥτται τοῦ τουρκικοῦ κράτους ὑπὸ τῶν χριστιανικῶν τῆς Εὐρώπης κρατῶν ἠνάγκασαν τὴν Τουρκίαν οὐ μόνον νὰ προβαίνῃ ἐνίοτε εἰς **ὑποχρεώσεις**

μεταρρύθμίσεων(*), ἀλλὰ καὶ νὰ ὑπογράψῃ διεθνεῖς συνθήκας πρὸς βελτίωσιν τῆς θέσεως τῶν Χριστιανῶν. Ἡ τουρκικὴ ὅμως κακοπιστία, διὰ τῶν αἰώνων ἀποδειχθεῖσα, κατεδείχθη περιτράνως κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἐν τῇ ἀθετήσει τῶν διεθνῶν τούτων συνθηκῶν καὶ μάλιστα τῶν τῶν Παρισίων (1856) καὶ τοῦ Βερολίνου (1878), δι' ὧν οἱ Χριστιανοί, τιθέμενοι ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, ἔδει νὰ ἀπολαύωσι πλήρως τῶν δικαιωμάτων τοῦ πολίτου καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ Τουρκικῷ κράτει. — Ἡ Τουρκία, ἐπωφελουμένη διαφόρων πολιτικῶν γεγονότων καὶ πρὸ παντὸς ἐκμεταλλευομένη ἐπιτηδείως τὴν ἀντιζηλίαν τῶν χριστιανικῶν δυνάμεων, **οὐδέποτε** ἐφήρμοσε τὰς διατάξεις τῶν συνθηκῶν τούτων, ἀλλ' ἐξηκολούθει ἐπιτηδείως τὸν αὐτὸν ἀκήρυκτον κατὰ τῶν Χριστιανῶν πόλεμον, ἐπιβουλευομένη **τὴν θρησκείαν** αὐτῶν διὰ τῆς καταργήσεως τῶν θρησκευτικῶν προνομίων, **τὴν περιουσίαν** αὐτῶν διὰ φόρων βαρυτάτων καὶ διαρκῶν καταναγκαστικῶν ἐράνων, **τὴν ἐλευθερίαν** αὐτῶν διὰ παραβιάσεων τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας καὶ ἀδικαιολογήτων φυλακίσεων καὶ ἐξοριῶν, καὶ τέλος καὶ αὐτὴν **τὴν ζωὴν** αὐτῶν διὰ πνιγμῶν, φόνων μεμονωμένων καὶ διὰ σφαγῶν ἀθρόων, οἷαι αἱ τῆς Συρίας, τοῦ Βατάκ, τῶν Ἀρμενίων ἐν Ἀδάνοις, Κων)πόλει, Βὰν καὶ ἀλλαχοῦ, τὰς ὁποίας μετὰ φρίκης παρηκολούθησεν ὁ πεπολιτισμένος κόσμος.

(*) Ποίαν δὲ ἀξίαν ἔχουσιν αἱ τοιαῦται ὑποσχέσεις αὐτῆς δύναταί τις νὰ κατανοήσῃ ἂν λάβῃ ὑπ' ὄψιν, ὅτι δὲν εἶχε παρέλθῃ ἔτι διετία ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς περιπύστου συνθήκης τοῦ 1856 καὶ ὁ πολιτικὸς ἀρθογράφος τῆς Revue des deux Mondes ὁ πολὺς Ch.de Mazade ἔγραφεν ἐν τῷ τεύχει τοῦ Ὀκτωβρίου 1857 ἐπὶ λέξει τάδε:

«La Turquie n'en reste pas moins ce qu'elle était sans que les conseils sérieux puissent prévaloir sur les combinaisons les plus vulgaires. La reforme est dans les mots; elle n'est point dans les choses ».

Ὑπὸ τοιούτων αἰσθημάτων ἐμπνεόμενοι οἱ Τοῦρκοι, καίτοι ἐξ ἀνάγκης ἀδηρίτου καὶ βίας ὑπερτέρας προεκήρυξαν ἐπὶ τοῦ χάρτου μόνον τὰς συνταγματικὰς ἐλευθερίας, ἃς ἄλλως τε εὐθὺς ἀμέσως τόσον ἀσυστόλως καὶ πανηγυρικῶς κατεπάτησαν, ἐν τούτοις ὅμως, ἐκαραδόκουν τὴν κατάλληλον εὐκαιρίαν, ἵνα ἅπαξ διὰ παντὸς διὰ τῶν γνωστῶν καὶ συνήθων αὐτοῖς μεθόδων ἀπαλλαγῶσι τῶν ὀχληρῶν δι' αὐτοὺς Χριστιανῶν. Καὶ πρὸς τοῦτο πρῶτον μὲν ἐξεμεταλλεύθησαν τὸν μετὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον ἐπιτηδείως ὑπεκκαυθέντα φανατισμὸν τῶν ὁμοεθνῶν των καὶ ἐπέδραμον κατὰ τρόπον ληστρικόν, ἄγριον καὶ ἀπάνθρωπον ἐναντίον χριστιανικῶν διαμερισμάτων καὶ χωρῶν καὶ ἐξηνάγκασαν τοὺς Χριστιανοὺς εἰς βίαιον ἐκπατρισμόν, εἶτα δέ, ὡς θεόπεμπτον δι' αὐτοὺς ἀγαθὸν θεωρήσαντες τὸν ἐκραγέντα Παγκόσμιον πόλεμον ἐτάχθησανεὐθὺς ἀμέσως ὑπὲρ τῆς ὁμάδος ἐκείνης τῶν δυνάμεων, τῆς ὁποίας αἱ ἀρχαὶ συνεφώνουν πρὸς τὰ αἱμοδιψῆ καὶ κακοῦργα αὐτῶν ἔνστικτα καὶ αἱ ὁποῖαι μόναι παρέσχον αὐτοῖς οὐ μόνον τὴν ἄδειαν, ἀλλὰ καὶ τὴν συνδρομὴν αὐτῶν πρὸς ἐξολόθρευσιν καὶ ἀφανισμὸν τῶν Χριστιανῶν.

Οὗτος δὲ ἀκριβῶς εἶνε ὁ κύριος λόγος, δι' ὃν ἀνενδοιάστως συνεμάχησαν οἱ Τοῦρκοι μετὰ τῆς Γερμανίας καὶ τῶν συμμάχων αὐτῆς· διότι ἀπέβλεπον εἰς ὡρισμένον σκοπόν, ἀντιστρατευόμενον πρὸς τὰς στοιχειώδεις ἀρχὰς τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, τὴν ἐκπλή-

ρωσιν τοῦ ὁποίου ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτρέψωσιν αἱ Δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως, αἱ τάξασαι ἑαυταῖς τὸν ἀντίθετον σκοπὸν καὶ ἀποβλέψασαι πρὸς τὸ ἀντίθετον ἰδεῶδες, τὴν μεταξὺ δηλ. τῶν ἐθνῶν ἐπεκράτησιν καὶ κατίσχυσιν τῶν ὑψηλῶν καὶ θεοσδότων ἀρχῶν τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἐλευθερίας.

Τὰ μέχρι τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ συντάγματος δεινὰ τῶν χριστιανῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν Ἑλλήνων εἶναι γνωστὰ τοῖς πᾶσιν ἐκ τῆς ἱστορίας. Ἀμυδρὰν δὲ μόνον περίληψιν αὐτῶν παρέσχομεν ἀνωτέρω, ἵνα ἀποδειχθῇ ὅτι οἱ τοῦρκοι οὐδόλως ἤλλαξαν φύσιν καὶ οὐδόλως μετεβλήθησαν, ἀλλ' ἔμειναν οἱ αὐτοὶ, ἵνα συνεχίσωσι τὸ ἀπαίσιον αὐτῶν ἔργον καὶ μετὰ τὴν πανηγυρικὴν ἀνακήρυξιν τῶν συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν, ὁπότε προέβησαν εἰς κακουργήματα καὶ πράξεις, ὑπερβαινούσας κατὰ τὴν ἀγριότητα τὰς τῶν προγόνων αὐτῶν.

Πρὸς πλήρη περιγραφὴν τῶν ἐπονειδίστων τούτων καὶ ἀπανθρώπων πράξεων ἀπαιτοῦνται τόμοι ὁλόκληροι. Ἡμεῖς περισυνελέξαμεν ὅ,τι ἦτο δυνατὸν προχείρως νὰ περισυλλεγῇ καὶ παραθέτομεν ἐφεξῆς, ἵνα ὁ ἀναγνώστης, ἀφ' ἑνὸς μὲν δυνηθῇ νὰ παρακολουθήσῃ ἔστω καὶ ἀτελῶς τὰ φοβερὰ κατὰ τῶν Ἑλλήνων κακουργήματα τῶν αὐτοκαλουμένων νεοτούρκων, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ κρίνῃ **ἂν ὁ ταῦτα διαπράξας λαὸς ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ καταλεχθῇ ἐν τῇ χορείᾳ τῶν εὐγενῶν ἐκείνων ἐθνῶν, ὅσα διῆλθον διὰ τόσων δοκιμασιῶν καὶ θλίψεων καὶ ἔχυσαν ποταμοὺς αἱμάτων, ἵνα ἀναστηλώσωσιν ἐν τῷ κόσμῳ τὰς μεγάλας καὶ ὑψηλὰς ἀρχὰς τοῦ δικαίου, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἀδελφότητος.**

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Σκοπὸς τοῦ διωγμοῦ.

Τὸ ἄγγελμα τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ Συντάγματος ἐν Τουρκίᾳ τῇ 10ῃ Ἰουλίου 1908 ἀντήχησε λίαν χαρμόσυνον εἰς τοὺς διαφόρους τῆς Αὐτοκρατορίας λαούς, καὶ ὑφ' ἁπάντων ἐχαιρετίσθη πανηγυρικώτατα, ὡς ἀφ' ἑνὸς θέτον τέρμα εἰς τὰ πρὸ τούτου δεινὰ τῶν μὴ Μουσουλμάνων ὑπηκόων τοῦ Κράτους, καὶ ὡς ἀνοίγον ἀφ' ἑτέρου διάπλατα τὴν ὁδὸν εἰς τὴν ἐλευθέραν ἀνάπτυξιν καὶ ζωὴν ἑκάστου, καὶ ὡς ἐξισοῦν ἄρχουσαν καὶ ἀρχομένας φυλὰς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἱερῶν ἀρχῶν τῆς ἐλευθερίας, ἰσότητος καὶ δικαιοσύνης. Ἰδιάζουσαν ὅλως χαρὰν καὶ ἀνακούφισιν ἦτο ἐπόμενον νὰ γεννήσῃ τὸ γεγονὸς εἰς τὰς καρδίας τῶν Ἑλληνοθωμανῶν ὑπηκόων, διότι, συνυφασμένοι οὗτοι λόγῳ καταγωγῆς καὶ μορφώσεως μετὰ τῆς ἐλευθερίας καὶ ἰσοπολιτείας, σκληρότερον καὶ ὀξύτερον ᾐσθάνοντο τὸν βαρὺν τῆς ἀπολυταρχίας ζυγόν. Τὸ σάλπισμα τῆς Ρέσνας ἠλέκτρισε τόσον αὐτοὺς ὥστε ἔρριψαν εἰς λήθην μακρῶν αἰώνων δεινοπαθήματα, ἡ δὲ πεποίθησις ὅτι ἐπανατέλλουσιν ἡμέραι δωροφοροῦσαι εἰς ἕνα ἕκαστον τὰ ἀπαράγραπτα τοῦ ἀνθρώπου δίκαια, ἐμεγάλυνεν ἐν τῇ φαντασίᾳ των ὄχι μόνον ὡς καταλυτὰς ἀπολυταρχισμοῦ ἀ-

παισίου καὶ ὡς ἥρωας, ἀλλὰ καὶ ὡς σωτῆρας τῶν λαῶν τοὺς πρωταγωνιστήσαντας ἐν τῇ πολιτειακῇ ἐκείνῃ μεταβολῇ Νεοτούρκους. Πλὴν φεῦ! Ἡ χαρὰ ἐπὶ τῇ μεταβολῇ ἐκείνῃ ὀλίγας μόνον ἡμέρας διήρκεσεν! Αἱ γενηθεῖσαι ἐξ αὐτῆς γλυκεῖαι ἐλπίδες ταχέως διεψεύσθησαν! Τὸ φάσμα τυραννικωτέρας ἀπολυταρχίας ἤρχισε πάλιν νὰ διακρίνηται καὶ ὁ πένθιμος πέπλος νὰ ὑφαίνηται! Οἱ Νεότουρκοι ἐφωράθησαν προσωπιδοφόροι ἐλευθεροταὶ καὶ λυτροταὶ ἐψιμμυθιωμένοι· καὶ ὑπὸ τὸ προσωπεῖον καὶ τὸ ψιμμύθιον ἀνέβορε βαθμηδὸν ἡ ἀνθρωποειδὴς τίγρις καὶ ἡ ἀνθρωπόμορφος ὕαινα! Ἐκεῖ ἐν τῇ ἐξορίᾳ των συνέλαβον, ἐμελέτησαν καὶ κατέστρωσαν τὸ σχέδιον πρωτοφανοῦς ἐν τῇ ἱστορίᾳ διωγμοῦ κατὰ τῶν χριστιανῶν καὶ δὴ κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Τὸν διωγμὸν τοῦτον τελειότατα ἐτεχνούργησαν ἐν τοῖς ἐπὶ μέρους οἱ τελειοποιημένοι αὐτοὶ ἐκ φύσεως καὶ ἐθνικῆς ἀγωγῆς διῶκται! Ἡ ἀναμενομένη εὐκαιρία παρουσιάσθη καὶ ὁ διωγμὸς ἐκινήθη· ἐκινήθη δι' ἕνα ἀπῶτερον σκοπόν· ὁ σκοπὸς οὗτος ἦτο ἡ **κλιμακωτὴ πίεσις, στενοχωρία, ἐξασθένισις, ἀποσύνθεσις καὶ ἐξόντωσις** τοῦ Ἑλληνισμοῦ διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως ἀναλόγως τῶν περιστάσεων καὶ τῶν συνθηκῶν παντὸς τρόπου καὶ μέσου, ἡ **ἁρπαγὴ τῶν κολοσιαίων αὐτοῦ περιουσιῶν, καὶ ἡ ὑποκατάστασις αὐτοῦ ἐν πᾶσιν ὑπὸ τοῦ Τουρκισμοῦ.**

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Πραγματικὰ τοῦ διωγμοῦ αἴτια.

Ὁ προτιθέμενος νὰ ἱστορήσῃ διωγμὸν οἱουδήποτε πρώτιστα πάντων ὀφείλει ν' ἀναζητήσῃ τὰ αἴτια, ἵνα ἀναλόγως κρίνῃ ἢ ἐπικρίνῃ, ἐπιδοκιμάσῃ ἢ ἀποδοκιμάσῃ, δικαιώσῃ ἢ καταδικάσῃ ψυχραίμως καὶ ἐπειτᾶς τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ. Τὸ μέγεθος καὶ αἱ διαστάσεις, ἃς ἔλαβεν ὁ ἔσχατος οὗτος κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ διωγμός, γεννᾷ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς τὸν ἱστορικὸν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι πολιτικὴ συνωμοσία ἢ ἐπαναστατικὸν εὐρὺ κίνημα κατὰ τῆς ὑποστάσεως τοῦ Κράτους ἐγκλείει ἀφεύκτως τὰ πραγματικὰ τοῦ κακοῦ αἴτια. Πλὴν μάταιαι θὰ ἀποβῶσιν αἱ τοιαῦται τοῦ ἱστορικοῦ ἔρευναι· οὐδεμίαν οὐδαμοῦ θὰ ἀνακαλύψῃ συνωμοσίαν ἢ στάσιν ἑλληνικήν. Ὁ Ἑλληνισμὸς εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε ἐστάθη ἄμεμπτος ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης καὶ λίαν νομοταγὴς κατὰ τὴν ὑπὸ κρίσιν ἐποχήν! Καὶ τόσῳ μᾶλλον ἀξία ἐκτιμήσεως τυγχάνει ἡ στάσις αὐτοῦ καὶ ἡ διαγωγή, ὅσῳ περισσότερον ἀνθρωπίνως ἀφόρητος κρίνεται ἡ ἀσκηθεῖσα ἐναντίον του τυραννικὴ βία καὶ πίεσις, καίτοι καὶ ἐξεγειρόμενον θὰ ἐδικαιολόγει ἀποχρώντως αὐτὸν τὸ θεῖον καὶ ἀνθρώπινον δίκαιον!

Τὰ φωνάζοντα τοῦ διωγμοῦ αἴτια εὑρίσκονται ἀλλαχοῦ. Ἡ θαυμασία τοῦ αἰωνίου Ἑλληνισμοῦ πνευματική, ἠθική, ἐπιστημονική, κοινωνική, ἐκπολιτιστική, ἐμπορική, βιομηχανική, ἐπιχειρηματικὴ καὶ ἄλλη ζωτικὴ δύναμις καὶ ὀργάνωσις — ἡ τοσάκις καὶ ὑπὸ τόσων ξένων ἐξαρθεῖσα καὶ μεγαλυνθεῖσα — ἡ ἡγεμονικὴ πρωτοπορεία καὶ προήγησις αὐτοῦ ἐν πᾶσι τοῖς σταδίοις, ἐν ἀντιθέσει μά-

λιστα τρομακτικῇ πρὸς τοὺς βρόχους καὶ τὰς χειροπέδας καὶ τοὺς στραγγαλισμούς, οὓς ἑκάστοτε ἐπενόουν οἱ νεώτεροι Βάνδαλοι τῆς προόδου καὶ τῆς ἀκμῆς, ἵνα καταστείλωσι καὶ παρακωλύσωσι τὴν ἁλματικὴν προαγωγὴν καὶ ἐπέκτασιν αὐτοῦ, πρὸς δὲ καὶ ἡ προνομιοῦχος θέσις, τὴν ὁποίαν ἱστορικῷ δικαίῳ καὶ λόγῳ διαφορᾶς τοῦ θρησκεύματος κατεῖχε μεταξὺ ὅλων ἡ ἀνωτάτη τοῦ Ἑλληνισμοῦ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχή, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ταῦτα πάντα ὑπῆρξαν ἀνυπόφορον κάρφος εἰς τῶν Νεοτούρκων τὰ ὄμματα· ὑπῆρξαν ὁ στόχος καὶ σκοπὸς τῶν δηλητηριωδῶν βλημάτων αὐτοῦ· ὑπῆρξαν τὰ μόνα ἀληθῆ **αἴτια** τοῦ θηριώδους καὶ ἀπανθρώπου αὐτῶν διωγμοῦ!

Δὲν ἦτο συγκεχωρημένον αὐτή, ἡ ἀρχομένη φυλή, ἡ ὑποτεταγμένη καὶ δούλη, νὰ ἔχῃ περισσότερα ἀναλόγως ἢ ἡ ἄρχουσα καὶ νὰ συντηρῇ ὑψηρεφῆ καὶ μεγαλοπρεπῆ τῶν Μουσῶν τεμένη, τέλεια Φιλανθρωπικὰ Καταστήματα, Νοσοκομεῖα, Γηροκομεῖα, Ὀρφανοτροφεῖα, Φθισιατρεῖα, Ὀφθαλμιατρεῖα, ἀστέγων Ἄσυλα, Συσσίτια λαϊκά, δημόσια Ἀναγνωστήρια καὶ Βιβλιοθήκας, Συλλόγους καὶ Συνδέσμους, Ἀδελφότητας καὶ Συντεχνίας, ποικίλου προορισμοῦ!

Τὸ γεγονὸς ὅτι αἱ ἑστίαι, αἱ μετ' ἐπιμονῆς ἀξιοθαυμάστου διατηροῦσαι ἄσβεστον τὸ πῦρ τῆς ἐξανθρωπιστικῆς μορφώσεως καὶ παιδείας, ὅτι τὰ ἄσυλα, τὰ ὑπηρετοῦντα εἰς τὸ ὑπερύψηλον καὶ ἅγιον τῆς φιλανθρωπίας ἔργον καὶ ὅτι τὰ καταστήματα, τὰ ἐπιδιώκοντα δημοσίαν ὠφέλειαν, ἱδρύθησαν καὶ συνετηροῦντο ἀπὸ μακροῦ διὰ τοῦ ὀβολοῦ ἀποκλειστικῶς τῶν Ἑλλήνων, ἄνευ οὐδεμιᾶς Κυβερνητικῆς ἐπιχορηγήσεως, ἐδαιμόνιζεν αὐτὸ τοῦτο τοὺς πρωτοτύπους ἀναμορφωτὰς καὶ παιδευτὰς τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους. Ἡ θέα ὅλων αὐτῶν καὶ ἡ ἀντίληψις ἐπίσης τῆς πλουτοπαραγωγοῦ δυνάμεως τῶν Ἑλλήνων, ἕνεκα τῆς ὁποίας, ἀόκνως καὶ ἐντίμως ἐργαζόμενοι οὗτοι, ἐσχημάτισαν ἐν ἱδρῶτι πάντοτε τοῦ προσώπου των περιουσίας οὐκ εὐκαταφρονήτους, ἐκέντησαν ὀξύτατα τὴν ἐθνικήν των φιλοτιμίαν—φιλοτιμίαν ὅμως ἀγρίαν καὶ κακοῦργον—, τῆς ὁποίας γέννημα τερατῶδες ἐσημειώθη ὁ ἐξαπολυθεὶς ὑπ' αὐτῶν διωγμός.

Τὸ προάγεσθαι καὶ προέχειν ἐν τῷ μεγάλῳ τοῦ βίου ἀγῶνι εἶνε δικαίωμα ἀναφαίρετον παντὸς ἀδιακρίτως καὶ καθῆκον ὑπὸ τῆς φύσεως ἐπιβεβλημένον· ἀρκεῖ μόνον νὰ χρησιμοποιῇ ὡς μέσον τὴν εὐγενῆ ἅμιλλαν καὶ τὸν νόμιμον συναγωνισμὸν ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ καὶ ποσοῦ τῶν ἰδίων αὐτοῦ πνευματικῶν, ἠθικῶν καὶ ὑλικῶν κεφαλαίων. Οἱ Νεότουρκοι ἀπέφυγον ν' ἀκολουθήσωσι τὸν γενικὸν τοῦτον κανόνα, προφανῶς διότι καὶ χρόνος μακρός, καὶ κόποι πολλοί, καὶ κεφάλαια οὐ μικρὰ ἀπῃτοῦντο καὶ — ὅπερ σπουδαιότερον — ἐλπίδες ἐπιτυχίας ὑπῆρχον ἐλάχισται. Σπεύδοντες δέ, ὅπως ὡς διὰ μαγείας καὶ διὰ μιᾶς ἀποβῶσιν οἱ ὑπερέχοντες ὅλων ἐν πᾶσι, μετῆλθον τὴν συντομωτέραν μὲν— ἀλλὰ καὶ εἰδεχθεστέραν ὁδὸν — τὴν ὁδὸν τῆς βίας, τῆς ἁρπαγῆς, τῆς ἀπογυμνώσεως!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Μέσα καὶ προσχήματα τοῦ διωγμοῦ.

α'.) ἀπὸ τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ Συντάγματος μέχρι τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου.

1. Πολιτικὸς Προσηλυτισμός

Ἀναλαβὸν οὕτω τὸ Νεοτουρκικὸν Κομιτάτον νὰ

πραγματοποιήσῃ τὸ ὡς ἄνω σχέδιον, ἐχρησιμοποίησε μακρὰν σειρὰν μέτρων καὶ μεθόδων, καὶ πρὸς δικαιολογίαν αὐτῶν προέβαλε ποικίλα καὶ διάφορα προσχήματα.

Τὸ θέμα τοῦτο εἶνε τὰ μάλιστα ἐνδιαφέρον, διότι ἀποκαλύπτει πόσον **εὐφυεῖς** ὑπῆρξαν οἱ Νεότουρκοι καὶ πόσον **γόνιμοι** πρὸς τὸ κακουργεῖν, δι' αὐτὸ δὲ καὶ πόσον **ἐπικίνδυνοι**.

Ἀρχικὸν μέσον, τὸ ὁποῖον ἐχρησιμοποίησαν οὗτοι, ἦτο ὁ **προσηλυτισμὸς** καὶ ἡ **ἐγγραφὴ** ὡς μελῶν τοῦ **Κομιτάτου** περισσοτέρων, ὅσον τὸ δυνατόν, ἐκ τῶν Ἑλλήνων. Ἀξιωματικοί, ὡς ἀπεσταλμένοι τοῦ Κομιτάτου, διέτρεχον τὰς ἑλληνικὰς Κοινότητας ἐν Ἠπείρῳ, Μακεδονίᾳ, **Θράκῃ** καὶ Μ. Ἀσίᾳ, καὶ ἐξηνάγκαζον τοὺς Ἕλληνας, καὶ αὐτοὺς ἔτι τοὺς κληρικούς, πρὸς ἐγγραφήν. Πολλοὶ δὲ καὶ ἐνεγράφησαν συνεπείᾳ τοῦ ἐμπνευσθέντος αὐτοῖς φόβου καὶ τρόμου. Ὁ Ἐπίσκοπος Κίτρους Παρθένιος, καταγγέλλων τὸ πρᾶγμα εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ἀπὸ 8 Αὐγούστου 1908, γράφει περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐγγραφῆς τὰ ἑξῆς:

«Ὁ μέλλων νὰ ἐγγραφῇ εἰσήρχετο, δεδεμένος τοὺς ὀφθαλμούς, εἰς ἰδιαίτερον δωμάτιον, ὅπου ἀπήγγελλε τὸν ἐπὶ τούτῳ ὅρκον, μεθ' ὃ ἐλύοντο οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ὁ προσήλυτος εὑρίσκετο ἐνώπιον τριῶν μεταμφιεσμένων προσώπων, ὑπὸ τῶν ὁποίων καὶ κατηχεῖτο οὗτος τὰ ἀνάλογα καθήκοντα αὐτοῦ. Ὁ ἀπαγγελλόμενος ὅρκος εἶχεν ὡς ἑξῆς:

«Ὀρκίζομαι ἐπὶ τῆς θρησκείας μου, ἐπὶ τῆς συνειδήσεώς μου καὶ ἐπὶ τῆς τιμῆς μου, ὅτι ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης, καθ' ἣν γίνομαι μέλος τῆς Ἀδελφότητος, ἥτις

κύριον σκοπὸν ἔχει νὰ προσπαθήσῃ περὶ τῆς προόδου καὶ εὐτυχίας τῆς πατρίδος μας καὶ νὰ ἑνώσῃ καὶ ἀγαπήσῃ πάντας τοὺς Ὀσμανίδας, θέλω ἐργασθῆ συμφώνως πρὸς τοὺς διαφόρους κανόνας καὶ νόμους τῆς **Ἀδελφότητος** καὶ ὅτι οὐδέποτε εἰς κανένα ἄνθρωπον, μὴ ὄντα μέλος τοῦ Συνδέσμου καὶ μάλιστα καὶ εἰς μέλη τοῦ Συνδέσμου, μὴ ἔχοντα τὸ δικαίωμα νὰ γνωρίζωσι τὰ μυστικὰ τοῦ Συνδέσμου, θὰ εἴπω μυστικόν τι τῆς Ἀδελφότητος. Ὀρκίζομαι, ὅτι δὲν θέλω διστάζει νὰ ἐκτελῶ τὰ εἰς ἐμὲ ἀνατεθησόμενα καθήκοντα καὶ τὰς ἀποφάσεις τοῦ Συνδέσμου, ὅστις ἔχει σκοπὸν νὰ ἐφαρμόσῃ τελείως τὸ Σύνταγμα καὶ τὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν διατήρησιν τοῦ Συνταγματικοῦ πολιτεύματος, ὅπερ παρέχει εἰς τὸ ἔθνος τὰ δικαιώματα τῆς ἐλευθερίας. Δὲν θέλω ἀποστήσει ποτὲ εἰς τὸν Σύνδεσμον καὶ θέλω φονεύσει ἀμέσως, ἅμα λάβω διαταγὴν παρὰ τοῦ Συνδέσμου, τοὺς ἀπιστοῦντας καὶ τοὺς ἐργαζομένους καὶ σκεπτομένους νὰ παρεμποδίσωσι τοὺς ἱεροὺς σκοποὺς τοῦ Συνδέσμου. Ὀρκίζομαι καὶ πάλιν ὅτι θέλω ἐργασθῆ σωματικῶς τε καὶ ὑλικῶς ὑπὲρ τοῦ καλοῦ τοῦ Συνδέσμου καὶ ὅτι, ἐὰν ἀντὶ τῶν τόσων ἐνόρκων ὑποσχέσεών μου, ἀπιστήσω, χαρίζω ἀπὸ τώρα τὸ αἷμά μου, ὅπερ ἤθελε ῥεύσει συνεπείᾳ θανατικῆς ποινῆς, ἥτις θέλει ἐκτελεσθῆ παρ' ἀνθρώπων τοῦ Συνδέσμου, οἱ ὁποῖοι ἔχουσι διαταγὰς νὰ καταδιώκωσι καὶ συλλαμβάνωσι πάντα ἀπιστοῦντα ὅπου ἂν εὑρεθῇ. Μὰ τὸν Θεόν, μὰ τὸν Θεόν, μὰ τὸν Θεόν».

Ἡ ἐδραίωσις καὶ παγίωσις τοῦ Συντάγματος ἦτο ἁπλῆ πρόφασις, ἀφοῦ τοῦτο ἐξησφάλιζον οἱ Νεότουρκοι δι' ἄλλου **φανεροῦ καὶ πανηγυρικοῦ ὅρκου** ἀπὸ μέρους μὲν τῶν Μουσουλμάνων ἐπὶ τοῦ Κορανίου, ἀπὸ μέρους

δὲ τῶν Χριστιανῶν ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ ἀπὸ μέρους τῶν Ἑβραίων ἐπὶ τῆς ἱερᾶς των βίβλου. Πράγματι ὅμως ἐπεδιώκετο διὰ τοῦ μέσου τούτου, τοῦ τρόμου καὶ τῆς ἀπειλῆς, ὅπως προκληθῇ **ῥῆγμα καὶ διάσπασις** εἰς τὴν συνεκτικότητα τῆς μεγάλης δυνάμεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ **ἐξασθένισις αὐτοῦ** ὀλίγον κατ' ὀλίγον, καθόσον οἱ τοιοῦτοι προσήλυτοι δυοῖν θάτερον, ἢ ἁπλῶς θὰ ἀπέφευγον 'καθ' ὑποχρέωσιν νὰ συνηγορῶσιν ὑπὲρ τῶν δικαίων τοῦ Ἔθνους καὶ τῆς Ἐκκλησίας των, ἢ **ἀνεπαισθήτως** πάντως καὶ ὑπὸ τὴν πίεσιν τοῦ Κομιτάτου θὰ κατεπολέμουν αὐτὰ ἐνεργῶς. Ἡ ἄκρα ἄλλως τε μυστικότης καὶ ὁ ἰδιαίτερος ὅλως ὅρκος, μετὰ τὴν φανέρωσιν μάλιστα τοῦ Κομιτάτου καὶ τὴν ἀναστήλωσιν τοῦ Προγράμματος αὐτοῦ, εἶναι λίαν ἐνδεικτικὰ τῶν κρυφίων προθέσεων καὶ διαθέσεων αὐτοῦ, πρὸς πραγμάτωσιν τῶν ὁποίων ἤθελε νὰ ἔχῃ **τυφλὰ καὶ πειθήνια** ὄργανα. Ὡς ἐκ περισσοῦ δὲ ὑπεχρεοῦντο οἱ προσήλυτοι νὰ πληρώνωσι κατὰ μῆνα καὶ συνδρομὴν ἀπὸ δέκα γρ. μέχρι μιᾶς λίρας. Ἐν Κορυτσᾷ μάλιστα καὶ Τσαριτσάνῃ ἠξίωσαν οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Κομιτάτου ἀξιωματικοὶ νὰ καταβάλλωνται 2 ο)ο ἐπὶ τῶν μηνιαίων προσόδων ἑκάστου.

2. Ὑποστήριξις τῶν ἐν Ἠπείρῳ καὶ Μακεδονίᾳ Ρωμουνιστῶν, Ἀλβανιστῶν καὶ Βουλγάρων.

Πιστοὶ ὀπαδοὶ τοῦ πολιτικοῦ δόγματος «διαίρει καὶ βασίλευε» οἱ Νεότουρκοι ἐχρησιμοποίησαν ὡς δεύτερον μέσον καὶ ἐξεμεταλλεύθησαν ὑπὲρ τοῦ ἀνωτέρου σκοποῦ των τὰ ὑπάρχοντα μεταξὺ Ἑλλήνων ἀφ' ἑνός, Βουλγάρων, Ρωμουνιζόντων καὶ Ἀλβανιστῶν ἀφ' ἑτέρου, **ὑλετικὰ**

μίση καὶ πάθη, ἐπιδιώξαντες τὴν ὑποστήριξιν καὶ ἐνίσχυσιν τῶν τελευταίων ἐναντίον τῶν πρώτων, ἵνα βραδύτερον μεταχειρισθῶσιν ἴσως τὰ ὑπολείμματα τῶν πρώτων πρὸς ἐξόντωσιν τῶν δευτέρων.

Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ τοὺς Ρωμουνίζοντας, τοὺς ὀλιγαριθμοτέρους πάντων, περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου τοῦ 1908 ὁ τότε Μ. Βεζύρης Σαΐτ Πασᾶς διεβίβασε κατ' εἰσήγησιν τοῦ Κομιτάτου εἰς τὸν Πατριάρχην Ἰωακεὶμ τὸν Γ'., διὰ τοῦ Μ. Λογοθέτου Ἀριστάρχη βέη, τὴν ἐπιθυμίαν τῆς Κυβερνήσεως, ὅπως τὸ Πατριαρχεῖον ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς τὴν χρῆσιν τῆς ρωμουνικῆς γλώσσης ἔν τε τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ Σχολῇ, ἄρῃ δὲ τὴν ἐπιβληθεῖσαν εἰς τοὺς χρησιμοποιήσαντας ἤδη αὐτὴν ἱερεῖς τιμωρίαν. Ἡ Αὐτοῦ Ὑψηλότης δὲν ὤκνησέ τὰ αὐτὰ διὰ τοῦ αὐτοῦ νὰ διαμηνύσῃ τῷ Πατριάρχῃ καὶ βραδύτερον, τῇ 13 Ἰανουαρίου τοῦ 1909. Πόθεν ἐπήγαζε καὶ ποῦ κατέτεινε τὸ ἐνδιαφέρον τοῦτο εἶνε πρόδηλον. Τὸ Πατριαρχεῖον, δι' οὗς εἶχε κανονικοὺς λόγους, δὲν ἠδύνατο νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὴν εἰσήγησιν ταύτην, τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ αὐτὴ ἡ Κυβέρνησις μόνη προέβη εἰς τὴν ἀναγνώρισιν ἰδιαιτέρων ρωμουνικῶν Κοινοτήτων.

Ἀπότερον δεικνῦον τὰς διαθέσεις αὐτοῦ τὸ Κομιτᾶτον πρὸς τὴν ρωμουνίζουσαν μειονοψηφίαν, ἐπέβαλε καὶ ἐξηνάγκασε τὴν ἐκλογὴν ἐν τῇ ἐκλογικῇ περιφερείᾳ Μοναστηρίου, μὴ ἀριθμοῦσῃ οὐδὲ 3,000 ρωμουνίζοντας, ὡς βουλευτοῦ, τοῦ ρωμουνίζοντος Μίσε, ἐπὶ προφανεῖ καταπατήσει τῶν δικαίων τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἐν λόγῳ περιφερείας, ἀνερχομένου τότε κατ' ἐπισήμους στατιστικὰς εἰς πεντήκοντα χιλιάδας καὶ πλέον. Ὅτι ἡ ἐκλογὴ τοῦ Μίσε ἦτο ἄδικος καὶ παράνομος, ὡμολόγησαν καὶ

αὐτοὶ οἱ Νεότουρκοι εἰς τὸν Ἕλληνα βουλευτὴν Θεσσαλονίκης κ. Χωναΐον, εἰς ὃν ὡς δικαιολογίαν προέβαλον τὴν ὑποχρέωσιν, ἣν εἶχον πρὸς τοὺς ρωμουνίζοντας διὰ τὴν ὑλικὴν ὑποστήριξιν, τὴν ὁποίαν παρέσχον οὗτοι ἐν Παρισίοις εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ Κομιτάτου, ὡσεὶ μὴ ἦτο δυνατὸν τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην νὰ ἐξεδήλουν κατ' ἄλλον τρόπον!

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τοὺς **Ἀλβανιστάς**, οἱ Νεότουρκοι γνωρίζοντες καλῶς τὰς χωριστικὰς τάσεις ἐνίων ἐκ τῶν Ἀλβανοφώνων χριστιανῶν, ἀργυρωνήτων ὀργάνων διαφόρων πολιτικῶν προπαγανδῶν, ἐπεδίωξαν ὅπως πάσῃ δυνάμει καὶ μηχανῇ ὑποθάλψωσι καὶ ἐνισχύσωσιν αὐτὰς ἐπ' ἐλπίδι βεβαίᾳ ν' ἀποσπάσωσιν ἱκανοὺς τῶν Ἀλβανοφώνων ἐκ τοῦ κορμοῦ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐχρησιμοποίησαν πρὸς τοῦτο τοὺς Ἀλβανοὺς Μωαμεθανούς, διότι λόγῳ τῆς γλωσσικῆς αὐτῶν ὁμοιότητος πρὸς τοὺς Ἀλβανοφώνους Χριστιανοὺς ἦσαν οἱ μᾶλλον ἐνδεδειγμένοι νὰ ὑποβοηθήσωσι τοῦ Κομιτάτου τοὺς σκοπούς. Τῇ εἰσηγήσει λοιπὸν καὶ ποικίλῃ συμπράξει τῶν Νεοτούρκων οἱ Μουσουλμάνοι Ἀλβανοί, ἐν οἷς ὁ πολὺς Δερβὶς Χίμας, ὁ Φαϊκ βέης κ. ἄ. προέβησαν ἅμα τῇ ἀνακηρύξει τοῦ Συντάγματος εἰς τὴν ἵδρυσιν κατὰ τόπους Ἀλβανικῶν Λεσχῶν, αἱ ὁποῖαι ὡς πρόγραμμα ἀνήρτησαν τὴν ὑποστήριξιν τῆς Ἀλβανικῆς γλώσσης καὶ ἐκπαιδεύσεως δι' ἐφημερίδων καὶ σχολῶν Ἀλβανικῶν καὶ τὸν σχηματισμὸν σὺν τῷ χρόνῳ ἀνεξαρτήτου Ἀλβανικῆς Ἐθνικῆς Ἐκκλησίας. Τοιαύτη Λέσχη ἱδρύθη ἐν Κορυτσᾷ κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1908 ὑπὸ τῶν ἐκεῖ Βέηδων, μὴ ἀριθμούντων εἰμὴ εἴκοσι μόνον οἰκογενείας. Πρὸς ἀντιπερισπασμὸν ὁ Ἕλλην Μητροπολίτης ἐπανίδρυσε τὴν ἐπὶ Ἀπολυταρχίας

λειτουργήσιτιν Ἀδελφότητα τῶν Κυριῶν καὶ τὸν Σύλλογον τῶν φιλομούσων «Ἀναγέννησιν». Ἡ αὐτὴ κίνησις διεγράφη καὶ ἐν Μοναστηρίῳ, ὅπου τῇ 1 Σεπτεμβρίου τοῦ 1908 ἐγένοντο τὰ ἐγκαίνια τῆς Ἀλβανικῆς Λέσχης «Μπασκὶμ» (Ἕνωσις), ἐν Ἐλβασανίῳ, ὅπου Ἐπιτροπὴ ἐκ Μουσουλμάνων συνέλεγεν ἐράνους πρὸς ἵδρυσιν Ἀλβανικῆς Σχολῆς, ἐν Πογραδετσίῳ, ἐν Αὐλῶνι καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἠπείρου. Προβαίνοντες οἱ Νεότουρκοι περαιτέρω, ἐπέβαλον τὴν ἐκλογὴν ὡς μελῶν τοῦ Νομαρχιακοῦ Συμβουλίου Ἰωαννίνων Ἀλβανιστῶν τινων, ὡς ἔγραφεν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ὁ Μητροπολίτης Ἀργυροκάστρου ἀπὸ 13 Φεβρουαρίου 1909· συνέστησαν δὲ εἰς τὸ Πατριαρχεῖον, διὰ τεσκερὲ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Θρησκευμάτων ἀπὸ 18 Μαρτίου 1909, ὅπως ἐπιτρέψῃ κατὰ τοὺς πόθους τῶν Ἀλβανιστῶν τὴν τέλεσιν τῆς λειτουργίας Ἀλβανιστί· Καὶ ταῦτα, ἐνῷ ἡ Κυβέρνησις τῶν Νεοτούρκων, ἡ ὁποία ἐπέτρεψε τὴν ἵδρυσιν Ἀλβανικῶν Σχολῶν, ἀπηγόρευσεν αὐστηρῶς τὴν εἰσαγωγὴν τῆς Ἀλβανικῆς γλώσσης εἰς τὰς Μωαμεθανικὰς Σχολὰς (γράμ. τοῦ Μητροπολίτου Βερατίου ἀπὸ 14 Μαρτίου 1909). Τί ἄλλο ἐδείκνυον ταῦτα εἰ μὴ ψευδῆ ἀναγνώρισιν ἀλβανικῆς ἐθνότητος εἰς τοὺς ἀλβανοφώνους Ἕλληνας διὰ νὰ τοὺς ἀποσπάσῃ ἀπὸ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐκτουρκισμὸν δὲ τέλειον τῶν ἀλβανοφώνων Μουσουλμάνων;

Ἀλλ' ὁ μὲν κίνδυνος κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ μέρους τῶν ρωμουνιστῶν καὶ Ἀλβανιστῶν δὲν ἦτο τόσον αἰσθητὸς ὅσον ἦτο ὁ ἀπὸ μέρους τῶν Βουλγάρων, καθόσον οὗτοι καὶ πολυαριθμότεροι καὶ μᾶλλον ὠργανωμένοι ἦσαν ἐκείνων· ἔχοντες δὲ τὴν σύμπραξιν τοῦ Κομιτάτου

καὶ ὑποστήριξιν, ἠδύναντο νὰ ἀποβῶσιν ἐπιφοβώτεροι.

Ἡ σύμπραξις αὕτη ἐγένετο κατάδηλος εὐθὺς ἅμα τῇ ἀνακηρύξει τοῦ Συντάγματος καὶ ὑπῆρξε λίαν ἀδρά.

Ὑπῆρχον ἐν Μακεδονίᾳ κυρίως οἱ λεγόμενοι βουλγαρόφωνοι πληθυσμοί, οἱ ὁποῖοι πολλαχοῦ μόνον κατὰ τὴν γλῶσσαν, οὐχὶ δὲ καὶ κατὰ τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν καὶ ψυχήν, προσήγγιζον τοῖς καθ' αὐτὸ Βουλγάροις. Τῶν ἐν λόγῳ πληθυσμῶν μέρος προσῆλθεν εἰς τὴν Ἐξαρχίαν, καὶ προσῆλθε διεκδικοῦν δικαιώματα κυριαρχικὰ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Σχολῶν τῶν ἀφ' ὧν ἀπεσχίζετο ὀρθοδόξων ἑλληνικῶν Κοινοτήτων, λόγῳ ὅτι καὶ αὐτὸ προσέφερε πρὸς ἀνέγερσίν των καὶ συντήρησιν τὸν ἴδιον ὀβολόν. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἐγεννήθη τὸ λεγόμενον **ζήτημα τῶν ἐν Μακεδονίᾳ διαφιλονεικουμένων Ἐκκλησιῶν.** Κατὰ κανόνα, ἰσχύοντα γενικῶς, οἱ ἀφ' ἑνὸς δόγματος εἰς ἄλλο ἢ ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην θρησκείαν ἢ ἐκκλησιαστικὴν ἀπόχρωσιν μεθιστάμενοι, οὐδὲν δικαίωμα ἔχουσιν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιῶν ἢ Σχολῶν τῆς προτέρας θρησκευτικῆς αὐτῶν καταστάσεως, δυνάμενοι καὶ δικαιούμενοι νὰ ἱδρύσωσι νέους εὐκτηρίους καὶ ἐκπαιδευτικοὺς οἴκους. Ἐὰν λοιπὸν προσήνεγκον οἱ ἐξαρχικοὶ πρὸς ἵδρυσιν τῶν διαφιλονεικουμένων Ἐκκλησιῶν ἢ Σχολῶν, δὲν ἦτο τοῦτο ἐπιχείρημα νομικὸν ὑπὲρ τῆς ἀξιώσεως αὐτῶν. Τὸ γεγονός, ὅτι ἀρχικῶς τὰ φιρμάνια ἐξεδόθησαν εἰς ὄνομα τοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν ὀρθοδόξων Κοινοτήτων, ἔδει νὰ ἀποτελέσῃ τὸν γνώμονα τῆς Νεοτουρκικῆς Κυβερνήσεως ἐν ταῖς ἐνεργείαις αὐτῆς.

Οἱ Νεότουρκοι ὅμως, πεπεισμένοι ὅτι θὰ εἶχον ὡς σοβαρὰ κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὄργανα τοὺς Βουλγάρους,

προσεταιρίσθησαν αὐτούς, πρόθυμοι νὰ βοηθήσωσιν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν βλέψεων αὐτῶν, δηλαδὴ τὴν ἐξόντωσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, μεθ' ὃ θὰ ἐπηκολούθει καὶ ἡ τῶν Βουλγάρων.

Καὶ πρῶτον, ἐνῷ, κατόπιν τῆς ἐπαγγελθείσης ὑπὸ τοῦ Κομιτάτου ἰσονομίας καὶ ἐλευθερίας, ἐθεωρήθη περιττὴ ἡ ὕπαρξις περαιτέρω ἀνταρτικῶν σωμάτων καὶ διετάχθη ἡ διάλυσις αὐτῶν, κηρυχθείσης μάλιστα γενικῆς ἀμνηστείας, καὶ ἐνῷ, συνῳδὰ τῇ διαταγῇ ταύτῃ, διελύθησαν τὰ Ἑλληνικὰ Σώματα, ἐν τούτοις τὰ Βουλγαρικὰ ἐξηκολούθουν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Κομιτάτου νὰ δρῶσι, καὶ ἡ δρᾶσις αὐτῶν ἐσημειοῦτο πολλαχοῦ καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον. Ἐν ταῖς περιφερείαις Μοναστηρίου, Φλωρίνης, Βοδενῶν, Δράμας κτλ. περιεφέροντο ἀδεῶς ἔνοπλα Βουλγαρικὰ Σώματα, πιέζοντα τοὺς κατοίκους νὰ ἀποσκιρτήσωσιν εἰς τὴν Βουλγαρικὴν Ἐξαρχίαν. Ὁ περίφημος Σανδάσκης καὶ ἡ Ἐσωτερικὴ λεγομένη Βουλγαρικὴ Ὀργάνωσις ὑπέβαλλον πανηγυρικῶς τὰ πολιτικά των προγράμματα εἰς τὸ Κομιτάτον Θεσσαλονίκης. Ὁ Παντίτσας φανερὰ συνειργάζετο μετὰ τῶν Κομιτατικῶν ἐν Πρωτοτσάνῃ τῆς Δράμας κατὰ τῶν Ἑλλήνων· Βούλγαροι δὲ δημοσίᾳ ἀπὸ τοῦ ἐξώστου τῆς Λέσχης τοῦ Κομιτάτου, ἐν Ξάνθῃ, ἐξύβριζον τὸν Ἑλληνισμόν, τὸ Πατριαρχεῖον καὶ τὴν Μητρόπολιν (κατὰ Μάϊον τοῦ 1909).

Ἀρυόμενοι θάρρος καὶ θράσος ἀπὸ τῶν Νεοτούρκων οἱ Βούλγαροι, ἐπεξέτειναν τὰς ἐνεργείας αὐτῶν κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ εἰς τὴν Θράκην αὐτὴν μέχρι τῶν προθύρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως· συστάσει δὲ τουρκοβουλγαρικῆς Ἐπιτροπῆς κατέλαβον οὗτοι τὴν Ἑλληνικὴν

Σχολὴν ἐν Κουγιούνδερε, τῆς περιφερείας Σαράντα Ἐκκλησιῶν. Τρεῖς βούλγαροι μετ' ἐπισήμων συστάσεων τοῦ Κομιτάτου Θεσσαλονίκης πρὸς τὸν διοικητὴν Μετρῶν περιήρχοντο βουλγαρόφωνα χωρία τῆς περιφερείας Δέρκων, πρὸς ἐξαναγκασμὸν ν' ἀποσπασθῶσι τοῦ Οἰκουμ. Πατριαρχείου. Τὰ χωρία Πινακᾶ καὶ Γιάτρος, περιφερείας Βιζύης, ἐβιάσθησαν ν' ἀποσκιρτήσωσι κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1908. Ὁ βούλγαρος Σισμάνωφ φανερὰ διένειμεν ὅπλα καὶ ζωοτροφίας εἰς βουλγάρους ἀντάρτας, δρῶντας ἐν τῇ περιοχῇ Τυρολόης, τῇ πιέσει δὲ τοῦ ἰδίου ὑπέκυψε καὶ τὸ χωρίον Σαρακίνα Βιζύης κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1908.

Δεύτερον, προπαρασκευάζοντες τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος τῶν διαφιλονεικουμένων Ἐκκλησιῶν ὑπὲρ τῶν βουλγάρων, ἀπηγόρευσαν οἱ Νεότουρκοι ὅπως οἱ Μητροπολῖται τῆς Μακεδονίας περιοδεύσωσιν, ὡς ἦτο νόμος, τὰ χωρία τῶν οἰκείων ἐπαρχιῶν, μέχρις οὗ ἡ Βουλὴ ἐπιψηφίσῃ τὸ ἐκπονηθὲν σχετικὸν νομοσχέδιον, ἐνῷ ἐπέτρεψαν εἰς τοὺς βουλγάρους ἀντάρτας νὰ περιέρχωνται αὐτά· ὁ δὲ λόγος ἦτο, ὅτι οἱ βούλγαροι, ἀπαλλασσόμενοι σοβαρᾶς ἀντιδράσεως, οἵα θὰ ἦτο ἡ τῶν ἀρχιερέων, θὰ ἐπεδίδοντο ἀπερίσπαστοι καὶ μετ' ἐλπίδων μεγαλειτέρας ἐπιτυχίας εἰς τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἐξ ἴσου ἐνδιέφερεν ἀμφοτέρους!

Χαριζόμενοι εἰς τοὺς βουλγάρους, ἀπεφάσισαν ὅπως αἱ μὲν πρὸ τοῦ 1903 καταληφθεῖσαι ὑπ' αὐτῶν Ἐκκλησίαι μείνωσιν ὑπὸ τὴν κατοχήν των, αἱ δὲ κατόπιν, ἐπιστραφῶσιν εἰς τοὺς Ἕλληνας· ὅμως οἱ βούλγαροι ὄχι μόνον πολλὰς ἐκ τῆς δευτέρας κατηγορίας δὲν ἐπέστρε-

ψαν, ἀλλ' ἐξηκολούθησαν νὰ καταλαμβάνωσιν ἄλλας μὲν ὡς ἰδίας, ἄλλων δέ, περὶ ὧν οὐδεμία ἀμφισβήτησις ἐγένετό ποτε, νὰ προκαλέσι τὸ κλεῖσιμον, ἐπιδιώκοντες προφανῶς ὅπως περισσότεραι ὅσον τὸ δυνατὸν διαφιλονεικούμεναι Ἐκκλησίαι ὑπάρχωσι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐπιψηφίσεως τοῦ Νόμου.

Πρὶν ἢ δὲ ἡ Βουλὴ ἐπιψηφίσῃ τὸν Νόμον, διέταξε μυστικῶς ἡ Νεοτουρκικὴ Κυβέρνησις τὰς κατὰ τόπους ἀρχάς, ὅπως προβαίνωσιν εἰς τὴν λύσιν κατὰ τοὺς πόθους τῶν βουλγάρων τοῦ ζητήματος, ἐπιβαλλόμεναι, καὶ εἰς φόνους ἀκόμη προβαίνουσαι, κατὰ τῶν Ἑλλήνων· ταῦτα ἐμπιστευτικῶς ἀνεκοινώθησαν ὑπὸ ἐπισήμου προσώπου εἰς τὸν Πατριάρχην Ἰωακεὶμ τὸν Γ', τῇ 29ῃ Σεπτεμβρίου 1909. Καὶ πράγματι κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον ἐγένοντο ἀλλεπάλληλοι καταλήψεις διαφειλονεικουμένων Ἐκκλησιῶν καὶ Σχολῶν ἐν τοῖς διαμερίσμασι Βερροίας, Φλωρίνης, Καστορίας, Μοναστηρίου, Στρωμνίτσης καὶ ἀλλαχοῦ. Οἱ βοεβόδαι Τράϊκος Νικολὼφ καὶ ἄλλοι εἰργάσθησαν μετὰ τῶν συμμοριῶν των ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ, βασανίσαντες πάσῃ βασάνῳ καὶ φονεύσαντες πολλοὺς Ἕλληνας ἀντιστάντας.

Ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ δὲν ὑστέρησαν καὶ οἱ βούλγαροι κληρικοί. Ὁ βούλγαρος μητροπολίτης Ἀχρίδος περιώδευσε τὰ περὶ τὴν ὁμώνυμον λίμνην βουλγαρόφωνα Ἑλληνικὰ χωρία καὶ βοηθείᾳ ὁμοφύλων του ἀνταρτῶν ἐπίεσε τοὺς κατοίκους νὰ δεχθῶσι διδασκάλους βουλγάρους (17 Φεβρουαρίου 1909).

Ἡ ἐν Ρέσνᾳ βουλγαρικὴ Λέσχη ἐτόλμησε νὰ

ζητήσῃ παρὰ τῆς Βουλῆς ὅπως μετέχωσι καὶ οἱ Βούλγαροι τῆς διαχειρίσεως τῶν Κτημάτων τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος (2 Φεβρουαρίου 1909).

Ἡ δὲ συμμετοχὴ τῶν Νεοτουρκικῶν Ἀρχῶν δὲν περιωρίζετο μόνον εἰς ἁπλῆν ἐνθάρρυνσιν διὰ λόγων· ἡ συμμετοχὴ ἐξεδηλώθη καὶ δι' ἔργων.

Πολλάκις τὴν γνώμην τῶν Ἑλλήνων παρέδρων ἐν τοῖς Διοικητικοῖς Συμβουλίοις, ὡς ἐναντίαν εἰς τὰς παραλόγους βουλγαρικὰς ἀξιώσεις, ἢ διέστρεφον ἐν τοῖς πρακτικοῖς ἢ ἁπλῶς παρέλειπον· τοιοῦτό τι συνέβη ἀκριβῶς ἐν τῷ Διοικητικῷ Συμβουλίῳ Δράμας, προκειμένου νὰ ἱδρυθῇ ἐκεῖ Βουλγαρικὴ Σχολή, δι' ὃ εἶχον διαφωνήσει οἱ Ἕλληνες πάρεδροι, ὧν ὅμως τὴν διάφορον γνώμην ἀπήλειψαν ἐκ τοῦ πρακτικοῦ, ἕνεκα τοῦ ὁποίου καὶ διεμαρτυρήθη ὁ Μητροπολίτης τοῦ τόπου. Ὁ μουδίρης Νεστραμίου Ἰμπραχὶμ Ζιχνῆ αὐτὸς ἐπίεσε τοὺς Ἕλληνας νὰ παραδώσωσι τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐν Καραχαλὴλ ὁ ἀνακριτὴς αὐτὸς προσεκάλεσε τοὺς κατοίκους καὶ ὕβρισε χυδαιότατα, διότι, ὑπογράψαντες προηγουμένως τὴν προσχώρησιν εἰς τὸ σχίσμα, μετενόησαν ὕστερον (18 Αὐγούστου 1909). Μέλη τοῦ Κομιτάτου δι' ἀπειλῶν ἐπανέφερον εἰς τὸ Σχίσμα τοὺς μετανοήσαντας κατοίκους Ἄβρεν τῆς Σηλυβρίας (17 Αὐγούστου 1909). Ὁ μουδίρης Ἡρακλείας μετέβη τρὶς εἰς Σεϊμένι καὶ προέτρεψε τοὺς κατοίκους ν' ἀποσκιρτήσωσι, προσφερόμενος μάλιστα νὰ πληρώσῃ αὐτὸς τὰ τηλεγραφικά (10 Νοεμβρίου 1909). Ὁ δὲ μουδίρης Σινεκλῆ ἐπαύθη, διότι ἐξεδίωξεν ἐκεῖθεν τὸν βουλγαροδιδάσκαλον καὶ ἔπεισε τοὺς ἀποσκιρτήσαντας νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν Μητρόπολιν (27 Νοεμβρίου 1909).

Τὰ κακουργήματα κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῶν Βουλγάρων δὲν ἠδυνήθη, παρ' ὅλην τὴν ὑποστήριξιν πρὸς αὐτούς, ἡ Κυβέρνησις νὰ ἀρνηθῇ κατ' ἀρχήν, ἀλλ' ὡμολόγησε διὰ τεσκερὲ τοῦ ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης ἀπὸ 2 Μαΐου 1909 ὅτι συνέβησαν τὰ ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου καταγγελθέντα, οὐχὶ ὅμως εἰς **μέγαν βαθμόν**!

Τὸ ζήτημα τῶν διαφιλονεικουμένων Ἐκκλησιῶν ἦτο ζήτημα καθαρῶς **δικαστικόν**, καὶ ὤφειλεν ἑπομένως ἡ Κυβέρνησις νὰ παρέπεμπε τὰ ἐνδιαφερόμενα μέρη εἰς τὰ πολιτικὰ δικαστήρια· τοῦτο ὡμολόγησε καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς εἰς τὸν Πατριάρχην Ἰωακεὶμ τῇ 10 Ἀπριλίου 1910. Ἐχαρακτήρισεν ὅμως σκοπίμως ὡς ζήτημα **πολιτικόν**, διότι οὕτως ἀπῄτει τὸ **ἰδιαίτερον** πρόγραμμα καὶ τὸ ἰδιαίτερον συμφέρον τοῦ Νεοτουρκισμοῦ.

3. Βουλευτικαὶ ἐκλογαί.

Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὰ ὡς ἄνω κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ μέτρα ἐχρησιμοποίησαν οἱ Νεότουρκοι καὶ τὰς πρώτας μετὰ τὸ Σύνταγμα **βουλευτικὰς ἐκλογάς**.

Ἐν τῷ μέτρῳ τούτῳ ἐκδηλότερον καὶ ἀμεσώτερον καταφαίνεται ὁ κύριος αὐτῶν σκοπός. Ἐφιλοδόξησαν νὰ ἴδωσιν ὀλιγωτέρους, ὅσον τὸ δυνατόν, ἀντιπροσώπους τῆς Ἑλληνικῆς Ἐθνότητος ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Βουλῇ, καὶ ἐξωτερικῶς, ἂν ὄχι ἐν τῇ πραγματικότητι, παρασταθῇ αὕτη ἐν καταδήλῳ μειονοψηφίᾳ. Ὅπου ὁ Νόμος δὲν ἐβοήθει τὸ σχέδιον, ἡ παρανομία ἤρχετο εἰς ἐπικουρίαν. . . .

Ἐφρόντισαν πρὸ παντὸς νὰ ἐξουδετερώσωσι τὰς ψήφους τῶν Ἑλλήνων ἐκεῖ, ὅπου ἐπλειοψήφουν καὶ ἀσφα-

λῶς θὰ ἀνεδείκνυον πάντας ἢ τοὺς πλείστους τῶν ἐκλεκτόρων. Πρὸς ἐπιτυχίαν τούτου ἐτεχνάσθησαν τὴν αὐθαίρετον μεταβολὴν τῶν ἐκλογικῶν περιφερειῶν. Συνεπείᾳ τοιαύτης μεταβολῆς ἀντὶ **ἑπτὰ** ἐκλεκτόρων Ἑλλήνων, οὓς ἐδικαιοῦτο τὸ τμῆμα Μαργαριτίου Παραμυθίας νὰ ἀναδείξῃ, ἐξελέγησαν μόνον **δύο**. Παρόμοιον ἐγένετο καὶ εἰς ἄλλας περιφερείας ἐκλογικάς, ὡς Μελενίκου, Κεσσάνης, Ἀγαθουπόλεως, Βασιλικοῦ κ. ἑ. Εἰς Βασιλικὸν μετέβη ἐπὶ τούτῳ ὁ ὑποδιοικητὴς Σαράντα Ἐκκλησιῶν Χιλμῆς.

Τὴν ἀλλοίωσιν τῆς ἑλληνικῆς πλειονοψηφίας ἐπεδίωξαν καὶ δι' ἁπλουστάτου πολλαπλασιασμοῦ τῶν τουρκικῶν μόνον Δήμων ἐν τῇ περιφερείᾳ Ἀργυροκάστρου (Γράμ. Μητρ. Δρυϊνουπόλεως (Ἀργυροκάστρου) ἀπὸ 11 Νοεμβρ. 1908).

Παρὰ τὸ δεύτερον ἄρθρον τοῦ περὶ Ἐκλογῶν Νόμου, τὸ ὁποῖον καὶ ἀπόλυτον καὶ ἄσχετον εἶνε πρὸς τοὺς φόρους, ἐμηχανεύθησαν οἱ Νεότουρκοι ποικίλας ἐξαιρέσεις· ἐξῄρεσαν ἐπὶ παραδείγματι τοὺς μισθωτοὺς τῶν ἐν ταῖς περιφερείαις Ἰωαννίνων καὶ Πρεβέζης Ἐπαύλεων (Γράμ. Μητρ. Ἰωαννίνων 21 Σεπτεμβρ. 1908) καὶ τοὺς μὴ ἔχοντας ἀπόδειξιν πληρωμῆς φόρου αἰγοπροβάτων καὶ δεκάτης ἐν τῷ Καζᾷ Παραμυθίας (Γράμ. Μητροπ. Παραμυθίας 18 Σεπτ. 1908)· ὅλα ταῦτα πρὸς περιορισμὸν τῆς ἑλληνικῆς πλειονοψηφίας.

Ἀλλαχοῦ κατέφυγον παρανόμως εἰς ἀκυρώσεις τῶν ἐκλογῶν ἐκλεκτόρων Ἑλλήνων, ὡς ἐν Μαλγάροις, Ἰνετζίκ, Γυρολόῃ (Γράμ. Μητρ. Ἡρακλείας 12 Σεπτεμβρ. καὶ 14 Ὀκτωβρ. 1908)· ἐν Πάφρᾳ ἠκύρωσαν τὴν ἐκλογὴν τῶν

Ἑλλήνων Δημητρίου Σάββα καὶ Πέτρου Ἀράπογλου (Γράμ. Μητρ. Ἀμασείας 25 Ὀκτ. 1908)· ἐν Κασαμπᾷ διεγράφη ὁ Ἕλλην ἐκλέκτωρ, ἵνα ἔλθῃ ὁ Τοῦρκος ἐπιλαχών (Γρ. Μ. Ἐφέσου 23 Σεπτ. 1908)· ἐν Περγάμῳ ἐπεκυρώθησαν μὲν αἱ ἐκλογαὶ τῶν ἐκλεκτόρων Ἑλλήνων, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον τέσσαρες ἐξ αὐτῶν νὰ παραιτηθῶσιν ὑπὲρ τῶν Τούρκων ἐπιλαχόντων (Γρ. Μ. Ἐφέσου 5 Ὀκτ. 1908).

Ἡ ἐπιτυχία τῶν Ἑλλήνων ἐν Λουλὲ Βουργὰζ καὶ Βαβᾷ Ἐσκῇ ἠρέθισε τόσον τοὺς Τούρκους, ὥστε ἀπῄτησαν οὗτοι τὴν ἀκύρωσιν τῶν ἐκλογῶν (Γράμ. Ἀρχιερατ. Ἐπιτρόπου Μητροπ. Σαράντα Ἐκκλησιῶν 30 Σεπτ. 1908). Ἐν δὲ Καράχαλήλ, τῆς ἰδίας περιφερείας, ἀντιπρόσωπος τοῦ Κομιτάτου ἠθέλησε νὰ παρακωλύσῃ τὴν ἐκλογήν, προβλέπων τὴν ἐπιτυχίαν τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' οἱ τελευταῖοι ἐξηκολούθησαν. Συνεπείᾳ τούτου μετεφέρθη ἡ κάλπη εἰς Βαβᾷ Ἐσκῇ, τέσσαρες δὲ ἀξιωματικοὶ μεταβάντες ἐκεῖ μετὰ εἴκοσι στρατιωτῶν ἔσπασαν αὐτὴν καὶ ἔσχισαν τὰ ψηφοδέλτια, διατάξαντες νέαν ἐκλογήν, τῆς ὁποίας ὅμως δὲν μετέσχον οἱ Ἕλληνες (ἔ. ἀ.)

Ἡ σκανδαλώδης ἀνάμιξις τοῦ Κομιτάτου προὐκάλεσε μάλιστα συμπλοκὰς καὶ δαρμοὺς καὶ ἀθρόας φυλακίσεις Ἑλλήνων (ἰδοὺ αὐτοῦ 21 Σεπτ. 1908).

Τόσον ἦσαν κατάδηλοι αἱ ἐκλογικαὶ αὗται παρανομίαι, ὥστε καὶ οἱ ἐντρυφῶντες εἰς τὴν διάπραξιν αὐτῶν, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ μὴ ἀποδοκιμάσωσιν αὐτάς. Ἤδη τῇ 24 Σεπτ. 1908 οἱ Χουσνῆ καὶ Ὁμὲρ βέηδες, μεταβάντες ἀπὸ μέρους τοῦ Κομιτάτου παρὰ τῷ Πατριάρχῃ Ἰωακεὶμ τῷ Γ', ὡμολόγησαν τὰ γενόμενα καὶ προσεπάθησαν νὰ καθησυχάσωσι τὸ Πατριαρχεῖον διὰ τῆς δηλώσεως, ὅτι

ἐδόθησαν διαταγαὶ νὰ μὴ προβαίνωσιν αἱ ἀρχαὶ εἰς ἐκλογῶν ἀκυρώσεις, διότι τοῦτο εἶνε ἔργον τῆς Βουλῆς ἀποκλειστικόν. Τὰ αὐτὰ ἐπανέλαβον πρὸς τὸν Πατριάρχην ὕστερον ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας, τῇ 10 Ὀκτ. 1908, ἄλλοι ἀπεσταλμένοι τοῦ Κομιτάτου, ἐξ ὧν ὁ εἷς ἀξιωματικὸς καὶ ὁ ἕτερος Γραμματεὺς τῆς Γερουσίας, συνοδευόμενοι καὶ ὑπὸ τοῦ Ἕλληνος Β. Ὀρφανίδου, ὡς διερμηνέως. Τῇ δὲ 25 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ὁ υἱὸς τοῦ πολλοῦ Μιδὰδ Πασᾶ Ἀλῆ Χαϊδὰρ Βέης ὡμολόγει εἰς τὸν Πατριάρχην, ὅτι ἠδικήθη ἐν ταῖς ἐκλογαῖς τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον τῆς περιφερείας Προύσης.

Ἀλλὰ τῶν ἀπεσταλμένων αἱ διαβεβαιώσεις ἔμενον πάντοτε λόγοι ἁπλοῖ καὶ ὑποσχέσεις ἄκαρποι. Αἱ παρανομίαι ἐσυνεχίζοντο ὑπὸ διαφόρους τύπους καὶ λόγους.

Ὁ ἐν τῷ Διοικητικῷ Συμβουλίῳ Νικομηδείας ἕλλην πάρεδρος διαμαρτυρηθεὶς, διότι ἠδικήθη ἡ ἑλληνικὴ πλειονοψηφία Γιάλοβας (2300) πρὸς ὄφελος τῆς τουρκικῆς μειονοψηφίας (1800), ἠπειλήθη· οἱ ἐν τῷ Διοικητικῷ Συμβουλίῳ Ἀργυροκάστρου Ἕλληνες πάρεδροι Χ. Παπαδόπουλος καὶ Στ. Λίτου, ἀρνηθέντες νὰ ὑπογράψωσι τὸ πρακτικὸν τῶν ἐκλογῶν, ὡς παρανόμων, ἐπαύθησαν, ἀποφάσει τοῦ Κομιτάτου, καὶ ἡ παῦσις αὕτη ἐκοινοποιήθη εἰς αὐτοὺς διὰ τεσκερὲ τοῦ Διοικητοῦ (Γράμ. Μητροπ. Ἀργυροκάστρου 11 Δεκεμβρίου 1908).

Ἀρκοῦσιν αἱ ἐκτεθεῖσαι ἐκλογικαὶ παρανομίαι, ἐλάχισται ἐκ τῶν πολλῶν, νὰ φανερώσωσι τὸν σκοπόν, πρὸς ὃν κατέτειναν οἱ Νεότουρκοι. Συνεπείᾳ αὐτῶν διεμαρτιρήθη κατ' ἐπανάληψιν τὸ Πατριαρχεῖον πρὸς τὴν Κυβέρ-

νησιν· μίαν δὲ τῶν διαμαρτυριῶν αὐτοῦ εὑρίσκει ὁ ἀναγνώστης ἐν τῷ παραρτήματι (ὑπὸ τὸ στοιχεῖον Α).

4. Ἑλληνικὸς κλῆρος.

Ἐκ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς καθημερινῆς πείρας μαθόντες πόσον ἰσχυρὰ ἦτο ἡ ἐπιρροὴ ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων τοῦ ἰδίου αὐτῶν κλήρου, πρὸς τὸν ἐποῖον ἀπεριόριστον ἔτρεφον σεβασμὸν καὶ ἐμπιστοσύνην, καὶ πόσον στενώτατα μετ' αὐτοῦ ἦσαν συνδεδεμένοι, καὶ πρόθυμοι εἰς τὰς κρίσεις καὶ ἀποφάσεις αὐτοῦ, ἐσχημάτισαν τὴν πεποίθησιν οἱ Νεότουρκοι, ὅτι ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ θὰ προσέκρουον εἰς δύναμιν ἱκανὴν ν' ἀντεπεξέρχηται σοβαρῶς κατὰ τῶν σχεδίων των. Ἡ δύναμις λοιπὸν αὕτη ἀπεφασίσθη νὰ ἐξασθενήσῃ, νὰ συντριβῇ, εἰ δυνατόν.

Πολλάκις ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἀνεφύοντο τὰ οὕτω λεγόμενα **ζητήματα μητροπολιτικά**, τὰ ὁποῖα κυρίως προήρχοντο συνεπείᾳ διαφωνίας μεταξὺ Μητροπολιτῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ ποιμνίου ἢ μερίδος τινὸς τοῦ ποιμνίου ἀφ' ἑτέρου. Τὰ ζητήματα ταῦτα κατὰ τὸ ἔθος καὶ τὸ καθεστὼς ἐξήταζε καὶ διηυθέτει ἡ Σύνοδος τοῦ Πατριαρχείου, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀπὸ μέρους τῆς Κυβερνήσεως ἀναμίξεως.

Οἱ Νεότουρκοι ὅμως, ἐν τῇ σπουδῇ των ὅπως ἀπογυμνώσωσι τὸν κλῆρον ἀπὸ τῆς σημασίας, ἣν εἶχε, καὶ τῆς ἐπιβολῆς, ἐν τῇ λύσσῃ των ὅπως καταρρίψωσι καὶ ἐξουθενώσωσιν αὐτὸν εἰς τὰ ὄμματα καὶ τῶν οἰκείων χριστιανῶν, καὶ καταστήσωσιν οὕτως ἀκίνδυνον καὶ ἀβλαβῆ

ὡς πρὸς τὸ ἴδιον αὐτῶν ἔργον, ἐξεμεταλλεύθησαν τοιαῦτα ζητήματα καὶ ἐτίθεντο πάντοτε, ἐννοεῖται, πρὸς τὸ μέρος τῶν πολεμούντων τὸν Μητροπολίτην, τοὺς ὁποίους ὑπεβοήθουν. ὡσεὶ εἶχον τὸ ζήτημα κοινὸν μετ' αὐτῶν.

Οὕτως ὁ Νομάρχης Σμύρνης κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1908 κατέλυε παραδόξως τὰς Κοινοτικὰς ἀρχὰς καὶ διώριζεν ἐξ ὀφφικίου Ἐπιτροπὴν πρὸς διοίκησιν προσωρινὴν τῆς Κοινότητος, φαινομενικῶς μὲν ὑποστηρίζων τὴν κατὰ τοῦ Μητροπολίτου καταφερομένην μερίδα, πράγματι ὅμως τὰς ἀρχὰς τῶν πατρώνων του Κομιτατικῶν ἐξυπηρετῶν.

Ὁ Νομάρχης Αἰγαίου ἀνεμίχθη διὰ παρόμοιον λόγον εἰς τὸ Μητροπολιτικὸν ζήτημα Χίου, ἐμποδίσας μάλιστα τὴν ἐπιτόπιον Δημογεροντίαν νὰ ὑπογράφῃ τηλεγραφήματα πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον, τοῦθ' ὅπερ ἠνάγκασεν αὐτὴν νὰ διαμαρτυρηθῇ πρὸς αὐτὸ τῇ 28 Σεπτεμβρίου τοῦ α. ἔ.

Ὁ Καϊμακάμης Καστελλορίζου (Νήσου μεγίστης) συνειργάζετο κατὰ τοῦ Μητροπολίτου Πισιδίας καὶ τοῦ ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἀρχιερατικοῦ ἐπιτρόπου αὐτοῦ μετὰ τῆς ἀντιμητροπολιτικῆς μερίδος καὶ προὐκάλεσεν ὡς ἐκ τούτου ἀνάλογον διαμαρτυρίαν αὐτοῦ τοῦ Μητροπολίτου ἀπὸ 16 Ὀκτωβρίου 1908.

Ὅπου δ' ἔλειπε πᾶσα μεταξὺ ποιμένος καὶ ποιμνίου διένεξις, ἐφεύρισκον οἱ Νεότουρκοι ἄλλας πρὸς ἐκπόμπευσιν τῶν Μητροπολιτῶν προφασιολογίας. 120 στρατιῶται μετὰ 4 ἀξιωματικῶν ἐξηνάγκασαν τὸν Μητροπολίτην Δράμας Χρυσόστομον νὰ ἀπέλθῃ ἐκ Χοροβίστης, ὅπου ἐλειτούργει, κατὰ τρόπον ἐξευτελιστικὸν τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ (τηλεγράφημα ἔμμεσον 22 Νοεμβρίου 1908).

Ὁ καϊμακάμης Ζίχνης ἔπαυσε τὸν ἀρχιερατικὸν ἐπίτροπον τοῦ εἰρημένου Μητροπολίτου Συνέσιον ἐν Ζηλιαχόβῃ καὶ νύκτωρ διέταξε νὰ καταλίπῃ τὸν τόπον (ἔ. ἀ.), ὑπὸ τὴν πρόφασιν ὅτι καὶ αὐτὸς καὶ ὁ Μητροπολίτης ἦσαν Ἕλληνες προπαγανδισταὶ παρὰ τοῖς βουλγαροφώνοις, ἐνῷ τὸ τμῆμα Ζίχνης ἦτο ἑλληνικώτατον.

Τὸ ἐν Βιζύῃ Κεντρικὸν Κομιτάτον ἠπείλησε δι' ἐγγράφου του τὸν Μητροπολίτην Βιζύης Ἄνθιμον, ὅτι δὲν θέλει διαφύγῃ τὸ ὅμμα του (γράμμ. αὐτοῦ 15 Δεκεμβρίου 1908).

Στρατὸς ἠνάγκασεν ἐκ νέου τὸν Μητροπολίτην Δράμας νὰ ἀπέλθῃ τῆς Ἀλιστράτης, ὅπου κατ' ἐντολὴν τοῦ Πατριαρχείου μετέβη κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰανουαρίου τοῦ 1909 νὰ ἐπισκεφθῇ τοὺς χριστιανούς, ὑπὸ τὴν πρόφασιν ὅτι, τῇ εἰσηγήσει του, Ἐπιτροπὴ πενταμελὴς ἐθεώρει τὰς μεταξὺ χριστιανῶν διαφοράς, ἐνῷ κυρίως ἐπρόκειτο περὶ ἁπλοῦ συμβιβασμοῦ, ὃν ἐπεδίωξαν οἱ Μουχταροδημογέροντες Βισοτσάνης μεταξὺ δύο χριστιανῶν, καὶ διὰ τὸν ὁποῖον οὗτοι ἐφυλακίσθησαν, διότι δὲν ἤθελον νὰ ὁμολογήσωσιν, ὡς ἐπεθύμουν οἱ Κομιτατικοί, ὅτι ἐνήργησαν οὕτω τῇ ὑποδείξει τοῦ Μητροπολίτου (γράμμ. αὐτοῦ 6 Ἰανουαρίου 1909).

Καταφώρως ἐπίσης ἀνεμίχθησαν καὶ εἰς τὸ ζήτημα τοῦ Μητροπολίτου Κολωνίας (Καρὰ Χισὰρ Σαρκῆ), προκαλέσαντες τὰς διαμαρτυρίας τοῦ Πατριαρχείου, εἰς σχετικὸν τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης τεσκερὲν (24 Φεβρουαρίου 1909) δηλώσαντος εἰς ἀπάντησιν ὅτι, ἐὰν οἱ χριστιανοὶ ἔχωσι τυχὸν παράπονα κατὰ τοῦ Μητροπολίτου, δύνανται κατὰ τὴν τάξιν νὰ ὑποβάλωσιν αὐτὰ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν πρὸς ἐξέτασιν.

Ἡ Διοίκησις Θάσου ἐδήλωσεν εἰς τοὺς Μουχταροδημογέροντας, ὅτι δὲν εἶνε ὑπόχρεοι νὰ καταβάλωσιν εἰς τὸν Μητροπολίτην ἐπιχορήγησιν (γράμμ. αὐτοῦ 6 Ἰουλίου 1909).

Ὁ Καϊμακάμης Μαλγάρων Σαμπρῆ βέης, περιερχόμενος τὰ χωρία τοῦ τμήματος, ἐξεφράζετο κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ κλήρου καὶ προέτρεπε τοὺς χωρικοὺς νὰ μὴ ὑπακούωσι πλέον εἰς αὐτόν (γράμμ. Μητροπολίτου Ἡρακλείας 18 Αὐγούστου 1909).

Ἐν συναφείᾳ πρὸς τὰ μέτρα ταῦτα ἔκαμαν χρῆσιν καὶ τοῦ ἀποκλεισμοῦ πολλῶν Ἀρχιερέων ἀπὸ τῶν Διοικητικῶν Συμβουλίων, πρὸς κατάρριψιν τῆς ἰσχύος τοῦ κλήρου.

Ἐνδεικτικωτάτη δὲ παρέμεινεν ὅσον ἀφορᾷ τὸ σημεῖον τοῦτο ἡ γνωστὴ συμπεριφορὰ τοῦ Σεφκὲτ Πασᾶ, ὑπουργοῦ τῶν στρατιωτικῶν, πρὸς τὸν Πατριάρχην Ἰωακείμ, μεταβάντα νὰ διαμαρτυρηθῇ παρ' αὐτῷ διὰ τὰ δεινοπαθήματα τῶν Ἑλλήνων τῇ 20 Ἰουνίου 1908. Ἡ ἀπειλή του «**Θὰ σᾶς σπάσωμε τὸ κεφάλι**» περιεῖχεν ὅλην τὴν λύσσαν καὶ ὅλον τὸ δηλητήριον κατὰ τοῦ ἀνωτέρου Ἑλληνικοῦ κλήρου, ὡς προσκόμματος δυσυπερβλήτου εἰς τὰς ἀνθελληνικὰς ἐνεργείας τοῦ Κομιτάτου.

Ἡ «Τανὶν» ἡμιεπίσημον ὄργανον τοῦ Κομιτάτου πολλάκις ἐξέφερεν ὕβρεις κατὰ τοῦ Πατριάρχου καὶ τοῦ Πατριαρχείου (Αὔγ. 1910).

5. Προνόμια Πατριαρχείου.

Πολὺ συντελεστικὸν εἰς τὴν ἀπογύμνωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ κλήρου ἀπὸ πάσης ἐπιβολῆς καὶ ἰσχύος εὗρον οἱ Νεότουρκοι, ὅτι ἦτο καὶ ὁ **περιορισμὸς** μὲν ἐν ἀρ-

χῇ, ἡ **κατάργησις** δὲ ἀκολούθως τῶν **προνομίων** τοῦ Πατριαρχείου. Ἡ κατάργησις αὐτῶν καὶ μάλιστα τῶν ἀφορώντων τὸ ἐκπαιδευτικὸν ζήτημα ἀπετέλει μίαν ἀπὸ τὰς μεγάλας καὶ ἀρχικὰς γραμμὰς τοῦ προγράμματος τῶν Νεοτούρκων. Δὲν ἐνδιέφερεν αὐτοὺς τόσον τὸ ζήτημα τῆς θρησκείας, ὅσῳ **τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης**. Ἤθελον ὅπως ὅλοι οἱ ὑπήκοοι ὁμιλῶσι μίαν μόνον γλῶσσαν, τὴν τουρκικήν, καὶ αὐτὴ μόνον νὰ ἀκούηται. Ἡ γενίκευσις καὶ διάδοσις αὐτῆς θὰ ἔφερεν, ἐφρόνουν, τὴν **ὑποχώρησιν** σὺν τῷ χρόνῳ καὶ **λήθην τῆς μητρικῆς**, ἡ δὲ λήθη ἀνεπαισθήτως θὰ ἔφερε τὴν **γλωσσικὴν** μετὰ τῶν κρατούντων **ὁμοίωσιν**· συντρεχόντων δ' ἐξ ἄλλου καὶ ἄλλων λόγων, θὰ ἔφερε τὴν **ἀπαμβλυνσιν καὶ ἐξάλειψιν** τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐθνικοῦ αἰσθήματος — τὸ ὡραιότερον ὄνειρον τῶν Νεοτούρκων. Τὸ ζήτημα παρουσίαζεν εἰς αὐτοὺς — καὶ οὐχὶ ἄνευ λόγου — ἀρκετὴν σοβαρότητα καὶ κατ' ἐπανάληψιν ἀπησχόλησεν αὐτοὺς καὶ πολλὰς ἤλλαξαν ἀποφάσεις. Ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ Λονδινείου «Χρόνου» κ. Μπάουτσερ κατώρθωσε κοτὰ τὸ 1911 νὰ λάβῃ ἀντίγραφον τῶν σχετικῶν ἀποφάσεων τοῦ Κομιτάτου κατὰ τὸ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐτήσιον συνέδριόν του.

Ὡς προανάκρουσμα καὶ πρόδρομος τῶν ἀποφάσεων τούτων δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι ἦτο ἡ σκόπιμος καὶ σατανικὴ υἱοθέτησις ὑπὸ τῶν Νεοτούρκων καὶ γενίκευσις ἐν τοῖς νουφουσίοις τῶν Ἑλλήνων Ὀθωμανῶν ὑπηκόων τῆς λέξεως «χριστιὰν» ἀντὶ τῆς «ρουμ», ἥτις τὸ πρῶτον καὶ ἐξαιρετικῶς ἐχρησιμοποιήθη ἐν Μακεδονίᾳ κατὰ τὸν φυλετικὸν ἀναβρασμόν. Ἐπὶ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ εἰδικῶς ζητήματος ἤρχισαν βαθμηδὸν νὰ ἐφαρμόζωσι τὰς ληφθεί-

σας ἀποφάσεις. Κατὰ πρῶτον προέβαλεν ἡ ἀπαίτησις τῆς Κυβερνήσεως ὅπως τὰ διπλώματα τῶν διδασκάλων ἐπικυρῶνται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, παρὰ τὸ καθεστώς, καθ' ὃ, ὡς ὑπεύθυνον ἀπέναντι τῆς Κυβερνήσεως διὰ τὴν ἱκανότητα τῶν διδασκάλων τὸ Πατριαρχεῖον, ἐδικαιοῦτο αὐτὸ μόνον νὰ ἐπικυροῖ τὰ διπλώματα. Καὶ ἐπειδή, ὡς ἦτο ἐπόμενον, ἀντείχοντο αἱ Μητροπόλεις τοῦ καθεστῶτος, πολλοὶ διδάσκαλοι ἐπαύοντο πολλαχοῦ τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης καὶ Μικρασίας τῶν θέσεων αὐτῶν (ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Δράμας, Νικαίας καὶ ἀλλαχοῦ 1909), ἕως οὗ τὸ Πατριαρχεῖον ὑπενδίδον εἰς τὴν βίαν, διέταξε νὰ συμμορφῶνται πρὸς τὴν κυβερνητικὴν ἀξίωσιν, καίπερ διαμαρτυρόμενον.

Βαθμηδὸν ἐγένοντο ἀπαιτητικώτεροι, ζητοῦντες ὁτὲ μὲν καταλόγους τῶν μαθητῶν, μαθητριῶν καὶ διδασκάλων, ὁτὲ δὲ τὸν διορισμὸν ὑπ' αὐτῶν τῶν διδασκάλων τῆς τουρκικῆς (Γρ. Μ. Νικαίας 9 καὶ 22 Δεκ. 909), πρὸς τὰς ὁποίας ἀξιώσεις τὸ Πατριαρχεῖον, ἐξοικονομοῦν τὰς περιστάσεις, ἠναγκάσθη ἐπίσης νὰ ὑποχωρήσῃ.

Συγχρόνως ἔθιξαν καὶ **τὸ ζήτημα τῶν Διαθηκῶν.** Σποραδικῶς ἐγένοντο ἀπόπειραι ἀκυρώσεως Διαθηκῶν, συντεταγμένων κατὰ τὰς διατάξεις τῆς Βεζυρικῆς Ἐγκυκλίου τοῦ 1891 καὶ ἑκάστοτε ἦτο ἠναγκασμένον τὸ Πατριαρχεῖον νὰ διαμαρτύρηται (Διαθήκη Εὐφροσύνης Φωτιάδου ἐν Κωνσταντινουπόλει, Π. Καραδημοπούλου ἐν Ραιδεστῷ κ. ἄ.).

Διημφισβήτησαν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον τὸ δικαίωμα τοῦ διατάζειν διαφορὰς περὶ ἐπιστροφῆς προικὸς μετὰ θάνατον τοῦ συζύγου (ὑπόθεσις σχετικὴ ἐκ Κοζάνης καὶ ἄλλοθεν 1909), ἐνῷ κατά τε τὰ Κυβερνητικὰ καὶ τὰ Πατριαρχικὰ ἀρχεῖα τόσον οἱ Κανονισμοὶ ὅσον καὶ ἡ Βεζυρικὴ Ἐγκύκλιος λαλοῦσι σαφῶς ἐπὶ τοῦ προκειμένου (Γνωμοδότησις Ι. Χλωροῦ 10 Μαρτίου τοῦ 909).

Ἐπίσης διημφισβήτησαν τὴν ἁρμοδιότητα τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων νὰ ἐκδικάζωσι τὰς ἐκ τῆς διαλύσεως μνηστείας προκυπτούσας δίκας περὶ ἀποζημιώσεων (ἔ. ἀ.).

Παρεβίασαν ἐπανειλημμένως καὶ τὸ προνόμιον τῆς κληρεύσεως τῶν κληρικῶν, ἥτις κατὰ τὴν Ἐγκύκλιον δέον νὰ γίνηται διὰ τοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ Μητροπολίτου, διατάξαντες νὰ γίνηται αὕτη ἀπ' εὐθείας.

Τὸ Κομιτᾶτον δὲν ἀφῆκεν ἄθικτα καὶ τὰ δικαιώματα αὐτῶν τῶν χριστιανικῶν Κοινοτήτων. Ἀφήρεσεν ἀπὸ αὐτὰς τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν τοὺς ἰδίους μουχτάριδες, ἐκλέγον αὐτὸ ἢ μᾶλλον διορίζον ἀπ' εὐθείας τοὺς ὀπαδοὺς αὐτοῦ.

Ἐν Σμύρνῃ ἐκράτει συνήθεια παλαιά, καθ' ἣν πρὸς ἐκλογὴν μέλους διὰ τὸ Νομαρχιακὸν Συμβούλιον ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος ὑπεδείκνυεν ἡ Μητρόπολις τρεῖς ὑποψηφίους, ἐξ ὧν θὰ ἐξελέγετο ὁ εἷς, ὅστις θὰ ἦτο αὐτοδικαίως καὶ μέλος τῆς Ἑλληνικῆς Δημογεροντίας. Ὁ Νομάρχης ὅμως, θελων νὰ διορίσῃ ὄργανον τοῦ Κομιτάτου, ὑπέδειξεν αὐτὸς τοὺς ὑποψηφίους, μέλη ἅπαντα τοῦ Κομιτάτου, ἐξ ὧν ἀνεδείχθη ὁ ἰατρὸς Γιοβάνοβιτς, βουλγαρικῆς καταγωγῆς (Ἀπρίλ. 1912), ὃν ὅμως καὶ διὰ τὴν καταγωγὴν καὶ διὰ τὴν παρὰ τὸ ἔθος ἐκλογὴν δὲν ἀνεγνώρισεν ἡ Κοινότης.

6. Καταναγκαστικοὶ φόροι καὶ εἰσφοραί.

Ἀφωσιωμένοι ψυχῇ καὶ καρδίᾳ εἰς τὸ μέγα των ἔργον οἱ Νεότουρκοι, δὲν ὤκνησαν νὰ μελετῶσι καὶ θέτωσιν εἰς ἐφαρμογὴν πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, πλαγίως ἢ ἀπ' εὐθείας νὰ ἐξυπηρετήσῃ αὐτό. Ὑπὸ διαφόρους τύπους ὁτὲ μὲν **ὑπὲρ τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου,** ὁτὲ δὲ **πρὸς ἵδρυσιν Γεωργικῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης,** ἄλλοτε **πρὸς κατασκευὴν στρατώνων, στρατιωτικῶν τηλεφώνων καὶ ὁδῶν,** ἄλλοτε **πρὸς κατασκευὴν στρατιωτικῶν στολῶν καὶ ἐφοδίων,** ἐξεβίαζον αἱ κατὰ τόπους ἀρχαὶ μετ' ἀντιπροσώπων τοῦ Κομιτάτου εἰσφορὰς καὶ φόρους, δυσαναλόγους πολλάκις πρὸς τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τῶν Ἑλλήνων, ἄνευ, ὡς ἔπρεπεν, εἰδικοῦ νόμου τῆς Βουλῆς. Οὕτω διὰ τὸν στόλον ἐπεβλήθη 1 ο)ο ἐν Τσατάλτζᾳ, Ἐδιρνετζίκ, Ραιδεστῷ, Πραβίῳ, (Πράβιστα) Παραμυθίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ (Γράμματα Μητροπολιτῶν 4 Ἰανουαρίου 1910, 15 Νοεμβρ. 1910, 11 Ἰαν. 1910, (Γράμμα Μετρῶν 4 Μαρτ. 1910)· διὰ τὴν ἵδρυσιν Γεωργικῆς Τραπέζης 2 ο)ο μὲν ἐν Πρωσοτσάνῃ, Δεμὶρ Ἰσάρ, Δράμᾳ, Σέρραις, Ναούσῃ, Σμύρνῃ, Κυδωνίαις καὶ ἀλλαχοῦ· 25 ο)ο δὲ προϋτάθη ἐν τῷ Νομαρχιακῷ Συμβουλίῳ τῆς Ἀδριανουπόλεως νὰ προστεθῇ ἐπὶ τοῦ κτηματικοῦ φόρου, ὅπερ ὅμως ἐπολεμήθη ὡς παράνομον ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου. Διὰ δὲ τὴν τοποθέτησιν τηλεφώνου μεταξὺ Σερρῶν καὶ Βαϊρακλῆ Τζουμαγιᾶ, ὁ μουδίρης τοῦ τελευταίου ὑπέβαλεν εἰς ἕκαστον ἄτομον ἀναγκαστικὴν εἰσφορὰν σεβαστοῦ ποσοῦ. Ὁ Κεϊμακάμης Μαλγόρων, ὁ Χακίμης καὶ ὁ Χιλίαρχος τῆς χωροφυλακῆς ἐξῆλθον ἐπὶ τούτῳ εἰς περιοδείαν ἀνὰ τὰ χωρία τοῦ τμήματος καὶ ἀπῄτησαν ἐράνους ὑπὲρ τοῦ στόλου. Εἰς τοὺς μὴ δυναμένους διὰ πενίαν νὰ προσφέρωσιν εἶπον αὐτολεξεί: «Θὰ μετανοήσητε· ἢ νὰ ἐγγραφῆτε ἀμέσως, ἢ νὰ δηλώσητε ὅτι δὲν εἶσθε ὑπήκοοι ὀθωμανοί· ἄλλο δὲν σᾶς μένει παρὰ νὰ γίνετε Τοῦρκοι» (Γράμ. Μητρ. Ἡρακλείας 11 Νοεμβρ. 1910). Ἐν Μαλγάροις δέ, ἐπειδὴ οἱ κάτοχοι προβάτων ἠρνήθησαν νὰ καταβάλωσι τὸν πρόσθετον ἐπὶ τῶν προβάτων φόρον 2 ο)ο, οἱ Κομιτατικοὶ διὰ τῶν ὀργάνων των ἐφόνευσαν πρὸς ἐκδίκησιν πολλὰ ἐξ αὐτῶν (Γράμ. Ἡρακλείας ὑπ' ἀριθμ. 4088 τοῦ 1912). Παραλείπομεν νὰ ἀναφέρωμεν ἄλλα παραδείγματα, καθόσον τὰ ἐκτεθέντα καὶ μόνα παριστῶσι τὸ μέγεθος τῆς χρηματικῆς ἀφαιμάξεως καὶ τῆς οἰκονομικῆς ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων πιέσεως.

7. Ἐμπορικὸς ἀποκλεισμός.

Τὴν οἰκονομικὴν τῶν Ἑλλήνων στενοχωρίαν ἐπηύξησε καὶ ὁ κηρυχθεὶς κατὰ τόπους **ἐμπορικὸς** κατ' αὐτῶν **ἀποκλεισμὸς** (μποϊκοτάζ). Ἐν Δράμᾳ Τοῦρκοι καὶ Βούλγαροι ἀπὸ κοινοῦ ἐκήρυξαν τοιοῦτον κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Αὐτὸς ὁ Πανίτσας μετὰ τῶν ὀπαδῶν του ἐξεδίωκε τοὺς πελάτας ἀπὸ τὰ Ἑλληνικὰ καταστήματα, ἡ δὲ Κυβέρνησις, πρὸς τὴν ὁποίαν διεμαρτυρήθη τὸ Πατριαρχεῖον, δὲν ἠρνήθη τὸ γεγονός· ἐδικαιολόγησε μάλιστα αὐτὸ διὰ τεσκερὲ ἀπὸ 7 Ἰαν. 1909 ὡς ἀπόρροιαν τῶν κατὰ τῶν Βουλγάρων φόνων τῶν Ἑλλήνων! . . . Ὁ ἀποκλεισμὸς ἐπεξετάθη εἰς Κυδωνίας, Ραιδεστόν, Πρεμετήν (Γράμματα Μητρ. Ἡρακλείας 25 Ἰουλ. 1909, Μητρ. Κυδωνιῶν ὑπ' ἀριθμ. πρωτ. 10134 τοῦ 1910, Μητρ. Παραμυθίας 8208 τοῦ 1912). Ἐν Ἀλάσεχιρ χοτζάδες φανατισμένοι προέτρεπον δημοσίᾳ τοὺς

Τούρκους νὰ μὴ συναλλάσσωνται μετὰ τῶν Ἑλλήνων (Γρ. Μητρ. 3490,1912). Ἐν Πόζιουκ, τῆς ἐπαρχίας Νικαίας, τὸ Κομιτᾶτον διωργάνωσεν ἐπὶ τούτῳ Ἐπιτροπὴν διὰ τὸ μποϊκοτάζ. Ἐν Σιμὰβ τοῦ Ἀλάσεχιρ οἱ χωροφύλακες δι' ἀπειλῶν ἀποτρέπουσι τὸν λαὸν νὰ μὴ ἔχῃ δοσοληψίας μετὰ τῶν Ἑλλήνων, προβάλλοντες ὅτι εἶνε διαταγὴ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοποθετοῦντες φύλακας πρὸς τοῦτο πρὸ τῶν Ἑλληνικῶν καταστημάτων (Γρ. τοῦ Μητρ, 530 τοῦ 914). Τὸ αὐτὸ κίνημα διαγράφεται καὶ ἐν Φιλαδελφείᾳ, Οὐσάκ, Κούλᾳ, Σαλιχλῇ τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, τοῦ ὁποίου μετεῖχον ἐνεργῶς ὁ καϊμακάμης καὶ ὁ Τοῦρκος Διευθυντὴς τοῦ Μονοπωλείου τῶν Καπνῶν (Γρ. τοῦ ἰδίου 674 τοῦ 1914). Ὁ Μητροπολίτης Φιλαδελφείας προβαίνει εἰς παραστάσεις καὶ ὁ Νομάρχης Σμύρνης, πρὸς ὃν διεμαρτυρήθη, ἐδικαιολόγησε τὸν ἀποκλεισμὸν προφασισθεὶς τὰς ἐν Μακεδονίᾳ πιέσεις κατὰ τῶν Μουσουλμάνων (!) (Γρ. αὐτοῦ 10 Φεβρ. 914).

Ὁ Μητροπολίτης Ἐφέσου γράφει ἀπὸ 12 Φεβρουαρίου τοῦ ἰδίου ἔτους, ὅτι ὁ ἀποκλεισμὸς ἐπεξετάθη εἰς ὅλας τὰς κοινότητας τῆς ἐπαρχίας του συνεπείᾳ κηρύγματος ἐπὶ τούτῳ τῶν χατζάδων καὶ σχετικῶν δημοσιευμάτων τοῦ τουρκικοῦ τύπου καὶ παριστᾷ ἀνυπολογίστους τὰς ὑλικὰς ζημίας τῶν Ἑλλήνων.

Ἐν Χαρταλιμῇ ὁ γραμματεὺς τοῦ ἱεροδικείου Ὀσμὰν προσεκάλεσε δύο Ἕλληνας ἀρτοποιούς, πρὸς τοὺς ὁποίους συνέστησε νὰ ἐγκαταλίπωσι τοὺς φούρνους, διότι ἄλλως θὰ ἐφονεύοντο. Διενεμήθη δὲ εἰς τὰς ἐκεῖ τουρκικὰς οἰκίας ἐπιστολή, ἀντίτυπον τῆς ὁποίας ἐτοιχοκολλήθη ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν ἀρχῶν, περιέχουσα τὰ ἑξῆς: «Ὁ μουσουλμάνος, ὅστις συναλλάσσεται μετὰ τῶν χριστιανῶν τῆς Χαρταλιμῆς, ἀπὸ τῆς ὁποίας οὗτοι ἀπέστειλαν 170000 γρ. διὰ τὸ Ἑλληνικὸν δρήδνωτ (!!!), εἶνε ποταπὸς καὶ ἀρνησίπατρις».

8. Πρόσφυγες Μουσουλμάνοι.

Τὸν ἀποκλεισμόν, ὅστις ἔλαβε τροτακτικὰς διαστάσεις ἰδίως εἰς τὴν Ἀνατολήν, διενήργουν οἱ Κομιτατικοὶ κυρίως διὰ τῶν πρόσφύγων μουσουλμάνων.

Καὶ οἱ πρόσφυγες οὗτοι ἀποτελοῦσιν ἰδιαίτερον μέσον διωγμοῦ κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Εἶνε λοιπὸν ἄξια ἀναγραφῆς τὰ κατ' αὐτούς.

Ἤδη κατὰ τὸ 1906, ὅτε τὸ πρῶτον συνεκροτεῖτο ἐν Χάγῃ συνέδριον πρὸς εἰρήνευσιν τῶν Ἐθνῶν καὶ πρὸς ἐπίλυσιν τῶν Ἀνατολικῶν ζητημάτων καὶ μάλιστα τοῦ Μακεδονικοῦ, προὐτάθη ἡ μετοίκησις εἰς Μακεδονίαν χιλιάδων τινῶν Ἑβραίων, ἀλλ' ἡ Τουρκία τῆς ὁποίας ἐζητήθη ἡ συγκατάθεσις, δὲν ἠθέλησεν οὐδὲ λέξιν νὰ ἀκούσῃ περὶ αὐτῆς. Ὁ Δόκτωρ ὅμως Ναζὶμ ἐνεστερνίσθη τὴν ἰδέαν ταύτην ὑπὸ ἄλλην μορφήν, καὶ εἰσηγήθη πρῶτος αὐτὸς τὴν μετοίκισιν εἰς Μακεδονίαν μουσουλμάνων Βοσνίων καὶ ἐξ ἄλλων ξένων μερῶν, ἐπιδιώκων διὰ τοῦ ἀποικισμοῦ τούτου τὴν ἀλλοίωσιν τοῦ ἐθνολογικοῦ χαρακτῆρος τῶν μερῶν ἐκείνων καὶ τὴν ἐπίλυσιν τῶν Μακεδονικῶν δυσκολιῶν (Sami Levy. Le declin du Croissant. Paris 1913).

Ματαίως ὑπεδείχθησαν εἰς τὸν Δόκτωρα Ναζὶμ αἱ οἰκονομικαὶ δυσχέρειαι τῆς τοιαύτης ἐπιχειρήσεως. Ὁ θόρυβος, τὸν ὁποῖον σκοπίμως ἤγειρε καὶ αἱ ἐπὶ ἀφ-

λοπατρίᾳ κατηγορίαι του κατὰ τῶν ἐναντιοφρονούντων, ὑπερίσχυσαν ἐπὶ τέλους. Διότι ἐπείσθη καὶ τὴν πεποίθησίν του μετέδωκε καὶ εἰς τοὺς ἄλλους, ὅτι αἱ οἰκονομικαὶ δυσχέρειαι εἶχον καὶ αὐταὶ τὴν λύσιν των, ἤτις ἦτο: **ἡ κατάληψις ἁπλούστατα τῶν γαιῶν, τῶν οἰκιῶν καὶ τῆς οἰκονομικῆς ἐν γένει ζωῆς τῶν χριστιανῶν**! Ἡ προταθεῖσα λύσις προσεμειδίασεν εἰς τοὺς συνωμότας τῶν χριστιανῶν τόσον, ὥστε τὸ πρόγραμμα τῆς ἐγκαταστάσεως ἐθεωρήθη συμφέρον ὕπατον ἰὰ γενικευθῇ δι' ὅλην τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν.

Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἀπαισίου τούτου μέτρου ἤρχισε κατὰ πρῶτον ἀπὸ τὴν ἑλληνικωτάτην Ἤπειρον, τῆς ὁποίας ἐπεζήτησαν διὰ τὸν λόγον τοῦτον νὰ ἀλλοιώσωσι τὸν ἐθνολογικὸν χαρακτῆρα, μειοῦντες τὸν ἑλληνικὸν πληθυσμὸν διὰ τῆς αὐξήσεως ἐξωθεν τοῦ μειονοψηφοῦντος τουρκικοῦ. Ἤδη ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1909 ἐμελετᾶτο ἡ ἐγκατάστασις ἐν Ἠπείρῳ Βοσνίων μουσουλμάνων καὶ οἱ Μητροπολῖται τῶν περιφερειῶν Πρεβέζης, Βελλᾶς, Βελεγράδων ἀνέφερον τὸ πρᾶγμα εἰς τὸ Πατριαρχεῖον.

Ἀπεσταλμένοι μάλιστα τῆς Κομιτατικῆς Κυβερνήσεως περιῆλθον τὸ τμῆμα Πωγωνίου καὶ δὴ τὴν Βήσσανην καὶ Τσαράπιανην, ἵνα ἀντιληφθῶσι ποῖα ἦσαν τὰ προσφορώτερα πρὸς τὸν σκοτὸν μέρη. Ἐν Ἠπείρῳ ὑπῆρχον τὰ λεγόμενα Ἰμλακοχώρια καὶ αἱ αὐτοκρατορικαὶ ἐπαύλεις, ἀπὸ αἰώνων οἰκούμεναι καὶ καλλιεργούμεναι ὑπὸ τῶν ἐντοπίων χριστιανῶν. Εἰς αὐτὰς ἀπεπειράθησαν κατ' ἀρχὰς νὰ μετοικίσωσι πρόσφυγας (Γρ. Μ. Βελλᾶς 2 Μαρτίου 1910). Παρόμοιαι ἐνέργειαι ἐγένοντο συγχρόνως καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Τουρκίας. Κατὰ γράμμα τοῦ Μ. Ἡρακλείας

ἀπὸ 10 Δεκεμβρίου 1909 οἱ πρόσφυγες Μουσουλμάνοι ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ του περιφερείᾳ ἐπολλαπλασιάζοντο ὁσημέραι. Κατ' Αὔγουστον τοῦ 1910 κατηγγέλλετο ἡ ἐγκατάστασις τοιούτων ἐν Χόλενικ τῆς Ἀνατολῆς. Τῷ 1911 ἀθρόοι ἐνεκαθίσταντο εἰς τὰ ἑλληνικὰ χωρία τῆς Ἀδριανουπόλεως Χάφσα, Ὀγουλ Πασᾶ, Γκεδερλῆ, Μπάρα, Μπὲς Τεπέ, Ἀλεπλῆ, Ναδερλῆ, Ἰμὰμ Πιζάρ, Ἀϊβαλὶκ καὶ Τρουπ Βέϊ. Κατὰ γενικὸν δὲ πρόγραμμα οἱ ἐγκαθιστάμενοι πρόσφυγες βίᾳ κατελάμβανον τὰς γαίας τῶν ἑλλήνων χωρικῶν, παρὰ τοὺς τίτλους ἰδιοκτησίας καὶ τὰς ἀποδείξεις τῶν πληρωθέντων φόρων, τὰ ὁποῖα εἶχον εἰς χεῖράς των. Ἐνδεικτικὸν εἶνε ὅτι, ἐνῷ ἐν τῇ περιφερείᾳ Λουλὲ Βουργὰζ ὑπῆρχον κενὰ βουλγαρικὰ χωρία, ὁ ὑποδιοικητὴς ἐπέβαλε τὴν ἐγκατάστασιν 70 μουσουλμανικῶν οἰκογενειῶν προσφύγων εἰς τὸ ἑλληνικὸν χωρίον Ἀχμὲτ-Βέη, ἐξώσας τοὺς ἰδιοκτήτας διὰ τῆς βίας. Ὑπὸ τὸ πρόσχημα, ὅτι τὸ χωρίον Μηλιά, τῆς περιφερείας Αἰκατερίνης, ὑπεβοήθει ἀντάρτας, πράγματι ὅμως ἵνα ἐγκατασταθῶσιν ἐν αὐτῷ Βόσνιοι πρόσφυγες, μετῳκίσθη ἀλλαχοῦ διαταγῇ τοῦ Κομιτάτου (Γρ. Ἐπισκόπου Κίτρους ὑπ' ἀριθμὸν 5,902 τοῦ 1912). Ὅ,τι ὁ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμὸς δὲν ἠδύνατο ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτοῦ νὰ ἐπιτελέσῃ, τὸ ἐπετέλεσεν ἡ ἁρπαγὴ καὶ ἡ λήστευσις ἐκ μέρους τῶν Μουσουλμάνων προσφύγων.

9. Συμμορίαι καὶ ὁ περὶ αὐτῶν Νόμος.

Πρὸς τρομοκράτησιν τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου ἐν Ἠπείρῳ καὶ Μακεδονίᾳ καὶ πρὸς ἐξαναγκασμὸν αὐτοῦ εἰς ἐκπατρισμόν, ἡ Νεοτουρκικὴ κυβέρνησις ἐξεμεταλλεύθη

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ 3
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

τὴν ὕπαρξιν ἐνιαχοῦ μερικῶν συμμοριῶν, αἱ ὁποῖαι καὶ μὴ ὑπάρχουσαι, πολλάκις ἐπλάσσοντο **ἀπὸ σκοποῦ**! Πρὸς ἀνεύρεσιν αὐτῶν διεξήγοντο ἔρευναι ἀδιακρίτως καὶ εἰς οἰκίας καὶ εἰς Ἐκκλησίας καὶ εἰς Μονάς. Αἱ ἔρευναι, εἴτε ἔφερον εἴτε δὲν ἔφερον εἰς φῶς συμμορίας, παρηκολουθοῦντο ὑπὸ ποικίλων κακώσεων καὶ ἁρπαγῶν.

Ὁ Μητροπολίτης Δράμας κατήγγελλεν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ἀπὸ 8 Ἰαν. 1909, ὅτι ἐγένοντο ἔρευναι ἐν τῇ ἐν Ἀλιστράτῃ Μονῇ τῆς Ἁγ. Κυριακῆς ἐπὶ τῇ ὑπονοίᾳ ὅτι ἐκρύπτοντο ἐκεῖ συμμορῖται Ἕλληνες.

Ὁ Μητροπολίτης Ἰωαννίνων ἀπὸ 27 Ἰαν. ἐ. ἔ. ἔγραφεν ὅτι ὑπὸ τὴν πρόφασιν, ὅτι πολλὰ χωρία τῆς περιφερείας του συνετήρουν ἀντάρτας, ὑπέστησαν ποικίλας πιέσεις καὶ σχεδὸν πανωλεθρίαν.

Ὁ Μητροπολίτης Βελλᾶς ἀπὸ 24 Μαρτίου ἐ. ἔ. ἀνέφερεν ὅτι 150 στρατιῶται τοῦ Ἀλβανοῦ Χαϊρῆ Τσιάνου ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι τάχα ἐν Πογδόριανῃ καὶ Κρεστονίστῃ ἐκρύπτετο ὁ ὁπλαρχηγὸς Σπ. Κρεμμύδας, ἐκακοποίησαν τοὺς κατοίκους καὶ τὸν ἡγούμενον τῆς Μονῆς Προφήτου Ἠλιού, ἐλῄστευσαν δὲ τοὺς προκρίτους τοῦ Μαύρου Ὄρους καὶ ἐφόνευσαν δύο μαθητὰς καὶ δύο γυναῖκας.

Ὁ Μητροπολίτης Ἰωαννίνων ἀπὸ 24 Ἰουλ. ἐ. ἔ. κατήγγελλεν ὅτι ἐπὶ τῇ βάσει πλαστῆς, ὡς ἀπεδείχθη, ἐπιστολῆς, ἥτις ἐτέθη ὑπὸ Τούρκου εἰς τὸ θυλάκιον μεθυσμένου ἀντάρτου, καὶ ἡ ὁποία ἀπηυθύνετο σκοπίμως πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν Προξενεῖον, συνελήφθησαν καὶ ἐφυλακίσθησαν οἱ ἀναφερόμενοι ἐν αὐτῇ Γ. Τζαβέλλας, δικηγόρος, πρόεδρος τοῦ ἑλληνικοῦ Συλλόγου καὶ Χ. Παπᾶς, ἔμπορος. Παρὰ τὰς γενομένας εἰς τοὺς οἴκους των ἐρεύνας,

οὐδὲν ἐπιλήψιμον εὑρέθη. Ὑπὸ τὴν πρόφασιν ὅτι ἐν τῷ τμήματι Τσαρκοβίστης ἐκρύπτοντο ἀντάρται καὶ ὅπλα, στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα περιεκύκλωσε τὸ χωρίον Μαγουσισῆ, οἱ στρατιῶται προέβησαν εἰς δαρμούς, ἐκέντων δὲ διὰ τῆς λόγχης τοὺς ὄνυχας πρὸς ἐξαναγκασμὸν τῶν κατοίκων ν' ἀποκαλύψωσι τοὺς ἀνυπάρκτους ἀντάρτας. Ὁ Κώστας Γιώτας, μὴ ὑποφέρων τὰ βασανιστήρια, ηὐτοκτόνησεν. Τὰ αὐτὰ διέπραξε καὶ ἐν Γρανίτσᾳ ἕτερον ἐκ 40 στρατιωτῶν ἀπόσπασμα, χωρὶς νὰ ἀνακαλυφθῇ τι τὸ ἐνοχοποιητικόν.

Ἵνα καταστήσωσιν αἰσθητότερα τὰ ἐπιζητούμενα ἀποτελέσματα καὶ νομιμοποιήσωσιν, ὡς ἐκ περισσοῦ, τὰ διαπραττόμενα, ἐξεπόνησαν οἱ Νεότουρκοι κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1909 τὸν **περὶ συμμοριῶν Νόμον.**

Ἡ ἐφαρμογὴ αὐτοῦ καὶ ἡ ἵδρυσις ἐπὶ τούτῳ Στρατοδικείου ἐμάστιζεν ἐπί τινα χρόνον ἀνηλεῶς τὴν Ἤπειρον. Ἕνεκα συγγενείας, ἔστω καὶ μακρυνῆς, πρὸς ἀντάρτας ἢ ἁπλῶν σχέσεων καὶ γνωριμιῶν ἄλλοτε πρὸς αὐτούς, ἐρρίπτοντο σωρηδὸν εἰς τὰς φυλακάς, κατὰ προτίμησιν δὲ πρόκριτοι, κληρικοὶ καὶ μεμορφωμένοι Ἕλληνες καὶ βαρείας ὑφίσταντο βασάνους! Φεύγοντες τὴν μανίαν τῶν διωκτῶν, ἄλλοι μὲν ἐτράπησαν εἰς τὰ ὄρη, ἄλλοι δὲ καὶ ἐξεπατρίσθησαν. Τόσον δὲ ἦτο τὸ ρεῦμα τοῦ ἐκπατρισμοῦ, ὥστε ἡ Ἤπειρος πρὸς στιγμὴν ἐκινδύνευσε νὰ ἀπογυμνωθῇ, ἐὰν μή, συνεπείᾳ τῶν παραστάσεων τοῦ Πατριαρχείου, ἐπήρχετο ὕφεσις εἰς τὸν τοιοῦτον σκόπιμον διωγμὸν (γράμμ. Μητροπολ. Βελλᾶς ἀπὸ 31 Δεκεμβρίου 1909, Μητροπ. Ἰωαννίνων 10 Νοεμβρίου 1909). Τὸ κακὸν ἐπεξετάθη ὑπὸ τὴν αὐτὴν μορ-

φὴν καὶ ὑπὸ τὰς αὐτὰς διαστάσεις καὶ εἰς τὴν Θράκην (γράμμ. Μητροπ. Βιζύης 3 Ἰουλίου 1910). Σπουδαῖον πρόσωπον διεδραμάτιζον ὁ ὑπεκκαιόμενος ἐπὶ τούτῳ φανατικὸς τουρκικὸς ὄχλος καὶ τύπος.

10. Ἀφοπλισμὸς Ἑλλήνων, ἐξοπλισμὸς Τούρκων, καταρτισμὸς τουρκικῶν συμμοριῶν.

Οἱ καταδιωκόμενοι χριστιανοὶ δὲν ἐπετρέπετο νὰ ἔχωσι μέσα ἀμύνης, ἵνα γίνωνται εὐκολώτερον **βορὰ** τῶν διωκτῶν των! Ἐνηργήθη λοιπὸν φυσικώτατα ὁ **ἀφοπλισμὸς** τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ δὲν ἤρκει ἡ παράδοσις τῶν ὑπαρχόντων ὅπλων· ἐζητοῦντο καὶ μὴ ὑπάρχοντα, ἁπλῶς καὶ μόνον, ἵνα ἐφαρμοσθῶσι τὰ βουλεύματα τῶν Κομιτατζήδων. Ἐντεῦθεν ἔρευναι πανταχοῦ πρὸς εὕρεσιν κεκρυμμένων ὅπλων καὶ βάσανοι διὰ τὴν μὴ εὕρεσιν αὐτῶν. Αἱ Ἠπειρωτικαὶ ἐπαρχίαι ἐδοκιμάσθησαν ἐκ τῶν πρώτων διὰ τῆς ἐφαρμογῆς καὶ τούτου τοῦ μέτρου (Γρ. Μ. Παραμυθίας 18 Νοεμβρ. 1908, Μ. Δρυϊνουπόλεως 8 Φεβρ. 1909). Οἱ κάτοικοι Βαϊρακλῆ Τζουμαγιᾶ παρέδωκαν ὅσα ὅπλα κατεῖχον· ὁ Διοικητὴς ὅμως Σερρῶν ἐζήτει νὰ παραδοθῶσι 300 τοιαῦτα· καὶ ἐπειδὴ ὁ μουχτάρης Δημήτριος Τζαμαΐλας παρετήρησεν, ὅτι παρεδόθησαν ἤδη, ἐρρίφθη κατὰ γῆς καί, ἀφοῦ τοῦ ἀφῄρεσαν τὰ ὑποδήματα, ἐδάρη κατὰ σειρὰν ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ, τοῦ μουδίρη καὶ τοῦ δεκανέως καὶ μετεφέρθη ἡμιθανὴς εἰς τὴν οἰκίαν του (Γρ. Μ. Μελενίκου 9 Νοεμβρ. 1910).

Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ μέτρου ᾐσθάνθη καὶ ἡ Μικρασία. Ὁ Μητροπολίτης Ἐφέσου ἔγραφεν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ἀπὸ 22 Ἰουνίου 1909, ὅτι πρὸς εὕρεσιν ὅπλων

ὁ στρατὸς προέβη εἰς δαρμοὺς τῶν προκρίτων Περγαμου, Δικελῆ καὶ Μακαρονίας. Δὲν ἔλειψαν καὶ ἐν τούτῳ αἱ σκόπιμοι **χαλκεύσεις**. Ἐν τῷ σταθμῷ Οὐζοὺν Κιοπροῦ κατεσχέθη κιβώτιον πλῆρες ὅπλων καὶ φυσιγγίων. Τὸ κιβώτιον ἔφερε **βουλγαρικὴν** ἐπιγραφὴν καὶ διηυθύνετο πρὸς τὸν **Ἕλληνα Ἀργυρόπουλον**. Ὁ ἁμαξηλάτης κατέθηκεν, ὅτι ἐφορτώθη ὑπὸ τοῦ **βουλγάρου προκρίτου Ζοράκογλου**, συνεπείᾳ δὲ τῆς καταθέσεως ταύτης συνελήφθησαν ἱκανοὶ **βούλγαροι**, οἵτινες ὅμως κατέθηκαν, ὅτι ταῦτα ἀνῆκον εἰς τὸν διδάσκαλον Καβατζὶκ Γ. Καρακάσην, ἐμπορευόμενον φυσίγγια κατ' αὐτούς. Δὲν εἶνε δύσκολον νὰ διΐδῃ κανεὶς τὴν σατανικότητα τόσον τῶν Βουλγάρων, μένεα τότε πνεόντων κατὰ τῶν Ἑλλήνων, ὅσον καὶ τῶν Τούρκων, οἱ ὁποῖοι κατ' ἐπανάληψιν ἔστησαν τοιαύτας παγίδας εἰς τοὺς Ἕλληνας πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν ἰδίων σκοπῶν. Συνεπείᾳ τῶν καταθέσεων τούτων τοὺς μὲν Βουλγάρους ἀπέλυσαν, ὡς ἀνεμένετο, ἤρχισαν δὲ νὰ συλλαμβάνωσι σωρηδὸν τοὺς καλλιτέρους ἐκ τῶν Ἑλλήνων κατοίκων Καβατζὶκ καὶ Γραβούνας, ἐν οἷς καὶ πέντε κληρικούς, ἂν καὶ αἱ γενόμεναι ἐν ταῖς οἰκίαις των ἔρευναι οὐδὲν ἔφερον εἰς φῶς ἐπιβαρυντικόν. Τούτους ἔρριψαν εἰς τὰς φυλακὰς Ἀδριανουπόλεως (γράμμ. Μητροπ. Ἡρακλείας 19 Ἰουνίου 1909). Φανατικὸς τουρκαλβανός, ἐξετάζων τὰ εὑρεθέντα ἐπὶ τοῦ Καρακάση ἔγγραφα, παρενέβαλε μεταξύ των ἐπιτηδείως ἐπιλήψιμον Κανονισμὸν (γράμμ. τοῦ αὐτοῦ 4 Δεκεμβρίου 1909). Ὁ Καρακάσης, δαρεὶς ἀπανθρώπως ὑπὸ τοῦ εἰσαγγελέως καὶ τοῦ ἑκατοντάρχου, ἐζήτησε δι' ἐπὶ τούτῳ δικηγόρου νὰ προσαχθῶσι δύο μάρτυρες πρὸς πίστωσιν τοῦ γεγονότος, ἀλλ' ὁ Πρόεδρος

ἠρνήθη τὴν κλήτευσιν, ἐκλήτευσεν ὅμως τοὺς μάρτυρας τῆς κατηγορίας. Ἄλλοι τῶν κατηγορουμένων ἐδάρησαν ἐπίσης βαρέως, ἵνα ἀναγκασθῶσι νὰ ὁμολογήσωσιν ὅτι ἀνῆκον εἰς φανταστικὴν ἐπιλήψιμον Ἀδελφότητα «Ἀδέλφια». Ὁ εἷς καὶ μόνος Κανονισμός, ὅστις εὑρέθη ἐπ' αὐτοῦ, ἦτο τοῦ ἐν Ραιδεστῷ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου ἡ «Πέρινθος» (γράμμ. Μητροπ. Ἀδριανουπόλεως 2 Δεκεμβρίου 1909).

Τὸ ἀληθὲς εἶνε ὅτι διατάξαντες τὸν ἀφοπλισμὸν τῶν Ἑλλήνων οἱ Νεότουρκοι **ἐξώπλιζον** ἐξ ἐναντίας τοὺς Μουσουλμάνους πανταχοῦ. Ἐκ τούτου φοβηθέντες κακόν τι ἐναντίον τῶν χριστιανῶν, ἠγόρασαν μερικοὶ κάτοικοι Καβατζικ, Κρεμετσῆ καὶ Ζαλουφίευ ὀλίγα ὅπλα, ἵνα τὰ χρησιμοποιήσωσιν ἐν ἀνάγκῃ πρὸς ἄμυναν· τοιαῦτα εὑρέθησαν ἓξ μὲν ἐν Καβατζίκ, 12 δὲ ἐν Κρεμετσῆ (γράμμ. Μητροπολίτου Ἡρακλείας 25 Ἰουνίου 1909).

Τὸν ἐξοπλισμὸν τῶν Μουσουλμάνων ἐνήργουν αὐταὶ αἱ Ἀρχαὶ πανταχοῦ. (Μ. Αἴνου 24 Ὀκτ. 1908, Μ. Κυδωνιῶν 26 Ἰουνίου 1909). Τὸ μέτρον τοῦτο υἱοθετήθη ὡς συντελεστικώτατον καὶ ὑπὸ τοῦ συνελθόντος ἐν Τεπελενίῳ περὶ τὰ μέσα Ἰανουαρίου τοῦ 1909 Τουρκοαλβανικοῦ Συνεδρίου. Ἀπόρροια τοῦ Συνεδρίου τούτου ἦτο ἐπίσης καὶ **ὁ καταρτισμὸς Σωμάτων ἐνόπλων** μὲ τὸν προορισμὸν νὰ τρομοκρατήσωσι τοὺς Ἕλληνας ἢ ἐξαναγκάσωσι πρὸς ἐκπατρισμὸν διὰ πιέσεων ὅλων τῶν βαθμῶν, διὰ ληστοπραξιῶν καὶ διὰ φόνων σημαινόντων προσώπων καὶ μάλιστα ἀρχιερέων (Γρ. Μ. Παραμυθίας 24 Φεβρ. 1909). Ἡ δρᾶσις τῶν τοιούτων Σωμάτων ὑπῆρξε λίαν καταστρεπτική.

Ἐξ ἐπεισοδίου προκληθέντος ἐπίτηδες ἑκατὸν ἔνοπλοι Τοῦρκοι ἐπολιόρκησαν τὸ χωρίον Πασαβίτσα τῆς Παραμυθίας καὶ πολλὰ κακὰ ἐπέφερον εἰς τοὺς χωρικούς (Γρ. Μητροπ. Παραμυθίας 26 Φεβρ. 1909). Σῶμα δεκαπενταμελὲς τουρκοαλβανικὸν περιεκύκλωσε τὸ χωρίον Χλωμὸ τοῦ Πωγωνίου καὶ ἠπείλησε ν' ἀποκεφαλίσῃ τοὺς μαθητὰς τῆς Σχολῆς, ἐὰν δὲν ἐλάμβανε 5 λίρας κατὰ μαθητὴν καὶ τὰ κοσμήματα τῶν μητέρων των (Γρ. Μητροπ. Δρυϊνουπόλεως 4 Ἰουλ. 1909). Συμμορία ὑπὸ τὸν Μουχαρρέμ, διαβόητον κακοῦργον ἐκ Κόσκας, ἔστησεν ἐνέδραν παρὰ τὸ Βάναρι εἰς 18 ἄνδρας καὶ γυναῖκας, οἱ ὁποῖοι μετέβαινον ἀπὸ Πλησιβίστης εἰς Φιλιάτας· ἐφόνευσε δὲ τὴν Ἀλέξαιναν, τὸν Ἠλίαν Γκουρούσην καὶ τὸν ἱερέα Γεώργιον Γκάνιαν, τὸν ὁποῖον ζῶντα ἀκόμη ἔκαυσε (Γρ. Μητροπ. Παραμυθίας 13 Ἰουλ. 1909). Βραδύτερον ἡ αὐτὴ συμμορία ἐπὶ ἡμέρας πολιορκοῦσα τὸ χωρίον τοῦτο ἠμπόδιζε τὴν ἔξοδον καὶ οἱ κάτοικοι διέτρεχον τὸν ἐκ πείνης θάνατον· αἱ δὲ ἀρχαὶ ὄχι μόνον δὲν κατεδίωξαν, ἀλλὰ καὶ διηυκόλυναν τὴν συμμορίαν (τοῦ αὐτοῦ 17 Δεκεμβρ. 1911). Στίφη ὀθωμανῶν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Καγιᾶ ὀγλοῦ Ἀχμὲτ ἐπέπεσαν ἐνόπλως κατὰ τῶν χριστιανῶν Φάρασα, παρὰ τὴν Καισάρειαν (20 Μαΐου 1909). Τοῦρκοι ἀγάδες ἔνοπλοι κατέλαβον τὸ χωρίον Πάποβον καὶ διέπραξαν πλείστας κατὰ τῶν κατοίκων βιαιότητας καὶ ἁρπαγάς (Μητροπ. Παραμυθίας 19 Σεπτ. 1909). Συμμορία τουρκαλβανικὴ ἐλήστευσε τὴν Μονὴν Κατούνα, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δρυϊνουπόλεως, ἔδειρε τὸν ἡγούμενον καὶ ἐβεβήλωσε τὰς Ἐκκλησίας, αἱ δὲ ἀρχαὶ ἐκώφευσαν εἰς τὰς διαμαρτυρίας τῆς Μητροπόλεως καὶ τῶν χριστιανῶν.

Πρῶτον θῦμα τῶν τοιούτων συμμοριῶν ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν ἐπισήμων καὶ μάλιστα τῶν ἀρχιερέων, ὡς ἐπεθύμει τὸ Συνέδριον, ὑπῆρξεν ὁ Μητροπολίτης **Γρεβενῶν Αἰμιλιανός**. Τῇ 1 Ὀκτωβρίου 1911 εὑρέθη μεταξὺ Ζνιχόβου καὶ Γριντάδες φονευμένος μετὰ τῶν συνοδῶν αὐτοῦ διακόνου καὶ ὑπηρέτου. Οἱ ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ Ἱεράρχου καὶ τῶν συνθυμάτων μώλωπες καὶ πληγαὶ προέδιδον τὴν λύσσαν τῶν φονέων. Συγχρόνως μὲ τὴν εἴδησιν τῆς στυγερᾶς δολοφονίας ἐλαμβάνετο ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων τεσκερὲς κυβερνητικὸς ἀπὸ 22 Σεπτεμβρίου, ἀξιῶν ὅπως ἀνακληθῇ ἐκεῖθεν ὁ Μητροπολίτης, διότι δῆθεν συνεννοεῖτο μετά τινων ἐξ Ἑλλάδος νὰ ἐξεγείρῃ κατὰ τῆς Κυβερνήσεως τὸν λαόν. Ἀξιωματικὸς τοῦ κομιτάτου προεῖπεν εἰς αὐτὸν τὸ τοιοῦτό του τέλος. Ὁ Διοικητὴς Σερβίων, εἰς ὃν ἀνετέθη ἡ ἀνάκρισις ἐπέρριψε τὴν ἐνοχὴν εἰς τὸν Καϊμακάμην Γρεβενῶν, εἰς τὸν ἀξιωματικὸν τῆς ἐκεῖ χωροφυλακῆς καὶ εἰς τὸν Μπεκὴρ ἐφένδην, στρατιωτικὸν διοικητήν. Ὁ τελευταῖος οὗτος ἠκούσθη λέγων ποτὲ περὶ τοῦ Μητροπολίτου: «νὰ μὴ εἶμαι Τοῦρκος ἂν δὲν τὸν φονεύσω». Πρῴην κυβερνητικὸς ὑπάλληλος ὑπέβαλεν ἐγγράφως εἰς τὸν Πατριάρχην Ἰωακείμ, ὅτι μέλος τοῦ ἐν Καβάλλᾳ κομιτάτου τῷ ἀνεκοίνωσε λίαν ἐμπιστευτικῶς, ὅτι ὑπάρχει σχέδιον δολοφονίας τῶν Μητροπολιτῶν Γρεβενῶν, Δράμας, Κοζάνης, Πελαγονίας, Σισανίου, Σμύρνης καὶ τοῦ Πρωτοσυγκέλλου τῆς Μητροπόλεως Σερρῶν, ἵνα, ὡς εἶπε, «σπάσωσι τὰς κεφαλὰς τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐκμηδενίσωσιν οὕτω σὺν τῷ χρόνῳ τὸν Ἑλληνισμόν», (ἀνακοίνωσις σχετικὴ Πατριάρχου 6 Νοεμβρίου 1911). Ἕτερος ἀξιωματικὸς Κομιτατικὸς ἐν Μοναστηρίῳ, ἐν καταστάσει μέθης, ἀπεκάλυπτεν, ὅτι θὰ τιμωρηθῶσιν οἱ Μητροπολῖται παραδειγματικῶς

διὰ θανάτου, ὠνόμασε δὲ τοὺς μητροπολίτας Γρεβενῶν, Δράμας καὶ Σμύρνης. Ταῦτα πάντα συνδυαζόμενα, μοιραίως καταλήγουσιν εἰς τὸ σημεῖον, ὅτι ἡ δολοφονία διεπράχθη ὑπὸ συμμορίας τουρκικῆς ἢ τουρκορρουμανικῆς, ὁπλισθείσης καὶ συντηρουμένης ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ τῶν ἀρχῶν Γρεβενῶν καὶ μάλιστα τοῦ στρατιωτ. Διοικητοῦ Μπεκίρ.

Ἡ συμμετοχὴ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ εἰς τὰ διαπραττόμενα κατὰ τῶν Ἑλλήνων δὲν ἦτο μόνον ἔμμεσος, ἀλλὰ καὶ ἄμεσος. Ἐννοεῖται ὅτι αἱ διάφοροι προφάσεις πρὸς ἀπόκρυψιν τῶν κυρίων αἰτίων καὶ ἐλατηρίων ἐτίθεντο ἀφθόνως εἰς χρῆσιν.

Τῇ 11 Ἰανουαρίου τοῦ 1909 οἱ κάτοικοι Σεβδίκιοϊ, τῆς περιφερείας Σμύρνης, διεσκέδαζον ἔν τινι καφενείῳ μὲ κινηματογράφον. Διὰ μικρὰν λογοτριβήν, δέκα ἐκ τῶν χωροφυλάκων πυροβολήσαντες κατ' εὐθεῖαν ἐφόνευσαν 4 παιδία καὶ ἐπλήγωσαν πολλά, ἐπυροβόλησαν δὲ καὶ κατὰ τῆς παρακειμένης Σχολῆς, ὅπου συνεδρίαζον τὰ Κοινοτικὰ Σωματεῖα (Τηλεγραφ. Μ. Σμύρνης 12 Ἰανουαρίου 1900).

Ὁ Μητροπολίτης Ἐλευθερουπόλεως (Πράβιστα) κατήγγειλεν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ἀπὸ 18 Ἀπριλίου ἰ. ἔ. ὅτι χωροφύλαξ ἐπυροβόλησε κατὰ τῶν ἀμερίμνως καθημένων ἐν τῷ καφενείῳ χριστιανῶν, ἐξ ὧν τρεῖς μὲν ἐφόνευσεν ἐξ δὲ ἐπλήγωσεν. Αἱ ἀρχαὶ ἀντὶ πάσης ἄλλης ἐνεργείας ἠρκέσθησαν ν' ἀπαντήσωσιν ὅτι ὁ χωροφύλαξ ἦτο **φρενοβλαβής**!, δικαιολογία χονδροειδὴς ἢ ἐγκληματικότης, ἐὰν πράγματι φρενοβλαβεῖς ἔθηκαν αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ **φρουροὺς** τῆς ζωῆς τῶν πολιτῶν!

Ὁ ἐν Δράμᾳ χιλίαρχος μεταβὰς συνεπείᾳ φόνου ἑνὸς Βουλγάρου εἰς Πράβιον, ἠπείλησε τοὺς Ἕλληνας, ὑπο-

θέτων αὐτοὺς ὡς φονεῖς, ὅτι αἱ γενόμεναι ἐν Ἀδάνοις σφαγαὶ θὰ ἐπαναληφθῶσι καὶ ἐναντίον των (Γρ. τοῦ Μητροπ. 20 Μαΐου 1909).

Ὁ Μητροπολίτης Κυδωνιῶν ἔγραφεν ἀπὸ 1 Ἰουνίου ἰ. ἔ. ὅτι συνεπείᾳ φιλονεικίας ἁπλῆς μεταξὺ δύο χριστιανῶν, ἐν μέθῃ διατελούντων, ἐπετέθησαν στρατιῶται κατὰ τῶν κατοίκων, ἐξ ὧν ἐφόνευσαν δύο καὶ ἐπλήγωσαν 20· μανιώδεις δὲ εἰσήρχοντο εἰς τὰ καταστήματα δέροντες καὶ πληγώνοντες πάντας ἀδιακρίτως. Ὀχυρούμενοι ἐν τῷ μεγάλῳ στρατῶνι ἐξηκολούθουν νὰ πυροβολῶσι τοὺς ἐπιστρέφοντας ἐκ τῆς ἐργασίας των. Τὰ γεγονότα παρεμορφώθησαν σκοπίμως καὶ ἐστάλησαν κατὰ τῆς πόλεως Κυδωνιῶν πλοῖα πολεμικὰ καὶ στρατός. Αἱ τουρκικαὶ περιπολίαι προέβαινον εἰς πλείστας κακώσεις· παρεκώλυον τοὺς πολίτας νὰ ἐξέρχωνται· ἐκηρύχθη ὁ στρατιωτικὸς νόμος καὶ ἐστήθη Στρατοδικεῖον ὑπὸ πρόεδρον τὸν Ἀζίζ βέην. Ἐκαλοῦντο δὲ νὰ προσέλθωσιν οἱ ἔχοντες νὰ καταγγείλωσί τι κατὰ τῶν συμπολιτῶν των. Διενηργήθησαν συλλήψεις εὐϋπολήπτων πολιτῶν καὶ Δημογερόντων, αἱ φυλακαὶ ἐγέμισαν ἐντὸς ὀλίγων ὡρῶν, ἡ πόλις ἦτο ἐν ἀποκλεισμῷ. Ὁ Ἀζίζ βέης βαναυσότατα προσηνέχθη πρὸς τὸν Μητροπολίτην, ὑβρίσας αὐτὸν καὶ ὅλον τὸν κλῆρον καὶ ἀπειλήσας διὰ σφαγῆς, ὡς ὀπαδοὺς τῆς Μεγάλης Ἰδέας. Εἶπε δὲ καὶ τὰ ἑξῆς: **«Ἐν περιπτώσει Εὐρωπαϊκῆς ἐπεμβάσεως καὶ ἡμεῖς μὲν θὰ καταστραφῶμεν, ἀλλὰ καὶ σᾶς θὰ καταστρέψωμεν».** Οἱ δαρμοί, αἱ ἀτιμώσεις, αἱ βεβηλώσεις τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν τάφων αὐτῶν καὶ οἱ φόνοι ἦσαν εἰς ἐφαρμογήν. Τὰ αὐτὰ ἐγένοντο ἐν Ἁγιασματίῳ καὶ Μοσχονησίοις.

Πόσον σκόπιμα ἦσαν τὰ γενόμενα ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν λόγων τοῦ ἰδίου Ἀζίζ βέη, τοὺς ὁποίους ὀλίγας ἡμέρας ὕστερον εἶπεν εἰς τὸν Μητροπολίτην. «Δὲν πταίω ἐγώ, ἔλεγε, διὰ τὴν κατάστασιν, ἀλλ' οἱ συκοφαντήσαντες τὴν πόλιν, ὅτι διατελεῖ ἐν πλήρει ἐπαναστάσει. Ἦλθον ἐδῶ μὲ τοιαύτην πεποίθησιν καὶ ὅμως βλέπω ἕνα λαὸν ἥσυχον». Ἐξ αὐτῶν συνάγεται ὅτι ἐπεδιώκετο ἡ τρομοκράτησις καὶ ὁ ἐκφοβισμὸς τῶν Κυδωνιῶν, πόλεως πλουσιωτάτης καὶ ἀκμαίας μετὰ τὴν Σμύρνην. Ὅτε κατόπιν ἐζήτησεν ὁ Μητροπολίτης τὴν τιμωρίαν τῶν συκοφαντῶν, ὁ Ἀζίζ βέης ὡμολόγησεν, ὅτι δὲν ἠδύνατο ὡς πρὸς τοῦτο νὰ κάμῃ τι. Καὶ εἶχε δίκαιον, διότι οἱ συκοφάνται ἦσαν τὸ Κομιτάτον καὶ ἡ Κυβέρνησις αὐτοῦ (ἐκθέσεις Μητροπ. Κυδωνιῶν 1, 13 Ἰουνίου καὶ 1 Ἰουλίου 1909).

Ἡ μεγάλη λοιπὸν Ἰδέα καὶ ἡ συνεννόησις δῆθεν τῶν κατοίκων μετὰ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἦσαν ἐκ τῶν προσχημάτων τὰ μᾶλλον πρόχειρα καὶ συνήθη.

Ὁ Μητροπολίτης Καλλιουπόλεως ἀνέφερεν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα τὴν παράδοξον εἴδησιν, ὅτι τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν διὰ τηλεγραφήματος πρὸς τὰς κατὰ τόπους ἀρχὰς ἐφίστα σοβαρῶς τὴν προσοχήν των ἐπὶ τῆς πολιτείας τῶν Ἑλλήνων, διότι, κατὰ πληροφορίας ἀσφαλεῖς, προπαρεσκευάσθησαν, ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν Ἑλλήνων Προξένων καὶ τῶν Πνευματικῶν ἀρχηγῶν, **νὰ ἐπαναστατήσωσι** κατὰ τῆς Κυβερνήσεως τῇ 27 Ἰουνίου 1909, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἀποχωρήσεως ἐκ Κρήτης τῶν Διεθνῶν στρατευμάτων, καὶ συνιστᾶτο, ὅπως ἐπισύρωσι τὴν προσοχὴν τῶν Μητροπολιτῶν καὶ προϋχόντων, ὅπως μὴ δεχθῶσι τοὺς ἐξ Ἑλλάδος ὑφ' οἱονδήποτε τύ-

πον ἐρχομένους. Ταῦτα ὡμολόγησεν εἰς τὸν Πατριάρχην Ἰωακεὶμ ἐπισκεφθεὶς αὐτὸν μετά τινων βέηδων Κομιτατικῶν καὶ ὁ Ἀζὶζ πασᾶς (ἀνακοίνωσις 14 Ἰουλίου 1909).

Ἐν Σεραγίῳ, τῆς περιφερείας Βιζύης, χωροφύλακες ἐπλήγωσαν σοβαρῶς 4 Ἕλληνας, διότι προσεφέρθησαν νὰ πληρώσωσι τὸ ἐξ ἑκατὸν λιρῶν χρέος τοῦ Κ. Δημητρίου, ἵνα ἀποφυλακισθῇ (γράμμ. Μητροπ. 10 Μαρτίου 1910).

Ὁ διευθυντὴς τῆς χωροφυλακῆς Πρεβέζης Ἀββεδὶν καὶ οἱ δεκανεῖς Δαοὺτ, Ταΐπ καὶ Οὐσεΐν διέπραξαν πολλὰς βιαιότητας κατὰ τῶν Ἑλλήνων (Γρ. Μητρ. ὑπ' ἀριθμὸν 11710 τοῦ 1911).

Τὰ ἀποσταλέντα πρὸς καταδίωξιν τῶν ληστῶν, οἱ ὁποῖοι συνέλαβον τὸν Γερμανὸν καθηγητὴν Ρίχτερ, κατὰ Μάϊον τοῦ 1911, στρατιωτικὰ ἀποσπάσματα ἐξεμεταλλεύθησαν τὴν περίστασιν, ἵνα πολλαχῶς βασανίσωσι τὰ χωρία τῆς περιφερείας Ἐλασσῶνος καὶ ἰδίως τὸ Κοκκινοπλό, τοῦ ὁποίου καὶ τὰς γυναῖκας ἀκόμη ἐφυλάκισαν, τοὺς δὲ ἄνδρας καὶ τὸν ἱερέα Ἀθανάσιον ἐξυλοκόπησαν· χωρικός τις ἐξ Ἁγ. Δημητρίου ἀπέθανεν ἐκ τῶν βασάνων (γράμ. Μητροπ. Ἐλασσῶνος 25 Μαΐου 1911).

Στρατιῶται εἰσελθόντες εἰς τὰ χωρία Ἀχινός, Χοῦμκος καὶ Τζίνδος, τῆς περιφερείας Σερρῶν, πολλαχῶς ἐκακοποίησαν τοὺς κατοίκους κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1909.

Παρομοία ἦτο ἡ διαγωγὴ καὶ τῶν κατὰ τόπους ἀρχῶν καὶ τῶν Τούρκων κατοίκων. Καὶ αἱ μὲν καὶ οἱ δέ, εἴτε ὡς μέλη τοῦ Κομιτάτου, εἴτε ὡς ἁπλοῖ ἰδιῶται, ἐνεπνέοντο ὑπὸ τοῦ φανατισμοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ἐνστίκτων τῆς φυλῆς των.

Ὁ Νομάρχης Μοναστηρίου, πρὸς ὃν διεμαρτυρήθη

ὁ Ἐπίτροπος τοῦ Μητροπολίτου Ἐπίσκοπος Πέτρας Αἰμιλιανὸς διὰ τὸν φόνον κατὰ τὸ ἀνθελληνικὸν συλλαλητήριον Μηλοβίστης (Ἰαν. 1909) τοῦ μουχτάρη Σπ. Τσάπου, ἠπείλησεν ὅτι θὰ ἱδρύσῃ στρατοδικεῖον καὶ θὰ ἀπαγχονίζῃ τοὺς Ἕλληνας, ὅπως ἔπραξεν, ὅτε ἦτο Διοικητὴς Βασσόρας· ἠπείλησε δὲ καὶ τὸν ἐπίσκοπον προσωπικῶς ἂν ἀνεκοίνου τοὺς λόγους του (γράμμ. Μητροπ. Πρεσπῶν Γερμανοῦ 15 Ἰανουαρίου 1909).

Ὁ Διοικητὴς Ἀτταλείας Ἀκὶφ πασᾶς ἀπηγόρευσε διὰ τοιχοκολλήσεων καὶ αὐτὰς τὰς μεταξὺ Τούρκων καὶ Χριστιανῶν ἐπισκέψεις καὶ διὰ τοῦ προστατευομένου του λογιστοῦ τῆς Διοικήσεως συνίστα εἰς τοὺς Τούρκους νὰ σπάνωνι κεφαλὰς περισσοτέρων ὅσον τὸ δυνατὸν Ἑλλήνων, διότι, ὡς ἔλεγεν, **οἱ ἄπιστοι Εὐρωπαῖοι τὸν ἐμποδίζουσι νὰ κόψῃ τὸν λαιμόν των!** Τὸ πρᾶγμα καταγγελθὲν ἀπεδείχθη μετ' ἀνάκρισιν, καὶ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ἀπεφάσισε τὴν παῦσιν τοῦ Λογιστοῦ. Ἐν τούτοις τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Ἀκὶφ πασᾶ ὁ Λογιστὴς παρέμεινεν εἰ τὴν θέσιν του, οἱ δὲ ἀναφερθέντες εἰς τὴν Κυβέρνησιν χριστιανοὶ ἠναγκάσθησαν δι' ἀπειλῶν νὰ ἀποσύρωσι τὰ παράπονα (γράμμ. Ἑλλην. Κοινότητος Ἀτταλείας 31 Δνκεμβρίου 1909).

Οἱ Τοῦρκοι κάτοικοι Καρὰ Σουφλί, τῆς περιφερείας Σουφλίου, ἐπετέθησαν ἐνόπλως κατὰ τῶν χριστιανῶν τοῦ ἑλληνικοῦ χωρίου Ψαθάδες, καθ' ἣν ὥραν ἐξυλεύοντο εἰς τὰ δάση, ἐξ ὧν ἐφόνευσαν ἕνα καὶ ἐπλήγωσαν θανασίμως 13 (Μ. Διδυμοτείχου Φιλαρέτου 24 Νοεμβρ. 1909).

Χότζας ἐκ Κανδιλὶ τῶν Ἀδάνων, ἐκ τῶν πρωτουργῶν τῆς σφαγῆς τῶν Ἀρμενίων, περιήρχετο τὰ χωρία τῆς

περιφερείας καὶ ἐξῆπτε τὸν φανατισμὸν τοῦ τουρκικοῦ ὄχλου κατὰ τῶν Ἑλλήνων, προτρέπων αὐτὸν εἰς σφαγὰς καθ' ὁμοίωσιν τῶν Ἀρμενικῶν (1912).

11. Θρησκευτικὸς προσηλυτισμός.

Ὁ θρησκευτικὸς προσηλυτισμός, δύναταί τις νὰ εἴπῃ, ὑπῆρξεν ἐκ τῶν μᾶλλον ἐπιβεβλημένων εἰς τὸν Ἰσλαμισμὸν καθηκόντων ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως αὐτοῦ. Εἰς τὰ τελευταῖα ὅμως ἔτη, τὰ ἀπὸ τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ Συντάγματος καὶ ἐντεῦθεν, παρουσιάζεται ὑπὸ μορφὴν **διωγμοῦ θρησκευτικοῦ,** κατατείνοντος καὶ αὐτοῦ εἰς τὸν ἐπιδιωκόμενον ὑπὸ τῶν Νεοτούρκων σκοπόν. Ὁ μουσουλμανικὸς τουρκικὸς προσηλυτισμὸς ὑπῆρξε τοσούτῳ μᾶλλον ἀπειλητικὸς καὶ ἐπικίνδυνος, ὅσῳ ὡς μέσα πρὸς ἐπέκτασιν αὐτοῦ μετεχειρίζετο ὄχι **διδασκαλίαν ὑψηλοτέρων δογμάτων καὶ τελειοτέρας ἠθικῆς, ἀλλὰ τὸ κήρυγμα ἀπαλλαγῆς ἀπὸ παντὸς κλοιοῦ τῆς ἠθικῆς καὶ δικαιοσύνης, τὸ κήρυγμα τῆς ὑλικωτέρας τῶν ἀπολαύσεων·** ἀντὶ δὲ **τῆς λογικῆς συζητήσεως καὶ πειθοῦς** μετεχειρίζετο **τὴν βίαν καὶ τὴν ἀπαγωγήν·** καὶ τὸ πάντων ἐπικινδυνότερον ὁ προσφιλέστερος καὶ συνηθέστερος στόχος του ἦτο μᾶλλον ἡ τάξις **τῶν ἀνηλίκων.** Τόμος ὀγκώδης θ' ἀπετελεῖτο, ἐάν τις ἀπεφάσιζε νὰ ἀναγράψῃ τὰς γενομένας ἀπὸ τοῦ Συντάγματος καὶ ἐπέκεινα ἐξισλαμίσεις. Πρὸς πίστωσιν τοῦ ἐξ αὐτῶν **θρησκευτικοῦ καὶ ἐθνικοῦ** κατ' ἀνάγκην **κινδύνου** καὶ πρὸς παράστασιν **τῶν διαστάσεων** ἀρκοῦσι καὶ ὀλίγα μόνον παραδείγματα.

Ὀλίγαι, ὀλίγισται ἐκ τῶν ἀπείρων περιπτώσεων

προήρχοντο ἐκ καθαρῶς αἰσθηματολογικῶν καὶ ἐρωτικῶν λόγων, ἄσχετοι πρὸς πρόγραμμα καὶ σχέδιον οἱονδήποτε. Αἱ λοιπαὶ διεξήγοντο ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ ἄλλα μέτρα, τὰ μέλλοντα νὰ ἐξυπηρετήσωσι **τὸ ὄνειρον** τῶν Νεοτούρκων.

Ἐν τῷ χωρίῳ Γιαχούδα, τῆς περιφερείας Ζάρας, Τοῦρκοι εἰσῆλθον ἐν καιρῷ νυκτὸς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἰωάννου Δουλκάρογλου, καθ' ἣν ἀκριβῶς ὥραν αὐτὸς ἀπουσίαζε, καὶ ἀφοῦ πρῶτον ἔδεσαν τὴν γυναῖκά του, ἀπήγαγον εἶτα τὸ δωδεκαετὲς θυγάτριον αὐτοῦ (τηλεγρ. ἐκ Ζάρας 3 Δεκ. 1908).

Ὁ Τοῦρκος Ἰσμαὴλ ἀπήγαγεν ἐκ τοῦ χωρίου Μεντεχώρια, περιφερείας Ἀλὰ-Σεχίρ, τὴν 13ετῆ Κατίναν, τὴν ὁπσίαν ὡς ἐνήλικα δῆθεν ἐξισλάμισε καὶ ὑπάνδρευσε (Γρ. Μητροπ. Προκοπίου 10 Δεκεμβρ. 1908).

Ἐν Καμένᾳ τοῦ τμήματος Πετριτσίου δύο Τοῦρκοι ἀπήγαγον ἔγγαμον χριστιανήν, τὴν ὁποίαν αὐταὶ αἱ ἀρχαὶ μετέφερον περιβεβλημένην στολὴν χανουμίσσης εἰς Πετρίτσι πρὸς ἐξισλάμισιν. Περὶ τῆς ἀπαγωγῆς ταύτης ἐγένοντο μάλιστα ἐνέργειαι παρὰ τῷ ἐν Σέρραις Ἄγγλῳ Προξένῳ καὶ τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγγλικῇ Πρεσβείᾳ (Μητροπ. Μελενίκου Αἰμιλιανοῦ 20 Δεκεμβρίου 1909).

Ἡ ἐκ Σαφραμπόλεως Στεφανία, σύζυγος Ἀναστασίου Παύλογλου, 18 ἐτῶν, ἀτιμασθεῖσα βίᾳ, ἀπήχθη εἰς Δούζδζε πρὸς ἐξισλάμισιν (τηλ. αὐτόθεν 14 Μαρτίου 1909).

Ἡ ἐκ Πρεβέζης Πανωραία Πανέτου ἀπήχθη ὑπὸ τοῦ Τούρκου Τζεμὰλ εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς ἐξι-

σλάμισιν (Μητροπολίτης Πρεβέζης 3 Ἰουνίου 1909).

Δύο ἀνήλικα κοράσια ἀπήχθησαν ἐκ Καγιάδιπη, περιφερείας Προύσης, πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν.

Ὁ χωροφύλαξ Χουσεΐν Σκόδραλης, συναινέσει καὶ τοῦ μουδίρη Μοσχονησίων, ἀπήγαγε τὴν Βασιλικὴν Στ. Μαρίνου (γράμμ. Ἐπισκόπου 23 Ἰουλίου 1010),

Ὁ ἀνήλικος Νίκανδρος ἐκ Βαλήκεσερ ἐξισλαμίσθη βίᾳ ἐν Προύσῃ, αἱ δὲ ἀρχαί, πρὸς τὰς ὁποίας ἐγένετο ἔνστασις, πρὸς ἀναβολὴν τῆς ἐξισλαμίσεως, μέχρις οὗ προσέλθωσιν οἱ γονεῖς τοῦ παιδίου, ἠρνήθησαν καὶ προέβησαν εἰς τὴν ἐξισλάμισιν. (τηλ. 18 Ὀκτ. 1910).

Μουσουλμανίδες ἐν Σέρραις ἐξηπάτησαν τὴν 11ετῆ Στυλιανὴν Χρήστου καὶ αἱ ἀρχαὶ ἐπὶ τῇ προφάσει, ὅτι ἡ κόρη δὲν εἶχε μητέρα προέβησαν εἰς τὴν ἐξισλάμισιν. Κατόπιν ὅμως εὑρέθη ἡ μήτηρ καὶ παρουσιασθεῖσα ἐζήτει τὴν κόρην, ἡ ὁποία μόλις ἀντίκρυσεν αὐτὴν ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας της κλαίουσα καὶ διαμαρτυρομένη, ὅτι ὑπὸ τὸ κράτος βίας καὶ ἀπειλῆς ὑπέγραψεν αἴτησιν πρὸς ἐξισλάμισιν (Ἐπιτρόπου τοῦ Μητροπ. ἀρχιμ. Ἀμβροσίου 30 Νοεμβρίου 1910).

Ὁ καϊμακάμης Καϊλαρίου τῆς Φλωρίνης προσεκάλεσε τὸν ἱερέα τοῦ χωρίου Κασάνκιοϊ νὰ παραστῇ εἰς ἐξισλάμισιν χριστιανῆς τινος ἐκ Σμύρνης· ὁ ἱερεὺς ὅμως ἐν τῇ συνομιλίᾳ του μετὰ τῆς δηθεν χριστιανῆς ἀντελήφθη, ὅτι ἦτο τούρκισσα δεκαεπταέτις καὶ ὡς ἐκ τούτου ἠρνήθη νὰ παραμείνῃ, πεισθεὶς ὅτι κάτι ἕτερον ὑπεκρύπτετο. Τὸ ἀληθὲς λοιπὸν ἦτο, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἐν Καϊλὰρ Μπαϊρὰμ Τσαούση ἀπήγαγε 12ετίδα κόρην χριστιανὴν καὶ ἵνα μὴ προβληθῇ ἔνστασις διὰ τὴν ἀνηλικιότητα, πα-

ρουσίασεν ἀντ' αὐτῆς ἐνήλικα ὀθωμανίδα, προσποιηθεῖσαν τὴν χριστιανήν, ἀλλ' ἀποκαλυφθεῖσαν ἐκ τῆς προφορᾶς καὶ τῆς δυσκολίας περὶ τὴν ἑλληνικὴν ἔκφρασιν (Μητροπ. Μογλενῶν 14 Ἀπριλ. 1911).

Τὰ ὀλίγα ταῦτα παραδείγματα μαρτυροῦσι περὶ τῆς μεγάλης σπουδαιότητος, ἣν ἀπέδιδον εἰς τὸ ζήτημα τῶν ἐξισλαμίσεων οἱ Τοῦρκοι. Αἱ πολιτικαὶ καὶ αἱ στρατιωτικαὶ ἀρχαὶ ἦσαν πάντοτε παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν ἀπαγωγέων καὶ ἐκβιαστῶν τῆς τιμῆς καὶ τῆς συνειδήσεως τῶν χριστιανῶν. Ἰδιαίτερον κονδύλιον ἐνεγράφετο κατ' ἔτος ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ Κράτους, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου ἐγένοντο παρατηρήσεις εἰς τὴν Κυβέρνησιν ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου κατ' Αὔγουστον τοῦ 1909. Λύτος ὁ Σεϊχουλισλάμης κατέκρινε δι' ἐγγράφου του πρὸς τὸν Νομάρχην Προύσης τὸν μουδίρην διὰ τὴν ἀποτυχίαν ἐξισλαμίσεως χριστιανῆς κόρης ἐν Μιχαλιτσίῳ (Δεκ. 1909. Πλαστοπροσωπίαι, ἀπειλαὶ καὶ ἐκβιασμοὶ συχνότατα ἐτίθεντο εἰς ἐνέργειαν πρὸς ἐπιτυχίαν μιᾶς ἐξισλαμίσεως.

Τὰ ἀλλεπάλληλα ταῦτα κρούσματα ἠνάγκασαν τὸ Πατριαρχεῖον κατ' ἐπανάληψιν νὰ διαμαρτυρηθῇ. Συνεπείᾳ τῶν παραστάσεων αὐτοῦ ἐδέχθη ἡ Κυβέρνησις ὡς ὅριον ἐνηλικιότητος διὰ τὰς γυναῖκας πρὸς ἐξισλάμισιν τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας των καὶ τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἀνεκοίνου εἰς τὰ Πατριαρχεῖα διὰ τεσκερὲ ἀπὸ 25 Μαΐου 1913. Ἀλλ' ἡ ἀπόφασις αὕτη πολλάκις παρεβιάζετο ἢ μᾶλλον εἰπεῖν σπανιώτατα ἐφηρμόσθη, καὶ ὡς ἐκ τούτου τὸ Πατριαρχεῖον εἰς διηνεκῆ διαμαρτυρίαν εὑρίσκετο πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην. Ἀλλ' αὕτη ἐξηκολούθει ν' ἀναγράφῃ

κατ' ἔτος ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ Κράτους τὸ ἰδιαίτερον διὰ τὰς ἐξισλαμίσεις κονδύλιον!

β'). Ἀπὸ τοῦ Βαλκανικοῦ μέχρι τοῦ Παγκοσμίου πολέμου.

1. Σύμπραξις τῶν Ἐθνοτήτων, Βαλκανικὸς πόλεμος.

Ὁ ποικιλόμορφος κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ διωγμὸς τῶν Νεοτούρκων ἤρχισεν ἐν τῷ μεταξὺ νὰ στρέφηται καὶ κατὰ τῶν ἄλλων ἐθνοτήτων. Ἡ κοινότης τῶν παθημάτων ἐγέννησε τὴν ἀνάγκην τῆς μεταξύ των συνεννοήσεως καὶ συνεργασίας πρὸς ματαίωσιν τῶν κατ' αὐτῶν κακοβούλων σχεδίων τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ.

Ἤδη κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1910 ἐρρίπτοντο τὰ σπέρματα τῆς συμπράξεως τῶν ἐθνοτήτων ἐν Κωνσταντινουπόλει. Γνωστὸν ὅτι τῇ πρώτῃ τοῦ ἐν λόγῳ μηνὸς συνήρχετο ἐν τοῖς Πατριαρχείοις Μεγάλη Ἐθνοσυνέλευσις, ὅπως μελετήσῃ γενικώτερον τὴν κατάστασιν, ἣν ἐδημιούργει ἡ ἐχθρικὴ πολιτικὴ τοῦ Κομιτάτου, καὶ ὅτι τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν διέλυσε διὰ τῆς βίας ἡ κυβέρνησις, συλλαβοῦσα καὶ φυλακίσασα πολλὰ τῶν μελῶν της. Ἡ ἀποτυχία τοῦ σκοποῦ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως καὶ ἡ ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη τῆς ἐξευρέσεως μέσων ἀμύνης ἐκράτυνεν ἔτι μᾶλλον τὴν ἰδέαν τῆς συνεργασίας τῶν Ἐθνοτήτων καὶ πᾶσα τάσις καὶ εἰσήγησις ἔξωθεν γίνετο ἀκουστὴ καὶ ἀσπαστή. Τὰ ἐνδιαφέροντα τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ζητήματα ἐνδιέφερον ἐξ ἴσου καὶ Ἀρμενίους καὶ Βουλγάρους καὶ λοιπὰ μὴ μουσουλμανικὰ στοιχεῖα. Καλλιεργηθεῖσα ἐπέφερεν ἡ ἰδέα τῆς συνεργασίας τὸν καταρτισμὸν κατὰ τὸ

1911 μικτῆς ἐκ βουλευτῶν Ἐπιτροπῆς, ἥτις ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν οἰκείων Πνευματικῶν Κέντρων εἰργάζετο δι' ἕκαστον ζήτημα.

Τὸ γεγονὸς δὲν διέφυγε τὴν προσοχὴν τῆς Κυβερνήσεως καὶ ὡς ἐκ τούτου ἔδειξε διαθέσεις ὑποχωρητικὰς καὶ εἰς τὸ ἐκπαιδευτικὸν καὶ εἰς τὸ στρατολογικὸν καὶ εἰς τὸ ζήτημα τῶν πιέσεων. Τὸ Κομιτᾶτον ὅμως ἀντέδρα κατὰ τῶν ὑποχωρήσεων καὶ ἐπέβαλε μάλιστα, ὡς φρονεῖται, τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Νετζμεδὶν Μολλᾶ, ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης, ὡς ἐνδοτικοῦ, παρὰ τὸν προηγούμενον σωβινισμὸν αὐτοῦ.

Ἡ μέχρις ἐσχάτων πολιτικὴ αὕτη τῶν Νεοτούρκων δὲν ἐπέφερε μόνον τὴν συνένωσιν τῶν τέως ἀδιαλλάκτων στοιχείων τῆς Τουρκίας, ἀλλὰ προελείανε μοιραίως σοβαρωτέραν ἀκόμη συνεννόησιν, τὴν συνεννόησιν τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν, ἡ ὁποία ἐπέφερε σὺν τῷ χρόνῳ τὴν Βαλκανικὴν Συμμαχίαν καὶ αὕτη πάλιν τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον, ὃν ἐκήρυξαν κατὰ τῆς Τουρκίας ἡ Σερβία, ἡ Βουλγαρία, ἡ Ἑλλὰς καὶ τὸ Μαυροβούνιον κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1912.

2. Ὁ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Θράκῃ διωγμός. Στρατός, ἐθελοντικὰ τάγματα, πρόσφυγες.

Τὰ καταστρεπτικὰ διὰ τὴν Τουρκίαν ἀποτελέσματα τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου ηὔξησαν, ὡς ἦτο ἐπόμενον, τὴν μανίαν τῶν Νεοτούρκων καὶ ἠκόνισαν ὀξύτερον τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν κατὰ τῶν Ἑλλήνων.

Ἐντεῦθεν, ὅτε ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσι πρὸ

τῆς πιέσεως τοῦ κατερχομένου Βουλγαρικοῦ στρατοῦ, δὲν περιωρίσθησαν νὰ καταστρέψωσι μόνον πᾶν ὅ,τι ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτοῦ ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὸν ἐχθρόν, ἀλλά, μνήμονες τοῦ ἀνθελληνικοῦ των προγράμματος, προσεπάθησαν ὅπως, ὅσον ἠδύναντο, βλάψωσι καὶ τοὺς Ἕλληνας. Στρατὸς λοιπὸν τακτικός, τὰ ἐκ Λαζῶν ἰδίως ἐθελοντικὰ τάγματα καὶ οἱ Μουσουλμάνοι πρόσφυγες, ἐσάρωναν κυριολεκτικῶς ὑποχωροῦντες τὰ χριστιανικὰ χωρία τῆς Α. Θράκης· τὰ ἐν τῇ περιφερείᾳ Διδυμοτείχου Τιτόρκιοϊ, Καρασοῦλι, Βουλγάρκιοϊ, Ἐσάκιοϊ, Κορνοφωλιά, ἐλεηλατήθησαν καὶ διηρπάγησαν. Ὁ ἡγούμενος τοῦ Μετοχίου τῆς Μονῆς Ἰβήρων ἐν τῷ τελευταίῳ χωρίῳ Πορφύριος κατεκρεουργήθη (γράμμ. Μητροπ. Φιλαρέτου 5 Μαρτίου 1913).

Διαρκούσης ἔτι τῆς πολιορκίας τῆς Ἀδριανουπόλεως ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, τακτικὰ καὶ ἄτακτα τουρκικὰ στρατεύματα κατέστρεψαν καθ' ὁλοκληρίαν τὰ χωρία τῆς περιφερείας Ρίζια, Τσερὲκ-κιοϊ, Καδίν-κιοϊ, Ἀρναούτ-κιοϊ καὶ Μαράσια, τῶν ὁποίων ἠτίμασαν γυναῖκας καὶ κοράσίδας. Κατὰ δὲ τὴν ὑποχώρησίν των κατέστρεψαν ἐπίσης τὸ Μουσουμπεϊλῆ, Δογάντζα, Ἀλεπλῆ καὶ Ἀϊβαλῆ, ἐν τοῖς ὁποίοις ἐσφάγησαν 250 περίπου μετὰ τῶν ἱερέων των (Ἀρχιδιακόνου Μητροπόλεως Γεωργίου ἔκθεσις 15 Μαΐου 1913).

Λαζοὶ ἐθελονταὶ ἐπυρπόλησαν τὸ Ἀλμαλῆ, περιφερείας Μαλγάρων. Ὁ Χατζῆ Σερὶφ βέης ἐπὶ κεφαλῆς τούρκων μεταναστῶν καὶ λειψάνων τοῦ ὑποχωροῦντος στρατοῦ ἐπέπεσε κατὰ τοῦ Δεβετζήκιοϊ καὶ τῶν Καλυβίων. Ἕτερον τμῆμα στρατοῦ περιεκύκλωσε τὸ Μαχμούτκιοϊ, τὸ ὁποῖον ἀφοῦ ἐλεηλάτησαν, ἐπυρπόλησαν, τῶν

κατοίκων καταφυγόντων εἰς τὸ ἐγγὺς δάσος. Τὴν αὐτὴν τύχην ὑπέστη καὶ ἡ Γραβούνα, τῆς ὁποίας 17 κατοίκους ἐφόνευσαν. Ἐν Μαύραις, περιφερείας Κεσσάνης, διέπραξαν ὄργια, ἀφῆρεσαν ὅλας τὰς ζωοτροφίας καὶ πολλῶν τὴν ζωήν.

Οἱ αὐτοὶ προσέβαλον καὶ τὴν Κεσσάνην, ἐφόνευον πάντα τὸν ὁποῖον συνήντων, ἐλήστευσαν τὰ καταστήματα καὶ τὰς οἰκίας, ἐν τέλει δὲ διὰ πετρελαίου ἔκαυσαν ὅλην τὴν χριστιανικὴν συνοικίαν, ἐφόνευσαν 50 χριστιανούς, ἐν οἷς καὶ τὸν ἱερέα Σακελλάριον Ἀναστάσιον καὶ ἐπὶ 170 ἀμαξῶν καὶ 20 καμήλων ἀπεκόμισαν ὅ,τι ἠδυνήθησαν ἐκ τῆς περιουσίας τῶν χριστιανῶν καί τινας κόρας αἰχμαλώτους μετὰ δύο ἄλλων οἰκογενειῶν, ἐξ ὧν ἡ τοῦ Ἰωάννου Κουδελῆ ἐσώθη. Καὶ ταῦτα, ἐνῷ ἐφονεύθησαν ἐν Μαλγάροις οἱ Ἕλληνες Χατζῆ Κωνσταντῖνος Καλυβιώτης καὶ Δῆμος Ἀλμαλιώτης ὑπὸ Βουλγάρων, διότι ἀμφότεροι εἶχον κρύψῃ εἰς τὰς οἰκίας των τουρκικὰς οἰκογενείας (Ἔκθεσις μητροπ. Ἡρακλείας Γρηγορίου 29 Νοεμβρίου 1912).

Τῇ 26 Ἰανουαρίου 1913 πολεμικὰ πλοῖα ἀπεβίβασαν στρατὸν τουρκικὸν εἰς τὸ χωρίον Οἰκονομειό, περιφερείας Σηλυβρίας, ὅστις προέβη εἰς σφαγὰς ἄνω τῶν 100 ἀνδρῶν καὶ 30 γυναικῶν μετὰ τοῦ ἱερέως, ὃν ἔκαυσαν· ἐξεβίασαν τὰς γυναῖκας καὶ ἀπήγαγον παιδία μικρὰ πρὸς ἐξισλάμισιν (σχετ. ἔκθεσις ἀριθμὸς 1028, 1913).

Τὰ ἐν Οἰκονομείῳ ἐπανελήφθησαν καὶ ἐν Ἐξαστέρῳ καὶ Γιαλοῖς τῆς ἰδίας περιφερείας. Μάρτυς αὐτόπτης, ὑπάλληλος τοῦ Δημοσίου Χρέους ἐν Οἰκονομείῳ,

μόλις διαφυγὼν τὸν κίνδυνον, προσῆλθεν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα καὶ ἀφηγήθη, ὅτι ἄτακτοι Τοῦρκοι μετὰ στρατοῦ τακτικοῦ ἐπετέθησαν καὶ ἐφόνευσαν τοὺς ἀπὸ 14 ἐτῶν καὶ ἄνω ἄρρενας.

Οἱ ἐκ τοῦ χωρίου τούτου Σ. Ρηγόπουλος, Ἀντώνιος Νικολάου καὶ Ἰωάννης Ζαφειρίου, ἐργαζόμενοι ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀνεχώρησαν διὰ τὸ χωρίον των κατόπιν εἰδικῆι ἀδείας τῆς Κυβερνήσεως ἐπὶ σκοπῷ νὰ μεταφέρωσιν ἐνταῦθα τὰ ἐναπολειφθέντα γυναικόπαιδα. Περιγράφουσι τὴν ἀξίαν οἴκτου κατάστασιν τῶν θυμάτων, τὰ ὁποῖα φεύγοντα τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀτίμωσιν κατέφυγον εἰς Καλλικράτειαν. Τονίζουσι δὲ τὴν ἀπανθρωπίαν τῶν ἀρχῶν, αἱ ὁποῖαι ἠρνήθησαν καὶ τροφὴν νὰ παράσχωσιν εἰς αὐτὰ καὶ ἄδειαν νὰ μεταφερθῶσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Μόνον κρύφα κατὰ τὴν νύκτα κατώρθωσαν οὗτοι νὰ ἐπανέλθωσι καὶ πληροφορήσωσι τὸ Πατριαρχεῖον περὶ τῆς τύχης τῶν κατοίκων (σχετ. ἔκθεσις 21 Μαΐου 1913). Μόλις δὲ κατόπιν παραστάσεων τῶν Πατριαρχείων ἐδέχθη ἡ Κυβέρνησις νὰ ἀποστείλῃ πλοῖον πρὸς παραλαβὴν τῶν περισωθέντων, ἀλλ' ἐζήτησεν ἐκ τῶν προτέρων νὰ γνωρίζῃ ποῦ θὰ μεταφερθῶσι καὶ ποῖος θὰ φροντίσῃ περὶ τῆς συντηρήσεως αὐτῶν.

Ὅτε κατόπιν τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ δευτέρου Βαλκανικοῦ πολέμου ἀνακατέλαβον οἱ Τοῦρκοι τὴν ἐκκενωθεῖσαν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων Α. Θράκην, εὗρον ὅλην τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπωφεληθῶσι τῶν διδαγμάτων τῆς πείρας καὶ ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ τεθέντα προηγουμένως εἰς ἐφαρμογὴν μέσα νὰ τελειοποιήσωσι τὸ σχέδιον τοῦ διωγμοῦ.

Τὸ πρόσχημα ὅτι οἱ Ἕλληνες **ἥρπασαν τὰ ὑπάρχοντα τῶν ὀργόντων κατὰ τὴν ὑποχώρησιν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ ὀθωμανῶν συνοίκων των** ἐτέθη πρώτιστα πάντων εἰς ἐφαρμογήν. Τοῖς ἦτο ἀδιάφορον, ἂν τὰ ὑπάρχοντά των κατεσχέθησαν καὶ παρελήφθησαν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων· τοῖς ἐνδιέφερε κυρίως νὰ εὕρωσι κάποιον λόγον πρὸς δικαιολογίαν τοῦ ἔργου των κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἐχρησιμοποιήθη ἐπίσης, ὡς ἄλλοτε ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Ἠπείρῳ, ὁ λόγος ὅτι δῆθεν **ἔκρυπτον οἱ χριστιανοὶ ὅπλα**, ἵνα τὰ μεταχειρισθῶσιν ἐναντίον των. Ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ἐχρησιμοποίησαν ὡς ἐκ περισσοῦ καὶ ἕτερον λόγον, ὁμολογουμένως σοβαρόν, ὅτι δῆθεν **οἱ Ἕλληνες ἐβοήθησαν τὸν ἐχθρόν**, ἀδιάφορον ἂν οἱ τυχὸν βοηθήσαντες ἔπραξαν τοῦτο ὑπείκοντες εἰς βίαν καὶ φόβον. Εἶνε περίεργον ὅτι ἐν τῇ ἐκτιμήσει τοιούτων πράξεων, αἱ ὁποῖαι δὲν ἐλλείπουσι κατὰ τοὺς πολέμους, ἐλησμόνησαν οἱ Νεότουρκοι τὴν φιλάνθρωπον διαγωγήν, τὴν ὁποίαν ἐπὶ θυσίᾳ τῆς ἰδίας ζωῆς ἔδειξαν πρὸς τοὺς ὀθωμανοὺς εἰς πολλὰ μέρη οἱ Ἕλληνες καὶ μάλιστα οἱ κληρικοί των. Ἀνωτέρω ἀκριβῶς ἐσημειώθη, ὅτι οἱ Βούλγαροι ἐφόνευσαν ἐν Μαλγάροις δύο Ἕλληνας, διότι ἔκρυψαν εἰς τὰς οἰκίας των Τούρκους. Ὁ ἐν Δεδὲ Ἀγὰτς ἐδρεύων Ἕλλην Μητροπολίτης Αἴνου Ἰωακεὶμ **χιλιάδας Τούρκων περιέσωσεν** ἀπὸ τὴν μάχαιραν τῶν Βουλγάρων, προβαλὼν τὴν ἰδίαν ζωὴν ὑπὲρ τῆς ἰδικῆς των καὶ ἐξ ἰδίων διαθρέψας αὐτοὺς ἐπὶ ἡμέρας πολλάς. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ὁμολογοῦσι καὶ οἱ Τοῦρκοι αὐτοί, μάλιστα δὲ ἡ Κυβέρνησις ἐξέφρασε καὶ εὐχαριστίας εἰς τὸ Πατριαρχεῖον διὰ τὸν Μητροπολίτην Αἴνου (τεσκερὲς Ὑπουργ. Δικαιοσύνης 1 Ἰουν. 1913, βλ. Παράρτημα στοιχεῖον Β). Ἀλλὰ τοῦτο

μόνον δὲν ἤρκει. Καὶ αὐτὰ μὲν τὰ διάφορα προσχήματα.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ μέσα, ταῦτα ἦσαν ἀνάλογα πρὸς τὰ χρησιμοποιηθέντα προηγουμένως, ἤτοι **καταρτισμὸς συμμοριῶν, ἐγκατάστασις προσφύγων ὀθωμανῶν ἐκ Μακεδονίας καὶ Ἀλβανίας, ἁρπαγαὶ περιουσιῶν, ἀγγαρεῖαι, φόνοι καὶ φυλακίσεις Ἑλλήνων, ἐπίθεσις κατὰ τοῦ κλήρου καὶ ὑπονόμευσις τῶν προνομίων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.**

Ὡπλισμένοι οὕτω μὲ ὅλους τοὺς λόγους καὶ μὲ τὰ ἀνάλογα μέσα προέβησαν, συνεχίζοντες τὸ καταστρεπτικὸν ἔργον των.

Τῇ 2 Ἰουλίου 1913 οἱ παρὰ τὴν Ραιδεστὸν Ὀθωμανοί, 60 τὸν ἀριθμόν, ὡπλισμένοι περιέζωσιν τὸ χωρίον Πάνιδον· μετὰ κατ' οἴκους ἔρευναν ἀπεκόμισαν τὰ οἰκιακὰ σκεύη ὡς δῆθεν ἰδικά των· ἔδειραν ἐλεεινὰ τὸν Ἀθανάσιον Καραπασχάλην, ὡς καὶ τὸν ἱερέα Χρῆστον, δέσαντες δὲ καὶ τοὺς δύο διὰ τῆς ζώνης ἑνὸς χωρικοῦ ἀπέστειλαν εἰς Ραιδεστὸν μὲ τὴν παραγγελίαν εἰς τοὺς συνοδούς των νὰ δέρωσιν αὐτοὺς καὶ καθ' ὁδόν. Ὁ λόγος ἦτο, ὅτι ὁ μὲν ἔκρυπτε Μάουζερ, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε νὰ παραδώσῃ, ὁ δὲ ἱερεύς, διότι δῆθεν διαταχθεὶς νὰ συστήσῃ εἰς τοὺς χριστιανοὺς νὰ παραδώσωσι τὰ ὅπλα, εἶπε τὰ ἐναντία (;) Τὸ ἀβάσιμον τῆς πλαστῆς ἄλλως τε κατηγορίας δείκνυται καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ὁ ἱερεὺς ἀπελύθη μετὰ ἡμίσειαν ὥραν. Συνεπείᾳ τῶν παραστάσεων τοῦ Μητροπολίτου, αἱ ἀρχαὶ διεβίβασαν ἐγκυκλίους διατασσούσας νὰ ἀπέχωσιν οἱ ὀθωμανοὶ τῆς αὐτοδικίας, ν' ἀναφέρωνται δὲ εἰς τὰ δικαστήρια, ἐὰν τυχὸν ἔχωσι κατὰ τῶν χριστιανῶν λόγους. Ἀλλ' αἱ διατα-

γαὶ ἦσαν τυπικαί, διότι τὸ ἑσπέρας τῆς 4ης Ἰουλίου τὸ ἑλληνικὸν χωρίον Σελτζίκι ἐγίνετο παρανάλωμα τοῦ πυρὸς καὶ διακόσιαι οἰκογένειαι ἐξετίθεντο εἰς τὸν κίνδυνον τῆς σφαγῆς καὶ τῆς κατακαύσεως. Συμμορίαι δὲ ὀθωμανῶν ἐντοπίων ἐτρομοκράτουν τὰ πέριξ χριστιανικὰ χωρία. Συνεπείᾳ τῶν βιαιοπραγιῶν τούτων κατέπλευσεν αὐθημερὸν εἰς Ραιδεστὸν Γερμανικὸν πολεμικόν, ἐκ τῶν ναυλοχούντων ἐν Κωνσταντινουπόλει Εὐρωπαϊκῶν τοιούτων (ἔκθεσις σχετικὴ Μητροπολίτου Γρηγορίου 5 Ἰουλίου 1913).

Τὸ κακὸν ὁσημέραι ὠγκοῦτο ἀπειλητικώτερον. Τὸ τάγμα ἰδίᾳ τῶν Ἀδάνων κατέστρεψε τὰ Μάλγαρα καὶ τὰ χωρία τὰ ἐν τῷ τμήματι Μαλγάρων καὶ Χαριουπόλεως. 15.960 ψυχαί, ἄλλαι μὲν κατεσφάγησαν, ἄλλαι δὲ ἐκάησαν ἐντὸς τῶν ἐκκλησιῶν τῶν Καλυβίων καὶ Χάσκιοϊ, ὅπου κατέφυγον ἵνα σωθῶσι, ἄλλαι δὲ ἐτράπησαν εἰς τὰ πέριξ ὄρη, ὅπου ἢ φόνῳ ἀπέθανον ἢ ἐκ τῆς πείνης, τοῦ τρόμου καὶ τῶν κακουχιῶν (ἔκθεσις τοῦ αὐτοῦ 9 Ἰουλίου 1913). Ἐν Καλυβίοις μεταξὺ ἄλλων ἐφόνευσαν καὶ τὸν ἡγούμενον τοῦ Μετοχίου τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῆς τῶν Ἰβήρων Εὐδόκιμον, τὸν ὑποτακτικόν του καὶ τὸν ἱερέα Παναγιώτην (ἔ. ἀ.).

Παρανάλωμα πυρὸς ἐγένοντο καὶ τὰ χωρία περιφερείας Οὐζοὺν Κιοπροῦ, Δερβινάκι, Δερέκιοϊ, Κίρκιοϊ, Δογάνκιοϊ, Μαστανὰρ καὶ Σουμπάσκιοϊ.

«Γιάγμα, Γιάκ, Κές»: αὐτὸ ἦτο τὸ πρόσταγμα, τὸ ὁποῖον ἐδόθη ἐπισήμως εἰς τὸν τουρκικὸν στρατὸν ὑπὸ τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ Πασᾶ, ἀρχηγοῦ, καὶ τοῦ Μου-

σταφᾶ Πασᾶ, διοικητοῦ τοῦ Ε' Στρατιωτικοῦ Σώματος, ὅτε διήρχετο τὸ τμῆμα Μαλγάρων.

Τόσον ἦτο τὸ μέγεθος τοῦ κακοῦ καὶ ἡ ἐκ τούτου ἐντύπωσις εἰς τὸν ξένον κόσμον τῆς Πρωτευούσης, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ μεταβῇ ἐπὶ τόπου ὁ Ὑπουργὸς τότε τῶν Ἐσωτερικῶν Ταλαὰτ βέης. Ὁ Ἕλλην Μητροπολίτης προσκληθεὶς μετέβη παρ' αὐτῷ καὶ τῷ ἐξέφρασε παράπονα διὰ τὰ διαπραττόμενα, ζητήσας μάλιστα τὴν ἀποστολὴν ἐπὶ τούτῳ Ἐπιτροπῆς πρὸς ἐξακρίβωσιν αὐτῶν ἐπὶ τόπου. Εἶνε περίεργον ὅτι ὁ Ὑπουργὸς καλέσας ἰδιαιτέρως τὴν Α. Σ. παρεκάλεσεν, ὅπως μὴ διαδίδωνται τὰ πράγματα, καθόσον ἡ Κυβέρνησις λυπεῖται καὶ αὐτὴ διὰ τὰ γενόμενα καὶ μέτρα κατάλληλα λαμβάνει ὅπως μὴ ἐπαναληφθῶσιν (Ἐκθ. Μητροπ. 9 Ἰουλ. 1913).

Ἐγκριθεῖσα ἀπόστολὴ εἰς τοὺς τόπους τῆς καταστροφῆς Ἐπιτροπὴ ἐκ τοῦ Μουφτῆ Ραιδεστοῦ καὶ τοῦ Γραμματέως τοῦ Δ. Συμβουλίου Ἀλῆ ἐφένδη, ἐκ τοῦ Ἐπισκόπου τοῦ Ἕλληνος Μητροπολίτου Ἰωάννου, ἐκ τοῦ Δημογέροντος τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Θ. Νικήτα, ἐκ τοῦ Ἐπιτρόπου τοῦ Ἀρμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ Δημογέροντος Ἀρμενίου Φουρουντζιάν, ἥτις διεπίστωσεν ἰδίοις ὀφθαλμοῖς, ὅτι παρὰ τὰς διαβεβαιώσεις τοῦ Ταλαὰτ βέη καὶ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀρχιστρατήγου Ἰζὲτ Πασᾶ, τὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἀπαισίου προστάγματος ἐξηκολούθουν νὰ σημειῶνται ἐν τῇ ὑπαίθρῳ χώρᾳ. Ἐκ τοῦ δράματος τῶν Καλυβίων ἐγνώσθη ἡ ἑξῆς φρικιαστικὴ σκηνή: Κόρη διωκομένη ἵνα συλληφθῇ ἔπεσεν ἐκ τοῦ παραθύρου, προτιμήσασα νὰ ἀποθάνῃ παρὰ νὰ ἀτιμασθῇ· καὶ ἐνῷ τὸ παρθενικόν της σῶμα ἥσπαιρεν ἔτι, στρατιώτης ἐμίανεν

αὐτὸ κτηνωδῶς. Ἐν Χάσκιοϊ ὁ ἀξιωματικὸς διὰ περιστρόφου ἀπειλήσας ἐζήτησε παρὰ τοῦ μουχτάρη νὰ τῷ κομίσῃ διὰ τὴν νύκτα τρία κοράσια· ὁ μουχτάρης διαρρήδην ἠρνήθη καὶ προὐτίμησε νὰ φονευθῇ μᾶλλον παρὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν διαταγήν. Κατόπιν τοὺς μὲν ἄνδρας ἐνέκλεισαν ὑπὸ φρουρὰν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τὰς δὲ γυναῖκας συνήθροισαν εἰς ἀλώνιον καὶ ἐκεῖ ἐπὶ 24 ὥρας ὠργίασαν μανιωδῶς οἱ στρατιῶται ἐπὶ τῶν ἀπὸ 8 μέχρις 75 ἐτῶν. Αἱ ἀρχαὶ περιωρίσθησαν μόνον νὰ συλλάβωσι τὸν ὀργανωτὴν τῶν συμμοριῶν Χατζῆ Σερὶφ βέην, τὰς συμμορίας ὅμως αὐτὰς δὲν διέλυσαν καὶ ἀνενόχλητοι ἐξηκολούθουν τὸ ἔργον των. Ἐπὶ πλέον, μὴ εὑρίσκοντες τί νὰ ἀφαιρέσωσιν ἀπὸ τοὺς χριστιανούς, ἐλάμβανον χρεωστικὰ ληξιπρόθεσμα. Οἱ κατὰ τόπους διοικηταὶ ἐβίασαν τοὺς χριστιανοὺς νὰ ἀποδώσωσιν ἐγγράφως τὰ γενόμενα εἰς τὸν βουλγαρικὸν στρατόν. Ὁ ἀρχιερατικὸς μάλιστα ἐπίτροπος ἐν Χαριου πόλει ἀνέφερεν ἐπισήμως εἰς τὸν Μητροπολίτην του, ὅτι διὰ τῆς βίας ἀπέστειλε καὶ ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐφημερίδα «Ταχυδρόμος» ἀρ. 4575 11 Ἰουλ. 1913 τοιοῦτο τηλεγράφημα (Ἐκθ. Μητροπ. 12 Ἰουλ. 1913 Κατοίκων Κοινοτ. Ἐκθ. 26 Ἀπριλ. 1913).

Τὰ αὐτὰ ὄργια συνέβησαν καὶ ἐν Ἀχήρκιοϊ, περιφερείας Τυρολόης, ἐν Δημοκρανείοις, περιφερείας Μετρῶν, (Ἐκθέσεις ὑπ' ἀριθμ. 2662 καὶ 4775 τοῦ 1913). Ἐν δὲ τῇ Τσανδῷ 8 Τοῦρκοι στρατιῶται, συλλαβόντες τὴν κόρην τοῦ Δημητρίου Ἀλτίνι Μαρίαν, 20 ἐτῶν, ἠσέλγησαν ἐπ' αὐτῆς ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ πατρός της, τὸν ὁποῖον εἶχον δεδεμένον (Ἐκθ. ὑπ' ἀρ. 5168 τοῦ 1913). Ἐν Ζαλουθίῳ αἱ γυναῖκες, ἀφοῦ ἐπίσης ἠτιμάσθησαν, ἐφονεύθη-

σαν ἀκολούθως· ἐξηκριβώθησαν δὲ 60 φόνοι ἀνδρῶν καὶ 100 ἠγνοεῖτο ἡ τύχη. Ὁ ἀξιωματικὸς διὰ τῆς βίας ἠγόρασε περὶ τὰ 2,000 πρόβατα ἀντὶ 15 μόνον λιρῶν (Ἐκθ. ὑπ' ἀριθμ. 5128 τοῦ 1913).

Ἡ καλλιτέρα διάψευσις τῶν ὑποβολιμαίων τηλεγραφημάτων, τὰ ὁποῖα ὑπηγόρευε μὲν ἡ συναίσθησις τῆς ἐνοχῆς καὶ ἡ ἐπιθυμία τῆς ἀπαλλαγῆς, ὑπέγραφε δὲ ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος, μένει ὁ ὑπ' ἀριθ. 45 καὶ ἡμερ. 10 Ἰουλίου 1913)1329 τεσκερές, τὸν ὁποῖον ὁ Ὑπουργὸς τότε τῆς Δικαιοσύνης Ἰβραχὴμ βέης ἀπέστειλεν εἰς τὸν Πατριάρχην Γερμανόν καὶ ὅστις τεσκερὲς ἔχει ὡς ἑξῆς ἐπὶ λέξει:

«Ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης

καὶ τῶν Θρησκευμάτων

Πρὸς τὴν Αὐτοῦ Παναγιότητα τὸν Πατριάρχην τῶν Ρωμαίων.

«Καθὰ προφορικῶς ἐδηλώθη τῇ Ὑμετέρᾳ Παναγιότητι κατὰ τὴν μετ' αὐτῆς γενομένην χθὲς συνέντευξιν, πρὶν ἢ ἡ Ὑμετέρα Παναγιότης ἀναφερθῇ, ἡ Κυβέρνησις εἶχε λάβῃ τὰ ἀπαιτούμενα μέτρα ἐν τοῖς καταληφθεῖσι μέρεσι πρὸς πρόληψιν δυσαρέστων πράξεων καὶ πρὸς ἀσφάλειαν καὶ ἡσυχίαν τοῦ λαοῦ. Κατὰ τὰς πληροφορίας δὲ τὰς ληφθείσας παρὰ τοῦ χθὲς τὸ ἑσπέρας ἐκ Ραιδεστοῦ ἐπιστρέψαντος Ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν Ταλαὰτ βέη, αἱ ἀρχαὶ εὐθὺς ὡς ἐπληροφορήθησαν, ὅτι ἐν Μαλγάροις καὶ τοῖς πέριξ ἔλαβον χώραν ἀνάρμοστοί

τινες πράξεις, ἐτιμώρησαν παραδειγματικῶς τὰ πρόσωπα, ὧν ἐγνώσθη ἡ κακὴ διαγωγή, καὶ μεταξὺ αὐτῶν συνέλαβον καὶ τὸν Χατζῆ Σερὶφ βέην. Ὁ ρηθεὶς ὑπουργὸς ἐδήλωσε συνάμα, ὅτι καθ' ἣν ἐποχὴν εὑρίσκοντο εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη οἱ βούλγαροι, οἱ Ἑλληνορθόδοξοι κάτοικοι τῶν μερῶν τούτων ἔδειξαν πρὸς τοὺς Μουσουλμάνουτ καλὴν συμπεριφοράν. Ἐφ' ᾧ ἐγράφη ὁ παρὼν φιλικὸς τεσκερές.

Τῇ 10 Ἰουλίου 1913)1329.

Ὁ ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης

καὶ τῶν Θρησκευμάτων

(ὑπ.) ΙΒΡΑΧΗΜ

Ἡ τελευταία περικοπὴ ὅσῳ πολύτιμος μαρτυρία τυγχάνει περὶ τῆς καλῆς συμπεριφορᾶς τῶν Ἑλλήνων πρὸς τοὺς Μουσουλμάνους, καθόσον προέρχεται ἐκ τῆς Ἐπισήμου Κυβερνήσεως, τόσῳ ἐξ ἄλλου μαρτυρεῖ καὶ τὸ μέγεθος τῆς κακοπιστίας καὶ ἀναιδείας τῶν κυβερνώντων, οἵτινες ἐν ἔργοις ἐξηκολούθουν νὰ εἶνε πάντοτε τῆς ἐξοντώσεως θερμοὶ θιασῶται.

Ἡ κακοπιστία τῶν κυβερνώντων γίνεται κατάδηλος καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι, ἐνῷ ἀνεγνώρισαν τὸ ἔλλογον τῆς ἀξιώσεως τοῦ Πατριαρχείου, ὅπως καὶ αὐτὸ ἀποστείλῃ ἰδίαν Ἐπιτροπὴν μὲ τὰ αὐτὰ καὶ ἡ κυβερνητικὴ δικαιώματα πρὸς ἐξέλεγξιν καὶ ἐκτίμησιν τῶν εἰς βάρος τῶν χριστιανῶν του γενομένων ὑπὸ τῶν Τούρκων, μετέπειτα τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἀπεφάσισεν, ὅπως τόσον ἡ Ἐπιτροπὴ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὅσον καὶ ἡ τοῦ Ἀρμενικοῦ ἔχωσιν ἁπλῶς συμβουλευτικὴν ψῆφον παρὰ

τῇ Κυβερνητικῇ (ἀνακοίνωσις **Καποῦ Κεχαγιᾶ** 18 Ἰουλ 1913).

Ἡ διαγωγὴ αὐτη τῆς Κυβερνήσεως ἐπιρρωνύει ἔτι μᾶλλον τὴν ἀλήθειαντῶν γεγονότων καὶ τὸν φόβον, ὃν εἶχε, μὴ τὰ Πνευματικὰ Κέντρα ἐξακριβώσωσιν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸ μέγεθος τοῦ κακοῦ.

Τῇ 10 Ἰουλίου 1913 ἀπεβιβάζετο εἰς τὴν Ραιδεστὸν ἡ Κυβερνητικὴ Ἐξεταστικὴ Ἐπιτροπὴ καὶ ἀνεχώρει κατ' εὐθεῖαν εἰς Μάλγαρα, ὅπως ἐπιληφθῇ τοῦ ἔργου της. Ἀλλ' ἡ παρουσία αὐτῆς κατ' οὐδὲν συνετέλεσεν εἰς τὴν κατάπαυσιν τοῦ κακοῦ, καθόσον αἱ φυλακαὶ ὑπερεπληροῦντο ὑπὸ Ἑλλήνων, λόγῳ δῆθεν ὅτι ὑπεδέχθησαν τοὺς Βουλγάρους, ὅτι καὶ σήμερον ἀκόμη ἀνήκουσιν εἰς Κομιτᾶτα, ἐργαζόμενα ἐναντίον τῆς Κυβερνήσεως (ἔκθεσις Μητροπ. Ἡρακλείας 17 Ἰουλ. 1913). Παρομοία παρουσιάζεται ἡ ἀνθελληνικὴ δρᾶσις καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐπαρχίαις τῆς Α. Θράκης.

3. Ἐμπορικὸς ἀποκλεισμός.

Ὡσεὶ μὴ ἤρκουν τὰ τόσα δεινὰ παθήματα τῶν Ἑλλήνων τῆς Θράκης, ἐθεώρησαν οἱ Νεότουρκοι ἀπαραίτητον νὰ κηρύξωσι κατ' αὐτῶν καὶ τὸν **ἐμπορικὸν ἀποκλεισμόν.**

Τῇ 4 Δεκεμβρίου 1913 ἀστυνομικὸς ὑπάλληλος ἐν Ραιδεστῷ, περιτρέχων τὰ Τουρκικά, Ἑβραϊκὰ καὶ Ἀρμενικὰ τμήματα, παρήγγελλε νὰ μὴ ψωνίζωσιν ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας, κατὰ ληφθεῖσαν, ὡς ἔλεγεν, ἀπόφασιν. Ἐν τῇ ὀθωμανικῇ συνοικίᾳ ἐγένετο συλλαλητήριον, καθ' ὃ ἐψηφίσθη, ὅσοι ἔχουσιν Ἕλληνας ἐνοικιαστὰς νὰ τοὺς ἀποδιώξωσιν, ἀπηγγέλθησαν δὲ κατάραι κατὰ τῶν μὴ παραδεχομένων τὴν ἀπόφασιν. Κατόπιν τούτου ἡ Ὀθωμανικὴ Κοινότης, προσκαλέσασα τοὺς Ἕλληνας ἐνοικιαστάς, διέταξε νὰ λάβωσιν ὀπίσω τὰ προκαταβληθέντα ἐνοίκια καὶ νὰ ἀκυρώσωσι τὰ συμβόλαια. Ἐκ τῶν διαφόρων χωρίων ἐξεδιώχθησαν πάντες οἱ μικροπωληταὶ καὶ ὑφασματοπῶλαι (Γρ. Μητροπ. Ἡρακλείας 6 Δεκ. 1913). Τοῦ μέτρου τούτου χρῆσις ἐγένετο καὶ ἐν τῇ λοιπῇ Θράκῃ.

4. Χρηματικαὶ ἀφαιμάξεις.

Εἰς τὰς ἐξηντλημένας ἤδη κοινότητας τῆς Θράκης ἐπεβάλλετο αὐθαιρέτως νὰ πληρώσωσιν 100 μέχρις 600 λιρᾶν ἑκάστη, εἰς δὲ τὰ ἄτομα 10 μέχρι 50 καὶ 100. Τῶν ἐκβιασμῶν τούτων μέτοχος καὶ ὑποκινητὴς ἀπεδείχθη ὁ Καϊμακάμης Χαριουπόλεως, ὅστις παρήγγειλε νὰ ξυλοκοπῶνται δὶς καὶ τρὶς τὴν ἡμέραν οἱ ἀρνούμενοι, μέχρις οὗ ἀναγκασθῶσι νὰ τελέσι νὰ πληρώσωσι. Παρὰ τὰς ὑποσχέσεις τῆς Κυβερνητικῆς Ἐξεταστικῆς Ἐπιτροπῆς, πρὸς ἣν ἀνηνέχθη ὁ Μητροπολίτης Ἡρακλείας, ὁ Καϊμακάμης ἐξηκολούθει κατέχων τὴν θέσιν του καὶ ἐξασκῶν τὴν ἀφαίμαξιν ταύτην τῶν Ἑλλήνων (Γρ. Μητροπ. 30 Σεπτ. 1913).

Ἀνάλογόν τι μέτρον μετήρχοντο καὶ οἱ κάτοχοι τῶν πέριξ Μαλγάρων καὶ Χαριουπόλεως τσιφλικίων Βέηδες, οἱ ὁποῖοι, διότι τὰ τσιφλίκια ταῦτα κατεστράφησαν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κατὰ τὸν πόλεμον, ἐθεώρουν ἁπλούστατα ἐνόχους τοὺς πέριξ Ἕλληνας καὶ ἐζήτουν παρ' αὐτῶν χιλιάδας λιρῶν ἀποζημιώσεις ἢ τὴν παραπομπὴν ἄλλως αὐτῶν εἰς τὰ Δικαστήρια. Τοιαύτην ἀξίωσιν ἤγειρεν ὁ Βεδρῆ

βέης κατὰ τῶν προκρίτων τοῦ χωρίου Κιουρτλῆ τῶν Μαλγάρων, παρ' ὧν ἐζήτει 3,000 λιρῶν ὡς ἀποζημίωσιν τοῦ ἐν Ἰβριτζέκιοϊ τσιφλικίου του (Μητροπ. Ἡρακλ. 18 Δεκ. 1913). Παρόμοια συνέβησαν καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Θρᾴκης.

5. Παραβίασις προνομίων Πατριαρχείου.

Ἕνεκα ἁπλῶν ὑπονοιῶν ἢ καὶ δεδικαιολογημένων αἰτίων συνελαμβάνοντο κληρικοί, ἀλλ' οὐδόλως ἐν τῇ συλλήψει των ἐλαμβάνετο ὑπ' ὄψιν ἡ Βεζυρικὴ Ἐγκύκλιος. Δι' αὐτὸ ἀπ' εὐθείας καὶ ἄνευ κλητεύσεως, ὡς ἔπρεπε, διὰ τῆς Μητροπόλεως, ἤγοντο εἰς τὴν ἀνάκρισιν ἢ ἐρρίπτοντο εἰς τὰς φυλακὰς κληρικοί. Οὕτως ἐπὶ ἁπλῇ ὑπονοίᾳ συνελήφθησαν ὁ ἐφημέριος τοῦ χωρίου Δογαντζῆ Τρύφων καὶ ὁ ἡγούμενος τῆς ἐν Χάσκιοϊ μονῆς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Θεοδόσιος, ὃν κατόπι παραστάσεων τοῦ Μητροπ. Ἡρακλείας ἀπέλυσεν ὁ μουτεσαρίφης Ραιδεστοῦ, ἀναγνωρίσας τὴν ἰσχὺν τῆς Ἐγκυκλίου καὶ ὑποσχεθεὶς νὰ διατάξῃ, ὅπως μὴ παραβιάζηται αὕτη (γράμμ. Μητροπ. Ἡρακλείας 30 Σεπτ. 1913). Ὁ ἐν Κιουρτλῆ περιφέρειας Μαλγάρων ἱερεὺς Παναγιώτης ἐκλητεύθη ἀπ' εὐθείας παρὰ τὰς διαμαρτυρίας τοῦ Ἐπιτρόπου τοῦ Μητροπολίτου (τοῦ αὐτοῦ 18 Δεκεμβρίου 1913). Ἡ τάσις αὕτη τῶν ἀρχῶν ἦτο λίαν συχνή.

6. Ἐξαναγκαστικὸς ἐκπατρισμὸς τοῦ ἐν Θρᾴκῃ Ἑλληνισμοῦ.

Τὰ ἐκτεθέντα ὡς ἄνω γεγονότα ἐγέννησαν, εἶνε ἀληθές, εἰς τὴν ψυχὴν τῶν πολλῶν τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἐκ-

πατρισμοῦ· οὐχ' ἧττον ἐνεκαρτέρησαν ἐπ' ἐλπίδι καταπαύσεως τῶν δεινῶν. Ἡ ἐγκαρτέρησις ὅμως αὕτη δὲν ἤρεσεν εἰς τοὺς ἀγρίους διώκτας των. Ἡ ἀναχώρησις ὀλιγίστων ἐκ τῶν Ἑλλήνων δὲν τοὺς ἱκανοποίει, ἔπρεπεν ἡ φυγὴ νὰ γενικευθῇ. Καὶ δὲν εἶχον πρὸς τοῦτο παρὰ νὰ δημιουργήσωσι τοιούτους ὅρους ζωῆς ἀβιώτου, ὥστε νὰ προκύψῃ ἀφ' ἑαυτοῦ του τὸ ποθούμενον. Τὸ διάγραμμα τῆς σχετικῆς ἐνεργείας ἀνέλαβον νὰ ἐκπονήσωσι κατ' ἐντολὴν τοῦ Κεντρικοῦ Κομιτάτου τῆς Πρωτευούσης ὁ Ντεμιρλῆ Σαχὶρ ἐφένδης καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἐγιοὺπ Σαμπρῆ, καϊμακαμης Βιζύης, ὅστις ἄλλοτε πρὸ τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου ἐξεδίδεν ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ Μοναστηρίῳ τὰ σωβινιστικὰ φύλλα **Τὸπ, Σιλὰχ καὶ Σουγκιού,** βοηθὸν ἔχοντες ἕνα διάσημον κακοῦργον Ὀσμὰν καὶ τὸν ἐκ Μηδείας Γιάσαρην. Συνίστατο δὲ τὸ διάγραμμα τοῦτο εἰς τὸν καταρτισμὸν ἐν πρώτοις καὶ διοργάνωσιν **ἐνόπλων συμμοριῶν,** καὶ εἰς τὴν **ἐγκατάστασιν** δεύτερον ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς χωρίοις, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς οἴκοις τῶν χριστιανῶν, **προσφύγων μουσουλμάνων ἐκ Μακεδονίας καὶ Ἀλβανίας.**

Ἡ συνεργασία δὲ συμμοριῶν καὶ προσφύγων ὡρίζετο ὡς ἑξῆς: Οἱ μὲν πρόσφυγες ἐγκαθιστάμενοι βίᾳ εἰς τὰς οἰκίας τῶν Ἑλλήνων θὰ προεκάλουν ἑκάστοτε ἀφορμὰς ῥήξεων πρὸς αὐτούς, τὰς ὁποίας ῥήξεις θὰ ἐδικαιολόγουν συνήθως μὲ τὴν πρόφασιν, ὅτι τάχα οἱ Ἕλληνες δὲν θέλουσι τὴν συνοίκησιν μετ' αὐτῶν, αἱ δὲ συμμορίαι ἐνσκήπτουσαι ἀπροόπτως καὶ ἐν καιρῷ νυκτὸς κατὰ τῶν χωρίων θὰ ἐνέβαλλον εἰς τοὺς Ἕλληνας τὸν τρόμον καὶ τὸν πανικὸν διὰ συχνῶν καὶ ἐπανειλημμένων

πυροβολισμῶν καὶ διὰ **μεμονωμένων ὁπόνων**· ὑποβοηθητικῶς οἱ χωροφύλακες περιερχόμενοι τά χωρία, θὰ διέταττον τοὺς Ἕλληνας ν' ἀναχωρήσωσιν ὑποδεικνύοντες τὸν κίνδυνον νὰ σφαγῶσιν, ἂν μείνωσιν· αἱ ἀρχαὶ θὰ ὑπεδείκνυον εἰς τούς περιοίκους ὀθωμανοὺς νὰ ὑποβάλλωσι δίκας πλαστὰς κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ θὰ ἠρνοῦντο ἀσφάλειαν ζωῆς εἰς τοὺς ζητοῦντας τοιαύτην Ἕλληνας, ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι δὲν ἔχουσι διαθεσίμους χωροφύλακας, διότι διατίθενται οὗτοι πρὸς καταδίωξιν τῶν συμμοριῶν(!)· εἰς ἐπίμετρον δὲ θὰ ἐκάλει ὑπὸ τὰ ὅπλα ἡ Κυβέρνησις τοὺς χριστιανοὺς τῆς Θράκης ἀπὸ 23—45 ἐτῶν (Ἐκθέσεις Μητροπ. Ἡρακλείας ὑπ' ἀριθ. 836, Σαράντα Ἐκκλησιῶν ὑπ' ἀριθ. 2558 τοῦ 1914, τηλεγράφημα Ἕλληνος Ὑποπροξένου ἐν Ραιδεστῷ 1 Ἰουλ. 1914, Μητροπ. Ἡρακλείας ἑτέρα ἀπὸ 8 Μαρτίου 1914, Μητροπ. Σαράντα Ἐκκλησιῶν ἑτέρα ἀπὸ 4 Μαρτίου 1914).

Τὸ κατάντημα ὅλων αὐτῶν τῶν συνδεδυασμένων ἐνεργειῶν θὰ ἦτο ἀφεύκτως, ὅτι οἱ Ἕλληνες θὰ ἔβλεπον τὸ ἀδύνατον τῆς περαιτέρω διαμονῆς ἐν ταῖς ἑστίαις των καὶ θὰ ἐζήτουν νὰ φύγωσιν ἀλλαχοῦ, σώζοντες τοὐλάχιστον τὴν ζωὴν καὶ καταλείποντες ἐξ ἀνάγκης τὰς περιουσίας αὐτῶν εἰς τοὺς Τούρκους. Χριστιανός, ὑπάλληλος κυβερνητικός ἐν τῇ Νομαρχίᾳ Ἀδριανουπόλεως, εἶδεν ἰδίοις ὀφθαλμοῖς τὸ ἔγγραφον τὸ περιέχον τὸ περὶ ἐξώσεως τῶν Ἑλλήνων τῆς Θράκης πρόγραμμα (Ἐκθ. Μητρ. 40 Ἐκκλησιῶν ὑπ' ἀρ. 2558 τοῦ 1914). Τοῦτο ἐξ ἄλλου μαρτυρεῖ καὶ τὸ γεγονός, ὅτι, ὅτε ἡ ἐπὶ τούτῳ συμμορία ἐνεφανίσθη ἔξω τοῦ Σιμιτλῆ καὶ οἱ Ἀλβανοὶ φύλακες ἠπείλησαν νὰ πυροβολήσωσι κατ' αὐτῶν, οἱ συμμορῖται

παρετήρησαν, ὅτι ἔρχονται πρὸς λεηλασίαν κατὰ διαταγὴν τῆς Κυβερνήσεως, καὶ ἠπόρησαν πῶς ἀκόμη δὲν εἶχε φθάσει εἰς αὐτοὺς ἡ διαταγή. Ἐπὶ τῇ δηλώσει δὲ ταύτῃ οἱ ἀγροφύλακες ὑπεχώρησαν καὶ ἡ λεηλασία ἔγινε (Μητρ. Ἡρακλ. 11 Ἀπριλ. 1924).

Εἰς ἐπίρρωσιν ἔρχεται καὶ τὸ ἑξῆς: Ὅτε ἤρχισεν ἡ μετανάστευσις νὰ λαμβάνῃ διαστάσεις καὶ νὰ προκαλῆται συγκίνησίς τις καὶ ἐξερεθισμὸς παρὰ τῇ ξένῃ δημοσίᾳ γνώμῃ, ἡ Κυβέρνησις προσποιουμένη, ὡς συνήθως, ἄγνοιαν τῶν λόγων ἰδίως τῆς μεταναστεύσεως, ἔσπευσε πρὸς τὸ θεαθῆναι νὰ ἀποστείλῃ εἰς Θράκην ἕνα Πολιτικὸν Ἐπιθεωρητήν, τὸν Ἀλῆ Σεϊδῆ βέην. Τῇ 24 Ἰουνίου φθάσαντα εἰς Ραιδεστὸν ἐπεσκέφθη ὁ Ἕλλην Μητροπολίτης Γρηγόριος. Ἐπὶ τῇ ἐρωτήσει: πῶς διάγουσιν οἱ Ἕλληνες; ἐλαβεν ἀφορμὴν ἡ Α. Σ. νὰ εἴπῃ ὅλην τὴν ἀλήθειαν, μὴ δειλιάσασα νὰ διατυπώσῃ τὴν πεποίθησιν ὅτι τὰ τελούμενα κατὰ τῶν χριστιανῶν εἶνε ἀποτελέσματα ἐπὶ τούτῳ προγράμματος τῆς Κυβερνήσεως. Μεταξὺ ἄλλων ἐπιχειρημάτων ἀνέφερεν ἡ Α. Σ. καὶ τοῦτο: ὅτι ὁ ἐθελοντὴς Ἀμέτ, ἐκ Σμύρνης, τὸν ὁποῖον πρὸς προφύλαξιν τῆς Μητροπόλεως εἶχε στείλει ὁ παρατυχὼν ἐν Ραιδεστῷ βουλευτὴς Ἀδὶλ βέης, ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τῆς Α. Σ. διατί δὲν προὐτίμησε νὰ γίνῃ τακτικὸς στρατιώτης, ὁπότε θὰ ἤλπιζε καὶ προαγωγήν, παρὰ ἐθελοντής, ἀπήντησεν ἀφελῶς, ὅτι προὐτίμησε τὸ δεύτερον, διότι οἱ ἐθελονταὶ ἔχουσιν ἐντολὴν νὰ διαρπάζωσι τὰ χριστιανικὰ χωρία καὶ ἀνέφερε κατὰ σειρὰν τὰ ὀνόματα Σιμιτλῆ, Μάλγαρα, Κούμβαον κτλ., τὰ ὁποῖα οὔτε ποῦ ἔκειντο ἤξευρεν, ἀφοῦ πρώτην φορὰν ἐπάτει τὰ μέρη ἐκεῖνα (Ἐκθ. σχετ. 268,

27 Ἰουν. 1914). Ἀποκαλυπτικωτάτη ἐπίσης εἶνε καὶ ἡ κατάθεσις, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ ἀρχιαστυνόμος Αἴνου Γιουσοὺφ Ζιᾶς ἐν τῷ ἐν Καλλιπόλει Γαλλικῷ Προξενείῳ. Παραθέτομεν αὐτὴν αὐτολεξεί, ὡς ἐπιρρίπτουσαν πλειότερον φῶς εἰς τὸ ζήτημα.

«Πρὸς τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα, τὸν ἐν Καλλιπόλει Πρόξενον τῆς Γαλλίας

»Ὁ ὑποφαινόμενος ἀρχιαστυνόμος Αἴνου, συλληφθεὶς συνεπείᾳ συκοφαντιῶν τοῦ ὑποδιοικητοῦ Αἴνου καὶ μεταφερθεὶς ὑπὸ συνοδείαν χωροφυλάκων δίκην κακούργου εἰς Καλλίπολιν, κατώρθωσα νὰ καταφύγω εἰς τὸ ἐκεῖ Αὐστριακὸν Προξενεῖον, ὅπως σώσω τὴν ἀπειλουμένην ζωήν μου.

»Ἔχων ὑπ' ὄψει μου ὅτι ἀντιπροσωπεύετε Κράτος Μ. Δυνάμεως, προστάτιδος τῶν Ἀλβανῶν, ἔχω δι' ἐλπίδος ὅτι θὰ εὐαρεστηθῆτε νὰ ἐνεργήσητε τὰ δέοντα. Ἡ σύλληψίς μου ὀφείλεται εἰς προσωπικοὺς λόγους τοῦ καϊμακάμη, ὁ ὁποῖος θέλων νὰ μὲ ἐκδικηθῇ διὰ τὴν εὐσυνείδητον στάσιν μου, μὲ κατηγόρησεν ὡς δῆθεν ἁρπάσαντα χρήματα παρὰ διαφόρων προσώπων. Μετὰ τὴν εἰς τὸ Αὐστριακὸν Προξενεῖον καταφυγήν μου, ὁ Διοικητὴς Καλλιπόλεως ἀπέστειλε τὸν διευθυντὴν τῆς ἀστυνομίας ὅπως μὲ καταπείσῃ νὰ μεταβῶ εἰς τὸ Διοικητήριον, ἀλλ' ἐγὼ μὴ δυνηθεὶς νὰ συγκρατηθῶ, ἐπὶ παρουσίᾳ ὅλων εἶπον, ὅτι ἀπό τινος καιροῦ εἰς βάρος τῶν χριστιανῶν διαπράττονται καταπιέσεις καὶ λεηλασίαι, ὅτι ὁκόκληρα χωρία ἐξαναγκάζονται εἰς ἐκπατρισμὸν τῇ ὑποκινήσει καὶ γνώσει καὶ συμπράξει τῆς παρούσης Κυβερνήσεως, ὅτι

τοῦτο εἶνε γνωστὸν εἰς ὅλους. Ἐθεώρησα δὲ ἐπάναγκες ὅπως ἐκθέσω ἐν περιλήψει τὰ ἐν Αἴνῳ λαβόντα χώραν γεγονότα.

»Εἰς Αἶνον μετέβην τῇ 9 Μαΐου 1914· μόλις μὲ εἶδεν ὁ καϊμακάμης, μὲ εἶπεν: Οἱ ἐνταῦθα Ρωμαῖοι εἶνε ἑλληνόφρονες· χρειάζεται προσοχή. Ἐν τούτοις ἐγώ, καθὰ ἐξηκρίβωσα κατὰ τὴν βουλγαρικὴν κατοχήν, οἱ χριστιανοὶ προεφύλαξαν τοὺς μουσουλμάνους. Μετά τινας ἡμέρας ὁ καϊμακάμης κατήρτισε συμμορίας, αἱ ὁποῖαι περιερχόμεναι τὰ χωρία διήρπασαν τὰ ζῷα καὶ χρήματα τῶν χωρικῶν καὶ ἐξηνάγκαζον αὐτοὺς εἰς μετανάστευσιν.

Πανταχόθεν ὑποβάλλονται ἀναφοραὶ καὶ παράποια πρὸς τὸν καϊμακάμην, ἀλλ' οὗτος μένει ἀπαθὴς καὶ εἰς οὐδὲν μέτρον προβαίνει. Ἐφρόντισε μόνον νὰ στείλῃ πρό τινων ἡμερῶν τὸν μουλαζίμην τῆς χωροφυλακῆς. Οὗτος δὲ μεταβὰς συνωμίλησε μετὰ τῶν συμμοριτῶν καὶ συστήσας εἰς αὐτοὺς περισσοτέραν δρᾶσιν, ἐπέστρεψεν εἰς Αἶνον. Τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου Κοτζᾶ Ἀλῆ αὐτοπροσώτως ἐπεβίβασε διὰ τῆς βίας εἰς ἀκάτια ἀπὸ τὸ μέρος Δραγοδίνα καὶ ἀπέστειλεν εἰς Σαμοθράκην, ἐκράτησε δὲ τὰς ἁμάξας καὶ τὰ ζῷα αὐτῶν. Ἐνῷ ἅπασα ἡ περιφέρεια Αἴνου ἐλεηλατεῖτο καὶ οἱ κάτοικοι ἐξεδιώκοντο, ὁ καϊμακάμης ἀπέστελλε ψευδῆ τηλεγραφήματα εἰς τὴν διοίκησιν. εἰς τὴν Νομαρχίαν καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν ἐπιθεωρητείαν, δι' ὧν διεβεβαίου ὅτι ἡ τάξις ἀπεκατεστάθη, ὅτι ἁπανταχοῦ ἐπικρατεῖ ἡσυχία, ὅτι οὐδὲν ἐπεισόδιον συνέβη, μόνον δὲ οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου Κοτζᾶ Ἀλῆ κρυφίως ἔφυγον, καὶ δὲν ἠδυνήθημεν νὰ τοὺς ἴδωμεν. Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν εἶχεν ἔλθῃ εἰς τὸ χωρίον

Κὴζ Καποῦ τῆς Κεσσάνης ὁ μουτεσαρίφης. Μόλις ὁ καϊμακάμης ἔλαβεν εἴδησιν, ἦλθεν ἐσπευσμένως εἰς συνάντησιν τοῦ μουτεσαρίφου, λαβὼν δὲ ὁδηγίας, ἐπέστρεψεν. Εἰς δὲ τοὺς ἀπομείναντας κατοίκους τοῦ Κοτζᾶ Ἀλῆ εἶπε: φύγετε ἀμέσως νὰ μὴ σᾶς ἴδῃ ὁ μουτεσαρίφης, ὁ δὲ διοικητὴς ἐθεώρησε περιττὸν νὰ ἔλθῃ εἰς Αἶνον, ὡσὰν νὰ μὴ συνέβαινε τίποτε. Ἐκ Κεσσάνης 20, ἐξ Ὑψάλων 80, καί τινες ἐξ Αἴνου ἀπηλάθησαν, ἐνῷ εἶχον προηγουμένως ἀμνηστευθῇ· ἐπίσης ἀπηλάθησαν καὶ οἱ κάτοικοι Τσελεμπήκιοϊ. Ὁ καϊμακάμης ἐσφετερίσθη καὶ τὸν ἵππον τοῦ ἐκ Κεσσάνης ἀπελαθέντος Ἀθ. Κερασώτη. Ἐξ ὅσων γνωρίζω ὁ καϊμακάμης ἔλαβεν ἀρκετὰ ποσὰ παρὰ τῶν συμμοριτῶν. Ἐν Αἴνῳ ὑπῆρχεν Ἑλληνοθωμανός τις Ὀδυσσεὺς ὀνόματι, ὁ ὁποῖος ἐπροστάτευσε πολὺ τοὺς μουσουλμάνους, διαρκούσης τῆς κατοχῆς τῶν Βουλγάρων, καὶ μεγάλας προσπαθείας κατέβαλεν ὅπως ἐνθαρρύνῃ τοὺς χριστιανούς, συμβουλεύσας αὐτοὺς νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰ χωρία των. Ὁ καϊμακάμης ἐζήτει ἀφορμὴν νὰ τὸν ἐξώσῃ. Ἡμέραν τινὰ μετέβησαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κ. Ὀδυσσέως δύο κοράσια, τῶν ὁποίων οἱ γονεῖς εἶχον προστατευθῇ ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν κατοχὴν τῶν Βουλγάρων. Λαβὼν εἴδησιν ὁ καϊμακάμης, ἐξήγειρε τοὺς μουσουλμάνους, οἵτινες συναθροισθέντες προέβησαν εἰς διαδηλώσεις, ὁ δὲ κ. Ὀδυσσεὺς συλληφθεὶς ἐφυλακίσθη, τὴν δὲ ἐπαύριον ἀπηλάθη. Τὴν κατάστασιν ταύτην ἀντελήφθη καὶ ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Πατριαρχείου κ. Ἰωακεὶμ, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν ἐπετράπη νὰ μεταβῇ εἰς τὸ χωρίον Κοτζᾶ Ἀλῆ καὶ ἴδῃ τὴν καταστραφεῖσαν Ἐκκλησίαν. Ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἐπι-

τρόπου εἶχον δοθῇ περὶ τὰ δέκα τηλεγραφήματα περὶ διαφόρων ζητημάτων, ἀλλ' ὁ καϊμακάμης ἠμπόδισε τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν. Ἐσχάτως ἐστάλη ἀπόσπασμα χωροφυλακῆς, τὸ ὁποῖον κατώρθωσε νὰ διασκορπίσῃ τοὺς συμμορίτας, οἱ δὲ χριστιανοὶ ἐνθαρρυνθέντες ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς οἰκίας των. Ὁ καϊμακάμης μαθὼν τοῦτο μετέβη ἀμέσως παρὰ τῷ ἀρχηγῷ τῆς χωροφυλακῆς καὶ συνωμίλησεν ἰδιαιτέρως μετ' αὐτοῦ· ἀποτέλεσμα τῆς συνεντεύξεως ταύτης ὑπῆρξεν, ὅτι αἱ συμμορίαι ἤρχισαν πάλιν νὰ δρῶσι. Ὁ λαὸς καὶ ὁ ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος παρεπονοῦντο, ἀλλ' ὁ καϊμακάμης οὐδεμίαν προσοχὴν ἔδιδε. Πρὶν ἢ ἐγὼ ἔλθω εἰς Αἶνον, εἶχον φθάσει ἀπὸ τὰ Ὑψαλα 12 πτωχοί, οἱ ὁποῖοι μετέβησαν πρὸς εὕρεσιν ἐργασίας, διέμενον δὲ εἰς ἓν μοναστήριον· ὁ καϊμακάμης διέταξε νὰ γίνωσιν ἔρευναι εἰς τὴν Μονήν, εὑρέθη δὲ δῆθεν ἓν ὅπλον Γκρᾶ, τὸ ὁποῖον μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων του ἦτο ὑποβολιμαῖον, διὰ νὰ τοὺς ἐνοχοποιήσῃ. Οὗτοι συλληφθέντες ἀπεστάλησαν εἰς Ὑψαλα, ἐκεῖθεν πάλιν μετεφέρθησαν εἰς Αἶνον καὶ ἀκόμη εἶνε φυλακισμένοι καὶ ὑφίστανται πλείστας κακώσεις. Προκειμένου περὶ χρημάτων, ὁ καϊμακάμης ἔδιδε διαταγὰς νὰ προσκαλῆται ὁ δεῖνα ἢ ὁ δεῖνα καὶ νὰ ζητῆται παρ' αὐτοῦ ἔρανος πρὸς ἀνέγερσιν τοῦ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καταστραφέντος τεμένους, ὁ μὴ δίδων δὲ ἠπειλεῖτο, ὅτι θὰ ἀπελαθῇ. Τὰ διδόμενα χρήματα μένουσι σήμερον παρὰ τῷ καϊμακάμῃ· Ἐσχάτως ἐδόθησαν αὐστηραὶ διαταγαί, συνεπείᾳ τῶν ὁποίων ὁ καϊμακάμης εὑρεθεὶς εἰς δύσκολον θέσιν καὶ προσπαθῶν νὰ σώσῃ ἑαυτόν, προσάπτει εἰς ἐμὲ ψευδεῖς κατηγορίας. Αὕτη εἶνε ἡ κατάστασις τῆς Νεοτουρ-

κικῆς Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία ἐξηπάτησε τὴν Γαλλίαν καὶ ἔλαβε χρήματα διὰ νὰ ἐφαρμόσῃ δῆθεν μεταρρυθμίσεις. Ὑπάρχουν καὶ πλεῖστα ἄλλα γεγονότα τρομακτικά, τὰ ὁποῖα ἐλησμόνησα. Ἐὰν σταλῇ μία μικτὴ Ἐπιτροπή, εἶμαι ἕτοιμος νὰ τὰ ἀποδείξω ὅλα. Τὸ ζήτημα εἶνε φύσεως πολιτικῆς, ἐπίτηδες δὲ ἀναμιγνύουσι χρήματα καὶ λοιπὰ διὰ νὰ μὲ συλλάβουν καὶ μὲ φονεύσωσιν εἰς τὰς φυλακάς.

»Παρακαλῶ ὅπως ἐνεργήσητε τὰ δέοντα πρὸς σωτηρίαν μου.

Τῇ 24 Μαΐου 1914, ἐν τῷ Αὐστριακῷ Προξενείῳ

ΓΙΟΤΣΟΤΦ ΖΙΑΣ»

Ἡ κατάθεσις αὕτη πλὴν ἄλλων μαρτυρεῖ καὶ περὶ τῆς φιλανθρωπίας, ἣν ἐπέδειξαν οἱ Ἕλληνες ἐν Θρᾴκῃ ἀπέναντι τῶν Ὀθωμανῶν πρὸς διάσωσιν αὐτῶν, ἐν ἀντιθέσει τρομακτικῇ τῆς ἀπανθρωπίας καὶ θηριωδίας τῶν Τούρκων πρὸς αὐτούς.

Προκηρύξεις σχετικαὶ μὲ ὑπογραφὴν «**Ὁ Πρόεδρος τοῦ Κομιτάτου**» ἐρρίφθησαν εἰς οἰκίας Ἑλλήνων ἐν Γένναᾳ, περιφερείας Σαράντα Ἐκκλησιῶν, λέγουσαι τὰ ἑξῆς:

«Ἢ σηκώνεσθε καὶ φεύγετε ἀπ' ἐδῶ, ἢ ὅλους σᾶς σφάζομεν. Μέχρι τέλους μιᾶς ἑβδομάδος νὰ μὴ ἴδωμεν κανένα ἀπὸ σᾶς. Ἂν κατὰ τὴν ἐπιστροφήν μας σᾶς ἐπαιεύρωμεν, θὰ σᾶς κάμωμεν κακόν. Αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ ἐννοήσητε». Περιείχοντο εἰς φακέλλους, οἱ ὁποῖοι ἀντὶ πάσης ἄλλης ἐπιγραφῆς ἔφερον τὴν ἡμισέληνον καὶ ἐν τῇ ἡμισελήνῳ τουρκιστί «Παδισαχὴμ τσὸκ γιασᾶ» «Ζήτω ὁ Βασιλεύς μας».

Ἐκφραστικώτεραι εἶνε ἕτεραι προκηρύξεις φέρουσαι

τὴν ὑπογραφὴν «Ἐκ τῶν ἐκδίκησιν τρεφόντων νέων» «Ἀτὲς» «Φωτιά». Ἐν αὐταῖς, ἵνα δικαιολογηθῶσιν οἱ διῶκται, ἀναγράφουσιν ὡς λόγους, παρακινήσαντας αὐτοὺς εἰς τὸν διωγμόν, τὰ δεινὰ τὰ ὁποῖα ὑφίστανται ἐν Μακεδονίᾳ οἱ ὁμόθρησκοί των ἀπὸ μέρους τῶν Ἑλλήνων(!), ἔχουσι δὲ κατὰ λέξιν ὡς ἑξῆς:

«Ὦ ἀχάριστοι Ρωμαῖοι,

Ἀπὸ 600 ἐτῶν συνεζήσαμεν ὡς συμπατριῶται, ἀλλ' εἰς τὸν παρελθόντα Βαλκανικὸν πόλεμον τὰς τυραννίας, ἃς ὑπέστησαν ἐκ μέρους σας οἱ ἐν Μακεδονίᾳ παραμείναντες ἀθῶοι Τοῦρκοι, οὔτε εἰς τὸν Μεσαίωνα ἀπαντᾷ τις.

Ὅταν ἀναγινώσκῃ τις τὰ κακουργήματα ταῦτα ἐν ταῖς ἐφημερίσι, σχίζεται ἡ καρδία του ζητοῦσα ἐκδίκησιν. Ἔχετε τὴν αὐθάδειαν νὰ δηλώσητε δημοσίᾳ, ὅτι διὰ τῶν χρημάτων, τὰ ὁποῖα κερδίζετε ἐν τῷ τόπῳ μας, θὰ βοηθήσητε τὰ μέσα τοῦ πολέμου τοῦ ὁμοθρήσκου Βασιλείου. Τὸ τοιοῦτον ἐνέπνευσεν ἐν τῇ καρδίᾳ μας αἴσθημα ἐκδικήσεως τοῦ ὁποίου ἡ κατεύνασις εἶνε ἀδύνατος. Θεωροῦμεν ἔγκλημα ὅπως χάσωμεν τὴν εὐκαιρίαν τῆς ἐκδικήσεως, διὰ τοὺς φόνους τῶν γερόντων πατριωτῶν, τὰς διακορεύσεις παρθένων καὶ διὰ τὴν σύντριψιν τῶν σιαγόνων τῶν μικρῶν παίδων. Νὰ ἀφήσετε τὴν πατρίδα μας, ἐν τῇ ὁποίᾳ τόσα ἐπράξατε κακουργήματα. Σᾶς ἐρωτῶμεν· μὲ ποῖον θάρρος ἄχρι τοῦδε ἐμείνατε ἐνταῦθα καὶ ποῖος σᾶς ἔδωκε τοῦτο; Ἐὰν ἐκ τῆς σιωπῆς ἡμῶν ἠπατήθητε, ἔχετε λάθος. Νὰ ἀφήσετε τὴν πατρίδα καὶ νὰ γκρεμισθῆτε. Ἐὰν δὲν ὑπακούσετε εἰς τὴν σύστασιν ἡμῶν ταύτην, τὸ μέλλον σας εἶνε ἐπικίνδυνον. Πράγματι δὲν παραδεχόμεθα ὅπως ἀντικρύσω-

μεν εἰς τὴν ποταπότητα καὶ ἀχρειότητα, τὴν ὁποίαν διαπράττετε, καὶ ἥτις δὲν συμβιβάζεται μὲ τὴν ἀνθρωπότητα, οὐχ ἧττον εἶνε ἀδύνατον νὰ ζήσῃ κανεὶς μὲ ποιαποὺς ὡς σᾶς. Ἐπειδὴ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τρέφωμεν εἰς τοὺς κόλπους μας ὄφεις ὡς σᾶς, **φυσικῷ τῷ λόγῳ θὰ προτιμήσωμεν τὴν ἐξαφάνισιν ὑμῶν τῶν ἀχαρίστων.** Τὸ τοιοῦτον ἐπομένως θὰ γίνῃ ὁσονούπω. Νὰ εἶσθε βέβαιοι περὶ τούτου. Μάλιστα διὰ σᾶς ἐσχηματίσθη ρεῦμα, τοῦ ὁποίου οἱ διοργανωταὶ εἶνε οἱ νέοι. Τὰ κακουργήματα τὰ ὁποῖα ἔλαβον χώραν ἐν Μακεδονίᾳ, θὰ γίνουν καὶ καθ' ἡμῶν. Δηλοῦμεν ὅτι οὐδεμία δύναμις δύναται νὰ προλάβῃ τὸ ρεῦμα τοῦτο. Πᾶν δυστύχημα ἐλάβομεν ὑπ' ὄψιν πρὸς σωτηρίαν τῆς πατρίδος, δηλαδὴ πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἱεροῦ τούτου σκοποῦ ἐλάβομεν ὑπ' ὄψιν τὸν θάνατον. Ἐν ὀνόματι τῆς ἀνθρωπότητος ἰδοὺ μία πρότασις εἰς ὑμᾶς, ἣν, ἐὰν θέλετε, παραδέχεσθε ἢ οὔ.

«Ἐκ τῶν ἐκδίκησιν τρεφόντων νέων Ἀτές»

Τὸ δὲ περίεργον εἶνε, ὅτι πολλαχοῦ αἱ ἀρχαὶ ἀπήτουν ἔγγραφον δήλωσιν τῶν ἐκπατριζομένων Ἑλλήνων ὅτι **οἰκειοθελῶς** φεύγουσι. Τοιαύτην δήλωσιν ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν δεύτερον μουχτάρην τοῦ χωρίου «Μαγκριώτισσα» περιφερείας 40 Ἐκκλησιῶν, Νικολάου Γεωργίου. Ἀλλαχοῦ δὲ προσεφέροντο νὰ διευκολύνωσι τὴν ἀναχώρησιν, ὡς ἔκαμαν οἱ χιλίαρχοι Καλλιπόλεως καὶ Ραιδεστοῦ εἰς τὰ χωρία Δεβετζίκι, Γιουσούφκιοϊ, Καραδζαχάλ. (Μητρ. Ἡρακλείας 20 Μαρτ. 1914).

Ἂς παραβάλῃ τις τὰ ἀνωτέρω πρὸς τὰς δηλώσεις, τὰς ὁποίας ἔκαμαν ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς πολιτικὸς ἐπιθεωρητὴς Ἀλῆ Σεϊδῆ βέης πρὸς τὸν Μητροπολίτην Ἡρακλείας (Ραιδεστοῦ) Γρηγόριον καὶ ὁ νομάρχης Ἀδριανουπόλεως Χατζῆ Ἀδὶλ βέης πρὸς τὸν Μητροπολίτην Βιζύης Ἄνθιμον, ὅσον ἀφορᾷ τὰ αἴτια τοῦ ἐκπατρισμοῦ. Ὁ μὲν πρῶτος διϊσχυρίσθη ὅτι, ὁ μόνος λόγος εἶνε, ὅτι ἁπλῶς θέλουσι καὶ δι' αὐτὸ ἐκπατρίζονται οἱ Ἕλληνες, ὁ δὲ δεύτερος, ὅτι αἰτία τῆς μεταναστεύσεως εἶνε ὄχι τὰ δεινά, ἀλλ' ὑπάρχον ἑλληνικὸν κομιτᾶτον, τὸ ὁποῖον διενεργεῖ τὴν μετανάστευσιν (Ἐκθέσ. Μητρ. Ἡρακλ. 27 Ἰουνίου 1914, Μητρ. Βιζύης Μάρτ. 1914). Ὁ δὲ πρόεδρος τῆς ἐπὶ τῶν πρόσφύγων ὀθωμανῶν ἐπιτροπῆς Γιουσοὺφ ἐφέντης, ἂν καὶ ἀνακρίνων τοὺς ἐν Ραιδεστῷ καταφθάνοντας ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ πρόσφυγας χριστιανοὺς ἐνώπιον τοῦ Μητροπολίτου Βιζύης, ἤκουσε παρ' αὐτῶν, ὅτι οἱ διενεργοῦντες τὸν διωγμὸν καὶ προκαλοῦντες τὴν μετανάστευσιν ἦσαν αἱ πολιτικαὶ ἀρχαὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι τοῦ κομιτάτου, ἐν τούτοις εἶχε τὸ **τουπὲ** ν' ἀποδώσῃ τὴν μετανάστευσιν εἰς ἐπιστολὰς ἐκ Θεσσαλονίκης (Γρ. σχ. τοῦ Μητροπ. Βιζύης Μάρτ. 1914).

Ἐπειδὴ δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐλέχθη ἐπίσης, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις προὐκάλεσε τὴν μετανάστευσιν τῶν Ἑλλήνων, θέλουσα ν' ἀνταλλάξῃ τοὺς ἐκ τῆς Νέας Ἑλλάδος Τούρκους μὲ τοὺς ἐν Τουρκίᾳ Ἕλληνας, σημειοῦμεν ὅτι, ὡς ἐξάγεται ἐκ τηλεγραφήματος ἀπὸ 30 Δεκεμ. 1915 τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις τοὐναντίον ἐφίστα τὴν προσοχὴν τοῦ Πατριαρ-

χείου ἐπὶ τοῦ ρεύματος τοῦ ἐκπατρισμοῦ καὶ ἐπεκαλεῖτο τὴν δραστηρίαν ἐπέμβασιν αὐτοῦ καὶ τοῦ κλήρου.

Ἀφοῦ προπαρεσκευάσθη καὶ ὠργανώθη τὸ κίνημα, ἐστάλη ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ 40 Ἐκκλησιῶν Χαϊδὰρ ὁ ἑκατόνταρχος τῆς χωροφυλακῆς Φεχμῆς, ὅστις καὶ ἐπεθεώρησε τὴν γενομένην ἐργασίαν καὶ συνεπλήρωσε τὰς ἐλλείψεις αὐτῆς. Ἀμέσως δὲ διετάχθη καὶ ἡ ἐφαρμογή, χρονολογουμένη κυρίως ἀπὸ Μαρτίου τοῦ 1914 (Ἔκθ. Ρώσσου πράκτορος ἐν 40 Ἐκκλησίας πρὸς τὴν ἐν Κων)πόλει Ρωσικὴν Πρεσβείαν ἀπὸ 6 Ἀπριλίου 1914).

Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ καταστρεπτικοῦ τούτου μηχανήματος τῶν Νεοτούρκων ὑπῆρξαν **τρομακτικά.** Οἱ Ἕλληνες τῆς Θράκης, βλέποντες ὅτι δὲν ἦσαν πλέον κύριοι τῆς θρησκείας, τῆς τιμῆς, τῆς περιουσίας καὶ τῆς ζωῆς αὐτῶν, μὲ αἱμάσσουσαν καρδίαν ἠναγκάζοντο νὰ καταλείπωσι τοὺς τόπους τῶν πατέρων των, τὸ χῶμα τῆς ἐθνικῆς των κληρονομίας. Καὶ οὕτω ἤρχισεν **ἡ ἔξοδος, ὁ καταναγκαστικὸς ἐκπατρισμὸς** ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς νομαρχίας Ἀδριανουπόλεως.

Τὰ κατὰ τὴν ἔξοδον ταύτην εἶνε τραγικά. Ὁ δὲ τρόπος, καθ' ὃν διενηργήθη, καὶ αἱ μικραὶ προθεσμίαι, τὰς ὁποίας ἐχορήγουν πρὸς ἐκκένωσιν πολυανθρώπων χωρίων (13 ὥρας πολλάκις) εἶνε χαρακτηριστικώτατα τῆς θηριωδίας τῶν Νεοτούρκων. Εὐγλωττότατα ὁμιλοῦσι περὶ αὐτῆς δύο ἐκθέσεις, τὰς ὁποίας ὑπέβαλον εἰς τὰ Πατριαρχεῖα περὶ τῆς ἐκκενώσεως Στράντζης αὐτόπται μάρτυρες· τὰς παραθέτομεν ὡς ἔχουσιν ἐν τῷ παραρτήματι ὑπὸ τὰ στοιχεῖα Γ καὶ Δ, διότι ἐν τῇ ἁπλότητί των παριστῶσι ζωηρὰν τὴν ὅλην εἰκόνα τῆς ἀθλιότητος, εἰς

ἣν ἐντὸς στιγμῆς ἐρρίφθησαν Κοινότητες ἀνθοῦσαι ἐν πᾶσι.

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον πρὸ τοῦ μεγέθους τῆς ἀπειλητικῆς ταύτης κατὰ τοῦ χριστιανικοῦ πληρώματος συμφορᾶς καὶ προφορικῶς διεμαρτυρήθη παρὰ τῇ Κυβερνήσει τῇ 19 Μαρτίου 1914 δι' ἐπὶ τούτῳ ἐπιτροπῆς τῶν Δύο Σωμάτων, ἐκ τοῦ μητροπολίτου Νεοκαισαρείας Πολυκάρπου καὶ τοῦ συμβούλου Ν. Φερμάνογλου (ἔκθεσις σχετικὴ αὐτῶν ὑπ' ἀριθ. 2516 καὶ ἡμερ. 20 Μαρτίου ἰ. ἔ.) καὶ ἐγγράφως διὰ τακριρίου, τὸ ὁποῖον ἐπεδόθη ὑπὸ Ἐπιτροπῆς ἐκ τῶν μητροπολιτῶν Προύσης καὶ Νεοκαισαρείας εἰς τὸν Πρωθυπουργὸν καὶ Ὑπουργὸν τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τῆς Δικαιοσύνης (συνεδρία ἱερᾶς Συνόδου 29 Μαρτίου 1914). (Παράρτημα στοιχεῖον Ε), Ἐξ ἀνωτέρου δὲ καθήκοντος ἀπέστειλεν εἰς τὴν Θράκην καὶ Ἐπιτροπὴν ἐκ κληρικῶν μετὰ τῆς ἐντολῆς ὅπως περιερχομένη τὰ διάφορα χωρία ἐνθαρρύνῃ τοὺς λιποψυχήσαντας καὶ προτρέψῃ αὐτοὺς νὰ μὴ ἐγκαταλίπωσι τὰς ἑστίας των. Ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη ἀπετελέσθη ἐκ τῶν μητροπολιτῶν Αἴνου Ἰωακείμ, Βιζύης Ἀνθίμου, Σελευκείας Γερμανοῦ, ἐκ τῶν ἐπισκόπων Ροδοστόλου Ἀλεξάνδρου καὶ Ἀμισοῦ Εὐγενίου, ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ ἐπόπτου τῶν σχολῶν ἀρχιμ. Σωφρονίου καὶ τοῦ ἀρχειοφύλακος ἀρχιμ. Ἀλεξάνδρου, ἐκ τῶν πατριαρχικῶν διακόνων Ἰωακεὶμ καὶ Γερμανοῦ, ἐκ τῶν διακόνων Πέραν Ἀθανασίου καὶ Πατρόκλου καὶ ἐκ τῶν ἱερέων Γεωργίου, Ἀγαθαγγέλου καὶ Κυρίλλου. Ἐπιστεύθη πρὸς στιγμὴν ὅτι αἱ διαβεβαιώσεις τῆς Κυβερνήσεως, ὅτι ἐλήφθησαν μέτρα πρὸς κατάπαυσιν τοῦ κακοῦ καὶ ἡ ὑπόσχεσις αὐ-

τοῦ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν Ταλαὰτ βέη πρὸς τὴν διαληφθεῖσαν ἀνωτέρω πρώτην Ἐπιτροπὴν (19 Μαρτίου 1914), ὅτι θὰ ἐφωδίαζε μὲ κατάλληλον σύστασιν πρὸς τὸν νομάρχην Ἀδριανουπόλεως τὸν μητροπολίτην Βιζύης, ὃν μάλιστα ὀνομαστὶ ὑπέδειξεν ὅπως ἀποσταλῇ εἰς τὴν Θράκην, μετέβαλον οὐσιωδῶς τὴν κατάστασιν. Ἐν τούτοις ὅλαι αἱ ὑποσχέσεις καὶ διαβεβαιώσεις ἀπεδείχθησαν ὅτι ἦσαν **φενάκη.**

Αἱ Ἐπιτροπαὶ συνήντησαν πανταχοῦ δυσκολίας σκοπίμους ἀπὸ μέρους τῶν ἀρχῶν, καί που μὲν αἱ ἀρχαὶ δὲν ἀναγνώρισαν αὐτάς, ὡς ἐν Σαράντα Ἐκκλησίαις, καὶ ἐδέησε νὰ διαμειφθῇ τακριρογραφία μεταξὺ Πατριαρχείου καὶ Ὑψηλῆς Πύλης, πού δὲ κατέφυγον εἰς πολλοὺς δόλους καὶ μηχανίας πρὸς ἐξαπάτησιν τῶν ἀπεσταλμένων καὶ ἐξουδετέρωσιν τῶν ἐνεργειῶν των. Παραθέτομεν ἐν τῷ παραρτήματι ὑπὸ τὸ στοιχεῖον ΣΤ σχετικὴν ἔκθεσιν τοῦ Μητροπ. Βιζύης, τοῦ ἀρχιμ. Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Δευτερεύοντος Ἰωακεὶμ ἀπὸ 3 Ἀπριλίου ἐκ Τυρολόης, ἥτις παρέχει πιστὴν ἀπεικόνισιν τῆς τακτικῆς τῶν ἀρχῶν ἀπέναντι τῆς ὅλης Ἐπιτροπῆς. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον εἰς ἔνδειξιν πένθους διέταξε νὰ μὴ ἑορτασθῇ πομπωδῶς, ὡς ἦτο σύνηθες, ἡ τελετὴ τῆς Ἀναστάσεως κατὰ τὴν Κυριακὴν τοῦ Ἁγίου Πάσχα (6 Ἀπριλίου 1914).

8. Ὁ ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ διωγμός.

Τὸ πένθος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν Ὀρθοδόξων Ἑλλήνων ἐπέπρωτο ὄχι μόνον νὰ μὴ μειωθῇ, ἀλλὰ καὶ νὰ κορυφωθῇ ἀφαντάστως. Ὁ ἐξαπολυθεὶς κατὰ

τοῦ ἐν Θράκῃ αὐτόχθονος ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ διωγμὸς τῶν Νεοτούρκων μετεπήδησε καὶ εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν. Ὁ διωγμὸς οὗτος ἤρχισε νὰ προπαρασκευάζηται καὶ αὐτόθι ἅμα τῇ λήξει τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου. Προάγγελος δὲ αὐτοῦ ἦτο ὁ ὁπλισμὸς ὅλων τῶν μουσουλμάνων κατοίκων τῶν παραλίων τῆς νομαρχίας Ἀϊδινίου ὑπ' αὐτῆς τῆς Κυβερνήσεως (Γρ. Μητροπ. Σμύρνης 1892 τοῦ 1913) καὶ ἡ ἐγκατάστασις ἐν τοῖς χριστιανικοῖς χωρίοις Μουσουλμάνων ἐκ τῆς Μακεδονίας.

Τὸ ἐφαρμοσθὲν ἐν Θράκῃ σχέδιον ἐνεργείας ἐφηρμόσθη καὶ ἐν τῇ Μικρασίᾳ κατὰ κεραίαν, διότι ἀπεδείχθη ὑπερανταποκρινόμενον εἰς τὰς βλέψεις καὶ προσδοκίας τῶν διωκτῶν. Τὰ αὐτὰ προσχήματα καὶ τὰ αὐτὰ μέσα. Ἓν ἐπὶ πλέον πρόσχημα χρησιμοποιεῖται ἐνταῦθα: ὅτι δῆθεν Ἕλληνές τινες μεταβάντες εἰς Ἑλλάδα ἐπολέμησαν κατὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον ἐναντίον τῶν Τούρκων, ἢ ὅτι εὑρεθέντες εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου ἐβιαιοπράγησαν ἐναντίον των.

Οὕτω, ὁ ἐν Ἀδραμυττίῳ Ἀλῆ βέης καί τις Μουσταφᾶς κατήγγειλαν τὸν Χριστοφόρον Κόνταν, ὅτι μετὰ τριῶν ἄλλων μεταβάντες εἰς Μιτυλήνην ἐπολέμησαν κατὰ τῶν Τούρκων, ἐνῷ ἁπλούστατα ὁ Κόντας μετέβη ἐκεῖ πρὸ τοῦ πολέμου, ἵνα ἐπισκεφθῇ τὴν μνηστήν του, ἔφερε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν πιστοποιητικὸν τοῦ ἐν Μιτυλήνῃ μουφτῆ, πιστοποιοῦντος τὸ πρᾶγμα· συνελήφθη οὐχ ἧττον καὶ ἐφυλακίσθη (Γρ. Μητροπ. Ἐφέσου ὑπ' ἀρ. 1544 τοῦ 1913). Παρομοίαν τύχην ὑπέστησαν οἱ ἐκ τοῦ χωρίου Ἀτζανὸς (Δικελῆ) Χαραλάμπης Δ. Καρίπης, Χ. Γ. Μάκρος, Ι. Α. Δουκέλλης, Δ. Γ. Δουκέλλης, Εὐστρά-

τιος Κ. Βράκας, Ἰωάννης Εὐαγγέλου, Χαραλάμπης Καραμάλλης, ὁ ἐκ Σακτζήδων Νικόλαος Μιχαλάκης, ὁ ἐκ Καμπακοὺμ Χρῆστος Μπατάμας, οἱ ἐκ Δικελῆ Καπέτος Κρουσταλλιᾶς, ὁ Βασίλειος Κρουσταλλιᾶς, ὁ Στέλλιος Τουλουμέλλης καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Τινὲς δέ, ὡς ὁ Π. Κασάπογλους ἐξ Ἀλῆ-Ἀγᾶ καὶ ὁ Χαραλάμπης Καρίπης καὶ Νικόλαος Μιχαλάκης κατεδικάσθησαν καὶ εἰς θάνατον (Γρ. Μητρ. Ἐφέσου 2122 τοῦ 1913).

Ἡ κατηγορία αὕτη ὁμολογουμένως ἦτο ἱκανὴ νὰ ἐξάψῃ τὴν ἐκδίκησιν τοῦ τουρκικοῦ φανατισμοῦ, δι' αὐτὸ δὲ καὶ ἐχρησιμοποιήθη εἰς εὑρεῖαν κλίμακα (γράμμ. τοῦ αὐτοῦ ὑπ' ἀριθ. 1264 ἰ. ἔ.). Συνδυασθεῖσα ἐξ ἄλλου καὶ μὲ τὴν ἄλλην πρόχειρον κατηγορίαν, ὅτι οἱ Ἕλκηνες τρέφουσιν αἰσθήματα πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ ὅτι ἐξεφράσθησαν ἢ ηὐχήθησαν ὑπὲρ ἐπιτυχίας τῶν συμμαχικῶν ὅπλων, ἐπλήρωσε τὰς φυλακὰς ἀπὸ πρωκρίτους καὶ λογίους εὐϋπολήπτους Ἕλληνας, ἐξ ὧν ἀναφέρομεν τοὺς ἐξ Ἀδραμυττίου καὶ Φρένελι ἐμπόρους, Μ. Κέπετζην, Π. Κονζιζην, Ν. Ἀγλαστόν, Ἀλέξ. Μαυρέλλην, Ἱπποκράτην Ἀγιπατζῆν καὶ Κ. Καραμάνον (μητροπ. Ἐφέσου 7 Μαΐου 1913), ἢ ἐπέφερε τὴν ἐξορίαν ἄλλων εἰς ἀπόκεντρα τῆς Ἀνατολῆς μέρη, ὡς τὴν Διαρβεκίρ, ὅπου ἐξωρίσθησαν ὁ Κωνσταντῖνος Νιγδίλογλους καὶ Νικόλαος Μποστανδζόγλους. Ἐπὶ δὲ τῇ καταγγελίᾳ τοῦ εἰσπράκτορος Χακῆ καὶ ἑνὸς ἄλλου Τούρκου, ὅτι ὁ ἐν Κιουτσού -κιοϊ, περιφερείας Δαρδανελλίων, Α. Τσακίρης ἐξύβρισε τὸν Σουλτᾶνον, συνελήφθη καὶ ἐβασανίσθη μέχρις αἱμοπτυσίας καὶ ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακὰς Σεδοὺλ Μπὰχρ, οἱ δὲ καταγγελεῖς ἦσαν καὶ μάρ-

τυρες πρὸ τοῦ στρατοδικείου (γράμμ. μητροπ. Δαρδανελλίων 27 Ἰανουαρίου 1914).

Τὸ μένος τοῦ τουρκικοῦ ὄχλου ὑπεδαύλιζε καὶ ὁ τουρκικὸς τύπος. Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκδιδομένη τουρκικὴ ἐφημερὶς «Ἰφχὰμ» ἐδημοσίευσεν ἄρθρα καθαπτόμενα τῶν Ἑλλήνων τοῦ νομοῦ Ἀϊδινίου καὶ ἰδίᾳ τῆς πόλεως Κυδωνιῶν, τοῦθ' ὅπερ προὐκάλεσε τὴν προσοχὴν τοῦ ἐν Κυδωνίαις Ἕλληνος Μητροπολίτου Γρηγορίου, καταγγείλαντος τὸ σκόπιμον τοῦ πράγματος εἰς τὸ Πατριαρχεῖον (γράμμ. τοῦ αὐτοῦ ὑπ' ἀριθμ. 1458 τοῦ 1913). Ὁ δὲ διευθυντὴς τῆς «Σιλὰχ» Ταχσὶν ἐφένδης, μεταβὰς ἐπὶ τούτῳ εἰς Σμύρνην, κατήρτισεν ἔν τινι οἴκῳ ἀνοχῆς συμμορίαν μὲ σκοπὸν νὰ φονεύσῃ τὸν Μητροπολίτην καὶ προὔχοντας Ἕλληνας. Τὸ σχέδιον εὐτυχῶς μετεδόθη ὑπό τινος τροφίμου τοῦ οἴκου καὶ κατηγγέλθη εἰς τὰς ἀρχάς. Ἐνῷ δὲ ἡτοιμάζετο ἡ γυνὴ νὰ ἔλθῃ εἰς ἀντιπαράστασιν μετ' αὐτοῦ, ἐδάρη ὑπὸ τῶν ὀργάνων του θανασίμως (γράμμ. μητροπολίτου Σμύρνης ὑπ' ἀριθ. 1994 τοῦ 1913).

Σπουδαῖον πρόσωπον εἰς τὸν διωγμὸν διεδραμάτιζον καὶ οἱ κατὰ τόπους ἐγκαθιστάμενοι πρόσφυγες μουσουλμᾶνοι καὶ ἰδίως οἱ **Τουρκοκρῆτες.** Ἐν τῇ περιφερείᾳ Μαινεμένης καὶ Ἀλάσεχιρ ὑπεκίνουν ἀναφανδὸν τοὺς Μουσουλμάνους κατὰ τῶν Ἑλλήνων τόσον πρὸς ἐμπορικὸν ἀποκλεισμὸν ὅσον καὶ πρὸς φόνους (γράμμ. μητροπ. Ἐφέσου ὑπ' ἀριθ. 1266 τοῦ 1913). Ἐν Ἀλάσεχὶρ πέντε Τουρκοκρῆτες ἐπὶ κεφαλῆς ἑνὸς Ἀλῆ ἀγᾶ ἐπετέθησαν διὰ ροπάλων ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων. Ἐπειδὴ κατηγγέλθη ἡ πρᾶξίς των, συνελήφθη ὁ καταγ-

γείλας Ἕλλην ἐφυλακίσθη καὶ ἐφονεύθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἀστυνόμου (γράμμ. μητροπολίτου Φιλαδελφείας 8 Ἰουλ. 1913).

Ἐν Κορδελιῷ περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῶν ἀρχῶν ἀντίτυπον τοῦ ἐν Σάμῳ ἐκδοθέντος Ἡμερολογίου τῆς Ἑλένης Σβορώνου καὶ ἐπειδὴ μερικά του ἄρθρα ἐθεωρήθησαν ὅτι ἔθιγον τὰ αἰσθήματα τῶν Τούρκων, ἐχρησιμοποιήθη καὶ τοῦτο ὡς κατάλληλος εὐκαιρία νὰ χαρακτηρισθῶσι πολλοὶ ὡς ὄργανα ἀνυπάρκτου Ἑλληνικῆς προπαγάνδας καὶ καταδιωχθῶσιν. Οὕτω συνελήφθησαν ὁ Χρῆστος Γενιτσαρέλλης, ὁ ὑποδιοικητὴς τῆς Τραπέζης Ἀνατολῆς μετὰ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ὑπαλλήλου του, ὁ Γ. Χονδρονίκης, τοῦ ὁποίου κατεσχέθη ἡ Βιβλιοθήκη, ὁ δὲ γέρων πατήρ του ἐξωρίσθη, καὶ ὁ Γ. Κοκκινέλλης. Ὁ μουχτάρης, τολμήσας νὰ διαμαρτυρηθῇ διὰ τὰ γενόμενα ἐξυλίσθη καὶ ἐφυλακίσθη (γράμμ. μητροπ. Ἐφέσου 28 Ἰανουαρίου 1914).

Ὁ ὑπὸ τῆς ὡς ἄνω προφάσεως διενεργούμενος διωγμὸς καὶ μάλιστα ὁ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμός, αἱ φυλακίσεις, αἱ ἁρπαγαὶ καὶ οἱ μονομερεῖς φόνοι διενηργοῦντο συγχρόνως καὶ ἐν ἄλλαις περιφερείαις τῆς Μ. Ἀσίας, τῆς Ἀτταλείας, Ἰκονίου, Ἀμασείας, Ἐσκῆ Σεχίρ, Ζουγκουλδάκ, Καραβίγας Βαλήκεσερ, Νικομηδείας κ. ἄ. (γράμμ. μητροπολίτου Κυζίκου (Ἀρτάκης) 2 Αὐγούστου 1913, τοῦ αὐτοῦ 7502 ἰ. ἔ., μητροπολίτου Ἀμασείας 7 Ἀπριλίου 1913, τοῦ αὐτοῦ 1720 ἰ. ἔ., Νεοκαισαρείας 1216 ἰ. ἔ., μητροπ. Πισιδίας (Ἀτταλείας) 11 Ἰανουαρίου 1914). Ὁ νομάρχης Ἀϊδινίου Ραχμὴ ἐδικαιολόγει τὸν ἐμπορικὸν ἀποκλεισμὸν κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τὰς

ἄλλας κατ' αὐτῶν πιέσεις προβάλλων, ὡς προέβαλλον διὰ τὸν ἐν Θρᾴκῃ οἱ συνεργάται του, τὰς ἐν Μακεδονίᾳ πιέσεις τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων(!). Βλέπων ὅμως τὰς δυσχερείας, εἰς ἃς προσέκρουεν ἡ μετοίκησις εἰς Ἀσίαν τῶν ἐκ Μακεδονίας Τούρκων, ἐδέχθη πρότασιν τοῦ μητροπολίτου Σμύρνης, ὅπως μεταβῇ ὁ μητροπολίτης Φιλαδελφείας Χρυσόστομος εἰς Θεσσαλονίκην ἐπὶ σκοπῷ νὰ παραστήσῃ εἰς αὐτοὺς τὰς δυσχερείας καὶ ἐπιτύχῃ νὰ ἀποτρέψῃ αὐτούς (τηλεγρ. μητροπ. Σμύρνης ἡμ. 24 Ἀπριλίου 1914)· τὸ προταθὲν ὅμως δὲν ἐπραγματοποιήθη ἕνεκα τῆς ὀπισθοβουλίας τοῦ νομάρχου.

Τὸ κέντρον καὶ ὁ στόχος τοῦ διωγμοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἦτο κυρίως ἡ Νομαρχία Ἀϊδινίου, διότι ἐν αὐτῇ ὑπῆρχε συμπαγὴς καὶ ἀκμαῖος ἑλληνικὸς πληθυσμός. Ἡ γειτνίασις δὲ αὐτοῦ πρὸς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου ἐχρησιμοποιήθη ὡς ἐκ περισσοῦ ὡς λόγος ὑψηλῆς πολιτικῆς τοῦ Κράτους, ἵνα ἐκτοπισθῶσιν οἱ κατέναντι τῶν νήσων ἑλληνικοὶ πληθυσμοί. Ἀφοῦ οἱ Τοῦρκοι διεξεδίκουν τὴν κυριαρχίαν ἐπὶ τῶν νήσων, δὲν ἐδικαιολογεῖτο ποσῶς ἡ λῆψις τοιούτου μέτρου, ἀλλ' ἐχρειάζετο πρόφασις, καὶ ἡ πρόφασις εὑρέθη λίαν εὐφυῶς, ἵνα δικαιολογηθῇ ὁ ἐκδιωγμός.

Προπαρασκευασθεὶς ἐν τῷ μεταξὺ καταλλήλως διὰ τὸν τελικὸν σκοπόν του, ἐξέσπασεν ὁ διωγμὸς ὑφ' ἃς ἀκριβῶς μορφὰς καὶ ὁ ἐν Θρᾴκῃ περὶ τὰ τέλη Ἀπριλίου τοῦ 1914. Στίφη ἐνόπλων Τούρκων, ἐνσκήπτοντα ἐξαπίνης εἰς τὰ ἑλληνικὰ χωρία, κατὰ προτίμησιν ἐν καιρῷ νυκτός, ἐνέσπειρον τὸν πανικὸν εἰς τοὺς Ἕλληνας, τοὺς ὁποίους ἐκόντας ἄκοντας ἠνάγκαζον ἐντὸς μικρᾶς προθεσμίας νὰ

ἐκπατρισθῶσιν. Ἀφοῦ δὲ τὰ στίφη ταῦτα ἐσάρωναν τὰ ἑλληνικὰ χωρία, ἠκολούθουν ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ οἱ μετανάσται, οἵτινες ἐπεσφράγιζον τὸ ἔργον των καὶ ἐνεκαθίσταντο ἐν ταῖς ἐγκαταλελειμμέναις οἰκίαις.

Μόλις ἠκούσθησαν ἐν τῇ Πρωτευούσῃ τὰ πρῶτα ἀποτελέσματα τοῦ διωγμοῦ, ἔσπευσεν ἐπὶ τόπου αὐτοπροσώπως ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν Ταλὰτ βέης. Τὸ ταξείδιον τοῦτο ἐγένετο λόγῳ μέν, ὅπως παρεμποδίσῃ τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ κακοῦ περαιτέρω, πράγματι ὅμως ὅπως ἴδῃ ἰδίοις ὄμμασι τοὺς καρποὺς τῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ τῶν συνεργατῶν του. Ἐκ τῶν δημοσιευομένων ἐν τῷ παραρτήματι αὐθεντικῶν ἐκθέσεων τοῦ Μητροπολίτου Σμύρνης Χρυσοστόμου γίνεται κατάδηλος ὁ σκοπὸς τοῦ ταξειδίου του. Ἐκ τῶν αὐτῶν ἐκθέσεων γίνεται ἐπίσης καταφανὴς καὶ ἡ ἰδιαιτέρα ἀγριότης καὶ θηριωδία, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὸν διωγμὸν τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Μικρασίας.

Ὁ χριστιανικὸς κόσμος καὶ μετ' αὐτοῦ αἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρεσβεῖαι τῶν Μ. Δυνάμεων συνεκινήθησαν ἐκ τῶν ἐκεῖ γενομένων. Αἱ Πρεσβεῖαι Γαλλίας, Γερμανίας, Ἰταλίας καὶ Ρωσίας ἀπέστειλαν ἐπὶ τούτῳ διερμηνεῖς, ὅπως περιέλθωσι τὰ μέρη τῆς καταστροφῆς καὶ διαπιστώσωσι τὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα ὁ Μητροπολίτης Σμύρνης Χρυσόστομος καὶ οἱ λοιποὶ τῆς Νομαρχίας Μητροπολῖται δὲν ἔπαυον νὰ καταγγέλλωσιν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα καὶ εἰς τὸν χριστιανικὸν κόσμον τῆς Εὐρώπης.

Οἱ ἐν λόγῳ διερμηνεῖς, συνοδευόμενοι ὑπὸ τοῦ ἐπιθεωρητοῦ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν Σουκρῆ βέη, τοῦ Γάλλου ἀρχαιολόγου Σαρσιώ, τοῦ ἀνταποκριτοῦ τῶν

«Καιρῶν» τοῦ Λονδίνου καὶ τοῦ τῶν «Νέων τοῦ Ἀμβούργου», μετέβησαν εἰς Παλαιὰν καὶ Νέαν Φώκαιαν. Αἱ ἀρχαὶ προσεπάθησαν νὰ συγκαλύψωσι τοὺς διωγμούς, ἐξ οὗ προέκυψε μεταξὺ Σουκρῆ βέη καὶ Σαρσιὼ λογομαχία, ὠργίσθη δὲ καὶ ὁ Γερμανὸς διερμηνεὺς διὰ τὴν ἀπόπειραν ταύτην τῶν Τούρκων. Ἡ παρουσία οὐχ ἧττον τῶν διερμηνέων δὲν παρημπόδισε καθόλου τοὺς φόνους καὶ διαρπαγὰς καὶ τραυματισμοὺς καὶ ἐκκενώσεις (Τηλεγρ. Μητρ. Σμύρνης 16 Ἰουν. 1914). Οἱ διερμηνεῖς αὐτοὶ ἔλαβον καὶ φωτογραφικὰς εἰκόνας τῶν θυμάτων τῶν βασιβοζούκων Τούρκων (ἕτερον τοῦ αὐτοῦ 21 Ἰουν. 1914). Τὴν καταστροφὴν διεπίστωσαν ἰδίοις ἐπίσης ὀφθαλμοῖς καὶ οἱ Ἐδουὰρδ Βίτελ, Ἄγγλος μεγαλέμπορος ἐν Σμύρνῃ, Λιονὲλ Πελώμ, διευθυντὴς τῆς ἀγγλικῆς ἀσφαλείας «Ἥλιος» (Sun), ὁ καθηγητὴς τοῦ ἀμερικανικοῦ κολλεγίου Λόρετς, ὁ Γάλλος Ζωγράφος Μανσιέ, ὁ Γάλλος μηχανικὸς Καρτιέ, ὁ διευθυντὴς τοῦ Δημοσ. Ὀθωμ. Χρέους (Ἐκθ. Μητροπ. Σμύρνης 9 Ἰουνίου 1914).

Τὸ Οἰκουμ. Πατριαρχεῖον, κατιδὸν ἐν τέλει ὅτι εὑρίσκεται ἐνώπιον διωγμοῦ, ὑπ' αὐτῆς τῆς ἐπισήμου Κυβερνήσεως σχεδιασθέντος καὶ διευθυνομένου, καὶ ὅτι μάτην ζητεῖ παρ' αὐτῆς δικαιοσύνην καὶ ἀνθρωπισμόν, μὴ ἔχον νὰ χρησιμοποιήσῃ ἕτερον μέτρον ἀμύνης τοῦ κινδυνεύοντος τὸν ἔσχατον τῶν κινδύνων ποιμνίου του, κατήντησεν εἰς τὴν λυπηρὰν ἀνάγκην τῇ 25ῃ Μαΐου 1914, ἡμέρᾳ τῆς Ἁγίας Πεντηκοστῆς κατὰ τοὺς Ὀρθοδόξους, ν' ἀποφασίσῃ ἐν κοινῇ συνεδρίᾳ τῶν Δύο Σωμάτων νὰ κηρύξῃ ἐν διωγμῷ τὴν ἐν Τουρκίᾳ Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος καὶ νὰ κάμῃ χρῆσιν τοῦ λυ-

πηροῦ μέτρου τῆς κλείσεως τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Σχολῶν. Συγχρόνως δὲ ἀπεφάσισε νὰ διαβιβάσῃ πρὸς τοὺς Πατριάρχας Ἀλεξανδρείας Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων σχετικὰς Ἐγκυκλίους, δι' ὧν ἐζήτει ἀδελφικὴν παραμυθίαν καὶ ἠθικὴν συναντίληψιν. Ἐπίσης ἀπεφάσισε νὰ ἀποστείλῃ Ἐπιτροπὰς πρὸς τὰς Ὀρθοδόξους Κυβερνήσεις καὶ τὰς οἰκείας Αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας, κομιζούσας ἐπὶ τούτῳ ὑπομνήματα, διαζωγραφοῦντα τὸν ἐνσκήψαντα κατὰ τοῦ χριστιανισμοῦ τῆς Τουρκίας φοβερὸν κλύδωνα καὶ ζητοῦντα τὴν μέριμναν καὶ προστασίαν αὐτῶν. Αἱ Ἐπιτροπαὶ αὗται, καταρτισθεῖσαι ἐκ τοῦ μητροπολίτου Σελευκείας Γερμανοῦ, Διευθυντοῦ τῆς Θεολ. Σχολῆς Χάλκης καὶ τοῦ Ἀρχιγραμμ. τῆς Ἱερ. Συνόδου ἀρχιμ. Διονυσίου διὰ τὴν Ρωσίαν, καὶ ἐκ τοῦ ἐπισκόπου Σταυρουπόλεως Χριστοφόρου καὶ τοῦ Ἀρχειοφύλακος τῶν Πατριαρχείων Ἀλεξάνδρου διὰ τὴν Ρουμανίαν, Σερβίαν καὶ Μαυροβούνιον, ἀνεχώρησαν διὰ τὸν πρὸς ὃν ὅρον τῇ 10 Ἰουλίου 1914. Ἀτυχῶς ὁ ἐκραγεὶς μετ' ὀλίγον παγκόσμιος Πόλεμος ἐματαίωσε κατ' ἀνάγκην τὸν σκοπὸν τῶν ἐν λόγῳ διαβημάτων καὶ τὸ Πατριαρχεῖον, ἀπολέσαν καὶ τὴν τελευταίαν ἐλπίδα, ἣν εἶχεν, ἠναγκάσθη νὰ ἀναθέσῃ τοῦ λοιποῦ ἑαυτὸ καὶ τοὺς χριστιανούς του εἰς μόνον τὸν Θεόν. Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὰ μέτρα ταῦτα ἀπεφάσισε νὰ διαβιβάσῃ διὰ τῶν οἰκείων Προσβειῶν ὑπομνήματα σχετικὰ καὶ εἰς τὰς Κυβερνήσεις τῶν Μ. Δυνάμεων, ὧν ἐζήτει τὴν προστασίαν ἐπὶ τῶν κινδυνευόντων χριστιανῶν του (Τὸ ὑπόμνημα δημοσιεύεται ἐν τῷ παραρτήματι ὑπὸ στοιχεῖον Κ.).

γ'. Ἀπὸ τοῦ παγκοσμίου πολέμου μέχρι σήμερον.

Δὲν προέλαβεν ὁ Ἑλληνισμὸς τὰ συνέλθῃ ἐκ τῶν βαρέων πληγμάτων, τὰ ὁποῖα κατέφερε κατ' αὐτοῦ ὁ Νεοτουρκισμὸς καὶ νὰ ἐπουλώσῃ τὰ τραύματα, τὰ ὁποῖα βαθέως οὗτος ἤνοιξεν εἰς τὸ σῶμά του, καὶ ἐξέσπανε τῇ 20 Ἰουλίου 1914 (π. ἡ.) ὁ μοναδικὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἀνθρώπου παγκόσμιος πόλεμος. Εἶχεν ἴσως ἐφαρμοσθῇ μέχρι κεραίας τὸ ἐξοντωτικὸν πρόγραμμα τῶν Νεοτούρκων καὶ θὰ ἐτίθετο παῦλα εἰς τὰ δεινὰ τῶν ἐναπολειφθέντων μεταξὺ αὐτῶν Ἑλλήνων.

Ἀλλ' ὁ πόλεμος οὗτος ἦλθεν ὡς εὐκαιρία ἀφάνταστος, ὡς διάβολος ἀπὸ μηχανῆς, νὰ γαργαλίσῃ ἀποτελεσματικῶς τὰ χορτασμένα των ἔνστικτα πρὸς νέας ἐκμυζήσεις ἀθώων αἱμάτων. Ἐλπίζοντες εἰς τὴν εὐνοήσασαν αὐτοὺς τύχην καὶ πιστεύοντες τυφλῶς εἰς τὰς διαβεβαιώσεις τῶν Γερμανῶν περὶ τελικῆς νίκης τῆς Συμμαχίας, καὶ ἐν τῇ νίκῃ ταύτῃ εὑρίσκοντες τὸ τελικὸν μέσον τοῦ ἐκτουρκισμοῦ ἢ τῆς ἐξοντώσεως τῶν ἄλλων στοιχείων, ἐρρίφθησαν εἰς τὸν πόλεμον τῇ 15 Ὀκτωβρίου 1914.

Τὸ πρῶτον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐζήτησαν κατερχόμενοι εἰς τὸν πόλεμον νὰ πλήξωσι τὸν Ἑλληνισμόν, ἦτο ἡ **στρατολογία.**

1. Στρατολογία

Οἱ Ἕλληνες, ὡς ἐπίσης καὶ τὰ ἄλλα μὴ μουσουλμανικὰ στοιχεῖα, δὲν ἐστρατεύοντο, ὡς γνωστόν, ἐν Τουρκίᾳ

πρὸ τοῦ Συντάγματος· ἐπλήρωνον ἀντὶ τούτου κατ' ἔτος τὸν λεγόμενον στρατιωτικὸν ἢ κεφαλικὸν φόρον (πεδέλ). Ἀπὸ τοῦ Συντάγματος ὅμως καὶ ἐξῆς εἰσήχθη καὶ ἐφηρμόσθη ἐξ ἴσου καὶ αὐτῶν ἡ στρατολογία.

Εἰς τὰ πεπολιτισμένα Κράτη ἡ στρατιωτικὴ θητεία ἐθεωρεῖτο ἀνέκαθεν **ἱερὰ** πρὸς τὴν πατρίδα **ὀφειλή**, παρ' Ἕλλησι δὲ τὸ «ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης» ἐθεωρεῖτο πάντοτε «οἰωνὸς ἄριστος» καὶ εὐκαιρία ἐπιθυμητὴ πρὸς ἀνδραγαθίας καὶ ἡρωϊσμούς, διὰ τὸν οὐσιώδη λόγον, ὅτι οἱ πάντες ἐν αὐτοῖς ἔχουσιν ὁμοιότητα αἰσθημάτων καὶ φρονημάτων κοινότητα καὶ τοὺς πάντας συνδέουσι τὰ αὐτὰ ἰδεώδη καὶ ἠλεκτρίζουσι τὰ αὐτὰ ἰδανικά· ἐπὶ πλέον δέ, διότι ὁ νόμος εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς πάντας, ἀνωτέρους καὶ κατωτέρους, καὶ τὴν στρατιωτικὴν ζωήν, παρ' ὅλην τὴν αὐστηρότητά της, δὲν παύει νὰ διακρίνῃ ὁ στοιχειώδης **ἀνθρωπισμὸς** καὶ ἡ στοιχειώδης **λογικὴ καὶ δικαιοσύνη**. Ἀλλ' ἐν Τουρκίᾳ ὁ στρατιωτικὸς βίος εἶνε διὰ τοὺς μὴ Μουσουλμάνους καὶ γενικῶς διὰ τοὺς μὴ Τούρκους συνώνυμος πρὸς τὴν **Κόλασιν** καὶ τὸν **Ἅδην**, διότι χάσμα μέγα ἀπὸ ἀπόψεως θρησκευτικῆς, ἐθνικῆς καὶ οἰκιακῆς ἀγωγῆς καὶ μορφώσεως, καὶ ἀπὸ ἀπόψεως κοινωνικῶν ἕξεων καὶ ἀρχῶν ὑπάρχει μεταξὺ Τούρκων καὶ μὴ Τούρκων,

Ἡ τεραστία αὕτη διαφορὰ ἀφ' ἑνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ ἀντίληψις τῶν Τούρκων περὶ ἑαυτῶν, ὅτι παραμένουσι καὶ μετὰ τὸ Σύνταγμα ἡ ἄρχουσα καὶ κρατοῦσα φυλή, εἰς ἣν ὀφείλουσιν οἱ μὴ τοιοῦτοι τυφλὴν ὑποταγὴν καὶ ὑπακοήν, παραμένουσιν οἱ κύριοι λόγοι, δι' οὓς οἱ χριστιανοὶ ἐν Τουρκίᾳ εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐκπληρώσωσι τὸ στρατιωτικόν των καθῆκον. Ἄλλως τε τὰ ἰδανικὰ καὶ οἱ

σκοποί, δι' οὓς στρατεύεται καὶ μάχεται ἡ Τουρκία, ἀντίκεινται πρὸς τὰ ἰδανικὰ καὶ τοὺς σκοποὺς τῶν μὴ Τούρκων. Τὸ πρᾶγμα ὅθεν δὲν διέφυγε καθόλου τὴν προσοχὴν τοῦ Πατριαρχείου καὶ διὰ τοῦτο τὸ 1909 πρῶτον καὶ εἶτα τὸ 1910 ἐζήτησε παρὰ τῆς Κυβερνήσεως, ὅπως λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν τὰς ὑπαρχούσας διαφοράς, διαρρυθμίσῃ ἀναλόγως καὶ τὴν στρατολογίαν, εἰς τρόπον ὥστε εὐκολώτερον νὰ ἐξοικειωθῶσι καὶ οἱ Χριστιανοὶ μὲ τὸν στρατιωτικὸν βίον (βλέπε σχετ. τακρίρια ἐν τῷ παραρτήματι ὑπὸ στοιχεῖα Λ. Μ.).

Παρὰ τὰς δοθείσας ἐν τούτοις ὑποσχέσεις, ἐξεμεταλλεύθησαν σκοπιμώτατα τὴν δυσκολίαν, ἣν ᾐσθάνοιντο οἱ Ἕλληνες πλὴν ἄλλων καὶ διὰ τὴν ἄγνοιαν τῆς τουρκικῆς, καὶ ἀνέδειξαν τὴν στρατολογίαν ὡς ἓν τῶν καταστρεπικτωτέρων κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ μέσων! Κηρύξαντες γενικὴν ἐπιστράτευσιν, ἐκάλεσαν κατὰ περιόδους ὑπὸ τὰ ὅπλα καὶ χριστιανοὺς, καίπερ ἀγυμνάστους, ἀπὸ 18 μέχρι 45, ἐνιαχοῦ δὲ, ἐν ταῖς ἐπαρχίαις. καὶ μέχρι τοῦ 50, ἐνῷ, κυρίως εἰπεῖν, ἔπρεπε τοῦ μέτρου τούτου νὰ ἐξηροῦννο οἱ ἄνω τοῦ 32, κατ' ἀπόφασιν τῆς πρώτης Βουλῆς μετὰ τὸ Σύνταγμα, καὶ δὴ οἱ πληρώσαντες ἤδη ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὸν στρατιωτικόν των φόρον (πεδέλ), ἤ, ἄλλως, ὤφειλεν ἡ Κυβέρνησις νὰ ἐπέστρεφε τὸν φόρον τοῦτον. Τοιαύτη ὅμως ἐνέργεια θὰ ἀντεστρατεύετο εἰς οὐσιώδη γραμμὴν τοῦ Προγράμματος.

Ψυχολογήσαντες ἐξ ἄλλου καλῶς πόσον εὐχαρίστως οἱ μὴ Μουσουλλάνοι θὰ ἐπλήρωνον οἱονδήποτε χρηματικὸν ἀντισήκωμα, ἀρκεῖ νὰ ἀπηλλάσσοντο, ἐψήφισαν ἐπὶ τούτῳ νόμον καὶ διὰ τοῦ νόμου τούτου εἰσέπραξαν **σοβα-**

ρὰ ποσά. Τὸ ἐξαντλητικὸν τοῦτο μέσον εὗρον ὅτι ἀντεπεκρίνετο εἰς τοὺς ἰδιαιτέρους σκοπούς των· καὶ ὡς ἐκ τούτου ὑπὸ τὴν πρόφασιν τοῦ ὑπάτου συμφέροντος τῆς πατρίδος ἐκάλουν ἐκ νέου διὰ χρήματος τοὺς ἀπαλλαγέντας ὑπὸ τὰ ὅπλα, καὶ πάλιν ἐψήφιζον νόμον ἀπαλλαγῆς, ἵνα συνεχισθῇ ἡ χρηματικὴ ἀφαίμαξις, ἥτις ἀμύθητα ποσὰ ἀπέσπασεν ἀπὸ τοὺς μὴ μουσουλμάνους.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐψήφισαν καὶ μερικὰς ἐξαιρέσεις ἀπαλλαγῆς· οὕτω πως ὅμως τὰς καθώρισαν, ὥστε μᾶλλον οἱ μουσουλμάνοι νὰ ἀπαλλάσσωνται. Διότι ἐπιδίωκον, ὅπως τὰς κενουμένας ἐν τῷ μεταξὺ μὲ τὴν στρατολογίαν τῶν μὴ Μουσουλμάνων θέσεις, ἐν τῷ ἐμπορικῷ ἰδίως κόσμῳ, καταλαμβάνωσιν οἱ Τοῦρκοι.

Τοὺς χριστιανοὺς, καὶ δὴ τοὺς Ἕλληνας, κατέταοσον κατὰ προτίμησιν εἰς τὰ **ἐργατικὰ** λεγόμενα **τάγματα** (ἀμελὲ ταμπουροῦ), ὑποχρεωμένους νὰ κατασκευάζωσι στρατιωτικοὺς δρόμους καὶ στρατῶνας, νὰ ἐργάζωνται εἰς ἀνθρακωρυχεῖα καὶ λατομεῖα καὶ ἐν γένει νὰ ἐκτελῶσι πᾶσαν ἀγγαρείαν, ἐργαζόμενοι ἐπὶ 14 ὥρας τὴν ἡμέραν ὑπὸ τὸ μαστίγιον τοῦ ἐργοδηγοῦ.

Συνεπείᾳ δὲ ἀφ' ἑνὸς τῆς ἀνεπαρκοῦς καὶ κακίστης τροφῆς καὶ τῆς ἐλλιποῦς ἀμφιέσεως, καὶ ἀφ' ἑτέρου τῶν φοβερῶν ἀσθενειῶν (ἐξαιθηματικοῦ, δυσεντερίας φθίσεως καὶ ἄλλων νόσων), τὰς ὁποίας προὐκάλει ἡ ὑπερβοήθει τό νοσηρὸν τοῦ κλίματος, καὶ ἐπὶ πλέον συνεπείᾳ τῆς ἐλείψεως πάσης ἰατρικῆς ἐπιβλέψεως καὶ περιθάλψεως τῶν ἀσθενούντων, ὁ Ἑλληνισμὸς θρηνεῖ 80 ο)ο θύματα ἐκ τῶν ἐργατικῶν τούτων ταγμάτων. Ὁ μητροπολίτης Σελευκείας Γερμανὸς ἐν σχετικῇ του ἐκθέσει (19 Ἰουλίου 1916) διαζωγραφεῖ τὴν ἀξίαν οἰκτου κατάστασιν

τῶν ἐργαζομένων ἐν τῇ ἀμυντικῇ γραμμῇ Μεγάλου Τσεκμεδζὲ-Δέρκων, ἐξ ὧν τοὺς πλείστους εἶδε νὰ ἐπαιτῶσιν ἀνὰ τὰ χωρία τῆς περιφερείας ἐκείνης πρὸς πορισμὸν τοῦ ἐπιουσίου.

2. Ἐπιτάξεις.

Ἕτερον μέσον, τὸ ὁποῖον ἡ συμμετοχὴ εἰς τὸν πόλεμον παρέσχεν εἰς τὰς ἐπιδεξίους περὶ τὴν καταστροφὴν χεῖρας τῶν Νεοτούρκων κατὰ τῶν χριστιανῶν, ἦσαν **αἱ ἐπιτάξεις.**

Αἱ ἐπιτάξεις εἶνε μέτρον σύνηθες καὶ ἀναγνωρισμένον εἰς ὅλα τὰ Κράτη, τὰ ὁποῖα ἐμπλέκονται εἰς πόλεμον, καὶ οἱ πολῖται οὔτε ἐκπλήσσονται οὔτε διαμαρτύρονται διὰ τοῦτο, βέβαιοι ὅτι ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ λογικοῦ καὶ τοῦ δικαίου, θὰ ἐπιταχθῶσι τὰ χρήσιμα μόνον διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ στρατοῦ, καὶ ὅτι θὰ πληρωθῶσιν ἄνευ ζημίας οἱ κάτοχοί των.

Ἐν τῇ Τουρκίᾳ ὅμως τὸ πρᾶγμα παρουσίασεν ἀλλοίαν μορφήν. Αἱ ἐπιτάξεις ἐγένοντο ὄχι μόνον ἐπὶ ἀναγκαίων ἀντικειμένων στρατιωτικῆς φύσεως καὶ ἀνάγκης, ὄχι μόνον ἄνευ ὁρίου τινός, ἀλλ' ἐπὶ παντὸς εἴδους ἀδιακρίτως. Ὑπὸ τὴν πρόφασιν τῆς ἐπιτάξεως ἐπεζητήθη κυρίως ἡ **ἀπογύμνωσις,** εἰ δυνατὸν, **τῶν χριστιανῶν ἀπὸ παντὸς μέσου περαιτέρω ἐργασίας καὶ πλουτισμοῦ,** καὶ ὁ ἐφοδιασμὸς δωρεὰν τῶν Τούρκων δι' ὅλων τῶν ἐφοδίων τῶν ἀπαιτουμένων πρὸς ἐμπορικὴν, βιομηχανικὴν καὶ λοιπὴν κίνησιν καὶ ζωήν. Πλὴν τούτου αἱ ἐπιτάξεις ἐχρησιμοποιοῦντο πολλάκις, ἵνα ἐφοδιασθῶσι μ' ὅλα τὰ χρειώδη αἱ οἰκίαι καὶ αἱ οἰκογένειαι τῶν ἀξιωματικῶν, ἀνωτέρων καὶ κατωτέρων. Ἐπὶ παραδείγματι

ἐπετάχθησαν ἐν Κωνσταννινουπόλει καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις διάφορα ἀντικείμενα χρήσιμα διὰ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία (ἀλεξιβρόχια, χειρόκτια, χειρόμακτρα, μάρσιποι, περιλαίμια, γυναικεῖαι μεταξωταὶ περικνημίδες, σκαρπίνια χοροῦ καὶ λοιπὰ) ὄχι βεβαίως διὰ τὸν στρατὸν (ἔκθεσις σχετικὴ ἐκ Κερασοῦντος 15 Δεκεμβρίου 1915). Ἐν ὀλίγοις αἱ γενόμεναι τόσον ἐν τῇ Πρωτευούσῃ ὅσον καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐπιτάξεις ἦτο, τίποτε περισσότερον, τίποτε ὀλιγώτερον, μία ληστεία καὶ μάλιστα **ληστεία ᾠανερὰ καὶ ἐπίσημος**!

Ὁ ἐν Κερασοῦντι Ἐπίτροπος τοῦ Μητροπολίτου γράφει ἀπὸ 17 Δεκεμβρίου τοῦ 1914, ὅτι αἱ γενόμεναι ἐκεῖ ἐπιτάζεις τῶν τροφίμων ἦσαν τόσον πέραν τοῦ λογικοῦ, ὥστε ἐπέφερον **πεῖναν,** ὅτι ἐνῷ τὰ καταστήματα τῶν χριστιανῶν ἀπεγυμνοῦντο ἀπὸ παντὸς εἴδους πανικῶν, τὰ τῶν μουσουλμάνων ἔμενον ἄθικτα, ὅσων δὲ ἐπετάχθησαν, πρὸς τὸ θεαθῆναι μόνον ἐπετάχθησαν, ἐπεστράφησαν κατόπιν, πλὴν ὀλίγων, τὰ ὁποῖα καὶ ἀμέσως ἐπλήρωσαν. Ἡ ἀξία δὲ τῶν ἐντὸς ἡμερῶν ἐπιταχθέντων ἐκ τῶν Ἑλλήνων πραγμάτων ἀνῆλθεν εἰς 15.000 λιρῶν, ἐν μόνῃ τῇ Κερασοῦντι, ἐννοεῖται δὲ ὅτι καθ' ὅλην τὴν Τουρκίαν ὑπολογίζονται εἰς ἑκατομμύρια λιρῶν.

Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὰς τοιαύτας σκοπίμους ἐπιτάξεις ἵδρυσαν οἱ Νεότουρκοι καὶ τὴν Ἐπιτροπὴν ἐπὶ τῆς αἰσχροκερδείας, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Δζαχὶτ Βέη, βουλευτοῦ Πρωτευούσης καὶ ἀρχισυντάκτου τῆς «Τανίν». Ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη ἦτο μία ἄλλη μέθοδος τοῦ κλέπτειν, ἥτις διεξήγετο ἀρκετὰ συστηματικῶς. Ἡ μὲν Ἐπιτροπὴ ἐφρόντισε νὰ ὁρίσῃ τιμὰς τοιαύτας, ὥστε ὄχι μόνον νὰ μὴ εἶνε

δυνατὸν νὰ κερδίσῃ ὁ πωλῶν, ἀλλὰ καὶ νὰ ζημιῶται, χανούμισσαι δὲ περιήρχοντο ἐπί τούτῳ καταστήματα χριστιανικά, ζητοῦσαι τάχα νὰ ἀγοράσωσι κάτι. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ καταστηματάρχης ἐζήτει περισσότερον τοῦ ὁρισθέντος ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς ποσοῦ. κατηγγέλλετο ἀμέσως καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο ὅτι ὁ ἀτυχὴς κατεδικάζετο εἰς πρόστιμον, πολλάκις βαρύ, καὶ εἰς κατάσχεσιν τοῦ ἐμπορεύματός του. Δὲν ἔλλειψαν μάλιστα περιπτώσεις, καθ' ἃς συνεπείᾳ τοιούτων καταγγελιῶν ἐκλείσθησαν καὶ κατεστήματα ὑπὸ τῶν ἀρχῶν. Καὶ ταῦτα, ἐνῷ οἱ Τοῦρκοι ἔμποροι ἦσαν ἐλεύθεροι νὰ πωλῶσι κατὰ βούλησιν τὰ ἴδια ἐμπορεύματα! Πρέπει νὰ σημειωθῇ ἐπίσης, ὅτι παρενεβάλλετο πᾶσα δυσκολία εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἢ μᾶλλον ἀπηγορεύετο εἰς αὐτούς, νὰ φέρωσιν ἐμπορεύματα ἐκ τῆς Ἀνατολῆς ἢ ἐξ Εὐρώπης, οὕτως ὥστε ἰὰ εἶνε ὑπόχρεοι ἰὰ ἀγοράζωσι παρὰ τῶν Τούρκων εἰς ὑψηλὰς τιμάς, ἐνῷ πᾶσα εὐκολία παρείχετο εἰς τοὺς τελευταίους.

Διὰ τῶν μέσων αὐτῶν καὶ ἄλλων παρομοίων ἐπεδίωξαν, ὅπως τὸ ταχύτερον περιέλθῃ ἅπασα ἡ ἀγορὰ εἰς χεῖρας μόνον αὐτῶν, δυναμένων νὰ κανονίζωσι κατὰ βούλησιν τὰς τιμάς. Αἱ ἐκ τῶν ἐπιτάξεων καὶ λοιπῶν ἀναλόγων μέτρων ζημίαι εἰς τοὺς Ἕλληνας εἶνε μεγάλαι. Ἐάν τινὲς κατώρθωσαν νὰ ἐπιπλεύσωσι, περισώσαντες τὴν ἐμπορικήν των θέσιν καὶ κερδίσαντες ὁπωσδήποτε, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν μεγάλην αὐτῶν οἰκονομικὴν ἀντοχὴν καὶ εἰς τὸ ὅτι θεωρούμενοι ἀπαραίτητοι, ὡς εἰδήμονες, προσελαμβάνοντο συνεταιρικῶς ὑπὸ τῶν ὀθωμανῶν, πράγματι ὅμως εἰργάζοντο παρ' αὐτοῖς ὡς ὑπάλληλοι, ἐνῷ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αὐτοὶ κατέθετον τὰ κεφάλαια.

3. Μετατόπισις ἑλληνικῶν πληθυσμῶν.

Ἐκεῖνο ὅμως, τὸ ὁποῖον ὑπὲρ πᾶν ἄλλο κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ μέτρον ἐπέφερε τὴν μεγαλειτέραν φθορὰν εἰς τὸ σῶμά του καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων καὶ ἀπὸ ἀπόψεως περιουσιακῆς, πνευματικῆς, ἐμπορικῆς, βιομηχανικῆς καὶ λοιπῆς ἐκδηλώσεως τῆς ζωῆς, ἦτο τὸ μέτρον τῆς λεγομένης κατ' εὐφημισμὸν **μετατοπίσεως** (ἢ ὅπως προσφυῶς ἀνέφερεν ὁ Ταλαὰτ Πασᾶς εἰς τὰς ἐκ τούτων κρυπτογραφικῶς στελλομένας τηλεγραφικὰς διαταγὰς φέφτ- ι- μεδενὶ (**θάνατος πεπολιτισμένος**) πληθυσμῶν ὁλοκλήρων περιφερειῶν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀνατολῆς.

Ὁ προηγηθεὶς ἀναγκαστικὸς ἐκπατρισμὸς ἦτο βεβαίως ὀδυνηρὸς καὶ ἠρίθμει τὰ ἴδια θύματα, ἀλλ' εἶχεν ἐξ ἄλλου τὸ πλεονέκτημα, ὅτι περιέσωσεν ἐν τῇ ζωῇ τὰ τρία τέταρτα τῶν ἐκπατρισθέντων. Παρὰ τὴν ὀδύνην καὶ τὸν πόνον, τὸν ὁποῖον ἠσθάνθησαν διὰ τὴν ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ ἀπώλειαν καὶ τῶν ἑστιῶν των καὶ τῶν καρπῶν πολυετῶν κόπων καὶ ἱδρώτων, ὑπῆρξαν ἐν τούτοις ἐν τῇ **καταστροφῇ των** οἱ ἐκπατρισθέντες εὐτυχεῖς, διότι ἐλυτρώθησαν ἀπὸ φρικτότερα καὶ ὀδυνηρότερα, καὶ διότι εὗρον ἄσυλον γέμον ἀπὸ συμπάθειαν καὶ παραμυθίαν καὶ ἀπὸ ἐνδιαφέρον πραγματικὸν καὶ εἰλικρινὲς εἰς γῆν ὁμαίμονα καὶ ὁμόφυλον, εἰς χώραν μητρικήν. Ἡ μετατόπισις ὅμως κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, ἀπὸ ἀπόψεως τρόπου ἐφαρμογῆς καὶ ἀπόψεως ἀποτελεσμάτων, φέρει τὴν μορφὴν καὶ τὰ γνωρίσματα **διωγμοῦ ἀγρίου, λευκῆς**

σφαγῆς, καὶ ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην τὰ ἐπακολουθήσαντα τὴν ἐπαύριον τῆς Ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821.

Ἀποφασίσαντες ἅπαξ νὰ προβῶσιν εἰς τὴν μετατόπισιν, καὶ διδασκάλους ἔχοντες καὶ ἐν τούτῳ τοὺς ἐγωπαθεῖς συμμάχους των Γερμανούς, οὐδὲν ἀφῆκαν, οὐδὲ αὐτὴν τὴν ἄψυχον φύσιν, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ ἐχρησιμοποίησαν καὶ νὰ μὴ ἐξεμεταλλεύθησαν οἱ Νεότουρκοι, ὅπως τὸ μέτρον φέρῃ τὰ ἐπιδιωκόμενα ἀποτελέσματα.

Κατάσχεσις ἐν πρώτοις **ἐπίσημος τῶν περιουσιῶν, ἰδιωτικῶν καὶ κοινοτικῶν τῶν μετατοπιζομένων, καὶ ἑπομένως στέρησις παντὸς ὅ,τι ἦτο ἀπαραίτητον εἰς τὴν περαιτέρω ὕπαρξίν των· πεῖνα** ἔπειτα καὶ **ἐξάντλησις ἐκ τῆς πείνης καὶ ἐκ τῶν σκοπίμων ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ὁδοιπορίων· σκόπιμος κατάτμησις καὶ ἐγκατάστασις αὐτῶν εἰς χωρία τοῦ ἐσωτερικοῦ, κατὰ προτίμησιν καθαρῶς τουρκικά, ἐκβιασμοί, ἀπαγωγαί, ἐξισλαμίσεις, προκαλούμεναι ἐκ παντοίων στερήσεων καὶ βιασμῶν, μονομερεῖς ὁμόνοιαι δαρμοί, στρατολογία σκόπιμος τῶν ἀρρένων μελῶν τῶν διωκομένων οἰκογενειῶν, καὶ ἑπομένως στέρησις τῶν ἐναπομεινάντων στηριγμάτων αὐτῶν, ἀτμοσφαιρικαὶ ἐπιρροαὶ καὶ κλιματολογικοὶ λόγοι καὶ αἱ ἐντεῦθεν ποικίλαι ἀσθένειαι καὶ μάλιστα ὁ ἐξανθηματικός, καὶ ἡ δυσεντερία, ἡ ἔλλειψις τῶν πρώτων ἰατρικῶν βοηθειῶν,** ἰδοὺ ὁ ἑσμὸς τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα μὲ ἐγκληματικὴν ἀπάθειαν, καὶ ψυχραιμίαν ἔθηκαν εἰς ἐνέργειαν οἱ **ἐξανδραποδισταὶ** τοῦ αἰῶνος τούτου.

Ἡ μετατόπισις ἤρχισε κυρίως τὸν Ἰανουάριον τοῦ

φαρμογὴ θὰ ἐπιστοποίει τὴν ἀλήθειαν τῆς ἀνωτέρω ἀναφερομένης δηλώσεως, ὅτι ἡ Θρᾴκη εἶναι χώρα καθαρῶς τουρκική. Ἀνάλογος ἐργασία ἤρχισεν ἀναφαινομένη συγχρόνως καὶ ἐν Μ. Ἀσίᾳ. Καὶ ἐκεῖ ἐπίσης αἱ χριστιανικαὶ κοινότητες κατεδικάσθησαν εἰς τέλειον ἀφανισμόν· ἐπαρχίαι τέως ἀνθοῦσαι κατέστησαν τὸ θέατρον τόσον ἀγρίας ἐρημώσεως, ὥστε οἱ χριστιανοί, ἵνα περισώσωσι τὴν πάντοτε ἐν κινδύνῳ διατελοῦσαν ὕπαρξίν των ἠναγκάσθησαν νὰ ἐκπατρισθῶσιν ἐσπευσμένως, ἐγκαταλείποντες εἰς τὰς χεῖρας τῶν Μουσουλμάνων τὰς περιουσίας καὶ τὰ ἀγαθά των. Καὶ ἐκεῖ λοιπὸν ἀκόμη ἡ ἐπιθυμία τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως τοῦ νὰ μειώσῃ τὴν σημασίαν τῶν ἐθνικῶν στοιχείων ἤρξατο πραγματοποιουμένη.

Ἠναγκασμένη νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὴν κοινὴν γνώμην, ἥτις πάντοτε ἐξηγέρθη ἐναντίον αὐτῆς καὶ κατηγορεῖ αὐτῆς, ὅτι ἐπιδιώκει διὰ πράξεων πρωτοφανῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τὴν ἐξόντωσιν ὁλοκλήρου λαοῦ, ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις, προνοοῦσα πρὸ παντὸς, ἵνα ἀπαλλάξῃ ἑαυτὴν καὶ τοὺς πράκτορας αὐτῆς τῆς εὐθύνης, ἐπικαλεῖται σειρὰν συλλογισμῶν, ἐξ ὧν οὐδεὶς δύναται νὰ ἀντιστῇ εἰς τὴν λογικὴν ἐξέτασιν. Διϊσχυρίσθη ὅτι ἡ καταγγελλομένη κατάστασις εἶνε φυσικὸν ἀποτέλεσμα τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ δεινῶν.

Ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τὸ αἴτιον τοῦτο πράξεις, αἱ ὁποῖαι ἀντὶ νὰ γίνωνται μεμονωμένως καὶ ἀτάκτως καὶ σποραδικῶς, ἐγένοντο τοὐναντίον ἐν τάξει καταπλησσούσῃ, καὶ ἐνῷ ἤρξαντο ἐξ Ἀδριανουπόλεως ἐπεξετάθησαν βαθμηδὸν καὶ μεθοδικώ-

1915 ἀπὸ τῆς πόλεως Δαρδανελλίων, περιέλαβεν εὐθὺς ἀμέσως τὴν Θρᾳκικὴν χερσόνησον, ἐπεξετάθη ἀκολούθως εἰς τὰς νήσους τοῦ Μαρμαρᾶ, εἰς τὰ Ἀσιατικὰ παράλια τῆς Προποντίδος καὶ τὰ στενὰ τοῦ Ἄνω Βοσπόρου, ἐστράφη ἔπειτα εἰς τὴν δοκιμασθεῖσαν ἀρκούντως Ἀνατολ. Θρᾴκην, εἰς τὰ ΝΑ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τελευταῖον ἐξέσπασεν εἰς τὸν Πόντον.

Ἑνὸς τόσον σοβαροῦ ἀπὸ ἀπόψεως συνεπειῶν μέτρου ἐχρειάζοντο καὶ σοβαροὶ λόγοι. Ἡ ἐμπόλεμος κατάστασις ἦτο γονιμωτάτη ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀπόψεως, καὶ οἱ διῶκται τῶν χριστιανῶν δὲν ἐδυσκολεύθησαν νὰ εὕρωσι τοιούτους. Προέβαλον λοιπόν: α΄.) ὅτι εἴς τινα μέρη οἱ πληθυσμοὶ εὑρίσκοντο ἐντὸς τῆς ζώνης τῶν πολεμικῶν ἐνεργειῶν, καὶ ἐπειδὴ ἡ ζωή των διέτρεχε προφανῆ κίνδυνον, ἐπεβάλλετο ἡ μετατόπισις αὐτῶν· β΄.) ὅτι ἀλλαχοῦ οἱ κάτοικοι ἀνεφωδίαζον διὰ βενζίνης καὶ ἄλλων εἰδῶν τὰ ἐχθρικὰ ὑποβρύχια· καὶ γ΄.) ὅτι εἰς ἄλλα μέρη οἱ κάτοικοι ἐχρησίμευον ὡς κατάσκοποι τοῦ ἐχθροῦ ἢ τῇ βοηθείᾳ αὐτοῦ ἐσχημάτιζον συμμορίας, παρενοχλούσας τὸν τουρκικὸν στρατόν.

Καὶ ὁ μὲν πρῶτος λόγος ὁμολογουμένως ἔχει τὸν τόπον του· καθόσον οἱ πληθυσμοὶ τόσον τῶν Στενῶν τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ Ἄνω Βοσπόρου, ὅσον καὶ τῶν συνόρων τοῦ Καυκάσου, ὡς εὑρισκόμενοι ἐντὸς ζωνῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων, θὰ διέτρεχον ἄμεσον κίνδυνον καὶ συνεπῶς ἐπεβάλλετο ἡ μετατόπισις αὐτῶν εἰς ἄλλα μέρη. Ἐν τινι μέτρῳ ἐπίσης θὰ ἦτο δεδικαιολογημένη ἡ μετατόπισις πόλεών τινων παραλίων μόνον, ἐὰν καὶ ἐφόσον ἐχθρικὸς στόλος

τατα καθ' ὅλην τὴν Θρᾴκην, ἔφθασαν εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ὁποία ἔμενεν ἄθικτος, διῆλθον εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, ὅπου ἐκδηλοῦνται διὰ μέσων ἐντελῶς ὁμοίων, εἰς τὰ ἑλληνικὰ παράλια, τὰ ὁποῖα χθές ἀκόμη πλούσια καὶ εὐτυχῆ, σήμερον καλύπτονται ὑπό ἐρειπίων, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων ἀκούονται ἔτι οἱ θρῆνοι τῶν θυμάτων, ἐπικαλουμένων τὸν οἶκτον καὶ τὸ ἔλεος τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου;

Ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις ἐπικαλεῖται τὴν ἀνάγκην, εἰς ἣν εὑρίσκεται, τοῦ νὰ ἐγκαταστήσῃ τοὺς Μουσουλμάνους πρόσφυγας. Ἀλλὰ τοὺς πρόσφυγας τούτους, τοὺς ὁποίους ἀποσπᾷ ἐκ τῶν χωρῶν, τῶν περιελθουσῶν εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν Βαλκανικῶν κρατῶν, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐγκαταστήσῃ, ὡς καὶ ἄλλοτε ἔπραξεν, ἐν Ἀνατολῇ μεταξὺ τῶν Μουσουλμανικῶν πληθυσμῶν; Καί, πρᾶγμα παράδοξον, οἱ πρόσφυγες οὗτοι δὲν ἐγκαθίστανται εἰς τὰ πολυπληθῆ χριστιανικὰ χωρία, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι μέχρις ἑνὸς ἐξεδιώχθησαν, ἀλλὰ ἐξακολουθοῦσι μεταβαίνοντες εἰς ἄλλους τόπους πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἀπαισίας αὐτῶν ἀποστολῆς. Εἰς τί ἄλλως τε ἀποβλέπει ἐγκατάστασις τῶν γεωργῶν τούτων εἰς τὰς παραλίους καὶ μεσογείους Ἑλληνικὰς πόλεις, ἂν μὴ εἰς τὴν ἐξαφάνισιν τῆς χριστιανικῆς ἐκεῖ πλειοψηφίας;

Ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις διὰ τοῦ στόματος τῶν ἐπισήμων αὐτῆς ἀντιπροσώπων διϊσχυρίζεται, ὅτι ἡ ἔξοδος τῶν χριστιανῶν ὀφείλεται εἰς ἔξωθεν ὑποκινήσεις καὶ ὅτι αἱ ἐκ μέρους τῶν Μουσουλμάνων βιαιοπραγίαι ὀφείλονται εἰς λόγους ἐκδικήσεως διὰ τὰ δεινὰ, τὰ ὁποῖα ὑπέ-

στησαν οὗτοι ἀλλαχοῦ. Διὰ τῶν προφάσεων τούτων ἐπιδιώκουσι νὰ πείσωσιν ἡμᾶς, ὅτι δυνατὸν νὰ εὑρεθῶσιν ἄνθρωποι ὑγιεῖς τὸν νοῦν, οἵτινες, ἑκουσίως καὶ οὐδενὸς βιάζοντος, ἤθελον δεχθῇ νὰ ἀνταλλάξωσι τὴν πραγματικότητα μὲ τὸ ἄγνωστον καὶ νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰ διὰ τοῦ ἱδρῶτος τοῦ προσώπου των ἀποκτηθέντα ὑπάρχοντά των, ἵνα ἐπιδιώξωσι χιμαίρας καὶ δυστυχίας. Θὰ ἐπέτρεπε δὲ ἡμῖν ὁ διϊσχυρισμὸς οὗτος νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις εἶναι ἀνίκανος νὰ ἐπιβάλῃ τὸν σεβασμὸν τῶν νόμων της.

Ἐὰν νῦν εἰς τοὺς διισχυρισμοὺς τούτους ἀντιταχθῇ τὸ μῖσος, μεθ' οὗ πᾶν τὸ χριστιανικὸν προπηλακίζεται ἀκαταπαύστως ὑπὸ τύπου, ὅστις ἐν χώρᾳ, ἐν ᾗ ἡ ἐλευθέρα ἔκφρασις τῶν σκέψεων εἶνε ἀπηγορευμένη, δὲν δύναται παρὰ νὰ εἶναι ἐπίσημος· ἐὰν παρατηρήσῃ τις ὅτι πρώτη φροντὶς τῶν κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων, τῶν ἐπιπεφορτισμένων νὰ ἐκδιώξωσι τοὺς χριστιανοὺς ἐκ τῶν ἑστιῶν αὐτῶν, εἶνε νὰ ἀποσπάσωσι διὰ τῆς βίας ὁμολογίας, ὑπογεγραμμένας παρ' αὐτῶν, ὅτι καταδικάζουσιν αὐτοὶ ἑαυτοὺς εἰς οἰκειοθελῆ ἐξορίαν· ἐὰν ἀποβλέψῃ τις εἰς τὸν ἐμπορικὸν ἀποκλεισμόν, ὅστις ὑπὸ τὸ ἀδιάφορον ὄμμα τῆς ἀστυνομίας ἐφαρμόζεται καὶ ἐν αὐτῇ ἔτι τῇ Κωνσταντινουπόλει, ἐν ᾗ καταστήματα ἑλληνικὰ διηρπάγησαν καὶ ἐκλείσθησαν, καὶ ὅπου ἀπειλαὶ θανάτου ἀπηυθύνθησαν πρὸς τοὺς ἰδιοκτήτας, ἐὰν εἰς τὰ ἀνωτέρω προσθέσῃ τις τὰς αὐθαιρέτους συλλήψεις, τῶν ὁποίων θύματα καθ' ἑκάστην γίνονται οἱ χριστιανοὶ καὶ τὰς σωματικὰς βασάνους, τὰς ὁποίας ὑφίστανται διὰ συκοφαντικὰς καταγγελίας μυστικῶν καὶ

ἀνευθύνων πρακτόρων, δύναταί τις ἀδιστάκτως νὰ ἀποφανθῇ περὶ τῆς ἀξίας τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων ἐπιχειρημάτων τῆς Ὀθωμανικῆς Κυβερνήσεως ὡς καὶ περὶ τοῦ ζητήματος τοῦ γνῶναι, ἐὰν ἀληθεύῃ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐν τῷ διισχυρισμῷ του, ὅτι οἱ κυβερνῶντες ἐν Τουρκίᾳ ἔχουσι θέσει εἰς ἐφαρμογὴν σχέδιον τελείας ἐξοντώσεως τῶν Ἑλλήνων, σχέδιον καταστρεπτικώτατον ἐπίσης καὶ διὰ τὰς ἄλλας χριστιανικὰς ἐθνότητας τῆς χώρας ταύτης.

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἀφοῦ κατενόησε πλέον, ὅτι τὰ γεγονότα δὲν δύνανται νὰ λάβωσιν ἄλλην τροπὴν, προσεπάθησε δι' ὅλων τῶν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ μέσων νὰ μετριάσῃ τοὐλάχιστον τὰ ἐπακόλουθα. Εἰς τὰ ἐπανειλημμένα παρὰ τῇ Ὀθωμανικῇ Κυβερνήσει διαβήματα, εἰς τὰς πολυαρίθμους αἰτήσεις τὰς πρὸς αὐτὴν ἀπευθυνθείσας, αὕτη ἀπήντα διὰ παχειῶν μόνον ὑποσχέσεων. Ἀποτυχὸν ἐν τοῖς διαβήμασιν αὐτοῦ τούτοις τὸ Πατριαρχεῖον, ὑπέβαλε τὰ παράπονά του εἰς τὸν Ἄνακτα, ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ διαβήματος τούτου διέψευσεν ἅπαξ ἔτι τὰς ἐλπίδας του. Ἀπεφάσισε τότε νὰ κλείσῃ τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰς σχολάς του, ἀχρήστους πλέον διὰ λαόν, τοῦ ὁποίου ἡ ἀπώλεια φαίνεται ἐγγίζουσα.

Ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν τοῦ κινδύνου τούτου, ὅστις πιέζει αὐτὸ πάντοθεν, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀπευθύνει σήμερον θερμὴν ἔκκλησιν εἰς τὰς Μ. Δυνάμεις, καὶ ἐπικαλεῖται τὴν προστασίαν αὐτῶν καὶ μεσολάβησιν. Ἐν ὀνόματι τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, ἐν ὀνόματι τοῦ πολιτισμοῦ, ἐν ὀνόματι τῆς δικαιοσύνης, ἐν ὀνόματι τῶν πολλῶν

συνθηκῶν, αἵτινες ἐγγυῶνται τὴν ὕπαρξιν τῶν χριστιανῶν ἐν Ἀνατολῇ, ἐκλιπαρεῖ αὐτάς, ὅπως ἐμποδίσωσι νὰ ἐκτελεσθῇ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, ὅτι τυραννία αἰώνων ὅλων δὲν ἐτόλμησε νὰ ὀνειρευθῇ.

Ἐξηντλημένη ἐκ τοῦ ἀνίσου ἀγῶνος, τὸν ὁποῖον εἶναι ἠναγκασμένη νὰ διεξαγάγῃ πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν δικαίων τοῦ ἐμπιστευθέντος αὐτῇ ποιμνίου, ἡ Ἐκκλησία Κων)πόλεως δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ φέρῃ μόνη ἐνώπιον τῆς Ἱστορίας καὶ ἐνώπιον τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου τὴν εὐθύνην καὶ ἀφιεροῖ τὰς ὑπολειπομένας δυνάμεις της εἰς τὸ νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν πρυστασίαν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων ὑπὲρ τῶν ἐρειπίων τούτων τοῦ χριστιανισμοῦ τῆς Ἀνατολῆς.

Παρακαλεῖ λοιπὸν αὕτη κατ' ἀκολουθίαν αὐτὰς νὰ ἀποφασίσωσι τὴν εἰσαγωγὴν (ὡς ἐγένετο καὶ δι' ἄλλας ἐπαρχίας τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους) ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ καὶ Ἀσιατικῇ Τουρκίᾳ μεταρρυθμίσεων, αἵτινες θὰ ἐγγυῶνται εἰς τοὺς Χριστιανοὺς τὴν ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς, τῆς τιμῆς καὶ τῆς περιουσίας αὐτῶν, καὶ τὴν πολιτικὴν ἰσότητα μετὰ τῶν Μουσουλμάνων· νὰ ἐξεύρωσι τὰ μέσα τῆς ἀμέσου ἐπαναφορᾶς εἰς τὰς πατρίδας των τῶν ἐκδιωχθέντων χριστιανῶν καὶ τῆς ἀπομακρύνσεως τῶν ἐπιδρομέων καὶ τῆς καταβολῆς εἰς αὐτοὺς ἀποζημιώσεων, ἀναλόγων πρὸς τὰς ἀπωλείας καὶ τὰ δεινὰ, ἅτινα προὐξένησεν αὐτοῖς ἡ ἐκδήλωσις τοῦ τρομεροῦ κατ' αὐτῶν πάθους τῶν Μουσουλμάνων.

Εἰσακούουσαι τῶν δικαίων αἰτήσεων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις, θὰ ἀπομακρύ-

νωσιν ἅπαξ ἔτι τοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους ἡ Ἀσία ἐγκυμονεῖ διὰ τὸν Χριστιανισμὸν καὶ τὸν Πολιτισμόν.

Τῇ 2]15 Ἰουλίου 1914.

ΤΟ ΟΙΚΟΤΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Λ

Πέμπτη 17 Σεπτεμβρίου 1909

Ἐλήφθησαν καὶ ἀνεγνώσθησαν αἱ ὑπ' ἡμερ. 17 Αὐγούστου 1325 καὶ 7 Σεπτεμβρίου 1325 ὑψηλοὶ τεσκερέδες τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος διαλαμβάνοντες ἐν σχέσει πρὸς τὸ ζήτημα τῆς στρατολογίας τῶν Χριστιανῶν. Εἰς ἀπάντησιν προαγόμεθα νὰ φέρωμεν εἰς γνῶσιν τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον πρὶν ἢ ἔτι ληφθῶσιν οἱ εἰρημένοι ὑψηλοὶ τεσκερέδες δι' **ἐγκυκλίου** αὐτοῦ ὑπὸ ἡμερομ. 20 Αὐγούστου πρὸς τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀρχιερεῖς καὶ δι' ἑτέρων πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανοὺς τῆς Πρωτευούσης προέβη νὰ ἀπευθύνῃ τὰς ἀναγκαίας προτροπὰς καὶ παράσχῃ τὰς δεούσας πληροφορίας (ὁδηγίας) ἐν τῷ πνεύματι τοῦ νὰ σπεύσωσιν οἱ πάντες προθύμως εἰς τὴν παραδοχὴν καὶ ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος τῆς στρατολογίας, καθηκόντως ἐπιβαλλομένου αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος. Ταῦτα ἀπαντητικῶς ἐξαγγέλλοντες τῇ Ὑμ. Ἐξ., προσῆκον οὐδὲν ἧττον λογιζόμεθα νὰ γνωρίσωμεν αὐτῇ γνώμῃ καὶ τῶν περὶ ἡμᾶς Δύο Σωμάτων

ὅτι τὸ Ὀρθόδοξον Ἑλληνικὸν Ἔθνος προθύμως ἔχει ἵνα καταβάλλῃ τὸν πρὸς τὴν κοινὴν πατρίδα ὀφειλόμενον φόρον τοῦ αἵματος, καθῆκον ὅμως καὶ δικαίωμα, ἀπορρέον ἐκ τῶν συνταγματικῶν τοῦ Κράτους θεσμῶν, ἔχει νὰ ἐξαιτήσηται, ὅπως τόσον ἐν τῷ ἔργῳ τῆς ὑπὸ τὰ ὅπλα προσκλήσεως αὐτοῦ, ὅσον καὶ ἐν τῷ τῆς ἐκτελέσεως τῆς στρατιωτικῆς θητείας ἐξασφαλισθῇ τοῖς χριστιανοῖς πλήρης ἰσότης, ἰσονομία καὶ δικαιοσύνη εἰς τρόπον ὥστε καὶ οὗτοι, ὡς τε ἄτομα καὶ ὡς ἐθνότης, νὰ ἀπολαύωσι τῶν αὐτῶν δικαιωμάτων, ἅπερ καὶ οἱ μουσουλμάνοι, κατ' οὐδὲν βεβαίως ἐλαττούμενοι καὶ ἐν τοῖς καθήκουσι καὶ ἐν τοῖς δικαιώμασιν.

Πλὴν δὲ τούτου καθῆκον αὐτοῦ ἡγεῖται τὸ Πατριαρχεῖον, ἵνα ἐπισυνάψῃ καὶ ὅρους τινάς, οἵτινες, ἀπαραίτητοι τυγχάνοντες ἀπὸ θρησκευτικῆς καὶ ἄλλης ἀπόψεως, πρόκεινται ἄλλως, ἵνα διευκολύνωσι τὸ ἔργον τῆς Κυβερνήσεως ἐν τῇ στρατολογίᾳ τῶν χριστιανῶν, ἔχοντας ὡς ἑξῆς: α΄.) αὐστηρὰ ἀπαγόρευσις πάσης οἱασδήποτε μεταστάσεως ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην θρησκείαν κατὰ τὸν χρόνον τῆς ὑπὸ τὰς σημαίας ὑπηρεσίας· β΄.) παραδοχὴ ἱερέων ἐν τῷ στρατῷ ἐπὶ τῷ διδάσκειν τοὺς χριστιανοὺς καὶ καθοδηγεῖν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν καθηκόντων· γ΄.) καθορισμὸς ἱερᾶς ἐκκλησίας ἢ μέρους ἐπὶ τούτῳ πρὸς τὸ συνέρχεσθαι τοὺς χριστιανοὺς καὶ προσεύχεσθαι κατὰ τὰς ὡρισμένας ὥρας, ὡς γίνεται διὰ τοὺς Μουσουλμάνους· δ΄.) τήρησις τῶν ἑορτῶν καὶ νηστειῶν, καθὼς καὶ τῶν λοιπῶν διατάξεων τῆς χριστιανικῆς θρησκείας· ε΄.) σχηματισμὸς ἰδιαιτέρων λόχων χριστιανῶν στρατιωτῶν· στ΄.) πρόσλη-

ψις ἀπὸ τοῦδε εἰς τὰς στρατιωτικὰς τοῦ κράτους σχολὰς νέων χριστιανῶν, φερόντων τὰ κατάλληλα προσόντα πρὸς σπουδὴν τῆς στρατιωτικῆς ἐπιστήμης διὰ τὴν κατάληψιν θέσεων ἀξιωματικῶν».

Μ

Συνεδρία τῆς 25 Νοεμβρίου 1910

«Μετὰ πολλῆς λύπης καὶ ἀνησυχίας τὸ Οἰκουμ. Πατριαρχεῖον βλέπει πλεῖστα ὅσα τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ τέκνων νὰ ἐγκαταλείπωσι τὴν ἀγαπητὴν ἡμῶν πατρίδα, φεύγοντα τὴν στρατολογίαν. Αἱ στερήσεις καὶ τὸ πένθος, εἰς ἃ ἐμβάλλει τόσας οἰκογειείας ὁ τοιοῦτος ὀρφανισμὸς αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἀκμαιοτέρων μελῶν αὐτῶν καὶ τὸ ὅτι οὕτω ταῦτα ἐξαναγκάζονται νὰ παραβαίνωσι τὸν στρατιωτικὸν νόμον, ἐκτιθέμενοι εἰς τὰς συνεπείας αὐτοῦ, ἡ πεποίθησις ἀφ' ἑτέρου, ὅτι οἱ ἐκπατριζόμενοι οὗτοι νέοι θὰ ἐμορφοῦντο εἰς πολίτας πολυτίμους εἰς τὴν συναδέλφωσιν τῶν διαφόρων τῆς κοινῆς πατρίδος Ἐθνῶν καὶ εἰς τὴν ἰσχὺν καὶ εὐημερίαν αὐτῆς ἂν τὰ πράγματα ἦσαν οὕτως ὥστε νὰ ὑπηρετοῦν οὗτοι ἐν τῷ στρατῷ, ἤγαγον τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ὅπως μελετήσῃ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ ὑπὸ τῆς Σεβαστῆς

Κυβερνήσεως συνταχθέντος καὶ διὰ τῶν ἐφημερίδων δημοσιευθέντος νέου στρατολογικοῦ νομοσχεδίου καὶ ὑποβάλῃ διὰ τοῦ παρόντος τακριρίου εἰς τὴν Κυβέρνησιν τοὺς λόγους, δι' οὓς οἱ χριστιανοὶ ἀποφεύγουσι τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, αἰτήσηται δὲ τὴν ἄρσιν τούτων διὰ τῆς λήψεως νομοθετικῶν καὶ διοικητικῶν μέτρων, κατόπιν τῶν ὁποίων καὶ αὐτὸ τελεσφορώτερον θὰ δύναται διὰ τῶν συστάσεών του νὰ συντελῇ εἰς τὸ νὰ διαλυθῶσιν αἱ προλήψεις καὶ προθύμως οἱ χριστιανοὶ προσέρχωνται εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Ὀθωμανικοῦ Συνταγματικοῦ Κράτους.

Οἱ ἑξῆς εἶνε οἱ πραγματικοὶ λόγοι, δι' οὓς οἱ χριστιανοὶ νέοι φεύγουσι τὴν στρατολογίαν:

α΄.) Ἡ μακρὰ θητεία, ἀλλὰ κυρίως ἡ μεγάλη ἀοριστία περὶ τὴν διάρκειαν τῆς ὑπὸ τὰ ὅπλα ὑπηρεσίας καὶ τὸν χρόνον τῆς προσκλήσεως τῶν ἰχτιὰτ καὶ ἐφέδρων. Νέοι ἀνήκοντες εἰς ἔθνος, τὸ ὁποῖον διὰ πρώτην φορὰν τώρα στρατεύεται, καταγινόμενοι δὲ τοσοῦτον εἰς τὸ ἐμπόριον, τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας, εἶνε φυσικὸν νὰ νομίζωσι τὸν οἰκονομικὸν καὶ κοινωνικὸν αὐτῶν βίον ἐπὶ τοσοῦτον καθ' ἑκάστην κλονιζόμενον ἐκ τῆς τοιαύτης ἀβεβαιότητος, ὥστε νὰ προτιμῶσι φεύγοντες νὰ ἀνιδρύσωσιν αὐτὸν εἰς ἄλλην χώραν.

β΄.) Ἡ μηδαμινὴ ἀναλογία, ἐν ᾗ εὑρίσκουσιν ὁμογενεῖς στρατιώτας καὶ ἡ ἐντελὴς ἔλλειψις ὁμογενῶν ἀξιωματικῶν, ἥτις παριστᾷ αὐτοῖς ξένον ὅλως τὸν στρατὸν καὶ γεννᾷ ἀπελπιστικὴν νοσταλγίαν.

γ΄.) Ἡ ὕπαρξις ἀκόμη ἀμεταβλήτων τῶν αὐτῶν στρατιωτικῶν νόμων καὶ κανονισμῶν, οἱ ὁποῖοι ἴσχυον καὶ ὅταν μόνοι οἱ Μουσουλμάνοι ἐστρατεύοντο, νόμων καὶ

κανονισμῶν ὑπὸ τοὺς ὁποίους ἐπὶ ἔτη πρέπει νὰ ζήσωσι βλέποντες νὰ μὴ λαμβάνωνται ἐξ ἴσου μετὰ τῶν ἄλλων ὑπ' ὄψιν ἡ θρησκεία των, ἡ ἐκπαίδευσίς των, τὰ ἤθη καὶ τὰ ἔθιμά των, συχνὰ τιτρωσκόμενοι εἰς τὰ τρυφερώτατα αἰσθήματά των, ψυχρῶς καὶ ἐκ τούτου διατιθέμενοι.

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, διακαῶς ἐπιθυμοῦν νὰ συντελέσῃ καὶ αὐτὸ εἰς τοὺς σκοποὺς τῆς Κυβερνήσεως, τὴν συναδέλφωσιν δηλονότι τῶν Ἐθνῶν τῆς κοινῆς πατρίδος καὶ τὴν ἰσχὺν καὶ εὐημερίαν αὐτῆς, νομίζει ὅτι τὰ ἑξῆς ἂν γίνωσι τώρα θὰ ἀρθῶσιν οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνωτέρω λόγων.

α΄.) Ἐλάττωσις τῆς θητείας καὶ κυρίως τῆς τοῦ ναυτικοῦ.

β΄.) Διανομὴ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν νεοσυλλέκτων ἑκάστου ἔτους εἰς ὅλας τὰς στρατολογικὰς περιφερείας ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῶν, ἀκύρωσις δὲ παντὸς νόμου ἢ διατάγματος, ὁρίζοντος τὸ ποσοστὸν τῶν στρατολογουμένων χριστιανῶν.

γ΄.) Πρόσκλησις τῶν ἰχτιὰτ καὶ ἐφέδρων διὰ λόγους κεκανονισμένους καὶ καθ' ἡλικίας, ἀνὰ ὅσον ἔνεστι μεγαλειτέρας στρατιωτικὰς περιφερείας.

δ΄.) Δημοσίευσις καὶ ἑλληνιστὶ τῶν στρατιωτικῶν νόμων καὶ διαταγμάτων τῶν ἐνδιαφερόντων τὸν λαόν, διατύπωσις δὲ αὐτῶν μὴ ἀφίνουσα ἀμφιβολίας, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας ἐπιτρέπουσα ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον εἰς ἕκαστον πολίτην νὰ γνωρίζῃ πότε θὰ κληθῇ ὑπὸ τὰ ὅπλα καὶ πόσον χρόνον θὰ μείνῃ ὑπ' αὐτά.

ε΄.) Νὰ ἐπιτραπῇ ἐπὶ τριετίαν ἡ εἴσοδος χριστιανῶν

εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν Χαρμπιέ, διαγωνιζομένων εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν γλῶσσαν.

στ΄.) Οἱ ἔφεδροι ἀξιωματικοὶ νὰ μὴ ἀπολύωνται παρὰ ἀφοῦ ὑπηρετήσωσι καὶ ὡς ἀξιωματικοὶ ἐν τῷ στρατῷ· ὁ τρόπος δὲ τῆς προαγωγῆς αὐτῶν νὰ κανονισθῇ οὕτως ὥστε χωρὶς νὰ ὑπηρετῶσι τῶν ἄλλων συνηλικιωτῶν περισσότερον χρόνον νὰ ὑπηρετῶσι καὶ ὡς ἀξιωματικοί, ἵνα ταχέως οἱ χριστιανοὶ στρατιῶται ἔχωσι καὶ ἀξιωματικοὺς ὁμογενεῖς.

ζ΄.) Νὰ τροποποιηθῶσιν οἱ σχετικοὶ νόμοι καὶ κανονισμοί, ὥστε νὰ λαμβάνωνται ἐν αὐτοῖς ὑπ' ὄψιν ἐν ἴσῃ μοίρᾳ ἡ θρησκεία, ἡ παιδεία καὶ τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα ὅλων τῶν στρατιωτῶν.

Ἐπὶ τούτου εἰδικῶς εἰς μὲν τὸ στρατολογικὸν νομοσχέδιον νὰ ὁρισθῇ ἡ ἡλικία προστάτου τὸ 21 ἀντὶ τοῦ 17 ἔτους ἡλικίας καὶ διὰ τὸν πατέρα τὸ 60 ἀντὶ τοῦ 65, νὰ τεθῇ ὅτι δὲν ὑπηρετοῦσιν ἐν τῷ στρατῷ συγχρόνως δύο υἱοὶ τῆς αὐτῆς μητρός, ἂν δὲν ὑπάρχῃ τρίτος μεταξὺ αὐτῶν μὴ ὑπηρετῶν, νὰ ἀπαλλάσσηται δὲ ὁ μονογενής, νὰ προστεθῇ παντοῦ ὅπου ἀναγράφεται «ἐπίσημοι Σχολαὶ» «Κυβερνητικαὶ ἢ κοινοτικαὶ» καὶ ὅπου «ἐπικεκυρωμένα ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου ἢ τῶν διευθυντῶν τῆς παιδείας» ἢ «τοῦ Μητροπολίτου» νὰ προστεθῶσι δὲ εἰς τὸ ἄρθρον 79 τὸ ὁρίζον τὰς ἀνωτέρας σχολὰς «καὶ αἱ μεγάλαι κοινοτικαὶ Σχολαί». Εἰς δὲ τὸν ἐσωτερικὸν κανονισμὸν τοῦ στρατοῦ νὰ τροποποιηθῇ ἡ «Εἰσαγωγὴ» κατὰ τρόπον δεικνύοντα ὅτι ὁ ὀθωμανικὸς στρατὸς ἀνήκει εἰς τοὺς ὀθωμανοὺς χριστιανοὺς καὶ εἰς τοὺς μουσουλμάνους, νὰ ἀναγραφῇ ἡ ὕπαρξις ἱερέως ὅπου καὶ ἰμάμη καὶ διατάξεις ὑπὲρ τῶν

χριστιανικῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων ὅπου καὶ ὅσον καὶ ὑπὲρ τῶν μουσουλμανικῶν. Νὰ τεθῇ δὲ ρητὴ διάταξις, ἀπαγορεύουσα τὰς ὕβρεις καὶ βιαιοπραγίας πρὸς τοὺς κατωτέρους καὶ ἐπιτρέπουσα τὴν ἄμεσον εἰς τὸν διοικητὴν τοῦ Σώματος ἀναφορὰν δι' αὐτάς.

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἔχει τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἡ Κυβέρνησις θὰ ἐκτιμήσῃ τὴν εἰλικρινῆ ἀπόφασιν, ἥτις ἤγαγεν αὐτὸ πρὸς ὑποβολὴν τῶν ἀνωτέρω καὶ ὅτι θὰ θελήσῃ ἐμπράκτως καὶ ταχέως νὰ λάβῃ ταῦτα ὑπ' ὄψιν.

N

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Ὁ ταπεινῶς καὶ βαθυσεβάστως ὑποφαινόμενος, τέκνον πειθήνιον τῆς Ὑμ. Παναγιότητος ἐκ τῆς ἐπαρχίας 40 Ἐκκλησιῶν, ἔρχομαι ἐπὶ ταὐτοῦ ἐν βίᾳ καὶ ταραχῇ, ἵνα καθυποβάλω τῇ Ὑμ. Παναγιότητι καὶ τῇ περὶ Αὐτὴν Ἁγίᾳ καὶ Ἱερῷ Συνόδῳ τὰ ἑπόμενα:

Ἴσως περιῆλθεν εἰς τὰς ἀκοὰς τῆς Ὑμ. Παναγιότητος, ὅτι πρό τινος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Βιζύης, τῇ σήμερον δυστυχῶς ὁλοτελῶς ἐκλιπούσῃ, συνέβη δυστύχημα, ἢ μᾶλλον κακούργημα, οὗτινος θῦμα ἐγένετο ὁ υἱὸς τοῦ νομάρχου Ἀδριανουπόλεως Χατζῆ Ἀδήλ. Ἀμέσως μετὰ

τὸ κακούργημα, τὸ λαβὸν χώραν παρὰ τὸ Σαμακόβιον, τὸ ἄλλοτε ἀκμάζον, νῦν δέ, κατὰ τὴν στιγμὴν δηλονότι καθ' ἣν χαράττονται αἱ γραμμαὶ αὗται, παρουσιάζον τὴν φρίκην τοῦ θανάτου, καθότι ἐν αὐτῷ οὐδεὶς χριστιανὸς ὑπάρχει, πνέων μένεα ἐξ ὀργῆς καὶ θέλων νὰ ἐκδικηθῇ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ του τὸ τέρας τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ ὁ ἀπηνὴς καὶ ἀμείλικτος διώκτης τοῦ Ἔθνους μας ἐσχεδίασε πρόγραμμα, τὸ ὁποῖον σκοπὸν ἔχει παντελῆ ἐκ τῶν μερῶν ἐκείνων τῆς ἀτυχοῦς Θράκης ἐξόντωσιν τοῦ στοιχείου μας. Ἅμ' ἔπος δ' ἅμ' ἔργον. Ἀπὸ τῆς 30 Αὐγούστου ἤρχισεν ὁ διωγμὸς ἀπηνέστατα καὶ κατὰ τρόπον πρωτάκουστον. Τὸ Κομιτᾶτον τῆς ἐξοντώσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐντὸς 8 ἡμερῶν ἐξεδούλωσε τὸ Σαμακόβιον, τὴν Τρουλιάν, τὸν Σκεπαστόν, τὰς Σοφίδας καὶ τὸν Ἅγιον Στέφανον, ἤτοι πέντε μεγίστας καὶ ἑλληνικωτάτας Κοινότητας μὲ πληθυσμὸν 16000 περίπου κατοίκων, ἀφοῦ ἐξήσκησαν ἐπ' αὐτῶν ἀδιακρίτως φύλου πᾶσαν βίαν καὶ τυραννίαν. Τὰς περιουσίας των διήρπασαν κατὰ τρόπον ἀνήκουστον καὶ μόνον διὰ ζώσης δυνάμενον κατά τι νὰ παρασταθῇ. Ἀφοῦ δὲ κατέστησαν αὐτοὺς κυριολεκτικῶς ζῶντα πτώματα, ἐπεβίβασαν ἐπὶ τουρκικῶν ἁμαξῶν χωρὶς νὰ ἐπιτρέψωσιν αὐτῆς νὰ λάβωσιν ἕκαστος εἰμὴ μόνον ἀνὰ ἓν ἐφάπλωμα καὶ πέντε ἡμερῶν ἄρτον. Τὰ κοσμήματα τῶν γυναικῶν διήρπασαν μὲ τὸν πλέον βάρβαρον καὶ αἴσχος ποιοῦντα εἰς πάντα ἄνθρωπον τρόπον, τὰ δὲ παιδία ἐγκαταλείψαντες γυμνὰ καὶ ἀνυπόδητα ἐδίωξαν προτροπάδην μετὰ τῶν γονέων των, θρηνούντων καὶ ὀλολυζόντων. Κατὰ τὰς ἀφηγήσεις τούρκου ἁμαξᾶ διηγηθέντος μοι λεπτομερείας ἐπὶ τῆς δραματικωτάτης ταύτης σκηνῆς, αἱ φωναὶ τῶν ἐγκαταλιπόντων τὴν πατρίδα δυστυχῶν

προσφύγων ἀνήρχοντο μέχρις οὐρανοῦ. Οἱ πρόκριτοι τῶν χωρίων ἐτυρανοῦντο ἐπὶ ἑβδομάδα ὁλόκληρον ἐντὸς φυλακῶν, δερόμενοι καὶ προπηλακιζόμενοι.

Σημειωτέον δ' ὅτι καὶ ὁ πληθυσμὸς τοῦ ἐκδιωχθέντος ὁριστικῶς χθὲς χωρίου συνέκειτο ἐκ 1200 οἰκιῶν, ἡ ἐκκλησία δ' αὐτῶν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἐστοίχισεν ἄνω τῶν 25000 λιρῶν. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ ἓξ ἑλληνικώτατα καὶ ἀκμαιότατα χωρία καὶ κωμοπόλεις ἐξεδιώχθησαν, νῦν δὲ πρόκειται νὰ ἐκδιωχθῶσιν ἡ ἑλληνικωτάτη Γέννα μὲ 3500 κατοίκους καὶ τὸ Βουνὰρ Χισὰρ μὲ 1500 ὁμογενεῖς. Τὸ Κομιτᾶτον προχθὲς ἦτο ἕτοιμον νὰ περικυκλώσῃ τὴν Γένναν καὶ νὰ ἀρχίσῃ τὰ αὐτά, εἶτα δὲ καὶ τὸ Βουνὰρ Χισὰρ, ὅτε κατορθώσαμεν διὰ μέσου λίαν ἐπαγωγοῦ νὰ σταματήσωμεν τὸ κακόν, πληρώσαντες εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ ἐξοντωτικοῦ Κομιτάτου 700 λίρας, ζητοῦσι δὲ καὶ ἑτέρας 800 λίρας διὰ νὰ φεισθῶσι τῶν δύο τούτων χωρίων. Εἰς τὸ πρόγραμμά των φαίνεται, ὅτι δὲν εἶνε διὰ διωγμὸν ἡ Γέννα καὶ τὸ Βουνὰρ Χισὰρ ὡς συνοικισμοὶ Ἑλληνικοὶ εὑρισκόμενοι εἰς πεδινὰ μέρη· ἐξαρτᾶται ὅμως ἐκ τῶν τεσσάρων τούτων τυράννων ἡ σωτηρία 5000 ψυχῶν, αἵτινες ὁσονούπω, ἐὰν δὲν πληρωθῶσιν αὐτοῖς αἱ ἐπίλοιποι 800 λίραι, θὰ ὑποστῶσι τὰ αὐτὰ καὶ αἱ τόσαι ἄλλαι προηγουμένως· ὡς ἐκ περισσοῦ δὲ θὰ χαθῶσι καὶ αἱ 700 λίραι, αἵ μετρηθεῖσαι ἤδη. Ἀντὶ δὲ τὸ Ἔθνος νὰ θρηνῇ ἀκόμη 5000 ψυχῶν, νομίζω πολὺ συμφερώτερον νὰ σώσῃ αὐτὰς, ἐξαγοράζον διὰ τῶν λύτρων τούτων. Αἱ δύο κοινότητες Γέννα καὶ Βουνὰρ Χισὰρ δι' ἐμοῦ προστρέχουσιν εἰς τὴν εὐσπλαγχνίαν καὶ φιλανθρωπίαν τοῦ Ἐθνικοῦ Πατριαρ-

χικοῦ Ταμείου καὶ ζητοῦσι συνδρομὴν γενναίαν καὶ δάνειον ἀκόμη, ἀρκεῖ νὰ σωθῶσι καὶ νὰ μὴ ἐξοντωθῶσιν, ὅπως αἱ 23000 ψυχῶν τῶν ἓξ χωρίων, τῶν ἐκδιωχθέντων ἤδη. Αἱ τρέμουσαι νῦν καὶ ἀναμένουσαι μόνην ἐντεῦθεν τὴν σωτηρίαν των Κοινότητες τῆς Γέννης καὶ Βουνὰρ Χισὰρ μὲ ἀνέθεσαν νὰ ὑπογράψω καὶ χρεωστικόν, τὸ ὁποῖον νὰ πληρώσωσιν ἀμέσως ὡς σωθῶσι καὶ δυνηθῶσι νὰ περισυλλεγῶσιν. Ἐν ὀνόματι λοιπὸν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς φιλανθρωπίας μὴ βραδύνητε νὰ σώσητε τὰς τόσας χιλιάδας γυναικοπαίδων καὶ γερόντων, ἀναμενόντων παρ' Ὑμῶν ὡς παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ τὴν σωτηρίαν των. Ταῦτα ἐντολῇ τῶν Κοινοτήτων Γέννης καὶ Βουνὰρ Χισὰρ καὶ τῇ γνώσει τοῦ μητροπολίτου Σαράντα Ἐκκλησιῶν ὑποβάλλων, διατελῶ κτλ.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 12 Σεπτεμβρίου 1915.

Λ. Α. Π.

ΦΩΝΑΙ ΟΔΥΝΗΣ

Εἰς τὰ ζῷα καὶ κατὰ προτίμησιν εἰς τοὺς σκύλλους παρέχεται περισσὴ ἡ εὐσπλαγχνία, τῆς ὁποίας οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον θεωροῦνται ἄξιοι οἱ πρόσφυγες χριστιανοί. Οὗ-

τοι θεωροῦνται κατώτεροι τῶν ζώων καὶ ἄξιοι μάστιγος, ἄξιοι τυραννίας, ἄξιοι ἐξοντώσεως. Ἰατρός τις ὁμογενὴς ἐν Πανόρμῳ, ἐκληφθεὶς ὡς μουσουλμάνος, ἤκουσε τὸν ἑξῆς διάλογον μεταξὺ δύο μουσουλμάνων: Ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν ἐπιεικῶς πάντως φερόμενος, ἀπεκάλεσε τοὺς χριστιανοὺς πρόσφυγας, ἐνῷ ὁ ἕτερος ἀπηνέστερος ἐπέπληξε τὸν πρῶτον, εἰπὼν ὅτι οἱ χριστιανοὶ δὲν εἶνε πρόσφυγες, ἀλλ' εἶνε σκίλλοι. Δὲν ἐθεώρησεν ὁ ἄθλιος τοὺς χριστιανοὺς ἀξίους νὰ ὀνομασθῶσι πρόσφυγες, ἀλλὰ σκύλλους. Ὁ αὐτὸς ἰατρὸς, προσκληθεὶς εἰς τὰ πέριξ τοῦ σταθμοῦ τῆς Πανόρμου διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ ἀσθενεῖς πρόσφυγας, διεμαρτυρήθη ἐν ὀνόματι τοῦ ἀνθρωπισμοῦ εἰς τοὺς ἀστυνόμους, οἵτινες δὲν ἐπέτρεπον εἰς τοὺς πρόσφυγας νὰ πίνουν ὕδωρ ἐκ τῆς παρακειμένης κρήνης.

Ἐκ τοῦ σταθμοῦ τῆς Πανόρμου καθ' ἑκάστην μετακομίζονται καὶ θάπτονται νεκροὶ πρόσφυγες, ὡς δ' ἀναφέρουσιν αἱ καταφθάνουσαι πληροφορίαι, πλεῖστοι ἀποθνήσκουσιν εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Οἱ καταφθάνοντες εἰς τὸν σταθμὸν τῆς Πανόρμου πρόσφυγες κατόπιν πολλῶν ταλαιπωριῶν, ἐξηντλημένοι ἐκ τῆς πείνης καὶ δίψης, μένουσιν ἐπὶ δύο καὶ τρία ἡμερονύκτια ἐν ὑπαίθρῳ καὶ ἀφοῦ ἑτοιμασθῇ τραῖνον διὰ νὰ μεταφερθῶσιν οἱ δυστυχεῖς εἰς τὸ ἐσωτερικόν, διὰ μαστιγώσεων καὶ λακτισμάτων ἐξωθοῦνται ἀσπλάγχνως καὶ εἰσάγονται ἀσφυκτικῶς ἐντὸς τῶν βαγονίων. Ἓν βρέφος ἓξ περίπου μηνῶν ἐπνίγη ἐξ ἀσφυξίας ἐντὸς τῶν ἀγκαλῶν τῆς μητρός του. Φρικώδεις φωνὰς ἔβαλεν ἡ δύστηνος μήτηρ, κρατοῦσα ἄπνουν τὸ τέκνον της ἐντὸς τῶν ἀγκαλῶν της καὶ προσπαθοῦσα νὰ τὸ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ζωήν. Τὸ θέαμα ἦτο σπαραξικάρ-

μα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας καὶ τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, ἦσαν καὶ μένουσιν ἐντελῶς ἀκατάλληλοι καὶ ἀναρμόδιοι οἱ Νεότουρκοι ὅπως εἰσέλθωσιν εἰς τὰ ἄδυτα τῆς χριστιανικῆς οἰκογενείας καὶ δικάσωσι συζύγους χριστιανοὺς καὶ ἀναθρέψωσι χριστιανοὺς παῖδας. Ἄραντες ἀπὸ τὰ χριστιανικὰ δικαστήρια τὸ δικαίωμα τοῦ δικάζειν τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως αὐτῶν, ἀνέθηκαν αὐτὸ ὄχι, ὡς ἀνεμένετο, εἰς πολιτικὸν τοὐλάχιστον δικαστήν, ἀλλ' εἰς θρησκευτικὸν τοιοῦτον, εἰς τὸν Καδῆν. Τί ὑπεκρύπτετο κάτωθεν ὅλων αὐτῶν τῶν προσχημάτων, εἶνε φανερόν. Ἐμελέτων δὲ ἐπὶ πλέον οἱ Νεότουρκοι καὶ τὴν μεταβολὴν ἐκ βάθρων τοῦ διοικητικοῦ ἐν γένει συστήματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, συμφώνως πρὸς τὰς ἐξωτικὰς αὐτῶν βλέψεις καὶ ἀπόψεις.

Εὐτυχῶς ἡ ἐπελθοῦσα ἀνακωχὴ καὶ ἡ μετ' αὐτῆς παγκόσμιος πολιτικὴ μεταβολὴ ἐματαίωσαν διὰ παντὸς τὰ καταχθόνια κατὰ τοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ σχέδια τῶν Νεοτούρκων.

Συμπέρασμα.

Οἱ Νεότουρκοι παρ' ὅλην τὴν μεταβολήν, τὴν ὁποίαν προσεπάθησαν νὰ ὑποδυθῶσιν ἐξωτερικῶς, ἔμειναν γνήσιοι κατ' οὐσίαν Τοῦρκοι, ἀληθεῖς γόνοι τῶν βαρβάρων καὶ ἀγρίων προγόνων των, ἀντάξιοι διάδοχοι τῶν ἐξανδραποδιστῶν τοῦ 1453 καὶ 1821. Οἱ Νεότουρκοι εἶνε τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς βίας, τῆς ὠμότητος καὶ θηριωδίας, εἰς ὃ ἠδύνατο νὰ φθάσῃ ποτὲ ὁ Τουρκισμός. Εἶνε ἡ τελευταία μορφὴ τῆς ὀλεθρίας ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐξελίξεως τῆς φυλῆς των. Ἡ ἱστορία των ἀπὸ τῆς ἐμφα-

νίσεώς των μέχρι σήμερον εἶνε γεγραμμένη μὲ τὰ δάκρυα καὶ μὲ τὸ αἷμα τῶν ἀθῴων. **Ἡ καταδυνάστευσις, ἡ ἁρπαγή, ὁ βανδαλισμὸς καὶ ἡ ἐρήμωσις** ὑπῆρξαν ἀνὰ μέσον τῶν αἰώνων τὰ **μόνα των ἰδεώδη,** τὴν πλήρωσιν τῶν ὁποίων ἑκάστοτε παρηκολούθουν **αἱ ἰαχαὶ αἱ ἀπαίσιαι, καὶ οἱ ἄγριοι ἀλαλαγμοί. Ὁ ἀληθὴς πολιτισμός, ὁ ἀνθρωπισμός, ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ Ἐλευθερία** ἦσαν καὶ μένουσι ξένα πρὸς αὐτοὺς καὶ πάντοτε κατεπολεμήθησαν καὶ κατεδιώχθησαν ὑπ' αὐτῶν. Ὁ τελευταῖος πόλεμος **ἐβροντοφώνησεν** ἀνὰ τὸν κόσμον ὅλον, ὅτι εἶνε ἔγκλημα εἰς τὸν **αἰῶνα τῶν φώτων** νὰ ἄρχωσιν οἱ **υἱοὶ τοῦ σκότους,** ὅτι εἶνε **αἶσχος** εἰς τὸν αἰῶνα **τῆς κατισχύσεως τῶν ἀρχῶν τοῦ τετιμημένου Προέδρου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν Βίλσων,** τῶν ἀρχῶν τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς χειραφετήσεως τῶν Ἐθνῶν, Ἐθνῶν προηγμένων κατὰ τὴν μόρφωσιν καὶ τὸν πολιτισμόν, νὰ ἐξουσιάζωσι καὶ κυβερνῶσιν αὐτὰ οἱ Τοῦρκοι, **ἡ προσωποποίησις αὕτη τῆς βαρβαρότητος καὶ τοῦ καννιβαλισμοῦ.** Οἱ Τοῦρκοι, ἔστω καὶ ἀργά, ἀνάγκη νὰ **ἀποκηρυχθῶσιν ἐπὶ τέλους καὶ ἐκβληθῶσιν ἀπὸ τὴν χορείαν τῶν πεπολιτισμένων Κρατῶν καὶ νὰ ἀπολέσωσι τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἐξουσιάζωσι τοῦ λοιποῦ λαοὺς ἱκανοὺς καὶ ἀξίους νὰ διοικηθῶσι μόνοι των. Ἡ κοινωνία τῶν Ἐθνῶν, ὡς τὴν διέγραψεν ὁ Βίλσων, ὁ Λόϋδ Τζὼρτζ καὶ ὁ Κλεμανσώ, δὲν δύναται νὰ περιλάβῃ καὶ λύκους!**

Τῇ 6)19 Δεκεμβρίου 1918

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Α

ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ πρὸς τὴν Ὀθωμανικὴν Κυβέρνησιν **κατὰ τῶν συνεχῶν ἐκλογικῶν ἐπεμβάσεων καὶ ἄλλων παρομοίων κυβερνητικῶν πιέσεων, ἔχον ἐπὶ λέξει ὧδε:**

«Δι' ἀλλεπαλλήλων τακριρίων, δι' ὁμοίων σημειωμάτων, δι' ἀποστολῆς ἀντιγράφων τῶν λαμβανομένων τηλεγραφημάτων καὶ γραμμάτων καὶ ἀλλεπαλλήλων ἐπιτροπῶν καὶ τῶν ἁρμοδίων ὀργάνων τῆς ὑπηρεσίας, τὸ Πατριαρχεῖον ἐκοινοποίησε τῇ Ὑμετέρᾳ Αὐτοκρατορικῇ Κυβερνήσει τὰ συμβαίνοντα ἐν ἁπάσαις ταῖς ἐπαρχίαις ἀτοπήματα, τὰ καταφώρως καταδεικνύοντα κατὰ τὰς ἐκλογὰς τῶν βουλευτῶν ὅτι ὑπάρχει προδιαγεγραμμένον μυστικὸν σχέδιον τῆς συνταγματικῆς Κυβερνήσεως, χεῖρον τοῦ τῆς ἀπολυταρχίας, καταπολεμοῦν τὸ Πατριαρχεῖον καὶ τὸ Γένος. Ἡ περιγραφὴ τῶν συμβαινόντων ἀ-

τοπημάτων καὶ τῶν συνδυασμῶν καὶ μετ' αὐτῶν ἔτι τῶν Βουλγάρων τῶν ἀποκαλουμένων ἐπαχθῶν, ἡ περιγραφὴ τῶν ἐν χρήσει τιθεμένων μέτρων καὶ δολιευμάτων, αἱ ὕβρεις κατὰ τῶν ἱερῶν καὶ ἐντίμων προσώπων, οἱ προπηλακισμοὶ κατὰ τοῦ Γραικικοῦ Γένους, καταφανὲς καὶ κατάδηλον ποιοῦσιν, ὅτι οὐ μόνον διὰ τῆς αὖθις ἀναστηλώσεως τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος δὲν ἐματαιώθησαν καὶ ἀπεσοβήθησαν οἱ διάφοροι τρόποι τοῦ τῆς ἀπολυταρχίας διωγμοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐμορφώθη οὗτος τελειότερον ἐν τῷ εἴδει αὐτοῦ. Ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ λαοῦ ἀμαθοῦς καὶ φανατικοῦ ἐν ταῖς θρησκευτικαῖς πεποιθήσεσιν αὐτοῦ, ἀλλὰ περὶ συστήματος Κυβερνητικοῦ κατὰ Ἔθνους, δικαιουμένου καὶ ἀξιοῦντος νὰ ἀπολαύῃ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ τῶν εὐεργετημάτων τῆς ἰσονομίας καὶ ἰσοπολιτείας, ἅτινα ἀπολαύουσιν οἱ οἱ κάτοικοι ὅλων τῶν πεπολιτισμένων Κρατῶν. Ἀτυχῶς εἰσέτι δὲν κατενοήθη, ὅτι καρποὶ τοῦ συστήματος τούτου τῶν διοικητικῶν σκέψεων καὶ λειτουργιῶν εἶνε ὅλαι αἱ συμφοραὶ αἱ συσσωρευθεῖσαι ἐπὶ τῶν κεφαλῶν ἡμῶν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν. Δὲν κατενοήθη ὅτι ἡ εἰλικρίνεια, ἡ δικαιοσύνη, ἡ ἰσχὺς τοῦ νόμου καὶ ἡ κυβερνητικὴ ἀμεροληψία εἶνε τὰ μόνα τὰ ὑψοῦντα τὰ Κράτη καὶ ποιοῦντα αὐτὰ καὶ τοὺς πολίτας αὐτῶν εὐδαίμονας. Ἀλλ' οὐ μόνον, κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος, τὸ σωτήριον τοῦτο ἔργον δὲν κατενοήθη, ἀλλὰ καὶ ἐπιζητεῖται ὅπως τελειοποιηθῇ ὁ διωγμός, ὅπερ καταφαίνεται ἐκ τῆς ἐκλογῆς τῶν βουλευτῶν ἀνὰ πάντα τὰ τμήματα τῆς Εὐρωπαϊκῆς καὶ Ἀσιατικῆς Τουρκίας. Ἡ ἔκφρασις χαρᾶς, ἡ ἐκδήλωσις εἰλικρινοῦς γνώμης, αἱ διαβεβαιώσεις φιλίας καὶ συνεργασίας ἀκραιφνοῦς ὑπό-

πτως κρίνονται. γίνεται δὲ προθύμως ἀποδεκτὴ ἡ διαβολὴ σὺν πᾶσι τοῖς ἐπιχειρήμασι τοῦ φθόνου. Τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, τὸ παλαίτατον ἐν τῇ Αὐτοκρατορίᾳ, καὶ τὸ Πατριαρχεῖον αὐτοῦ οὔτε Κράτος ἐν Κράτει ἀποτελοῦσιν, ὡς φρονοῦν ἀμαθεῖς τινες, τὰ ὄμματα τῆς συνειδήσεως μὴ βλέποντα ἔχοντες, ἀλλ' εἶνε ἀρχὴ πνευματικὴ καὶ λαὸς ἄξιος τιμῆς καὶ σεβασμοῦ ἕνεκα ὅλου τοῦ παρελθόντος αὐτῶν. Ποιοῦμεν εὔδηλον καὶ δέον νὰ γιὰ σκῃ ἡ Συνταγματικὴ Κυβέρνησις τοῦ ὑψηλοῦ Κράτους, πρὸς ἣν λαλοῦμεν τὴν γλῶσσαν τῆς παρρησίας, δικαίωμα παρεχόμενον ἡμῖν ὑπὸ τοῦ Συντάγματος, ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον οὔτε κεραίας ἀπὸ τῶν δικαίων αὐτοῦ δὲν θέλει ἀνεχθῇ τὴν κατάλυσιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ παρακαλοῦμεν Αὐτὴν ὅπως εὐαρεστηθῇ νὰ δώσῃ εἰς τὰς ἐπαρχιακὰς ἀρχὰς σαφεῖς καὶ κατηγορηματικὰς διαταγὰς πρὸς παῦσιν τῶν ἐκτρόπων καὶ ἐκνόμων, πρὸς παῦσιν τῶν λοιδοριῶν κατὰ τῆς θρησκείας, τοῦ Πατριαρχείου, τοῦ Ἔθνους καὶ τῶν λειτουργῶν αὐτοῦ, τὴν παῦσιν τοῦ ἐκβιασμοῦ τῶν δικαίων ἡμῶν. Ζητοῦμεν, παρακαλοῦμεν εὐνομίαν, δικαιοσύνην καὶ ἔλλογον καὶ νόμιμον ἐλευθερίαν.

Β

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Πρὸς τὴν Αὐτοῦ Παναγιότητα τὸν Πατριάρχην τῶν Ρωμαίων.

Ἐπειδὴ ἐκ μέρους τοῦ διοικητοῦ Δεδέαγατς Ἀβδοὺλ Βεχὰπ Σουπχῆ βέη ἀνεκοινώθη ὅτι κατὰ τὴν εἴσοδον τῶν Βουλγάρων λῃστῶν καὶ συμμοριτῶν εἰς Δεδέ-Ἀγὰτς καὶ τὴν διάπραξιν ὑπ' αὐτῶν βιαιοπραγιῶν, ὁ μητροπολίτης Αἴνου κὺρ Ἰωακεὶμ μέχρι τῆς ἀφίξεως τῶν βουλγαρικῶν στρατευμάτων ἐπέδειξε μεγάλην φιλανθρωπίαν καὶ αὐτοθυσίαν πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ζωῆς, τῆς τιμῆς καὶ τῆς συντηρήσεως αὐτοῦ καί τινων ὑπαλλήλων, ὡς καὶ χιλίων περίπου μουσουλμάνων καταφυγόντων εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Σχολήν, ὡς ἐκ τούτου τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν ἠξίωσεν ὅπως ἐξ ὀνόματος αὐτοῦ διαβιβασθῶσιν αὐτῷ διὰ τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος αἱ εὐχαριστίαι καὶ ἡ ἐκτίμησις τῆς Κυβερνήσεως διὰ τὴν ὡς ἄνω πρᾶξιν πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως. Πράγματι δὲ ἡ πολιτεία αὕτη τοῦ ρηθέντος μητροπολίτου συνάδουσα πρὸς τὴν πίστιν καὶ σύνεσιν τὴν προσδοκωμένην πάντοτε παρὰ τῶν θρησκευτικῶν ἀρχηγῶν, εἶνε ἀξία παντὸς ἐπαίνου.

Ἐφ' ᾧ ἐγράφη ὁ παρὼν φιλικὸς τεσκερές, ὅπως εὐαρεστηθῇ ἡ Ὑμετέρα Παναγιότης νὰ ἐκτελέσῃ τὸ προσῆκον.

Τῇ 1 Ἰουνίου 1329]1913.

Ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης

ΙΒΡΑΧΗΜ

Γ

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ἐκθέσω Ὑμῖν ἐν συντομίᾳ τὴν οἰκτρὰν κατάστασιν τῆς δυστυχοῦς Στράντζης.

Μετέβην ἐκεῖ τὸ Σάββατον τοῦ Λαζάρου διὰ νὰ συνεορτάσω τὸ Πάσχα μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου Ἀρχιμανδρίτου Εἰρηναίου Κωνσταντινίδου, ἐκ Τζιβαλίου, καὶ προϊσταμένου Στράντζης καὶ ἐγενόμην αὐτόπτης μάρτυς τῶν παθῶν ἓξ χιλιάδων κατοίκων.

Τὴν ἑσπέραν τῆς Μ. Δευτέρας ἔκλεψαν τοῦ Τοτραπάνη 100 πρόβατα, ἀφοῦ πρῶτον ἔδεσαν τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ βοσκοῦ εἰς τὸν βουνόν, τὸν ἐξύλισαν καὶ τὸν ἔρριψαν γυμνὸν εἰς τὸ ρεῦμα. Ὁ βοσκός ὡς καὶ τὰ πρόβατά του ἐχάθησαν. Τὴν ἑσπέραν τῆς Μ. Τρίτης ἔκαυσαν δύο μεγάλα μεκιάνια, ἥρπασαν 75 ἀγελάδας καὶ 13 μόσχους. Τὴν Μ. Τετάρτην ἔκαυσαν ὅλην τὴν ξυλείαν

ὅσην εἶχον προετοιμάσει διὰ κάρβουνα. Τὴν Μ. Πέμπτην ἐχάθησαν ὅλα τὰ ξύλα τοῦ ἐμπόρου Ντιρεκλῆ, ἐξυλοκόπησαν πέντε ἐργάτας καὶ τοὺς ἐμαχαίρωσαν εἰς τὸ πλευρὸν, ἕνεκα τοῦ ὁποίου καὶ ἀπέθανον τὸ Μ. Σάββατον. Τὴν Μ. Παρασκευὴν ἔκλεψαν τὰς ἁμάξας ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν χωρικῶν, ἀφοῦ ἐξυλοκόπησαν αὐτοὺς ἀνηλεῶς. Σημειωτέον ὅτι ὅλαι αὐταὶ αἱ καταστροφαὶ προήρχοντο ἀπὸ ὀθωμανοὺς πρόσφυγας. Τὸ Μ. Σάββατον ἔκλεισε τὸ ταχυδρομεῖον καὶ τηλεγραφεῖον, αἱ δὲ ἐπιστολαὶ ἤρχοντο ἀνοικταὶ προσέτι δὲν ἄφινον τὰ ζῶα εἰς τὸ βουνὸν καὶ ὡς ἐκ τούτου ὅλον τὸ χωρίον ἐγέμισαν ἀπὸ ποίμνια. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ δημογέροντες εἰδοποίησαν τὸν μητροπολίτην, ὅστις ἐλθὼν τὴν Μ. Τετάρτην καὶ ἐνθαρρύνας ἀρκετὰ τὸ ἐκεῖ ποίμνιόν του, ἀνεχώρησε τὴν Μ. Πέμπτην κατὰ τὴν 10ην πρωϊνήν. Τὴν ἑσπέραν τοῦ Μ. Σαββάτου ἡ ἀστυνομία, ἥτις συνέκειτο ἀπὸ ἕνα δεκανέα καὶ 11 χωροφύλακας, προσκαλοῦν τοὺς δημογέροντας καὶ τοὺς διατάσσουν νὰ φύγουν ὅλοι οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου, διότι θὰ ἔλθουν Ὀθωμανοὶ πρόσφυγες. Τότε οἱ δημογέροντες εἰδοποίησαν τηλεγραφικῶς τὸν ἅγιον Τυρολόης.

Τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα ἐπεκράτησε μεγάλη ἡσυχία. Τὴν Δευτέραν τοῦ Πάσχα κατὰ τὰς 10 τῆς πρωΐας ὁ δεκανεὺς μετὰ τῶν χωροφυλάκων, ἔχοντες τὰς σπάθας γυμνὰς καὶ κρατοῦντες μάστιγας, μετέβησαν εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ διὰ γρόνθων καὶ λακτισμάτων ἠνάγκασαν τοὺς χωρικοὺς νὰ κλείσουν τὰ καταστήματά των, καὶ αὐτοὺς ἔτι τοὺς φούρνους, καὶ τοὺς διέτασσον νὰ φύγωσιν αἱ 150 οἰκογένειαι τὴν ἐπαύριον καὶ αἱ λοιπαὶ

τὴν μεθεπομένην. Ὅτε δὲ εἷς ἐκ τῶν νέων τοὺς ἠρώτησε: «καὶ διατὶ νὰ φύγωμεν;», ἐξυλοκοπήθη ὁ δυστυχὴς ἀνηλεῶς. Κατόπιν διήρχοντο τὰς συνοικίας μετὰ ὀθωμανῶν προσφύγων, οἵτινες ἐλιθοβόλουν τὰς χριστιανικὰς οἰκίας καὶ ἔλεγον «ἢ θὰ φύγετε, ἢ θὰ περάσετε ἀπὸ τὸ σπαθί, χοῖροι, ἄπιστοι». Ὅλαι αἱ ὁδοὶ ἐγέμισαν ἀπὸ ὀθωμανοὺς πρόσφυγας, οἱ ὁποῖοι ἥρπαζον ὄρνιθας, ζῶα καὶ ἄλλα τρόφιμα ἀπὸ τὰ καταστήματα. Τὴν Τρίτην προσεκλήθησαν οἱ δημογέροντες εἰς τὴν ἀστυνομίαν, ὁ δὲ δεκανεὺς τοὺς εἶπε: «Λοιπὸν αὔριον νὰ φύγετε, ἀφοῦ δώσετε τὰς 800 λίρας σας ὅπου ἔχετε διὰ τὰς βρύσας». Ἐπειδὴ δὲ οἱ δημογέροντες ἀπήντησαν ὅτι τὰς ἔχουσι καταθέσει εἰς τὴν Τράπεζαν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὁ δεκανεὺς ἀφοῦ τοὺς ἐμαστίγωσεν, ἠρεύνησε τὰ θυλάκιά των καὶ ἀφῄρεσε τὰ ὡρολόγιά των καὶ πᾶν ὅ,τι εἶχον καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς τοὺς χωροφύλακας. Οἱ χωροφύλακες. ἀφοῦ ἀφῄρεσαν τὰ φορέματά των, τοὺς ἔρριψαν εἰς τὴν φυλακὴν καὶ ἀπὸ τὰ παράθυρα τοὺς προσέβαλλον μὲ λίθους καὶ ἀκαθαρσίας. Κατόπιν ὁ δεκανεὺς στέλλει χωροφύλακας εἰς τὰς οἰκίας των καὶ ζητεῖ 20 λίρας πρὸς ἀπελευθέρωσίν των.

Αἱ τάλαιναι γυναῖκές των ἔδωκαν ἀπὸ 5 ἕως 7 λίρας ἑκάστη καὶ οὕτως ἀπέλυσεν αὐτοὺς εἰς τὰς δύο μετὰ τὸ μεσονύκτιον καὶ τοὺς ἔστειλεν εἰς τὰς οἰκίας των ἐν συνοδείᾳ χωροφυλάκων. Ἐκ τῶν δημογερόντων ἔδωκαν ἐκτὸς τῶν λύτρων καὶ τὰ ἑξῆς ποσά: Ὁ Σίμων λίρας 150 ὡς φόρον ἐπιτηδεύματος, ὁ Δημόκριτος Φωτίου 100 λίρας, ὁ Ντιρεκλῆς τριάκοντα λίρας, ὁ Μιτακῆς τριάκοντα, ὁ Πολύκαρπος Χαραλάμπους εἴκοσι δύο, ὁ Πανανῆς ὁ μουκτά-

ρης δέκα ὀκτώ, ὁ Σιτζανίδης πέντε, ὁ Χρῆστος Γεωργῆς 75, προσέτι δὲ τοῦ ἀφῄρεσαν καὶ 200 λίρας τῆς Ἐκκλησίας. Τὴν Τετάρτην εἰς τὰς πέντε ἤκουσαν φωνὰς γυναικῶν καὶ ἔμαθον, ὅτι ὁ δεκανεὺς Ἰσμαὴλ ἁράπης μὲ γυμνὴν τὴν σπάθην καὶ μεθ' ἑκατὸν προσφύγων Μουσουλμάνων εἰσήρχετο εἰς τὰς οἰκίας καὶ ἐξυλοκόπουν τοὺς ἄνδρας ἀποκαλοῦντες αὐτοὺς χοίρους καὶ ἀπίστους. Αἴφνης βλέπομεν καὶ τὰς ἀμάξας τῶν προσφύγων εἰς τὰς θύρας τῶν χωρικῶν. Τότε ὁ ἀδελφός μου ἀρχιμανδρίτης Εἰρηναῖος μετέβη ἀμέσως εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ παρέλαβεν ἐντὸς κιβωτίου τὰ κυριώτερα ἱερά, ἀφοῦ δὲ ἐκλείδωσε τὰς θύρας ἐπεστρεψεν ἀναμένων τὸ ἀποτέλεσμα. Πρὸ ἡμερῶν ὅμως εἶχε παραγγείλει κρυφίως εἰς τοὺς χωρικοὺς νὰ ἐφοδιασθῶσιν οὗτοι μὲ τὰ χοτζέτια τῶν κτημάτων των, ἔτι δὲ καὶ νὰ μὴ ἀντιτάξωσιν ἀντίστασιν, διότι ἔχουσι πολλὰ γυναικόπαιδα, γραίας καὶ γέροντας. Μόνον δὲ ὅταν κακοποιήσωσι τὰς νέας, τότε νὰ τὰς ὑπερασπίσωσιν. Ἔμπροσθεν τῶν οἰκιῶν ὑπῆρχον ἀνὰ δέκα πρόσφυγες, μία ἅμαξα μετὰ τοῦ ὁδηγοῦ, ὅστις ἐκ τῶν προτέρων ἀπῄτει πέντε λίρας ὡς προπληρωμήν. Σημειωτέον ὅτι οἱ ἐν λόγῳ πρόσφυγες εἰσήρχοντο εἰς τὰς οἰκίας καὶ ἥρπαζον φορέματα καὶ ἄλλα χρειώδη, τὰ ὁποῖα ἐκράτουν διὰ τὸν ἑαυτόν των. Καθ' ἣν στιγμὴν ἐγὼ ἔρραπτον τὸ στρῶμα τοῦ ἀδελφοῦ μου, εἷς ἐκ τῶν προσφύγων ἥρπασεν ἐκ τῶν χειρῶν μου τὸ ἐφάπλωμα καὶ τὸ ἔρριψεν ἀπὸ τοῦ παραθύρου εἰς τοὺς συντρόφους του. Ἐπὶ τέλους ἔφυγον μετὰ τῶν ἄλλων οἰκογενειῶν κατὰ τὰς 6 1)2, ἐνῷ οἱ πρόσφυγες μᾶς ἐλιθοβόλουν ἀπὸ τῶν παραθύρων τῶν οἰκιῶν, τὰς ὁποίας εἶχον ἤδη καταλάβει. Ὅλη δὲ ἡ συνοδεία

ἀπετελεῖτο ἀπὸ 250 ἁμάξας χωρικῶν, ἀκολουθουμένας ἀπὸ 500 ἁμάξας προσφύγων. Μετὰ ἀρκετὴν ὁδοιπορίαν βλέπομεν ἐρχομένους πρὸς ἡμᾶς ἓξ χωροφύλακας καὶ ἕως 150 ἱππεῖς, οἵτινες συνέλαβον τοὺς ἰδίους δημογέροντας καὶ τοὺς ὠδήγουν εἰς τὴν ἀστυνομίαν, ἵνα ὑπογράψωσι καὶ πληρώσωσιν ἐκ νέου φόρον ἐπιτηδεύματος. Τότε τὸ θέαμα ὑπῆρξε φρικτόν.

Ἀφοῦ τούς ἐξυλοκόπουν καὶ τοὺς ἔσυρον ὡς κτήνη, τοὺς ἠνάγκαζον φοβίζοντες αὐτοὺς διὰ τοῦ κολυκρότου νὰ ὑπογράψωσιν ὅ,τι αὐτοὶ ἤθελον, ἀφοῦ δὲ συνώδευσαν αὐτοὺς μέχρι τῶν ἁμαξῶν, ἠνάγκασαν αὐτοὺς νὰ πληρώσωσιν ἐκ νέου δέκα λίρας οἱ τρεῖς, οἱ δὲ λοιποὶ ἀπὸ τρεῖς ἕως πέντε λίρας, Εἷς χωρικὸς ὁ Δημήτριος Γεωργῆς, ἐπειδὴ ἐχρεώστει φόρον διὰ τὰ ζῶά του, τὸν ἔσυρον πρὸς τὰς φυλακάς· ὁ δωδεκαετὴς υἱός του Ἀπόστολος κλαίων ἀκολουθεῖ τὸν πατέρα του, ἵνα τὸν σώσῃ. Οἱ χωροφύλακες ζητοῦσιν ὡς λίτρα 17 λίρας, ἀλλ' ὁ δυστυχὴς μὴ ἔχων πλέον οὐδὲ ὀβολόν, «ἰδοὺ τὴν ζωήν μου» λέγει, προτείνων τὸ στῆθός του. Οἱ ἀπάνθρωποι ὅμως λησταὶ τῷ λέγουσιν «ὄχι δὲν ἔχομεν διαταγὴν νὰ φονεύσωμεν, μόνον χρήματα ζητοῦμεν» καὶ τὸν ἐξυλοκόπησαν εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε ὁ δυστυχὴς ἐλυποθύμησεν. Ὅταν συνῆλθεν, εὑρέθη εἰς τὸν δρόμον γυμνός, ὁ δὲ χωροφύλαξ τῷ λέγει «φύγε καὶ ὁ υἱός σου θὰ πληρώσῃ τὸ χρέος σου» καὶ ὁ μικρὸς Ἀπόστολος ἀφέθη εἰς τὰς χεῖρας τῶν αἱμοβόρων τούτων. Ὁποία τύχη ἀνέμενε τὸ δυστυχὲς πλάσμα!

Μετὰ ὁδοιπορίαν δύο ὡρῶν φθάσαντες εἰς ρεῦμα ἀρκετὰ βαθὺ καὶ στενόν, βλέπομεν τὸν δεκανέα Ἰσ-

μαὴλ μετά τινων ὁμοθρήσκων του προσφύγων καὶ ἐκάθηντο ὁμοῦ. Ὅταν μᾶς ἀντελήφθησαν, διέταξαν τὸν ἀμαξοδηγὸν νὰ σταματήσῃ, ἀφοῦ δὲ ἔσυρον τὰς γυναῖκας ἐκ τῶν ἀμαξῶν, τὰς ἐκακοποίουν θηριωδῶς. Ἐσχιζον ὥτα διὰ νὰ λάβωσι τὰ ἐνώτια, ἠνάγκαζον αὐτὰς νὰ ἐκδύωνται καὶ ἀπέσπων τὰς ἁλύσεις, τὰς ὁποίας ἔφερον εἰς τὸν λαιμόν των μὲ τόσην δύναμιν, ὥστε μιᾶς κόρης ὁ τράχηλος ἐσχίσθη καὶ ἤρχισε τὸ αἷμα νὰ ρέῃ ποταμηδόν. Ἐτράβων τὰς κόμας τῶν κορασίων, αἱ περισσότεραι τῶν ὁποίων ἔμενον εἰς τὰς χεῖράς των. Ἀπὸ μίαν χήραν ἀπέσπασαν κοσμήματα ἀξίας 150 λιρῶν. Ἀπὸ τὴν σύζυγον τοῦ ταμίου τῆς Ἐκκλησίας ἀπέσπασαν δώδεκα μετοχὰς Ἑλληνικὰς καὶ δύο ὁμολογίας 200 λιρῶν. Ἡ δυστυχὴς γυνὴ τὰ εἶχε κεκρυμμένα ἐντὸς τῶν σπαργάνων τοῦ μικροῦ της ἡλικίας 40 ἡμερῶν, ἔτι δὲ καὶ κοσμήματα ἀξίας 50 λιρῶν, τὰ ὁποῖα ἡ ὑπηρέτριά της ἔφερε μεθ' ἑαυτῆς. Ἐπὶ τέλους ἔφθασε καὶ ἡ ἰδική μου σειρά. Κατῆλθον τῆς ἁμάξης ἄνευ βίας, ἐνῷ εἷς χωροφύλαξ ἵστατο ἔμπροσθέν μου καὶ ἕτερος ὄπισθεν. Ὁ Ὁ Ἰσμαὴλ μὲ ἁρπάζει ἀπὸ τὸ περιλαίμιον τοῦ ράσου τοῦ ἀδελφοῦ μου, τὸ ὁποῖον ἐφόρουν· τοῦ λέγω γαλλιστὶ ὅτι τοῦτο εἶνε ἀνηθικότης, χαμέρπεια, χυδαιότης. Αὐτὸς ὅμως μὲ τὸ εἰρωνικόν του μειδίαμα μὲ ἀποκρίνεται τουρκιστὶ «ἡμεῖς αὐτὰ δὲν τὰ ἐννοοῦμεν», καὶ μὲ ἁρπάζει πάλιν ἀπὸ τὸ περιλαίμιον. «Ἀλλ' ἀπὸ πότε ἔχετε τὴν ἄδειαν νὰ ἐρευνᾶτε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον» τὸν ἐρωτῶ «ἐμριμὶζ βὰρ», μοὶ ἀπήντησε. Τότε ἀφαιρῶ τὸ ράσον, ἐνῷ αὐτὸς μὲ διατάσσει νὰ ἐκδυθῶ. Ἐγὼ εἶχον κάμει προηγουμένως ὀπὰς ὡς μίαν θήκην σφαι-

ρῶν καὶ ἑκάστην ὀπὴν ἔρραψα ἀνὰ μίαν λίραν, τὸ ὅλον δώδεκα λίραι τοῦ ἀδελφοῦ μου Εἰρηναίου. Εἰς δὲ τὴν ράχιν τοῦ κορσάζου μου εἶχον πέντε λίρας ἐρραμμένας. Ὅταν μὲ διέταξεν ἐκ νέου νὰ ἐκδυθῶ, τότε ἀπηλπίσθην πλέον, ὁ δὲ Ἰσμαὴλ μὲ ἁρπάζει ἀπὸ τὸ φόρεμα καὶ μὲ ὠθεῖ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε ὀλίγου δεῖν θὰ ἔπιπτον εἰς τὸ ρεῦμα, ἂν εἷς χωροφύλαξ δὲν μὲ συνεκράτει. Τότε ἐγὼ εὑρεθεῖσα πρὸ ἀδιεξόδου, ἀφῆρεσα τὴν βλοῦζάν μου, ὁπότε μοὶ ἁρπάζει διὰ μιᾶς τὴν δερματίνην ζώνην μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ δώδεκα λιρῶν. Ὡς ἀντιμοιβὴν δὲ ἤρχισαν νὰ γρονθοκοπῶσιν ὅλον μου τὸ σῶμα, ὅταν αἴφνης ἠκούσθη ὁ γλυκὺς ἦχος τῶν πέντε λιρῶν τῶν ἐρραμμένων πρὸς τὴν ράχιν τοῦ κορσάζου μου. Ἀμέσως μοὶ ἀφαιροῦν καὶ τοῦτο, καὶ οὕτως ἐγένοντο κάτοχοι τῶν 17 λιρῶν, ἃς ἔφερον μετ' ἐμοῦ, καὶ αἵτινες ἦσαν προωρισμέναι διὰ τὴν πληρωμὴν τῶν κτηματικῶν φόρων τῆς ἐν Τζιβαλίῳ οἰκίας μας.

Καὶ τώρα τί νὰ γείνῃ ὅταν ἄλλοι Ἰσμαὴλ ἐκθέσωσιν εἰς πώλησιν τὰ ἔπιπλά μας διὰ τὸ χρέος τῶν φόρων; Παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου Εἰρηναίου ἀπέσπασαν τὸ ὡρολόγιόν του μετὰ τῆς ἁλύσσεως καὶ τίποτε ἄλλο· οὐδὲ κἂν ἠρεύνησαν τὰ θυλάκιά του. Ἀπὸ μίαν γραῖαν ἀπέσπασαν τὴν ἀργυρᾶν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τὴν ὁποίαν ἔφερεν ἐπὶ τοῦ στήθους της. Ἐν γένει δὲ δὲν ἀφῆκαν ἄνδρας, γυναῖκας, νέους, γέροντας, παιδία, τὰ ὁποῖα νὰ μὴ ἐρευνήσωσι. Περὶ τὴν ἑσπέραν ἐφθάσαμεν εἰς μίαν κοιλάδα, καθ' ὃν χρόνον οἱ ἀστυνόμοι ἠρεύνων τὰ ἄτομα, οἱ πρόσφυγες ἥρπαζον τὰ δέματα ἀπὸ τῶν ἁμαξῶν. Ἀπὸ τῆς ἁμάξης, ἧς ἐπεβαίνομεν ἥρπασαν

τὰς στρωμνάς, τὴν ραπτομηχανὴν καὶ τὰ ἐνδύματα μιᾶς ὀρφανῆς κόρης, ἔτι δὲ τὰς τροφάς μας, τοὺς **ἄρτους καὶ** τὸ μικρὸν κάνιστρον περιέχον τὰ ὀλίγα ἰατρικὰ ἄτινα **κατωρθώσαμεν** νὰ λάβωμεν μεθ' ἡμῶν. Τὴν ἑσπέραν καὶ **καθ'** ὅλην τὴν νύκτα εἴχομεν καταληφθῇ ἀπὸ μέγαν φόβον, ἀλλ' οὐδὲν ἐπεισόδιον ἔλαβε χώραν. Τὴν Πέμπτην κατὰ τὰς 5 τῆς πρωΐας ἐξεκινήσαμεν, τὴν δὲ 3ην μ· μ. εἰς χωροφύλαξ μετὰ 20 προσφύγων ἠρεύνησαν καὶ πάλιν τοὺς ἄνδρας καὶ ἀπέσπασαν περὶ τὰ 150 γρόσια. Οἱ ἄνδρες ἦσαν διατεθειμένοι νὰ ἀντισταθῶσιν, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσαν, διότι οἱ ἀμαξοδηγοὶ ἦσαν ἐκ τῶν προσφύγων καὶ ὁ καθεὶς εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ ἀνὰ ἕνα ἢ δύο φίλους καλῶς ὡπλισμένους, ἐὰν δὲ ἐσφύριζον, στρατιὰ ὁλόκληρος προσφύγων ἐξήρχετο ἐκ τῶν πεδιάδων. Τὴν νύκτα τῆς Πέμπτης κατεκλίθημεν ἐπὶ τῶν χωμάτων χωρὶς καλύμματα. Τὴν Παρασκευὴν εἰς τὰς 11 τῆς πρωΐας οἱ δύο χωροφύλακες, οἵτινες τὴν προηγουμένην ἡμέραν μᾶς ἐγύμνωσαν, προσεκάλεσαν τὸν ἀδελφόν μου Εἰρηναῖον καὶ τὸν ὡδήγησαν εἰς τὸ βουνόν, ἐκεῖ λοιπὸν κρυφίως τῷ λέλουσιν ὅτι ἐπειδὴ **ἐπροστάτευσαν** τοὺς κατοίκους Στράντζης καὶ τοὺς ὡδήγησαν **σώους καὶ ἀβλαβεῖς** μέχρι τῶν προθύρων Ἡρακλείας, πρέπει ὡς ἀνταμοιβὴν νὰ πληρώσῃ ἑκάστη ἅμαξα ἀνὰ 5 γρόσια.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν λίμνην, ἐκεῖ μᾶς ἐσταμάτησαν καὶ ἔλαβον ἀνὰ 5 γρόσια ἐξ ἑκάστης ἁμάξης, ὅσοι δὲ δὲν ἠδύναντο νὰ πληρώσωσιν ἔδιδον τὰ μεγαλείτερα δέματα. Ἐκτὸς τούτου ὁ χωροφύλαξ Ἡρακλείας ἔλαβεν ἓν γρόσιον ἐξ ἑκάστης οἰκογενείας. Φθάσαντες εἰς τὰ σύνορα Ἡρακλείας ἐπεβίβασαν διακοσίας οἰκογε-

νείας ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου «Μαρκέλλα», τὰ δὲ περισσότερα δέματα ἔλαβον οἱ χωροφύλακες Ἡρακλείας καὶ τὰ ἔκρυψαν εἰς ἓν μωαμεθανικὸν καφενεῖον. Τὰς διακοσίας πεντήκοντα χωρικὰς ἁμάξας ἠγόραζον δῆθεν οἱ πρόσφυγες μὲ ἀποδείξεις τῆς ἀστυνομίας· οὕτω ζῷα ἀξίας 25 λιρῶν ἠγόραζον ἀντὶ 6 μόνον, τὴν δὲ ἅμαξαν ἀντὶ 2 μόνον λιρῶν. Ἀφοῦ δὲ τοὺς ἠνάγκαζον νὰ ὑπογράφωσι καὶ χρεωστικά, τοὺς ἔλεγον κατόπιν «εἰς σὲ χρήματα δὲν χρειάζονται, δῶσέ τα διὰ τὸν στόλον μας». Ἡ τιμὴ τοῦ εἰσιτηρίου ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου ἦτο 56 γρόσια. Ὅταν ἦλθεν εἰς Ἡράκλειαν ὁ κ. Λεβαντῆς ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ δωρεὰν 1500 ἄτομα, διευκολύνας ὅσον ἠδύνατο τοὺς πτωχοὺς χωρικούς. Ἐξοδεύσας δὲ ὅλα του τὰ χρήματα διὰ τοὺς ὁμοθρήσκους του καὶ μὴ ἔχων πλέον ἄλλο τι, προσέφερε καὶ αὐτὸ τὸ χρυσοῦν ὡρολόγιόν του πρὸς διάσωσιν πέντε οἰκογενειῶν. Ἐντὸς τῶν λέμβων οἱ ὀθωμανοὶ λεμβοῖχοι διέπραξαν πλείστας ὅσας θηριωδίας. Ἀπῄτουν χρήματα πρὸ τοῦ ἐπιβιβασθῶσιν, ὅτε ἐπλησίαζον εἰς τὸ ἀτμόπλοιον «Λέανδρος», τότε ἅφινον τὰς κώπας καὶ ἠρεύνων τὰ θυλάκια ὅλων ζητοῦντες χρήματα, μὴ εὑρίσκοντες δὲ πλέον ταῦτα, ἥρπαζον δέματα. Ὁ «Λέανδρος» παρέλαβε 2500 ἄτομα, ὅτε ἦλθε κυβερνητικὴ διαταγὴ νὰ φύγῃ πρὸ τοῦ φθάσῃ ὁ Ταλαὰτ βέης καὶ ἀπῆρε τὴν 1 1)2 μ. μ. Μετὰ ταῦτα ἔφθασε τὸ ἀτμόπλοιον «Ἐλπίς», ἀλλ' εἰς οὐδένα ἐπετράπη ἡ ἄνοδος, ἐλλείψει δὲ χρημάτων χίλια ἄτομα ἔμειναν εἰς Ἡράκλειαν. Ἀγνοῶ τὴν τύχην των, διότι ἀνεχώρησα ἐπιβιβασθεῖσα γαλλικοῦ ρυμουλκοῦ, ὅπερ μᾶς μετέφερεν εἰς Σηλύβριαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Μεταξὺ τῶν ἐπεισοδίων ἐλησμόνησα νὰ προσθέσω ὅτι μία δυστυχής, εἰς ἐνδιαφέρουσαν κατάστασιν εὑρισκομένη, ἀπέβαλε καὶ τώρα εὑρίσκεται ἐν κινδύνῳ. Ἓν μικρὸν παιδίον ἡλικίας 2 1)2 ἐτῶν ἀπέθανεν ἐν μέσῃ ὁδῷ, ὁ δὲ ἀδελφός μου μετὰ τοῦ πατρὸς τοῦ παιδίου, ἀπομείναντες τελευταῖοι ἔθαψαν αὐτό, θέσαντες ἐπὶ τοῦ τάφου του σταυρὸν χόρτων, ἐλλείψει ξύλου. Προσέτι μόλις ἐπεβιβάσθημεν ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου «Λέανδρος» εἷς γέρων ἑξηκοντούτης ἀπέθανεν αἰφνιδίως. Ἀφοῦ δὲ ἐξεπλήρωσαν τὰ ὕστατα καθήκοντα εἰς τὸν νεκρόν, μετέβη ὁ ἀδελφός μου εἰς Ἡράκλειαν, ἵνα τὸν ἐνταφιάσῃ. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ρητὴ ἐπιθυμία τοῦ μακαρίτου ἦτο νὰ μὴ ταφῇ εἰς ὀθωμανικὸν χῶμα, τὸν ἔρριψαν τὴν νύκτα κρυφίως εἰς τὴν θάλασσαν.

Τοιαύτη ἐν ὀλίγοις, Παναγιώτατε Δέσποτα, ἡ οἰκτρὰ κατάστασις τῶν κατοίκων Στράντζης, οἵτινες δι' ἐμοῦ ἱκετεύουσιν Αὐτὴν ὅπως λάβῃ πρόνοιαν πρὸς ἀνακούφισιν αὐτῶν ἀπὸ τῶν δεινῶν, ἅτινα ὑφίστανται καὶ πρὸς πρόληψιν συμφορῶν ἀνεπανορθώτων διὰ τὴν Ὀρθοδοξίαν.

Τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος
εὐπειθὲς πνευματικὸν τέκνον
ΑΣΠΑΣΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 14 Ἀπριλίου 1914.

Δ

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Πρὸ 15 ἡμερῶν ἐπελθόντες εἰς Στράντζαν ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν Κιρκάσιοι καὶ ἄλλοι Τοῦρκοι μετέδωκαν εἰς τοὺς κατοίκους φόβον καὶ τρόμον, λέγοντες ὅτι λίαν προσεχῶς θὰ ἐκκενωθῇ ἡ Στράντζα καὶ θὰ ἀπελαθοῦν οἱ κάτοικοι κακὴν κακῶς. Καὶ ἐπροφασίζοντο μὲν οὗτοι ὅτι ἦλθον διὰ νὰ ἀγοράσωσιν εἰς εὐθυνὴν τιμὴν ζῶα καὶ διάφορα πράγματα, πράγματι ὅμως εἶχον σκοπὸν νὰ προκαλέσωσι ταραχὰς καὶ νὰ ἐπισπεύσωσι τὴν ἐκκένωσιν. Τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα προσκαλοῦνται οἱ ἐκεῖ Μουχταροδημογέροντες καὶ πρόκριτοι τῆς Κοινότητος ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ Διοικητοῦ καὶ τινων κομιτατικῶν ἀντιπροσώπων καὶ δηλοῦται ἐπισήμως καὶ αὐστηρῶς εἰς αὐτοὺς, ὅπως ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἐκκενωθῇ ἡ κωμόπολις. Οὕτω λοιπὸν ἤρχισαν δαρμοὶ καὶ κακώσεις τῶν χριστιανῶν, διαρπαγαὶ παντοῖαι, κλοπαὶ τῶν ζώων αὐτῶν, πυρπολισμοὶ μεκιανίων πρὸς ἐκφοβισμόν. Ὁ Διοικητὴς διήρχετο τὰς ὁδοὺς καὶ ἠνάγκαζε βίᾳ διὰ γυμνῆς σπάθης καὶ περιστρόφου εἰς τὰς χεῖρας τοὺς κατοίκους πρὸς ταχυτέραν φυγήν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἔφθασαν ἑκατοντάδες ἁμαξῶν ἐκ τῶν περιξ ὀθωμανικῶν χωρίων πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Οἱ κάτοικοι ἠναγκάσθησαν τὴν πρωΐαν τῆς τετάρτης ἐντὸς ὀλίγων ὡρῶν νὰ παραλάβωσι μεθ' ἑαυτῶν μερικὰ ἐνδύματα καὶ στρωμνὰς καὶ νὰ ἐγκαταλίπωσι τὰ πάντα. Τὸ προσωπι-

κὸν τῶν σχολῶν λαβὸν διαταγὰς καὶ ἀπειληθὲν ἐκρατήθη καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀπεστάλησαν ὡς ξένοι εἰς Κων)πολιν. Καὶ ὁ εὐσεβάστως ὑποφαινόμενος, Διευθυντὴς τῶν Σχολῶν, ἀφοῦ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας μετὰ τῶν συναδέλφων διῆλθον ἀγωνίαν καὶ φρίκην, ἀπειληθεὶς μάλιστα ὅτι δὲν πρέπει δῆθεν νὰ παρακινῶμεν τὸν λαὸν ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ φεύγῃ, ἀφοῦ τάχα πράττει τοῦτο ἑκουσίως καὶ δίδει ἐπισήμως ὑπογραφάς, καὶ ὅτι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει δύνανται νὰ καταξεσχίσωσι τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς μου, ἐπὶ τέλους ἀσφαλῶς ὑπὸ τῶν ἰδίων ἀπεστάλην ἐνταῦθα μετὰ τῶν συναδέλφων μου. Τὸ σπουδαιότερον δὲ εἶνε ὅτι ἐλήφθησαν βίᾳ τὰ χρήματα τῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως. Ταῦτα φέρων εἰς γνῶσιν τῆς Ὑμ. Θ. Παναγιότητος, προστίθημι ὅτι κατὰ τὸ τριήμερον διάστημα τῆς κρατήσεως ἡμῶν ὀφθαλμοφανῶς εἴδομεν τὴν ἐρήμωσιν καὶ διαρπαγὴν τῶν τε οἰκιῶν καὶ τῶν καταστημάτων παρά τε τῶν ἐντοπίων ὀθωμανικῶν οἰκογενειῶν καὶ ἰδίᾳ παρὰ τῶν κυβερνητικῶν καὶ κομιτατικῶν ἀνωτέρων καὶ κατωτέρων ἀρχῶν.

Διατελῶ δὲ μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ

Ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 12 Ἀπριλίου 1914

Τῆς Ὑμ. Θ. Παναγιότητος ἐλάχιστος θεράπων

Ἱεροδιάκονος ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΑΦΕΙΔΗΣ

Ε

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Ὡς καὶ ἐν τῇ προηγουμένῃ δευτέρᾳ ἡμῶν ἐκθέσει ἐποιησάμεθα λόγον, μετέβημεν σήμερον μέσον Τυρολόης, διότι ἠρνήθησαν ἐπιμόνως οἱ Τοῦρκοι ἁμαξηλάται ἡμῶν, διαταχθέντες κρυφίως, ὡς φαίνεται, ὑπὸ κυβερνητικῶν ὀργάνων, νὰ μεταφέρωσιν ἡμᾶς κατ' εὐθεῖαν εἰς Ἡράκλειαν, ἔνθα 4000 **ἐξόριστοι** ἐκ τῶν χωρίων Ἁγ. Ἰωάννου, Σεραΐου, Καβατζικίου, Τσακῆλι, Ἁγ. Γεωργίου καὶ Τζόγκαρας κατεῖχον ὅλην τὴν περιοχὴν τῆς κωμοπόλεως.

Διευθυνθέντες εἰς τὴν Μητρόπολιν ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς κατηφείας τῶν κατοίκων καὶ τοῦ προφανοῦς πένθους, μετέβημεν ἀμέσως εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ μουδίρου, ὅπως διενεργήσωμεν τὸ δέον καὶ ἐπιτραπῇ ἡμῖν ἡ ἐπικοινωνία μετὰ τῶν θυμάτων τῆς νέας τουρκικῆς βαρβαρότητος, καθότι ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ χωρίου χωροφύλακες τοποθετημένοι οὐδενὶ ἐπέτρεπον ἔστω καὶ ἁπλῆν συνομιλίαν μετ' αὐτῶν.

Ἐξ ἀπροόπτου καταληφθεὶς ὁ μουδίρης, δὲν ἐδυσκολεύθη νὰ ἐπιτρέψῃ ἡμῖν το ζητούμενον μετὰ τὴν ἐπίδοσιν μάλιστα τοῦ συστατηρίου τοῦ διοικητοῦ Ραιδεστοῦ, ἤρκει νὰ συνοδεύσῃ ἡμᾶς καὶ αὐτός κατὰ τὴν συνάντησιν ἡμῶν μετὰ τῶν ἐξορίστων.

Πάντες ἐν σώματι, προστεθέντος καὶ τοῦ ἑκατοντάρ-

χου τῆς χωροφυλακῆς, μετέβημεν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ κλαυθμῶνος, ὅπου πρόσωπα ἀγριωπὰ ἐκ τοῦ τρόμου, τῶν στερήσεων καὶ τῶν ἀγρυπνιῶν ἔσπευσαν πρὸς ἡμᾶς ὡς ἐγκάθειρκτοι ἐκ τοῦ βάθους τῆς εἱρκτῆς. Ἅμα τῇ θέᾳ ἡμῶν ἠνοίγησαν οἱ κρουνοὶ τῶν δακρύων τῶν ἀτυχῶν τούτων νεομαρτύρων τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀποβλεπόντων πρὸς ἡμᾶς ὡς πρὸς Θεοὺς ἀπὸ μηχανῆς. Ἡ ψυχολογικὴ κατάστασις ἡμῶν δὲν ἐπέτρεπε περαιτέρω χρονοτριβὰς καὶ ἀμέσως προσποιηθέντες, ὅτι ἀγνοοῦμεν τοὺς λόγους τῆς φυγῆς αὐτῶν ἐκ τῶν χωρίων των, ἠρξάμεθα ἀνακρίνοντες αὐτοὺς τουρκιστί, ὅπως παρακολουθήσωσι τὰ ἐξελισσόμενα καὶ οἱ κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι.

Καὶ παρήλασαν πρὸ ἡμῶν κατὰ τάξιν οἱ ἱερεῖς, πρόκριτοι καὶ μουχταροδημογέροντες τῶν ἄνωθι καταλεγομένων χωρίων, διηγούμενοι τὰ ἀτελεύτητα αὐτῶν δεινοπαθήματα καὶ τὸ μαρτύριον, ρητῶς ἀναφέροντες ὅτι καϊμακάμηδες, μουδῖραι, χωροφύλακες καὶ φεδαΐδες διήρπασαν τὴν περιουσίαν αὐτῶν καὶ ἐξεδίωξαν αὐτοὺς τῶν χωρίων αὐτῶν καὶ ὅτι μόνον πρὸ τοῦ κινδύνου τῆς ζωῆς αὐτῶν ἀναγκάζονται νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν πατρίδα αὐτῶν, ἣν ἀπὸ τοσούτων αἰώνων οἰκοῦσι, καὶ ὅτι, ἐὰν ἡ Κυβέρνησις, ἥτις ρητῶς ἠρνήθη αὐτοῖς προστασίαν, ὅταν ἐζήτησαν τοιαύτην, ἐγγυᾶται αὐτοῖς ἀσφάλειαν ἔστω καὶ διὰ τὸ μέλλον, πρόθυμοι εἶνε νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς ἑστίας των.

Ὁρκισθέντες δὲ περὶ τῆς ἀληθείας τῶν καταθέσεων αὐτῶν καὶ ὑπογράψαντες τὸ ἐσώκλειστον ἔγγραφον, δι' οὗ ἐν περιλήψει διατυποῦνται τὰ ἄνωθι, ἤρξαντο ἐπιβαίνοντες τῶν ἁμαξῶν πρὸς ἀναχώρησιν, ὅτε ὁ μουδίρης, ὅστις κατῃσχυμένος μετὰ τῶν συνοδῶν αὐτοῦ παρηκολούθει ταῦτα πάντα, ἐξ ἀβρότητος τάχα προέτεινεν ὅπως, μέχρις ὅτου ἑτοιμασθῶσιν οἱ μετανάσται, μεταβῶμεν εἰς τὸ οἴκημα αὐτοῦ πρὸς ἀνάπαυλαν, καθόσον ἐπὶ κεφαλῆς τῶν μεταναστῶν παλινοστούντων ἐπρόκειτο νὰ τεθῶμεν ἡμεῖς, ὁδηγοῦντες αὐτοὺς εἶτα ἀνὰ εἷς εἰς τὰ οἰκεῖα χωρία· δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διαλάθῃ ἡμᾶς ἡ σημασία τῆς ἀπροσδιονύσου Τούρκῳ ἀβρότητος ταύτης, διότι τρὶς προσεκλήθη εἰς τὸ τηλέφωνον κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἀνακρίσεων καὶ ἐν τέλει διεβιβάσθη αὐτῷ, μὴ θέλοντι νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς ἀνακρίσεις, τὸ τηλεφώνημα γραπτῶς, προφανῶς ἐκ Ραιδεστοῦ, ὅπερ ὡρισμένως ἀπέβλεπε τὴν ἐπίσκεψιν ἡμῶν καὶ τὴν τηρητέαν ἀπέναντι ἡμῶν στάσιν αὐτοῦ. Μετὰ δεκάλεπτον παραμονὴν παρὰ τῷ μουδίρῃ, προφασισθέντες ὅτι ἔχομεν ἀνάγκην παρασκευῆς πρὸς ἀναχώρησιν μετὰ τῶν μεταναστῶν, ἀπήλθομεν. Μετ' οὐ πολὺ δὲ πρὸς βολιδοσκόπησιν τῶν διαθέσεων τοῦ Μουδίρου μετὰ τὸ τηλεφώνημα καὶ ἀποκάλυψιν τῶν διανοημάτων αὐτοῦ μετέβη ὁ ἱερολ. Δευτερεύων πρὸς αὐτὸν ὅπως δηλώσῃ, ὅτι ἕτοιμοι ὄντες πρὸς ἀναχώρησιν, παρακαλοῦμεν ὅπως συνοδεύσωσιν ἡμᾶς καὶ δύο χωροφύλακες. Ὅτε ἀποβαλὼν οὗτος τὸ προσωπεῖον, ἐδήλωσεν ἐκπεφασμένως, ὅτι μετ' ὀλίγα λεπτὰ ἔρχεται ἀτμόπλοιον, τοῦ ὁποίου καὶ βίᾳ θὰ ἐπιβιβασθῶσιν οἱ μετανάσται, ἑπομένως δὲν θὰ ὑποβληθῶμεν εἰς τοὺς κόπους τοῦ μελετωμένου ταξειδίου. Κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν ζωηρὰν συζήτησιν ἠρνήθη ὁ Μουδίρης κατὰ τὴν ἐπίμονον ἀπαίτησιν τοῦ Δευτερεύοντος, ἵνα ζητήσῃ ἐκ τῆς ἀνωτέρας του ἀρχῆς νέας ὁδηγίας, διαβιβάζων ἅμα εἰς

αὐτὴν τὰς ἐνστάσεις αὐτοῦ. Ἠρνήθη ὡσαύτως νὰ τῷ παραχωρήσῃ ἐπί τινα λεπτὰ καὶ τὸ τηλέφωνον, ὅπως συνεννοηθῇ κατ' εὐθεῖαν μετὰ τοῦ Διοικητοῦ Ραιδεστοῦ. Οὐδὲ ἀπέδωκε μείζονα προσοχὴν εἰς τὴν πρότασιν αὐτοῦ, ὅπως ἀναβαλλομένης τῆς ἐπιβιβάσεως τῶν μεταναστῶν, τηλεγραφικῶς γένηται ἡ συνεννόησις, τοῦ παρισταμένου ἑκατοντάρχου τῆς χωροφυλακῆς ἐπεμβάντος καὶ δηλώσαντος ὅτι εἰς μάτην ἀγωνίζεται ἀπεγνωσμένως, διότι ἐκρίθη ἤδη ἡ τύχη τῶν ἀνθρώπων τούτων καὶ οὐδὲν δύναται νὰ συγκρατήσῃ αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ ὀθωμανικοῦ ἐδάφους, διότι ἀπὸ τῆς στιγμῆς καθ' ἣν — βίᾳ — ὑπέγραψαν ἔγγραφον, δηλοῦν ὅτι ἑκουσίως μεταναστεύουσιν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, εἶνε ξένοι ὑπήκοοι. Μετὰ τὴν ἀπόκρουσιν καὶ τῆς θεωρίας ταύτης, τοῦ Δευτερεύοντος δηλώσαντος ὅτι, ἀφοῦ ἡ **Κυβέρνησις** εἶνε ἡ ἐκδιώκουσα τοὺς πληθυσμούς; τούτους, ὡς ἐξήχθη ἐκ τῶν ὑπ' αὐτῶν ἀκουσθεισῶν καταθέσεων καὶ τῶν νῦν δηλώσεων αὐτῶν, βεβαίως περιττεύει πᾶσα συζήτησις καὶ ἐπανελθόντος, ἀπεφασίσθη νὰ διαβιβασθῇ τοῖς μετανάσταις καταλλήλως ἡ σύστασις, ὅπως ἀντιστῶσι νὰ ἐπιβιβασθῶσι τοῦ κατ' ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν ἐμφανισθέντος καὶ ἀπαισίως συρίττοντος ἀτμοπλοίου «Καλιφάξ».

Μετ' ὀλίγα λεπτὰ ἱδρῶτι περιρρεομένη ἡ ἐκ τῶν μεταναστῶν γραῖα ἀδελφὴ τοῦ ἱερέως τοῦ χωρίου Σεραΐου, ἐπὶ προφάσει προμηθείας ἄρτου διολισθήσασα διὰ μέσου τῆς σειρᾶς τῶν χωροφυλάκων ἔρχεται δρομαία εἰς τὴν Μητρόπολιν καὶ ἀναγγέλλει ἡμῖν, ὅτι ρίπτονται τὰ γυναικόπαιδα καὶ αἱ ἀποσκευαὶ ἐκ τῶν ἁμαξῶν καὶ ἐδόθη διαταγὴ ὅπως ἀμέσως σπεύσωσιν οἱ μετανάσται εἰς τὴν παραλίαν πρὸς ἐπιβίβασιν καὶ ὅτι οἱ μετανάσται παρακαλοῦσι τοὺς ἐν Ἡρακλείᾳ ἀδελφοὺς χριστιανοὺς νὰ σπεύσωσιν ἐπὶ τόπου καὶ **σῴσωσι διὰ χριστιανικῆς χειρὸς** τοὐλάχιστον τὰς γυναῖκας καὶ τὰς παρθένους, διότι ἤρξαντο οἱ χωροφύλακες τῆς ἀτιμώσεως αὐτῶν, ἤτις θέλει συνεχισθῇ ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ, ἐπιδείξασα καὶ τὴν συνοδεύουσαν ἐγγονὴν αὐτῆς δεκατετραέτιδα, φέρουσαν προφανῆ τὰ στίγματα τοῦ βιασμοῦ. Στυγνὴ ἀπόγνωσις κατέλαβε πάντας τοὺς ἐν τῇ Μητροπόλει, οἱ δὲ προσελθόντες παρεῖχον εἰκόνα τροφίμων φρενοκομείου, βλασφημούντων καὶ ἐποδυρομένων ἐπὶ τῇ κατασχύνῃ καὶ τῇ φρικώδει ἀδυναμίᾳ καὶ τῶν ἀνθρώπων τοῦ Πατριαρχείου, πρὸς ὃ μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης ἀπέβλεπον οἱ χριστιανοὶ ὡς ὑστάτην ἄγκυραν σωτηρίας.

Οὐδέποτε, Παναγιώτατε Δέσποτα, ἡ Ἐπιτροπὴ ἐδοκίμασε τοιοῦτον ἠθικὸν συγκλονισμὸν καὶ οὐδέποτε ἄρχοντες εὑρέθησαν εἰς τοιαύτην ἀπέλπιδα θέσιν, εἰς ἣν εὑρέθημεν ἡμεῖς ἀπέναντι τῶν χριστιανῶν μας. Ὡς κατάδικοι ἱστάμενοι ἀπέναντι αὐτῶν καὶ εἰς πτώματα ἠθικὰ μεταβληθέντες, ἐκινήσαμεν τὸν οἶκτον καὶ αὐτῶν, θεωμένων τὴν ἀγωνίαν μας.

Κατησχυμένοι ἐγκατελίπομεν τὴν Μητρόπολιν καὶ συντάξαντες τηλεγραφήματα πρὸς τὴν Ὑμετέραν Θ. Παναγιότητα, τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν, τὸν Νομάρχην, τὸν Μητροπολίτην Ἀδριανουπόλεως καὶ τὸν Μητροπολίτην Ἡρακλείας, ἀπήλθομεν διὰ τῆς ὁδοῦ, παρὰ τὴν ὁποίαν ἐμαρτύρουν οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν. Ἀλλ' ἐνταῦθα τὸ ἠθικὸν ἡμῶν μαρτύριον ἐπέπρωτο νὰ κορυφωθῇ.

Συνεπεῖς πρὸς τὴν ὑπόσχεσιν αὐτῶν εἰς τὴν Ἐπι-

τροπήν, ὅπως παλινοστήσωσιν, ἠρνοῦντο οἱ χριστιανοί νὰ ἐπιβιβασθῶσι τοῦ ἀτμοπλοίου, οἱ δὲ δήμιοι αὐτῶν διὰ τῶν ἀκτηρίδων τῶν ὅπλων, μαστίγων καὶ ξύλων συνώθουν αὐτοὺς πρὸς τὴν παραλίαν. Καὶ ἔβλεπέ τις τὴν μᾶζαν τῶν ἀτυχῶν τούτων λογικῶν προβάτων συστελλομένην καὶ διαστελλομένην καὶ ὡς κῦμα ριπταζόμενον τῇδε κἀκεῖσε. Μητέρας ἀλλόφρονας, φερούσας ἐν ἀγκάλαις τὰ νήπια καὶ ἀρτιγέννητα αὐτῶν, τρεχούσας τῇδε κἀκεῖσε, διασχιζούσας τὰς ἁμάξας καὶ ἐξακοντιζομένας διὰ μέσου τῶν ἀγρῶν καὶ φεδαΐδας, καταδιώκοντας τὰς νέας ταύτας Ραχήλ. Γέροντας φεύγοντας καὶ πίπτοντας. Παρθένους καὶ παῖδας ἐνηγκαλεσμένους ἀλλήλους καὶ ἀποτελοῦντας συμπαγῆ ὄγκον. . . .Παναγιώτατε, ἐνταῦθα ἀπολείπει ἡμᾶς τὸ λογικὸν καὶ ἡ γραφὶς πίπτει τῶν χειρῶν. . .

Εἴδομεν αὐτὸν τὸν Ἅδην ἀνοιγέντα καὶ πάλιν κλεισθέντα καὶ καταβροχθίσαντα τοὺς ἀτυχεῖς τούτους ἀδελφούς μας, τὰ οἰκτρὰ ταῦτα λείψανα τοῦ ἐπὶ πέντε αἰῶνας διαρκοῦντος, κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος, κυκλωπείου γεύματος τοῦ ἀπαισίου τυράννου.

Στρατιωτικοί, ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας εὑρισκόμενοι, αὐτοκτονοῦσιν. Ἡμεῖς δὲ ἀπεφασίσαμεν νὰ διευθύνωμεν τὰς ἁμάξας εἰς τὸ μέσον τοῦ πανδαιμονίου τούτου καὶ νὰ συμπλακῶμεν διὰ τῶν ὀδόντων μετὰ τῶν κακούργων, ἀλλ' ἡ πικρὰ πεῖρα ἡμῶν, καθ' ἣν πᾶσα ἐπέμβασις ἡμῶν ἀπέληξεν εἰς ἐπιδείνωσιν τῆς θέσεως τῶν χριστιανῶν μας καὶ ὁ φόβος γενικῆς σφαγῆς τῶν μεταναστῶν καὶ ἀλληλοκτονίας ἀνεχαίτισαν ἡμᾶς. Καὶ ἀπεμακρύνθημεν, ἐνῷ αἱ οἰμωγαὶ καὶ οἱ θρῆνοι τῶν νέων υἱῶν Ἰσραὴλ δίκην Ἐριννύων κατεδίωκον ἡμᾶς φεύγοντας.

Φθάσαντες εἰς Τυρολόην περὶ ὥραν 10ην τῆς νυκτὸς, περιεκυκλώθημεν ὑπὸ τῶν κοινοτικῶν Σωματείων—τοῦ μητροπολίτου Τυρολόης, εὑρισκομένου εἰς Στράντζαν πρὸς συγκράτησιν τῶν χριστιανῶν—καὶ τῶν προκρίτων, περιτρόμων ἀναγγειλάντων ἡμῖν ὅτι ἤρξαντο καὶ ἐνταῦθα ἐκδηλούμενα τὰ πρῶτα συμπτώματα τῶν ἀλλαχοῦ γενομένων. Ἀπηγορεύθη ἡ ἐξαγωγὴ κτηνῶν, ἐμπορευμάτων, δημητριακῶν καὶ ἐπίπλων! ! !, ἵνα ἀποφέρῃ ἡ διαρπαγὴ καλὴν συγκομιδήν! Οἵα σατανικὴ μεθοδικότης ἐν τῇ ἐπισήμῳ νεοτουρκικῇ λῃστείᾳ. Ὡς καλοὶ οἰκονομολόγοι οἱ δονμέδες ἐμηχανεύθησαν μετὰ τῆς χαρακτηριστικῆς ἑβραϊκῆς εὑρεσιτεχνίας τρόπους καὶ μεθόδους, ὅπως μὴ διαφύγῃ αὐτοὺς καὶ τὸ ἐλάχιστον κέρδος. Ἐπειδὴ δὲ μεταξὺ τῶν φεδαήδων καὶ τῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων ἐνεφανίσθησαν κατ' αὐτὰς καὶ τοῦρκοι ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐν ἀμέμπτῳ περιβολῇ, παρόντες εἰς τὴν διαρπαγὴν τῶν χωρίων, οὐδόλως παράδοξον νὰ εἶνε οὗτοι κεχαγιάδες τῶν μεγαλοσχήμων ἐν ἀξιώμασι Νεοτούρκων, διὰ λογαριασμὸν αὐτῶν μετέχοντες τῶν διαρπαγῶν.

Ἐν Τυρολόῃ ἐπληροφορήθημεν ἐκ προσφύγων, ὅτι ἐν Μεσσήνῃ κατὰ τὴν σύλληψιν καὶ νύκτωρ ἀπαγωγὴν τῆς Πατριαρχικῆς Ἐπιτροπῆς, τὰ πάντα διηρπάγησαν καὶ ἔμειναν οἱ κάτοικοι κυριολεκτικῶς μὲ τὴν ψυχήν, καὶ ὅτι ἤρξατο καὶ ἡ ἔξοδος καὶ κάθοδος καὶ τῶν ἐν Μεσσήνῃ πρὸς τὴν Ἡράκλειαν. Τὴν αὐτὴν τύχην ὑπέστη καὶ τὸ Κρυόνερο. Περὶ τῶν ἀπὸ 4 ἡμερῶν πολιορκουμένων χωρίων Τσιφλίκ κιοϊ καὶ Ἀχμέτ κιοϊ οὐδὲν κατωρθώσαμεν νὰ μάθωμεν.

Ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενόμενος, Παναγιώτατε Δέσπο-

τα, ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ συνοψίσωμεν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὴν ὅλην κατάστασιν.

Πάντα τὰ γενόμενα ἐν Θρᾴκῃ εἶνε ἐφαρμογὴ Νεοτουρκικοῦ προγράμματος μεμελετημένου σατανικώτατα καὶ ἀπανθρωπότατα. Σκοπὸς δὲ ἐπιδιωκόμενος τυγχάνει καθ' ἡμᾶς α΄.) ἡ ἐξόντωσις τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν Θρᾴκῃ, β΄.) ἡ ἀνέξοδος καὶ ἄνετος ἐγκατάστασις τῶν μουσουλμάνων προσφύγων, γ΄.) ἡ πρὸς ὄφελος τῶν διενεργούντων δήμευσις τῆς κινητῆς τῶν χριστιανῶν περιουσίας, διότι μόνον οἰκίαι καὶ ἀγροὶ παραδίδονται εἰς τοὺς Μουσουλμάνους πρόσφυγας, δ΄.) ἡ ἐκδίκησις δῆθεν καὶ ὁ ἐκβιασμὸς τῆς Ἑλλάδος διὰ τὸ νησιωτικὸν ζήτημα, ὡς κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι ἐδήλωσαν εἰς ὁμογενεῖς προκρίτους, τὰ δὲ σωβινιστικὰ φύλλα τῆς Βασιλευούσης ὑπηνίσσοντο ἀπὸ καιροῦ, ποιούμενα λόγον περὶ καὶ ἄλλων μέσων πλὴν τῶν πολεμικῶν, εὑρισκομένων εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Τουρκίας κατὰ τῆς Ἑλλάδος, φύσεως δὲ οἰκονομικῆς καὶ πολιτικῆς, ἐὰν μάλιστα πραγματωθῇ καὶ ἡ ἀπειλὴ Ἑβραίων καὶ Τούρκων ἐν Τυρολόῃ, ὅτε τὰ αὐτὰ γενήσονται καὶ ἐν Μ. Ἀσίᾳ, μόλις ἀποτελειωθῇ ἡ Θρᾴκη.

Ἡ Θρᾴκη σύμπασα, Παναγιώτατε Δέσποτα, ἀντηχεῖ ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον ἐκ τῶν θρήνων καὶ τῶν γόων τῶν ἀτυχῶν χριστιανῶν μας. Ἅπασα ἡ Θρᾴκη μετεβλήθη εἰς κοιλάδα ἀπέραντον κλαυθμῶνος, ὁ δὲ Ἑλληνισμὸς ἤδη ψυχορραγεῖ ἐν αὐτῇ. Ἐὰν καὶ ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα ἐξακολουθήσῃ νὰ ὀργιάζῃ ἡ νεοτουρκικὴ μανὰς ἐπ' αὐτῆς, θὰ μεταβληθῇ αὕτη εἰς ἀχανὲς νεκροταφεῖον διὰ τὸν Ἑλληνισμόν, τὴν πάλαι ποτὲ ἀκμὴν τοῦ ὁποίου θὰ ἐξαγγέλλωσι τοῖς περιηγηταῖς ἐν τῷ μέλλοντι αἱ Βυζαντιναὶ ἐπὶ λίθων ἐπιγραφαὶ καὶ τὰ λοιπὰ λείψανα τῆς παλαιᾶς ἐθνι-

κῆς ἡμῶν εὐκλείας. Ταῦτα ὑποβάλλοντες καὶ ἀσπαζόμενοι κτλ.

Ἐν Τυρολόῃ τῇ 3 Ἀπριλίου 1914

Ὁ Βιζύης ΑΝΘΙΜΟΣ

Ἀρχιμ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ὁ Δευτερείων ΙΩΑΚΕΙΜ

Τ. Γ. Ταύτην τὴν στιγμὴν Βιζυηνοὶ ἐλθόντες ἀνήγγειλαν, ὅτι πρὸς τῷ πολιτικῷ διωγμῷ ἐκήρυξαν οἱ Τοῦρκοι καὶ μποϊκοτὰζ κατὰ τῶν χωρίων ἡμῶν καὶ ἤρξατο ἀπὸ τοῦδε ἡ πενία, ὀλίγιστοι δὲ οἱ δυνάμενοι νὰ ἐπαρκέσωσιν ἐπὶ 5—6 μῆνας εἰς τὴν συντήρησίν των, ἑπομένως καὶ ὁ οἰκονομικὸς διωγμὸς ἐμμέσως φέρει τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα, δηλαδὴ τὴν καταναγκαστικὴν μετανάστευσιν πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ἐξ ἀσιτίας θανάτου. Ἤρξατο δὲ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ προγράμματος ἀπὸ τῆς περιφερείας Βιζύης, διότι αἱ περιφέρειαι Τυρολόης, Ραιδεστοῦ καὶ Λουλὲ Βουργὰζ τροφοδοτοῦνται παρ' αὐτῆς τὸ πλεῖστον καὶ ἑπομένως ἡ ἐξόντωσις τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν τῇ περιφερείᾳ ταύτῃ συνεπιφέρει τὴν ἐλάττωσιν πάσης ἐμπορικῆς καὶ λοιπῆς κινήσεως καὶ προκαλεῖ τὸν ὄλεθρον καὶ τῶν περιφερειῶν τούτων. Ὁ δὲ παρὼν ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος τοῦ Μητροπολίτου Τυρολόης ἐπληροφορήθη, ὅτι στενώτερος κατέστη ἀπὸ χθὲς ὁ ἀποκλεισμὸς καὶ ἐνταῦθα καὶ ὅτι ἐπίκειται καὶ ἡ ἐξόντωσις τῆς Τσορλοῦ.

Οἱ αὐτοί.

'Ανεπτύξαμεν εἰς αὐτοὺς ὅτι ὁ διωγμὸς αὐτὸς εἶνε ὠργανωμένος συστηματικῶς ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως, ὅτι ἐκτελεῖται μετὰ μαθηματικῆς ἀκριβείας ὑπὸ τῶν ὀργάνων τῆς ἐξουσίας καὶ τῶν ὑπ' αὐτῆς ὁπλιζομένων ἐντοπίων Τούρκων, κατὰ τὸ προηγούμενον τοῦ κομιτάτου σχέδιον, καὶ ὅτι οὐδείς, ἀπολύτως οὐδεὶς καϊμακάμης, ἀρχηγὸς χωροφυλακῆς, κυβερνητικὸς ὑπάλληλος, ἀστυνόμος, ἢ χωροφύλαξ ἢ ἀγροφύλαξ εἶνε ἀνεύθυνος καὶ ἀμέτοχος εἰς τὸν ἐξοντωτικὸν τοῦτον κατὰ τῶν 'Ελλήνων διωγμόν. Μᾶς ἠρώτησαν, ἂν ἐνέχηται καὶ αὐτὸς ὁ νομάρχης καὶ ὁ Ὑπουργός, καὶ ἀπηντήσαμεν βεβαιότατα, διότι **καὶ ὁ νομάρχης καὶ ὅλα τὰ ὄργανά του ἦσαν ἐπὶ κεφαλῆς, καθὼς περὶ τούτου τοῖς παρουσιάσαμεν ἀποδείξεις, καὶ ὁ ὑπουργὸς ὁπόθεν καὶ ἂν διῆλθεν ἔδωσε τὴν ἐρήμωσιν καὶ τὴν καταστροφὴν εἰς τοὺς χριστιανούς.**

Σκοπίμως ἐπεβράδυνε τὴν ἔλευσίν του εἰς Σμύρνην, χρονοτριβῶν ματαίως εἰς Βαλήκεσερ ἢ ἀλλαχοῦ, καθ' ἃς ἡμέρας ἐμαίνετο ὁ διωγμὸς ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ 'Αδραμυττίου, καὶ δὲν μετέβαινεν ἐκεῖ νὰ τὸν καταπαύσῃ, παρὰ μακρόθεν ἐθεᾶτο καὶ ἤκουε τὰ γενόμενα καὶ ἀνέμενε νὰ συντελεσθῇ ὅλον τὸ κακόν, καὶ τότε μετέβη εἰς τὸν 'Αδραμυτηνὸν κόλπον, ὅτε ὁ διωγμὸς καὶ ἐξανδραποδισμὸς τῶν χριστιανῶν ἦτο πλέον γεγονός. Σκοπίμως ἔκαμε τὸ ἴδιον καὶ διὰ τὴν Φώκαιαν, ὅπου μετέβη ἀφοῦ τὸ κακὸν συνετελέσθη καὶ ἀφοῦ ἐχρονοτρίβησε ματαίως ἐν Περγάμῳ, 'Αδραμυττίῳ καὶ ἀλλαχοῦ, ὅπου οὐδεὶς εἶχε πλέον μείνῃ χριστιανός, καὶ ἐτηλεγράφει εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὅτι ἐπανέφερε πλήρη πλέον τὴν

Z

Παναγιώτατε Δέσποτα,

'Η ἔλευσις τῶν ἀπεσταλμένων τῶν πρεσβειῶν Ρωσσίας, Γερμανίας, Γαλλίας, 'Αγγλίας καὶ 'Ιταλίας, οἵτινες ἅμα φθάσαντες εἰς Σμύρνην ἔσπευσαν νὰ ἔλθωσιν εἰς τὴν Μητρόπολίν μου ἀκριβῶς καθ' ἣν ὥραν, ἐκ συμπτώσεως, συνεδριάζομεν μετὰ τῶν δύο περὶ ἐμὲ Κοινοτικῶν Σωμάτων, παρισταμένων εἰς τὴν συνεδρίαν καὶ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν 'Εφέσου 'Ιωακεὶμ, Φιλαδελφείας Χρυσοστόμου καὶ Κρήνης Θεοκλήτου, μὲ ἀναγκάζει νὰ εἴπω πρῶτον περὶ τῆς ἐπισκέψεως τῶν ἐν λόγῳ εὐγενῶν κυρίων καὶ τῶν κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην, διὰ τὸ σοβαρὸν ζήτημα τῆς ἡμέρας, τοῦ διωγμοῦ καὶ ἐξανδραποδισμοῦ τῶν 'Ορθοδόξων 'Ελλήνων χριστιανῶν τῆς Μ. 'Ασίας, ἀνταλαγέντων μεταξὺ αὐτῶν καὶ ἡμῶν.

'Εν πρώτοις μᾶς ἐζήτησαν πόσαι χιλιάδες εἶνε οἱ μεταναστεύσαντες καὶ ἀπηριθμήσαμεν εἰς αὐτοὺς ὅτι μετηνάστευσαν ἐκ τοῦ 'Αδραμυττηνοῦ κόλπου 15 χιλιάδες καὶ μόνον 40 μόλις χριστιανικαὶ οἰκογένειαι ὑπολείπονται ἐν Κεμερίῳ. 'Εκ τοῦ Καζᾶ Περγάμου μετηνάστευσαν 17 χιλιάδες, ἐκ τοῦ καζᾶ Φωκαίας 5 μὲν χιλιάδες ἐκ Ν. Φωκαίας καὶ τῶν περιχώρων, 11 δὲ χιλιάδες ἐκ Π. Φωκαίας μετὰ τῶν πέριξ. 'Εκ τοῦ καζᾶ Καραβούρνων 15 χιλιάδες καὶ ἐκ τοῦ καζᾶ Κρήνης 45 χιλιάδες.

τάξιν εἰς τὰ μέρη ταῦτα, ἔκλειε τοὺς ὀφθαλμούς του, ἔβυε τὰ ὦτά του, καὶ ἐτύφλωνε τὴν συνείδησίν του, διὰ νὰ μὴ βλέπῃ, μηδὲ ἀκούῃ, μηδὲ αἰσθάνηται, ὅσα παρὰ τὸ πλευρόν του, εἰς τρίωρον ἀπὸ τῆς Περγάμου ἀπόστασιν, ἐτελοῦντο ἐν ταῖς δυσὶ Φωκαίαις, Παλαιᾷ καὶ Νέᾳ, ἐν Γερένκιοϊ, ἐν Σερέκιοϊ, ἐν Σουλουτσουκίῳ κτλ. καὶ τότε ηὐδόκησε νὰ ἔλθῃ εἰς Σμύρνην καὶ νὰ μεταβῇ εἰς Φώκαιαν, ὅτε λίθος δὲν εἶχεν ἀπομείνῃ ἐπὶ λίθου, καὶ ἡ ἐρήμωσις ἦτο πλήρης καὶ φρικαλέα. Εἰς τὸν νομάρχην εἴχομεν καταγγείλῃ τοὺς δημίους τῶν χριστιανῶν, οἱ ὁποῖοι εἶνε ὁ ἀρχηγὸς τῆς χωροφυλακῆς Μαινεμένης Ταλαάτ, ὁ σφαγεὺς τόσων καὶ τόσων ἀθῴων ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων, καί, ἐνῷ ὁ νομάρχης μᾶς διεβουκόλει καὶ μᾶς ἐψεύδετο, ὅτι θὰ τὸν ἀπαγχονίσῃ τάχα, ὁ μητροπολίτης Ἐφέσου εἶπεν εἰς τὰ μέλη τῶν Πρεσβειῶν ὅτι τὸν εἶδε χθὲς εἰς ἀνωτέραν θέσιν ἐδῶ παρὰ τῷ διοικητῇ τῆς χωροφυλακῆς.

Ἀνεπτύξαμεν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν, ὅτι τὴν καταστροφὴν καὶ ἐρήμωσιν ἐνήργει ἡ Κυβέρνησις διὰ τῶν ὀργάνων της καὶ τῶν ἐνόπλων συμμοριῶν ἐξ ἐντοπίων Τούρκων, ἀφοῦ δὲ τὸ χωρίον ἠρημοῦτο καὶ οἱ κάτοικοι διὰ τῆς λόγχης τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς σπάθης τῶν συμμοριτῶν ἐξεδιώκοντο, τότε μετεκαλοῦντο ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Μ. Ἀσίας οἱ πρὸ καιροῦ ἐγκατεστημένοι ἐκεῖ Μουσουλμάνοι καὶ ἐστέλλοντο νὰ καταλάβωσι τὰς κενωθείσας ἤδη οἰκίας καὶ πόλεις τῶν χριστιανῶν. Ἀνεπτύξαμεν εἰς αὐτοὺς τὸ πρόγραμμα τῆς ἐνεργείας πρὸς ἀναγκαστικὴν μετανάστευσιν τῶν χριστιανῶν καὶ εἴπομεν πῶς τρομοκρατεῖται ὁ πληθυσμὸς προηγουμένως ὑπὸ τῶν ἐνόπλων

στιφῶν, ὑπὸ τῶν χωροφυλάκων καὶ τῶν ἀνωτέρων ἔτι κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων (ὡς ἐγένετο ἐν Περγάμῳ, ὅπου αὐτὸς ὁ καϊμακάμης καὶ ὁ μουφτῆς καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς χωροφυλακῆς προσεκάλεσαν τὴν δημογεροντίαν Περγάμου καὶ εἶπον εἰς αὐτὴν «ἡ Κυβέρνησις δὲν σᾶς ἀνέχεται πλέον· θὰ φύγετε· σᾶς δίδομεν τριῶν ὡρῶν προθεσμίαν διὰ νὰ φύγετε μόνοι σας, ἐξασφαλίζοντες τὴν ζωήν σας, ἄλλως μετὰ τρεῖς ὥρας δὲν σᾶς ἐγγυώμεθα τὰς ὑπάρξεις σας») πῶς κατόπιν ἐν καιρῷ νυκτὸς πολιορκοῦνται τὰ χωρία ὑπὸ ἀπειραρίθμων στιφῶν, κατ' ἀρχὰς ρίπτονται σποραδικοὶ πυροβολισμοί, ἤ γίνονται μεμονωμένοι φόνοι, καὶ πῶς, ἂν τὰ χωρία ἐξακολουθῶσι πάλιν ἀνθιστάμενα καὶ δὲν μεταναστεύουσιν, ἐφορμῶσι κατόπιν πολυάριθμα στίφη ὡς ἄγρια θηρία καὶ ὡς λυσσῶντες σκύλλοι καὶ σφάζουσι καὶ καίουσι καὶ ἐξανδραποδίζουσι καὶ ἀτιμάζουσιν ἀμερίμνους καὶ ἀθῴους χριστιανούς, τοὺς ὁποίους ἐκδιώκουσι γυμνούς, τοῦτ' αὐτό, καὶ τῶν πάντων ἐστερημένους, καὶ πῶς τέλος, κατόπιν ὅλων τούτων, ἔρχεται ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ ἀποστέλλει μετανάστας καὶ ἐγκαθιστᾷ αὐτοὺς εἰς τὰς ἡρπαγμένας καὶ σταζούσας αἷμα οἰκίας καὶ περιουσίας τῶν χριστιανῶν.

Εἴπομεν εἰς αὐτοὺς, ὅτι ἐν Γερένκιοϊ, ἐν Σερέκιοϊ εἴχομεν τοῦτ' αὐτὸ σφαγὰς καὶ Σικελικοὺς Ἑσπερινούς, καὶ ἐν Ν. Φωκαίᾳ ἔχομεν πολλὰς κόρας καὶ γυναῖκας χριστιανὰς κεκλεισμένας ἐντὸς τουρκικῶν χαρεμίων, τοῖς ἐδείξαμεν τὰ ἐπὶ τῆς τραπέζης ἡμῶν φονικὰ ὄργανα τῶν ροπάλων τῶν συμμοριτῶν, καὶ τὰ χρυσᾶ ἱερατικὰ ἄμφια τὰ ἡρπαγμένα ἀπὸ τῶν ἐκκλησιῶν μας, ὧν μέγα μέρος εὑρέθη ἐν τῷ λιμένι Σμύρνης, εἰς τὰ πλευρὰ τοῦ ἀτμο-

πλοίου Χατζῆ Δαούτ, τὸ ὁποῖον μετέφερε πολλοὺς τῶν λεηλατησάντων καὶ δῃωσάντων τὰ χριστιανικὰ χωρία μουατζίριδες εἰς Σμύρνην, ἵνα πωλήσωσι τὰ κλοπιμαῖα. Μᾶς ἠρώτησαν ἂν εἶνε διατεθειμένοι νὰ ἐπιστρέψωσιν ὀπίσω εἰς τὰ χωρία των οἵ τε εἰς Σμύρνην κατελθόντες ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ χριστιανοί, καὶ οἱ εἰς τὰς νήσους καὶ ἀλλαχοῦ καταφυγόντες, καὶ τοῖς ἀπηντήσαμεν ὅτι ὄχι διατεθειμένοι ἀλλὰ τοῦτο ζητοῦσιν οἱ δυστυχεῖς καὶ μόνον ἓν παρακαλοῦσι, νὰ ἐγγυηθῇ τὴν προσωπικήν των ἀσφάλειαν καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν περιουσίαν των ἡ χριστιανικὴ Εὐρώπη καὶ νὰ ἐκδιωχθῶσιν οἱ ἅρπαγες ἀπὸ τῶν ἡρπαγμένων αὐτῶν οἴκων, κτημάτων καὶ περιουσιῶν των. Τοῖς ἀνεπτύξαμεν ὅτι ἀσφάλεια εἰς ὅλην τὴν ὑπαιθρον χώραν δὲν ὑπάρχει οὐδεμία, ὅτι καθ' ἡμέραν λαμβάνουσι χώραν πολλοὶ φόνοι, τραυματισμοί, ἁρπαγαί, ἐμπρισμοί, ζωοκλοπαί, διαρρήξεις οἰκιῶν καὶ τὰ παρόμοια, ὑπ' αὐτὰ τὰ ὄμματα τῆς ἐξουσίας, ἡ ὁποία κλείει τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ νὰ μὴ βλέπῃ, διότι οἱ χριστιανοὶ ἐτέθησαν ἐκτὸς παντὸς νόμου.

Μᾶς εἶπον, ὅτι αὔριον μεταβαίνουσι, καθ' ὑπόδειξιν τῆς Κυβερνήσεως, εἰς Σιβρισάριον καὶ Βρύουλλα. Ἐπροτείναμεν ὅπως μεταβῇ μετ' αὐτῶν καὶ ὁ Μητροπ. Ἐφέσου, ἀλλ' εἶπον ὅτι τοῦτο εἶνε περιττόν, ἀφοῦ οὗτοι θὰ ἐξετάσωσι τὴν κατάστασιν παρὰ τοῦ ἐν Βρυούλοις Ἐπιτρόπου του. Ἐπεστήσαμεν τὴν προσοχήν των εἰς τὴν προτίμησιν αὐτῶν καὶ ὄχι ἄλλων καζάδων, οὓς ἐπρότεινεν ἡ Κυβέρνησις νὰ ἐπισκεφθῶσι πρώτους, ἵνα αἱ πρῶται ἐντυπώσεις των εἶνε ὁπωσοῦν καλαί, διότι εἶνε γνωστὸν ὅτι ἐν Σιβρισαρίῳ, ἐλλείψει χριστιανῶν, οὐδὲν κίνημα ἔλαβε

χώραν, ἐν δὲ Βρυούλλοις, διὰ τὸ πολυάριθμον ἀκριβῶς τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος, δὲν ἐτόλμησαν οἱ συμμορῖται καὶ ὁ στρατὸς καὶ οἱ χωροφύλακες νὰ δώσωσι τὸ ἀποφασιστικὸν κτύπημα διὰ λόγους εὐνοήτους καὶ μόνον ἠρκοῦντο νὰ σφάξουν εἰς τὴν ὕπαιθρον χώραν δυστυχεῖς ποιμένας, ἀθώους γεωργούς, ἢ καὶ παρερχομένους διαβάτας, νὰ προβαίνωσιν εἰς ζωοκλοπάς, νὰ ἁρπάζωσι ποίμνια καὶ νὰ καίωσι κουλάδες. καὶ τοῖς προετείναμεν νὰ μεταβῶσιν εἰς Σερέκιοϊ, Γερένκιοϊ, Φώκας κλ. μέρη, ὅσα δεινότερον πάντων ἐδοκιμάσθησαν. Καὶ τώρα, Παναγιώτατε, ἔρχομαι εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τῶν λεπτομερειῶν τῆς καταστροφῆς καὶ τοῦ ἐξανδραποδισμοῦ τῶν διαφόρων Κοινοτήτων καὶ ἄρχομαι τῆς πενθίμου ταύτης ἐξιστορήσεως ἀπὸ τοῦ Σερέκιοϊ.

Τὴν Πέμπτην 29 Μαΐου οἱ κάτοικοι τοῦ δίωρον ἐκεῖθεν ἀπέχοντος χωρίου Γερένκιοϊ, ἀνυπόδητοι καὶ γυμνοὶ μὲ πελιδνὰ ἐκ τοῦ τρόμου πρόσωπα δρομαίως κατέφθανον εἰς τὸ Σερέκιοϊ, ἐκβάλλοντες γοερὰς κραυγὰς καὶ λέγοντες «χαθήκαμε ἀδέλφια· τὸ χωριό μας καταστρέφεται, εἴμεθα χαμένοι· ἐπιδρομεῖς τοῦρκοι τῶν περιχώρων εἰσήλασαν εἰς τὸ χωρίον μας, διαρπάζοντες τὰς οἰκίας μας, βασανίζοντες καὶ σφάζοντες τοὺς κατοίκους». Τὸ ἑσπέρας οἱ κάτοικοι ὁπλισθέντες, ἔμειναν εἰς πρόχειρα χαρακώματα, ἵνα προλάβωσι νυκτερινὴν ἐπίθεσιν. Τὴν ἐπιοῦσαν Παρασκευὴν καταφθάνει ὁ ἑκατόνταρχος Μαινεμένης διαβόητος Ταλαὰτ μετ' ἄλλων ἐνόπλων καὶ διέτασσε τοὺς ἐκ Γερένκιοϊ ἐκεῖ καταφυγόντας νὰ ἀναχωρήσωσιν εἰς τὸ χωρίον των. Τοῦτο ἦτο πρόφασις, διότι μόλις ἐξῆλθε τοῦ χωρίου ὁ ἑκατόνταρχος καὶ

στίφη πολυάριθμα ἤρχισαν κατερχόμενα ἐκ τῶν ὀρέων, ἀλλὰ καὶ ἡ νὺξ τῆς Παρασκευῆς δὲν ἐσημείωσε μεγάλα γεγονότα. Ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νὺξ τοῦ Σαββάτου διῆλθεν ἐν σχετικῇ ἠρεμίᾳ, ἀλλ' ὄρθρου βαθέως Κυριακῆς ἤρχισεν ὁ πόλεμος. Οἱ πολιορκοῦντες ἦσαν ἄνω τῶν 3000, ἐπὶ κεφαλῆς εἶχον ἐφίππους καὶ πεζοὺς χωροφύλακας καὶ τὸν Μπουλοὺκ Ἐμινῆ Μουστᾶ ἐφένδην· οἱ τοῦρκοι κατήρχοντο ἀπὸ τῶν τουρκικῶν χωρίων Τουσκιουλῆ, Σουρπελῆ, Τσαρσαλῆ, Κακλτίς, Χαρμανταλῆ, Κεσέκιοϊ. Πρῶτον ἥρπασαν ὅλας τὰς μάνδρας τὰς πέριξ τοῦ χωρίου καὶ τὰ πρόβατα τῶν ποιμένων· ἐπὶ πολλὰς ὥρας ἡ τύχη τῶν ὅπλων ἦτο ἀμφίρροπος· πλὴν τὰ πυρομαχικὰ τῶν χριστιανῶν εἶχον ἐξαντληθῇ, οἱ δὲ χωροφύλακες εἰσελθόντες μόνοι εἰς τὸ χωρίον εἶπον εἰς τοὺς χωρικούς: «Παραδώσατε τὰ ὅπλα σας καὶ τίποτε δὲν ἔχετε νὰ φοβηθῆτε».

Οἱ δυστυχεῖς χριστιανοὶ ἐπίστευσαν καὶ παρέδωσαν τὰ ὅπλα των· τότε ἐδόθη τὸ σύνθημα καὶ οἱ εἰς ἀπόστασιν βολῆς μέχρι τότε ἀπὸ τοῦ χωρίου τηρούμενοι εἰσώρμησαν εἰς τὸ χωρίον. Αἱ οἰμωγαί, οἱ ὀλοφυρμοὶ τῶν γυναικοπαίδων, αἱ κωδωνοκρουσίαι, οἱ ἀλλαλαγμοί, οἱ θρῆνοι καὶ οἱ κοπετοὶ τῶν λυσικόμων γυναικῶν δὲν περιγράφονται. Ὁ ἄνω μνημονευθεὶς Μπουλοὺκ Ἐμινῆ Μουστᾶ ἐφένδης εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Παρασκευᾶ Σκούφου, ὅπου εἶχον μαζευθῇ 17 ἐν ὅλῳ ὑπάρξεις, καὶ τὰς κατέσφαξεν ἀνηλεῶς. Ἐβασάνισε τὴν θυγατέρα τοῦ Σκούφου Ὀλυμπίαν, σύζυγον τοῦ Μιχαλάκη Λεωνιδάκη, ζητῶν χρήματα, καὶ ἐφόνευσε τὸ τετραετὲς τέκνον της. Ὅλοι οἱ τοῦρκοι ἐχύθησαν εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ ὥρμησαν εἰς διαρπαγάς. Ἐλόγχιζον

τοὺς γέροντας, ἐβεβήλωσαν τὴν Ἐκκλησίαν, ἐγύμνωσαν γυναῖκά τινα ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν καὶ μὲ Ἀδαμιαίαν περιβολὴν τὴν ἀφῆκαν νὰ τρέχῃ εἰς τοὺς δρόμους. Ἐφονεύθησαν οἱ ἀκόλουθοι: Μιχαὴλ Λεωνιδάκης, Νῖκος Λεωνιδάκης, Ἰωάννης Σκοῦφος, Μαρία Σκούφου, Εὐάγγελος Τρικαλιώτης, Ἰωάννης Σχοινᾶς, Ἀντώνιος Τσέλιγκας, Ἀπόστολος Συκᾶς, Παυλῆς Βογιατζῆς, Σταμάτιος Βουρλιώτης, Ἀθανάσιος Γκερενκιώτης, Παρασκευούλα Κεκιοίτισσα, Ἀθανάσιος Δικελιώτης, Νικόλαος Παπαλιάρας, Ἀναστάσιος Κολυμίδης, δύο υἱοὶ Κολυμένου, Παναγιώτης Κατούλας, Ἀθανάσιος Λιμπέρης, Ἰωάννης Γερενκιώτης, Παναγιώτης Γερενκιώτης, Κωστῆς Π. Κατουέλας, Βασ. Παναγιώτου, Νικόλαος Κόκκος, Στέφανος Κόκκος, Χρῆστος Τσακμακλιώτης. Ἀθανάσιος Τσακμακλιώτης, Χρῆστος Πουπούλας, Παναγ. Γεωργαλῆς, Ἰωάν. Τριαδᾶς, Ἀθαν. Τσούρας, Ἐλευθέριος Ἐλευθερίου, Στέλιος Τοκμῆς, Κώστας Κανάκης, Ἐλευθέριος Σταύρου, Γεώργ. Μιτυληναῖος, Μαριγὼ Τρούμπα, Χριστόφας Καραγκιόζης, Ἀναστάσιος Σακαλῆς, Κωστῆς Μπαμῆς, Μάνθος Μαλτέζος. Μίλτος Κόντρας, Κωστῆς Πιτόσης, Γεώργιος Σαντζίλης, Στρατῆς Παντζέλης, Βασ. Παντζιλάκης, Μάρκος Ἰατροῦ, Παρασκευᾶς Ζέρβας, Θεόδ. Ζέρβας, Νῖκος Ἐξηντατρίχης, Γιάννης Φωτεινός, Γιάννης Μισονδάκης, Δημ. Σαλαντζακιώτης, Ἀναστάσιος Φωτεινὸς καὶ ἄλλοι ἐξαφανισθέντες, ὧν ἀγνοεῖται ἡ τύχη. Ἐτραυματίσθησαν δὲ οἱ ἑξῆς: Γεώργιος Σκοῦφος, Πέτρος Βουρλιώτης, Ἀπόστολος Κολυμπάκα, Λαμπῆς Πασῆ, Χαράλαμπος Πανανῆς, Δημήτριος Κομνηνάκης, δύο Γκερενκιῶτες κτλ.

Οἱ κάτοικοι ἀφοῦ ἐγυμνώθησαν, ὥρμησαν πρὸς τὸν

δρόμον τῆς Σμύρνης καὶ ἔφθασαν μέχρι τοῦ χωρίου Τσιλῆ, ἀλλ' ἐκεῖ τοὺς ἔφραξαν τὸν δρόμον ἄλλοι ἔνοπλοι τοῦρκοι ἐκ τοῦ Τσιλῆ καὶ χωροφύλακες καὶ τοὺς ὑπεχρέωσαν νὰ ἐπιστρέψωσιν ὀπίσω εἰς τὸ 'Ολουτζάκιον, ἔνθα ἐφονεύθησαν ὑπὸ τῶν ἐνόπλων ἄλλοι ἑπτὰ ἐκ τοῦ Σερέκιοϊ. Τὴν ἀνωτέρω σύντομον, ἀλλὰ πολὺ πένθιμον ἱστορίαν, διηγήθησάν μοι σήμερον οἱ ἐκ Σερέκιοϊ προὔχοντες Χρῖστος Σταύρου, Μιμῆκος 'Ιατροῦ, Δημήτριος 'Ιατροῦ, Κωστῆς Μάγκος, 'Εμανουὴλ Σχοινόπουλος καὶ ἡ 'Ολυμπία Λεωνιδάκη, θυγάτηρ τοῦ Σκούφου, ἧς ἐφονεύθη ὁ σύζυγος Λεωνιδάκης, ὁ ἀδελφός της 'Ιωάννης Σκοῦφος καὶ τὸ τετραετὲς παιδίον της Νῖτσος Λεωνιδάκης.

Ἅμα κατεστράφη τὸ Σερέκιοϊ, διότι οἱ Τοῦρκοι, ἀφοῦ ἐλεηλάτησαν τὰς οἰκίας, ἔθηκαν πῦρ καὶ πετρέλαιον, ἵνα καύσωσι τὸ χωρίον, τὰ στίφη ὥρμησαν πρὸς τὸ 'Ολουτζάκιον. 'Εκεῖ ἐφόνευσαν τοὺς Γ. Κασκαβάλην καὶ Χαράλμπον καὶ ἥρπασαν τὰ ζῶά των. 'Ελεηλάτησαν τὰ τσιφλίκια τοῦ Καρδαρᾶ, τοῦ Χατζῆ Δαούτ, τοῦ Καζαντζῆ, τοῦ Καταρίνου καὶ τοῦ Γιάννη Ι. Γιαλαμᾶ, ἐλεηλάτησαν καὶ διήρπασαν ὅλον τὸ χωρίον καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἐσύλησαν. Τὰ κλοπιμαῖα μετεφέροντο δι' ὅλων τῶν ζώων τοῦ χωρίου εἰς Χαρμανταλῆ καὶ Βαλατζίκ· ἀκόμη καὶ γυναῖκες χανούμισσαι διήρπαζον καὶ μετέφερον τὰ κλοπιμαῖα. Πολλοὶ ξένοι θερισταὶ ἐν τοῖς ἀγροῖς ἐφονεύθησαν. Λεπτομερείας δὲ φρικιαστικὰς διηγοῦνται οἱ προὔχοντες τοῦ χωρίου ΚυριάκοςΓερένκιοϊλῆς καὶ ὁ μουχτάρης Νικολῆς Περτσέκος. Τὴν ἰδίαν τύχην εἶχε καὶ τὸ χωρίον Τσιλῆ.

Τοῦ Γερένκιοϊ ἡ ἱερὰ ἐκκλησία, τὸ σχολεῖον καὶ τὸ ἥμισυ χωρίον ἐγένοντο παρανάλωμα τοῦ πυρός· νεκροὶ

δὲ ὑπάρχουν ἐκεῖ οἱ ἀκόλουθοι: Εὐάγγελος Σπύρου Κεχαγιᾶ, ὁ Νασέλος μὲ τὸν υἱόν του τόν μικρόν, ὁ Μανώλης Τσαλαπάσης, ὁ 'Ιωάννης Σμυρνάρης, ὁ Παναγιώτης Λιμπέρης, ὁ Παναγιώτης Τσούλιος, ὁΜάστρο Πέτρος Γ. Τσούγλας, ὁ Γεώργιος Μουγαράκης, ὁ Γ. Π. Καμπάκου. Πληγωμένοι δὲ καὶ ἄφαντοι ἐπίσης ἦσαν πολλοί.

Καὶ ἔρχομαι συμπληρώσων τὴν φρικαλέαν εἰκόνα τῆς καταστροφῆς τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης περιωνύμου πόλεως Π. Φωκαίας. Ἡ καταστροφὴ ἔλαβε χώραν ὡς ἑξῆς: Ὁ διαβόητος λήσταρχος Ταλαάτ, ἀρχηγὸς τῆς χωροφυλακῆς Μαινεμένης, μετέβη τὴν 23 Μαΐου ἡμέραν Τετάρτην εἰς Π. Φώκαιαν καὶ ἐπορεύθη εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ ἐκεῖ μουλαζίμη τῆς χωροφυλακῆς.

Ἦτο ἡ ὥρα 4 μ. μ. ἐκεῖ προσῆλθον ὁ μουδίρης τῶν ἀλάτων Φωκαίας 'Αλῆ βέης, ὁ μεμούρης τοῦ μονοπωλίου τῶν καπνῶν 'Ιβραὴμ ἐφένδης, ὁ καϊμακάμης, ὁ πρώην μουφτῆς Σιρρῆ βέης, ὁ δήμαρχος Κενὰν βέης, ὁ δημαρχιακὸς ἰατρὸς Σαὴμ βέης, ὁ Ναδὴρ βέης, ὁ παντοπώλης Χασὰν ἀλτῆ παρμὰκ καὶ ἄλλοι. 'Αφοῦ κατεστρώθη τὸ σχέδιον τῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως, ἀπῆλθεν ὁ ἐν λόγῳ ἀρχηγὸς τῆς χωροφυλακῆς Ταλαὰτ καὶ περιώδευσε τὰ περικείμενα τουρκικὰ χωρία καὶ ἐμύησεν αὐτοὺς εἰς τὰ σχέδια τῆς καταστροφῆς. Τὴν Παρασκευὴν ὅλα τὰ στίφη τῶν ἐνόπλων Τούρκων χωρικῶν κατῆλθον ἐκ τῶν ὀρέων καὶ διὰ σιδηροῦ κλοιοῦ περιέζωσαν τὴν πόλιν. Αὐθημερὸν κατέφθανεν ἐκ Σμύρνης εἰς Παλαιὰν Φώκαιαν κυβερνητικὴ ἁτμάκατος φέρουσα 9 χωροφύλακας καὶ τὸν 'Επίσκοπόν μου Ξανθουπόλεως 'Αμβρόσιον καὶ τὸν γραμματέα τῆς δημογεροντίας Π. Κορωνόπουλον. Κατέφθασαν τὴν

6 1)2 ὥραν μ. μ. καὶ μετέβησαν παρὰ τῷ διοικητῇ, εἰς ὃν ἐπέδωκαν τὰς διαταγὰς τοῦ νομάρχου πρὸς προστασίαν τῶν χριστιανῶν τῆς πόλεως. Ὁ διοικητὴς ἀπεκοίμισεν αὐτούς, εἰπὼν ὅτι δὲν διατρέχει κίνδυνον ἡ πόλις καὶ ἡ ζωὴ τῶν πολιτῶν. Πλὴν δὲν παρῆλθε μία ὥρα καὶ ἤρχισαν οἱ πυροβολισμοί, οἱ ἀλλαλαγμοί, αἱ ἔφοδοι καὶ λεηλασίαι καὶ διαρπαγαὶ τῶν ἐνόπλων στιφῶν, τὰ ὁποῖα κατὰ μυρμηκυιὰς κατέκλυσαν τὴν πόλιν.

Ὅλα τὰ καταστήματα διηρπάγησαν καὶ ἐλεηλατήθησαν, ὅλαι αἱ οἰκίαι ἐλῃστεύθησαν καὶ ἀπεγυμνώθησαν. Ἡ διαρπαγὴ ἐξηκολούθησε καθ' ὅλην τὴν νύκτα μέχρι τῆς μεσημβρίας τῆς ἐπιούσης. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο δὲν ἠκούετο τίποτε ἄλλο, εἰ μὴ ὁ κοπετός, ὁ θρῆνος καὶ ὁ κλαυθμὸς τῶν σφαζομένων. Χάρις εἰς τοὺς εὐγενεῖς Γάλλους, τὸν ἀρχαιολόγον κ. Σαρσιώ, τὸν κ. Δάνδρια, διευθυντὴν τοῦ Δημοσίου Ὀθωμ. Χρέους, τὸν κ. Μανσιέ, ζωγράφον κλπ. καὶ εἰς τὴν κραταιὰν Γαλλικὴν σημαίαν ἐσώθησαν χιλιάδες ψυχῶν ἀπὸ βεβαίας σφαγῆς. Τόση ἦτο ἡ λύσσα τῶν Τούρκων, ὥστε δὲν ἠρκέσθησαν μόνον εἰς τὰς διαρπαγὰς τῶν καταστημάτων καὶ τὴν ἀπογύμνωσιν ὅλων τῶν πλουσίων· αὐτὸς ὁ Δήμαρχος Χασὰν βέης ἔσφαξε τὸν σύντροφόν του Δημήτριον, τὴν σύζυγόν του καὶ τὰ δύο τέκνα του, ἐφόνευσε τὸν κεχαγιᾶν Χατζῆ Κρεμύδα, τὴν σύζυγόν του καὶ τὰ τρία τέκνα του, τὸν Ἀθανάσιον Τουτουντζῆν, τὸν Δημήτριον Ταμβάκην καὶ τὸν πενθερὸν αὐτοῦ, τὴν θυγατέρα τοῦ Ἐμμανουὴλ Κουγιουμτζῆ ἀπαγαγὼν πρῶτον ἠτίμασε, ἔπειτα δὲ ἔσφαξεν ὡς ἀρνίον· ἐπίσης τὴν Σο

φίαν Γούναρη μετὰ τῶν δύο θυγατέρων της καὶ τῶν δύο υἱῶν της.

Ὁ Ἀλτῆ Παρμὰκ Χασάν, μὴ ἀρκεσθεὶς εἰς ὅσα ἐλεηλάτησε καὶ ἔκλεψε καὶ ἐπλήρωσε τὰ μαγαζειά του ἀπὸ ἄλευρα μόνον 600 σακία κλοπιμαῖα, ἐφόνευσε καὶ τὸν Σταῦρον Μανώλογλουν καὶ τὸν Ἀθανάσιον Κουμαριανόν. Ὁ μουδούρης τῶν ἁλάτων Ἀλῆ βέης κατεκρεούργησε κυριολεκτικῶς τὸν φαρμακοποιὸν Παπακώσταν καὶ τὴν ἀνεψιὰν αὐτοῦ, ἀφοῦ προηγουμένως ἠσέλγησεν ἐπ' αὐτῆς. Ὁ μεμούρης τῶν καπνῶν Ἰβραὴμ ἐφέντης ἐφόνευσε τὸν Βασίλειον Θεοδωράκογλουν. τὸν ἀνεψιόν του Παναγιώτην καὶ τὴν ἀδελφήν του. Οἱ κολτζῆδες τῆς Ρεζῆς Τσερκὲζ Ἀχμὲτ καὶ Σακὴρ Ἀρναοὺτ καὶ Ἀλῆς Μουμτζῆς ἔτρεχον ὡς λυσσαλέαι τίγρεις καὶ ἐφόνευσαν τὸν Εὐάγγελον Γαλάνην, τὴν σύζυγόν του καὶ τὴν θυγατέρα του· τῆς δὲ Βαρβάρας Κουτσοδόντας τὸ τέκνον ἔρριψαν εἰς τὸ φρέαρ, τῆς ἰδίας δὲ ἔκοψαν τοὺς μαστούς. Ἐπίσης ἐφόνευσαν τὸν Χαράλαμπον Φραντζέσκον, τὸν Γιάγκον Λαμψόγλουν· ἐπίσης ἐφονεύθησαν ὁ Μῆτσος Σπανός, ὁ Δῆμος Παρπέρης, ὁ Χατζῆ Δελάρδας καὶ ἡ Μαρία Φαρμακεμένογλου. Ὁ δὲ Κρητικὸς Ἀχμὲτ ἀπαγαγὼν τὴν Ἀθηνᾶν Παναγιώτου καὶ ἀσελγίσας ἐπ' αὐτῆς, ἀπηγχόνησεν εἶτα αὐτὴν ἐντὸς τῆς οἰκίας της.

Τὰς λεπτομερείας τῆς καταστοφῆς δύνανται νὰ διηγηθῶσιν οἱ ἰδόντες αὐτὰς πολυάριθμοι ξένοι σοφοὶ παραστάντες κατὰ τὴν τραγῳδίαν, ὡς ὁ Ἐδουὰρ Βίτελ, Ἄγγλος ἐν Σμύρνῃ μεγαλέμπορος, ὁ Λιονὲλ Πελώμ, Διευθυντὴς Ἀσφαλείας Σούν, ὁ καθηγητὴς τοῦ Ἀμερικανοῦ Κολλεγίου Λόρεντς, ὁ κ. Σαρτιώ, ὁ ἀρχαιολόγος, ἐκ μέρους

τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως ἐκτελῶν ἀνασκαφάς, ὁ γάλλος ζωγράφος Μανσιέ, ὁ γάλλος μηχανικὸς Καρνιέ, ἡ κ. καὶ ὁ κ. Δάνδρια, Διευθυντὴς τοῦ Δ. Ὀθ. Χρέους, καὶ ἄλλοι. Εἰς τὸν μεταξὺ Π. Φωκαίας καὶ Γερέγκιοϊ δρόμον ἥρπάγησαν παρὰ τῶν Τούρκων τρία ὡραιότατα κοράσια ἐκ Γερένκιοϊ, ἡ δεκαοκταέτις κόρη τοῦ Γεωργίου Παπανῆ, ἡ δεκαεπταέτις κόρη τοῦ Πέτρου Καμπάνη καὶ ἡ δεκαοκταέτις κόρη τοῦ Παράσχου Μαλῆ. Εἶνε ἄξιον σημειώσεως ὅτι ἐκ Φωκαίας καὶ ἐκ Γερένκιοϊ ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς καταστροφῆς διῆλθε μετὰ τοῦ διαβοήτου Ταλαὰτ τῆς χωροφυλακῆς καὶ ὁ Ζιὰ ἐφέντης, γιαβέρης τοῦ νομάρχου Σμύρνης Ραχμῆ βέη, τοῦθ' ὅπερ δεικνύει τίς ὠργάνωσε καὶ τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν σφαγὴν Φωκαίας καὶ Γερέγκιοϊ καὶ ὅτι οὗτος οὐδεὶς ἄλλος ἦτο παρὰ ὁ νομάρχης Σμύρνης Ραχμῆς.

Ὁ καϊμακάμης Περγάμου Ἀρὴφ Χικμὲτ ἐφέντης, καθὼς καὶ ὁ μουφτῆς Περγάμου, μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Χριστιανοχωρίου, τοῦ Κινικίου καὶ ὅλων τῶν περιχώρων ἐκεῖ, εἰς τοὺς μεταβάντας νὰ ζητήσωσιν ἀσφάλειαν ζωῆς, τιμῆς καὶ περιουσίας δημογέροντας εἶπεν: «Ἔχετε τριῶν ὡρῶν προθεσμίαν διὰ νὰ φύγητε οἰκειοθελῶς· ἄλλως διατρέχετε μεγίστους κινδύνους καὶ ἐγὼ δὲν σᾶς ἐγγυῶμαι τὴν ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς σας». Καὶ ἐξῆλθον τότε οἱ κάτοικοι φεύγοντες πρὸς τὸ Δικελῆ· Καθ' ὁδὸν ὅλοι οἱ συμμορῖται καὶ τὰ κακοποιὰ στοιχεῖα τοὺς ἀπεγύμνωσαν ὅλους. Κάποιον Κωστῆν Μουμγιακμάζην, θελήσαντα νὰ διαφύγῃ αὐτοὺς ἔφιππον, τὸν ἐπυροβόλησαν καὶ τὸν ἐφόνευσαν καὶ ἔλαβον τὰς 50 λίρας, ἃς εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ. Ἐπίσης ἐφόνευσαν καὶ τὸν Σταῦρον Λεσβορίτην, κάτοχον αὐτοκινήτου, τὸ ὁποῖον καὶ ἥρπασαν.

Τὰ τῆς καταστροφῆς τοῦ Κλισέκιοϊ, χωρίου περὶ τὴν Πέργαμον, καὶ Σακράνι, παρουσιάζουσι τοῦτο τὸ ἐνδιαφέρον, ὅτι ἐκτὸς τῶν πολλῶν φόνων ἥρπάγησαν καὶ χριστιαναὶ γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι ἐμανδρίσθησαν καὶ εὑρίσκονται εἰς τὰ τσιφλίκια τοῦ Τούρκου Παστεμαλτζῆ. Ταῦτα μαρτυροῦνται ἀπὸ τὸν ἐκ Κλισέκιοϊ Γ. Κωνσταντίνου καὶ ἀπὸ τὸν Αὐστριακὸν ὑπήκοον Μορός, ὅστις παρέστη αὐτοπρόσωπος μάρτυς εἰς τὴν καταστροφὴν ὅλου ἐκείνου τοῦ τμήματος Σααντζῆδες, Κάλαργα, Τσιφλικίου, Λαφτζῆ καὶ Τσανδαρλῆ. Τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν ἐρήμωσιν προϋξένει ὁ μουλαζίμης μὲ 30 ἕως 40 χωροφύλακας ἐκ Περγάμου. Ἐν Τσανδαρλῆ μάλιστα εἰς τὸν ἱερέα καὶ τοὺς προϋχοντας εἶπεν: «ἐντὸς τριῶν ὡρῶν ἐννοῶ νὰ μὴ ὑπάρχῃ κανεὶς χριστιανός, εἰ δὲ μὴ θὰ σᾶς περάσω ἐν στόματι μαχαίρας». Συνώδευον δὲ αὐτὸν ὁ Κιοὺρτ Ἀπτουλλάχ, μέγας λῄσταρχος, ὁ Ἀχμὲτ ἐφένδης Σελᾶς, ἀρχηγὸς τοῦ μποϊκοτὰζ ἐν Περγάμῳ. Τοὺς ἐγύμνωσαν δὲ μέχρι τοῦ χιτῶνος ὅλους τοὺς κατοίκους, ὅσους ἐξεδίωκον, τοὺς ἐκ τοῦ χωρίου Σακρὰκ μάλιστα, 40 τὸν ἀριθμὸν ψυχάς, ἐξήγαγον ἐκ τοῦ ἐλαιομηχανουργείου τοῦ Ἄγγλου Ἀλβέρτου Σμίθ, ὅπου ἐκρύβησαν, καὶ τοὺς ἐδίωκον πρὸς τὸ Δικελῆ. Πλησίον δὲ τοῦ τσιφλικίου Γκράντογλου τοῦ κ. Μόρις τοὺς δυστυχεῖς τούτους κατεπυροβόλησαν οἱ τσανδαρμάδες καὶ ἔπεσαν πολλοὶ νεκροὶ καὶ μόλις τὸ ἓν τρίτον ἐφθασαν ζῶντες εἰς Δικελῆ.

Τῇ 8 Ἰουνίου οἱ μαθηταὶ τοῦ τουρκικοῦ Διδασκαλείου ἐν Βαϊρακλῇ, ἐπιστρέφοντες ἐκ γυμνασίων, φέροντες μακρὰ κυβερνητικὰ ὅπλα ἐπ' ὤμου, ἐτρομοκράτη-

σαν τὸν Ἑλληνικὸν χριστιανικὸν πληθυσμὸν ἐν Μερσινλῆ καὶ ἐπλήγωσαν τὸν Αὐστριακὸν Τζών. Ἐν Πετσάρ Ἀλάνη παρὰ τὸ Κιλισμάνιον διέρρηξαν καὶ ἐλεηλάτησαν τὸν Πύργον τοῦ Διαμαντῆ Ἀναγνώστου, οὐδεὶς δὲ πλέον δύναται νὰ ἐξέλθῃ εἰς τοὺς ἀγροὺς κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα. Ἐν Ναρλῆ Δερὲ ἐφόνευσαν τὸν Ἰωάννην Δούκαν, ἀφήσαντα χήραν γυναῖκα μὲ τέσσαρα τέκνα ἀνήλικα, ὧν τὰ τρία κοράσια, τὸ δὲ μεγαλείτερον ἑπτὰ ἐτῶν. Ἐν Τουρβαλῆ ἐφόνευσαν πάλιν ἐν τῇ θέσει Καπλαντζὶκ, ἀκριβῶς ἐκεῖ ὅπου ἐφόνευσαν πρὸ ἡμερῶν τὸν Κώσταν Μαινεμελῆν, καὶ τὸν Ἐμμανουὴλ Σεβδικιαλῆν. Ἐν Τσιφλικίῳ Ἁγ. Γεωργίου διέρρηξαν τὸν Κούλαν τοῦ Νικ. Γ. Κοτζαμπάση καὶ ἔκλεψαν τὰ ζῶά του, δέκα σάκκους θείου, τὰ γεωργικὰ ἐργαλεῖα καὶ τὰ πάντα. Ὁ φύλαξ Κωνσταντῖνος Μιτυληναῖος, ἀντιληφθεὶς τὴν ἐπίθεσιν, ἐσώθη διὰ τῆς φυγῆς. Οἱ ἐπιτεθέντες ἦσαν εἷς στρατιώτης καὶ δύο ταχταδζῆδες.

Τὴν χθὲς Κυριακὴν συμφώνως πρὸς τὰς διαβεβαιώσεις τοῦ ὑπουργοῦ, ὅτι ἡ τάξις ἀποκατέστη, τινὲς τῶν κατοίκων Τσιλῆ ἐζήτησαν νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸ χωρίον. Ἦσαν δὲ οὗτοι ὁ Χρῆστος Ἰωάννου Ἠπειρώτης, ὁ Χρῆστος Ἀθανασίου καὶ ὁ Δημ. Σπύρου. Μετέβησαν· ἀλλὰ μόλις ἔφθασαν εἰς τὸν οἶκόν των καὶ ὤφθη ὁ Χρῆστος Ἰωάννου, καὶ ἀμέσως ὁ Χότζας τοῦ χωρίου ἐπὶ κεφαλῆς 50 ἐνόπλων χωρικῶν τὸν κατεδίωξαν ἀπὸ βουνοῦ εἰς βουνὸν καὶ μόλις ἐκρύβη ἐντὸς τῶν ἀμπέλων τοῦ Ἀχὴρ Κουγιοῦ καὶ ἐσώθη.

Ἐκ Χαρμανλῆ ὅλοι οἱ ρωμαῖοι τσομπαναρέοι Χαράλ. Μόλτσος, Δημ. Τσόλκας, Ἀθαν. Λόγκας, Νάκος Χόν-

δρος, Δημ. Εὐθυμίου, ἐξεδιώχθησαν καὶ τὰ πρόβατά των κατεσχέθησαν καὶ ἠρπάγησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Ἐν Γενήκιοϊ ὁ Μάρκος Λαδιᾶς τολμήσας νὰ ἐξέλθῃ τῆς οἰκίας του, ἐδάρη ὑπὸ ἐνόπλων καὶ ἐληστεύθη τὰς 5 6 λίρας, ἃς ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ.

Ἐν Μάλκατζα Τσιφλὶκ Βὰν Λέλελ, ἐν Σένια, συμμορῖται ἐνοπλοι ἐπετέθησαν κατὰ τῆς ἐνδεκαμελοῦς οἰκογενείας τοῦ Ἀχιλλέως Φώτου, διέκριναν δύο, τὸν Ἀχμὲτ Δελῆ Χασάν, ἐκ Κουγιουτζάμ, καὶ ἕνα ἄλλον γείτονά του, οἵτινες τοῖς εἶπον «Τεσλὶμ ὅλουν· κουμουλτάνμαγιν· γιακάριζ σιζί»· ἐπυροβόλησαν καὶ ἐπλήγωσαν θανασίμως τὸν υἱὸν τοῦ Φώτου, ἐλῄστευσαν τὸν οἶκον, ἔλαβον 90 λίρας, ἓν πεντόλιρον, 2 τριακοσάρια, 2 φλωρία καὶ ἀπῆλθον ἀνενόχλητοι.

Ἐν Οὐλουτζακίῳ ἐπετέθησαν καὶ πάλιν οἱ Τοῦρκοι Χαρμανταλῆδες χάριν διαρπαγῆς καὶ τῶν κεράμων ἀκόμη τοῦ χωρίου.

Ἐν Καπλαντζίκ, παρὰ τὸ Τουρβαλῆ, καὶ αὖθις ἐπυροβολήθη ὁ ἐκ Σεϊδίκιοϊ Πανανῆς Κανελάκης. Ἐπληγώθη βαρέως εἰς τὸ στόμα ὁ Μανώλης Τσιλιγιάννης.

Ἐν Καρατζᾷ Σοῦ, πλησίον τοῦ Παζλῆ, ὑπῆρχον εἴκοσιν οἰκογένειαι χριστιανῶν. Ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι δὲν τοῖς ἐπιτρέπουσιν οὔτε ἄρτον νὰ ἀγοράσωσιν, οὔτε ὕδωρ νὰ πίωσιν ἐκ τῆς πηγῆς καὶ ἵνα μὴ ἀποθάνωσιν ἐκ τῆς πείνης καὶ τῆς δίψης, ἐγκατέλιπον ὅλοι τὸ χωρίον καὶ μένει μόνον ὁ ἱερεὺς φύλαξ τῆς ἐκκλησίας τοῦ χωρίου.

Ἐκ Κακλήτς, παρὰ τὴν Μαινεμένην, ὁ προὔχων Τζελλὰλ βέης ἐφόνευσε τὸν Στέλιον Κεχαγιᾶν Μιδιλτζῆν καὶ τοῦ ἀφῄρεσαν ὀκτακόσια πρόβατα.

Ὁ κατάλογος οὗτος, Παναγιώτατε, δὲν ἔχει τελειωμόν, ἀλλ' ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.

Διατελῶ μετὰ σεβασμοῦ.

Ἐν Σμύρνῃ, τῇ 9 Ἰουνίου 1918.

ἐλάχιστος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς

† Ὁ Σμύρνης ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Η

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Χθὲς ἐπανῆλθον τὰ μέλη τῆς Διεθνοῦς Ἐπιτροπῆς, ἥτις μετέβη εἰς Σερέκιοϊ διὰ νὰ ἴδῃ καὶ πεισθῇ ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως περὶ τοῦ μεγέθους τῆς καταστροφῆς, τὴν ὁποίαν οἱ Τοῦρκοι ἔφερον εἰς τὸ χωρίον, καὶ διὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἠρυθρίων καὶ αὐτοὶ οἱ Βάνδαλοι.

Ὁ συνοδεύσας αὐτοὺς ἱερεὺς τοῦ χωρίου Σερέκιοϊ, ὅστις καὶ ἐπέδειξέν εἰς αὐτοὺς τὰ ἀπηνθρακωμένα σώματα, τὰ καπνίζοντα ἐρείπια, τὴν κατασκαμμένην Ἐκκλησίαν, τὴν ἀναποδογυρισμένην Ἁγίαν Τράπεζαν, κάτωθεν τῆς ὁποίας ἔσκαψαν διὰ νὰ εὕρουν τοὺς δῆθεν κεκρυμένους θησαυρούς, τὰ ἐντὸς τῶν φρεάτων πτώματα, τοὺς ἐντὸς τῶν φρεάτων πνιγμένους γέροντας, τὰ ἐν τῇ πεδιάδι ἑλώρια τοῖς κυσὶ καὶ τοῖς ὀρνέοις κατακείμενα χριστιανικὰ

σώματα κτλ. κτλ., ὁ συνοδεύσας, λέγω, αὐτοὺς ἱερεὺς ἐπέδωκέ μοι μακρὰν ἔκθεσιν, ἐξ ἧς ἀποσπῶ τὰ ἑξῆς:

»Σήμερον μετέβην μετὰ τῶν διερμηνέων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρεσβειῶν τῶν Μ. Δυνάμεων εἰς τὸ καταστραφὲν χωρίον Σερέκιοϊ, ὅπου ἐπὶ ἑξαετίαν ἤδη ἐφημερεύω, καὶ ἐφθάσαμεν ἐκεῖ τὴν 10 π. μ. τῆς σήμερον. Ἐν πρώτοις ὡδήγησα τοὺς εἰρημένους διερμηνεῖς εἰς φρέαρ, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔκειτο τὸ πτῶμα ἑβδομηκονταετοῦς γέροντος, τοῦ Χριστοφόρου Καραγκιόζη, εἶτα μετ' αὐτὸν ἐπεσκέφθημεν τὰς κατακαείσας οἰκίας. Ἐν μιᾷ ἐξ αὐτῶν ἀνηκούσῃ τῇ Βατίστᾳ Νικολάου εὕρομεν κατακαέντα ἀνθρώπινα πτώματα, ἀνήκοντα εἰς οἰκογένειαν ἄγνωστον ἡμῖν. Αἱ πυρποληθεῖσαι οἰκίαι ἀνέρχονται εἰς 34. Μετ' αὐτὰς ἐπεσκέφθημεν τὰ καταστήματα, ὧν τὰ ἐμπορεύματα καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς εὑρισκόμενα εἶχον διαρπαγῆ. Καταστήματα τοιαῦτα ἓξ τὸν ἀριθμόν, ὧν μόνον τοῦ Μιχαὴλ Λεωνιδάκη περιεῖχεν ἐμπορεύματα ἀξίας ἄνω τῶν 600 λιρῶν. Σήμερον οὐδὲ κόνις ἐκ τῶν ἐμπορευμάτων τούτων ἐναπελείφθη. Ἐν τῇ ἱερᾷ Ἐκκλησίᾳ, ἣν ἐξήτασαν μετὰ προσοχῆς οἱ κ.κ. διερμηνεῖς, εὕρομεν τὰ πάντα κατεστραμμένα, καίτοι οἱ ἐνδιαφερόμενοι προσεπάθησαν νὰ ἐπανορθώσωσιν ἐκ τῶν ἐνόντων τὰς βλάβας, καθαρίσαντες τὴν Ἐκκλησίαν ἐκ τῶν συντριμμάτων καὶ τῶν ἄλλων ἀκαθαρσιῶν. Αἱ ἅγιαι εἰκόνες εἶνε κατεστραμμέναι, πολλῶν ἁγίων ἐξώρυξαν τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ μαχαιρῶν, τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν ἀνέτρεψαν καὶ κάτωθεν αὐτῆς ἔσκαψαν εἰς βάθος ἀρκετόν, ἵνα ἀνακαλύψωσι δῆθεν κεκρυμμένους θησαυρούς. Τὸ πάτωμα ὅλον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Σχολῆς, ἣν κατόπιν ἐπεσκέφθημεν, εἶνε κατεστραμμένα πρὸς εὐ-

ρεσιν θησαυρῶν. Τὸ δὲ Παρθεναγωγεῖον εἶνε τελείως κατεστραμμένον ἐκ πυρκαϊᾶς.

Ἐν γένει δὲ παρουσιάζει τὸ χωρίον, ὅπως εἶνε κατεστραμμένον καὶ ἐγκαταλελειμμένον, εἰκόνα φρίκης, προκαλοῦσαν τὰ δάκρυα παντὸς ἐπισκέπτου. Πρὸς συγκάλυψιν τῶν κακουργημάτων τούτων τὰ πάντα ἐμηχανεύθησαν οἱ κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι, ἀποστείλαντες εἰς τὸ χωρίον ὑπαλλήλους, ἵνα κλείσωσι τὰς θύρας καὶ τὰ παράθυρα τῶν οἰκιῶν καὶ καθαρίσωσι τὰς ὁδοὺς ἐκ τῶν συντριμμάτων, ἐκ τῶν πτωμάτων καὶ τῶν αἱμάτων. Μόλα ταῦτα ὅμως ἡ γενομένη καταστροφὴ καὶ αἱ κακουργίαι εἶναι τοσαῦται, ὥστε εὐκόλως ἐγένοντο ἀντιληπταὶ ὑπὸ τῶν κ. κ. διερμηνέων, πρὸς οὓς ἐπίτηδες ἤνοιξα τὰς θύρας μερικῶν οἰκιῶν, ἐν αἷς μετὰ φρίκης καὶ ἀποτροπιασμοῦ εἶδον πτώματα καὶ συντρίμματα καὶ ἐρείπια. Κατὰ τὴν ἐκ Μαινεμένης διέλευσίν μας ὁ καϊμακάμης πρός δικαιολογίαν τῶν διαδραματισθέντων παρουσίασε πρὸς τοὺς κ. κ. διερμηνεῖς ἐπιστολικὰ δελτάρια, παριστῶντα τὴν τουρκικὴν σημαίαν καταπατουμένην ὑπὸ εὐζώνων, ἐνῷ εἶνε φανερὸν ὅτι τὰ δελτάρια ταῦτα ἔχουσιν ἀγοράσει αὐτοὶ οἱ ἴδιοι πρὸς ἐνοχοποίησιν τῶν ἡμετέρων. Κατερχόμενοι εἰς Σμύρνην διεκρίναμεν ἀπὸ τοῦ τραίνου τὸ πτῶμα τῆς ἐκ Σερέκιοϊ παρὰ τὸ Βαλτζὶκ φονευθείσης Μαριγοῦς Τρόμπαινας καταβροχθιζόμενον ὑπὸ κυνῶν. Ὁ ὁδηγὸς τῆς ἁμαξοστοιχίας διέταξε νὰ σταματήσῃ αὐτη ἵνα ἐνταφιασθῇ τὸ πτῶμα, καὶ ὁ συνοδεύων τοὺς κ. κ. Διερμηνεῖς κυβερνητικὸς ὑπάλληλος δι' ἀπειλῶν ἠνάγκασε τὸν ὁδηγὸν νὰ συνεχίσῃ τὸν δρόμον του».

Καὶ προσέθηκε δὲ ὁ ἱερεὺς ὅτι φρίκη, κατέλαβε τοὺς Εὐρωπαίους ἐπὶ τῇ θέᾳ τηλικαύτης καταστροφῆς καὶ ἐξανδραποδισμοῦ. Ὁ δὲ Ρῶσος διερμηνεὺς κ. Τουχόλκα κατάπληκτος ἦλθεν εἰς τὴν μητρόπολίν μου, ὅπου συνεδριάζομεν ὅλοι οἱ Μητροπολῖται, καὶ μᾶς εἶπε τὰς φρικαλέας ἐντυπώσεις, ἃς καὶ αὐτὸς καὶ ὅλη ἡ Ἐπιτροπὴ ἐσχημάτισε περὶ τῆς τουρκικῆς ἀγριότητος καὶ βαρβαρότητος, καὶ τὰς ὁποίας, ὡς μᾶς εἶπεν, οὐδ' αὐτὸς ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν τολμᾷ νὰ ἀρνηθῇ καὶ διαψεύσῃ.

Τῇ 13 Ἰουνίου 1914.

† Ὁ Σμύρνης ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Θ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ
ΔΙΕΘΝΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΝ ΤΩΝ ΑΠΕΣΤΑΛΜΕΝΩΝ
ΤΩΝ ΠΡΕΣΒΕΙΩΝ ΤΩΝ Μ. ΔΥΝΑΜΕΩΝ

Κύριοι,

Μετὰ καταπλήξεως καὶ βαθυτάτης ὀδύνης ὄχι μόνον ὁ ὀρθόδοξος χριστιανικός, ἀλλ' ἅπας ὁ διεθνὴς πεπολιτι-

σμένος χριστιανικὸς κόσμος τῆς πόλεως Σμύρνης, παρίσταται θεατὴς πρωτακούστων καὶ πρωτοφανῶν εἰς τὰ χρονικὰ τῆς πεπολιτισμένης ἀνθρωπότητος φαινομένων καὶ σκηνῶν, ἐξ ὧν ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν Ὑμῶν ἐπὶ τῶν ἐφεξῆς τριῶν κατὰ τὴν κρίσιν μας ὀδυνηροτάτων καὶ βδελυρωτάτων.

Μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ Ἐξοχωτάτου Ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν Ταλαὰτ βέη καὶ τὰ ληφθέντα ὑπ' αὐτοῦ μέτρα πρὸς ἐπαναφορὰν τῆς διασαλευθείσης τάξεως καὶ τὰς δοθείσας ὑπ' αὐτοῦ ὁδηγίας καὶ διαταγὰς, ὅπως προστατευθῶσιν ἡ θρησκευτικὴ συνείδησις, ἡ τιμή, ἡ ζωὴ καὶ ἡ περιουσία τῶν χριστιανῶν, καὶ καθ' ἃς ἡμέρας ἡ προσωπικὴ Ὑμῶν τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Μ. Δυνάμεων παρουσία παρέχουσιν ὁπωσοῦν εἰς τὸν περίφοβον καὶ ἐξηνδραποδισμένον τοῦτον λαὸν σχετικὴν ἐμπιστοσύνην καὶ ἐλπίδα, ὅτι ἴσως κατορθωθῇ τὰ ληφθέντα ὑπ' αὐτοῦ μέτρα καὶ αἱ διαταγαὶ νὰ φέρωσιν αἴσιον ἀποτέλεσμα, τώρα, λέγομεν, ὅτε ἔναυλοι ἠχοῦσιν αἱ διαταγαὶ τοῦ Ὑπουργοῦ καὶ ἡ παρουσία Ὑμῶν ἐμποδίζει τὰς καταφόρους ἐκδηλώσεις τοῦ κατὰ τῶν χριστιανῶν ἀγρίου μουσουλμανικοῦ μίσους καὶ διωγμοῦ, βλέπομεν ὅτι ὑπὸ τὰ ὄμματά σας τελοῦνται τὰ βδελυρώτατα καὶ μιαρώτατα τῶν ἔργων ἤτοι:

1) Ἀπορραπίζεται τὸ θρησκευτικόν μας αἴσθημα καὶ τὰ ἱερὰ τῆς θείας ἡμῶν λατρείας σκεύη, χεῖρες μιαραὶ καὶ ἱερόσυλοι μουσουλμάνων, ἀφοῦ τὰ ἥρπασαν ἀπογυμνώσασαι τοὺς ναούς μας, τὰ δημοπρατοῦσιν ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὑπὸ τὰ ὄμματα ὄχι πλέον τῶν τούρκων κυβερνητῶν καὶ ἀστυνόμων, οἱ ὁποῖοι κλείουσιν αὐτὰ καὶ τυφλώνουσι τὴν συνείδησίν των διὰ νὰ μὴ τὰ βλέπωσι

καὶ νὰ μὴ τὰ αἰσθάνωνται, ἀλλ' ἀκόμη καὶ ὑπὸ τὰ ἄγρυπνα καὶ χριστιανικὰ ὄμματα Ὑμῶν τῶν ἀπεσταλμένων τῶν ἓξ Μεγάλων καὶ κραταιῶν Δυνάμεων τῆς Εὐρώπης.

Τί; Ἐξοχώτατοι, τόσον πλέον ἐχρεωκόπησεν ὁ χριστιανικὸς κόσμος, ὥστε ἀπαθὴς καὶ ἀναίσθητος καὶ ἀνάλγητος νὰ βλέπῃ αὐτὸν τὸν ἀκατονόμαστον ἐμπαιγμὸν καὶ τὴν ἐπονειδιστον ὕβριν, τὴν ὁποίαν λησταί, ἀνδροφόνοι, τυμβωρύχοι, ἱερόσυλοι μουσουλμάνοι προσάπτουσιν εἰς τὴν καθαρὰν καὶ πάναγνον πίστιν καὶ λατρείαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ; Τί; Θὰ ἐξακολουθήσῃ ἀκόμη αὐτὴ ἡ ἀνόσιος κωμῳδία παιζομένη ὑπὸ τὰ ὄμματά σας καὶ εἴμεθα ἡμεῖς ἠναγκασμένοι νὰ βλέπωμεν τὰ ἱερὰ ἡμῶν Ποτήρια, ὅπου καθαγιάζομεν τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Κυρίου, τὰ ἱερὰ τῆς δημοσίας λατρείας ἡμῶν σκεύη, τὰ Ἁγιά μας Εὐαγγέλια πεδοπατούμενα, μιαινόμενα καὶ κατόπιν ἀπεμπολούμενα ὡς ἀντικείμενα κοινῆς συναλλαγῆς ὑπὸ τῶν βασιβουζούκων καὶ ζεϊμπέκων καὶ ἄλλων ὀρεσιβίων φανατισμένων μουσουλμάνων;

Εἶνε ἀληθὲς, ὅτι παρόμοιαι σκηναὶ δημοπρατήσεως τῶν ἱερῶν ἡμῶν σκευῶν καὶ ἀπεμπολήσεως ψυχῶν ἀνθρώπων καὶ ἐπονειδίστου δουλεμπορίας ἐξετυλίχθησαν καὶ ἄλλοτέ ποτε ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ ἀγορᾷ τῆς Σμύρνης, ὡς πιστεύομεν ὅτι ἡ ἱστορικὴ αὕτη ἀλήθεια οὐδένα Ὑμῶν διαφεύγει.

Ἀλλὰ καὶ τὴν σήμερον νὰ λαμβάνωσι χώραν ἐν μέσῃ Σμύρνῃ ὑπὸ τὰ ὄμματά σας τοιαῦται προσβάλλουσαι κατὰ πρόσωπον τὸν χριστιανικὸν πολιτισμὸν καὶ πᾶν ἀνθρώπινον αἴσθημα σκηναὶ πρωτοφανοῦς βεβηλώσεως τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ἡ τουρ-

κικὴ Κυβέρνησις σᾶς ἐκάλεσεν, ἵνα τρόπον τινὰ δώσῃ ἐξετάσεις ἐνώπιόν σας τῆς καλῆς της διαγωγῆς καὶ κατὰ πόσον ἐσεβάσθη τὴν θρησκευτικὴν συνείδησιν καὶ τὴν λατρείαν τῶν ὑπηκόων της, δὲν σᾶς φαίνεται ὅτι τοιαῦται ἀτιμάζουσαι τὸν πολιτισμὸν πράξεις ἔπρεπεν ἀμειλίκτως νὰ παταχθῶσι, καὶ μηδεὶς οἶκτος καὶ μηδεμία φειδὼ νὰ γίνῃ ἐκ μέρους Ὑμῶν πρὸς τοὺς ἐργάτας τοιούτων σκοτίων ἔργων, οἱ ὁποῖοι εἶνε ὅλοι ἀνώτεροι καὶ κατώτεροι μουσουλμάνοι, διότι τὰ ἔργα ταῦτα τοῦ σκότους δὲν γίνονται ἐν γωνίᾳ καὶ παραβύστῳ, ἀλλ' ἀναφανδὸν ἐν πόλει, οἵα ἡ Σμύρνη, καὶ ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ.

2) Οὐδεὶς σεβασμὸς ὑφίσταται πρὸς τὴν ἰδιωτικὴν περιουσίαν, τὴν ὁποίαν πανταχοῦ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου διέπουσιν αἱ πλέον αὐστηραὶ καὶ ἀδυσώπητοι διατάξεις τοῦ δημοσίου Δικαίου τῶν λαῶν· ὁ κόσμος ἀποτροπιάζεται νὰ βλέπῃ μεταπρατούμενα ὑπὸ Ἑβραίων παλαιοπωλητῶν τὰ κλοπιμαῖα οἰκιακὰ σκεύη παντὸς εἴδους καὶ ἐμπορεύματα ἀνυπολογίστου ἀξίας εἰς τιμὰς ἐξευτελιστικὰς καὶ τοῦτ' αὐτὸ δωρεάν.

Τί ἔπταισαν οἱ πτωχοὶ αὐτοὶ ἰδιοκτῆται χριστιανοί, οἵτινες εἶδον ἑαυτοὺς ἐν μιᾷ στιγμῇ γυμνοὺς καὶ ἀπεστερημένους παντός, ὅπερ μακροχρόνιοι μόχθοι καὶ κόποι καὶ ἱδρῶτες εἶχον ἀποταμιεύσῃ καλόν, καὶ τώρα αὐτοὶ μὲν σύρουσι τὴν δυστυχῆ των ὕπαρξιν εἰς τοὺς δρόμους ἄστεγοι, γυμνοί, λιμώττοντες καὶ τρεφόμενοι δι' ἐπαιτείας παρὰ τῶν φιλανθρώπων, αἱ δὲ κολοσσιαῖαι περιουσίαι των, τὰ χρήματά των, τὰ ἔπιπλά των, τὰ φορέματά των, τὰ κοσμήματά των, ὅσα γενεαὶ γενεῶν εἶχον ἀποθησαυρίσῃ, νὰ δημοπρατῶνται ὑπὸ λωποδυτῶν καὶ λῃ-

στῶν, καὶ τὰ ἀνόσια καὶ κατηραμένα κέρδη των νὰ τὰ διανέμωνται ἐξ ἡμισείας λωποδῦται καὶ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ; Τὰ ἀτμόπλοια στενάζουσιν ἐκ τοῦ φόρτου τῶν οἰκιακῶν σκευῶν, τῶν πολυτίμων ἐπίπλων, τῶν πολυτίμων ἐμπορευμάτων, τὰ ὁποῖα καθ' ἑκάστην καταφθάνουσι καὶ ἀποβιβάζονται ἐκ τοῦ Ἀδραμυττηνοῦ καὶ τοῦ Φωκαϊκοῦ κόλπου, τῆς Ἐρυθραίας χερσονήσου καὶ ἐξ ὅλων τῶν ἄλλων ἠρημωμένων, λεηλατημένων καὶ ἐξηνδραποδισμένων ἑλληνικῶν πόλεων καὶ χωρίων.

Μακραὶ σειραὶ ἑκατοντάδων ἁμαξῶν διασχίζουσι τοὺς δρόμους, μεταφέρουσαι τὰ κλοπιμαῖα τῶν τέως ἀνθηροτάτων καὶ πλουσιωτάτων πόλεων τῆς ἐπαρχίας Κρήνης.

Δεκάδες χιλιάδες καὶ ἑκατοντάδες χιλιάδες προβάτων, βοῶν, ἀλόγων, ἡμιόνων, ὄνων (ἐκτὸς τῶν χοίρων, τοὺς ὁποίους φονεύουν καὶ ἐκ τῆς σήψεως καὶ δυσωδίας τῶν ὁποίων μολύνεται ὁ ἀὴρ τῶν χωρίων) ἀποστέλλονται εἴτε σιδηροδρομικῶς εἰς Πάνορμον καὶ Κωνσταντινούπολιν, πρὸς ἐμπορίαν, εἴτε εἰς τὸ ἐσωτερικὸν πρὸς χρῆσιν τοῦ στρατοῦ, πρὸς πλουτισμὸν τῶν τούρκων ὑπαλλήλων καὶ πρὸς διανομὴν εἰς τοὺς ἀργοὺς καὶ κηφῆνας ὀρεσιβίους τούρκους. Ὅπως δὲ εἰς τὸν παλαιὸν καιρὸν ὑπῆρχον ἀγοραὶ τῶν δούλων καὶ ἀνδραπόδων ἐν Τουρκίᾳ, οὕτω νῦν ὑπάρχουν ἀγοραὶ τῶν ἀγελαίων κτηνῶν καὶ λοιπῶν κατοικιδίων ζώων ἐν Τουρπαλῇ, ἐν Σωκίοις, ἐν Σαλιχλῇ, ἐν Πανόρμῳ καὶ ἀλλαχοῦ.

Ἀρκεῖ μία ἐπίσκεψις εἰς τὰ τελωνεῖα, εἰς τὰς προκυμαίας, εἰς τὰς ἀποβάθρας, εἰς τὰ διάφορα τουρκικὰ χάνια καὶ κατὰ προτίμησιν εἰς ὅσα εὑρίσκονται πλησίον εἰς τὸ Διοικητήριον, διὰ νὰ πεισθῇ καὶ ὁ πλέον δύσπι-

στος ὅτι εἰς τοὺς ἀνωτέρω βαρεῖς λόγους οὐδεμία ὑπάρχει ὑπερβολή.

Εἰς ἐπίμετρον ἡ τουρκικὴ Κυβέρνησις διακηρύττει πρὸς τὴν Εὐρώπην, ὅτι ἔλαβε πάντα τὰ μέτρα νὰ περιορίσῃ τὸ κακὸν καὶ νὰ ἀποδώσῃ εἰς τοὺς ἀδικηθέντας στοιχειώδη δικαιοσύνην· καὶ λέγει καὶ διαβεβαιοῖ ὅτι μονονουχὶ ἔχει ὑπὸ τὴν ἀσφαλῆ χεῖρά της, καὶ ἐπέθηκε μάλιστα τὰς σφραγῖδας τῆς ἐξουσίας της ἐπὶ τῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῶν οἰκιῶν καὶ τῶν καταστημάτων καὶ κτημάτων τῶν χριστιανῶν· καὶ ὅμως οὐδενὶ τὴν σήμερον εἶνε ἄγνωστον, ὅτι αὐτὴ αὕτη ἡ Κυβέρνησις ἁρπάζει τὰς οἰκίας, τὰ καταστήματα καὶ τὰ κτήματα τῶν χριστιανῶν καὶ τὰ παραδίδει εἰς τοὺς τούρκους μουατζίριδες, τοὺς ὁποίους ἐπειγόντως καλεῖ ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ, ἵνα ἐπιπέσωσιν ὡς ἐπὶ εὐκόλου λείας, ὡς ἄλλα ἁρπακτικὰ ὄρνεα, ἐπὶ τὰς οἰκίας, ἐπὶ τοὺς ἀμπελῶνας, ἐπὶ τὰ πλοῖα, ἐπὶ τὰ ὑποστατικὰ τῶν χριστιανῶν, καὶ οὕτω νὰ ἀποτελειώσωσιν αὐτοὶ ὅ,τι ἀφῆκαν ἀδιάρπαστον καὶ ἀλαφυραγώγητον τὰ κυβερνητικὰ ὄργανα καὶ οἱ ἐντόπιοι Τοῦρκοι· καὶ ἐπέπρωτο νὰ παραστῇ ὁ πεπολιτισμένος κόσμος πρὸ τῆς ἑξῆς διαταγῆς τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν ὑπὸ ἡμερ. 8 Ἰουνίου 1330, δι' ἧς ἐντέλλονται αἱ ἐπιτόπιοι ἀρχαὶ ὅπως τὰ διάφορα πλοῖα, τὰ ὁποῖα τάχα ἐγκατέλιπον οἱ δῆθεν μεταναστεύσαντες εἰς τὴν Ἑλλάδα, πωλῶνται, καὶ ἂν ἐντὸς 6 μηνῶν δὲν παρουσιασθῶσιν οἱ ἰδιοκτῆται νὰ τὰ ζητήσωσι, νὰ κρατῆται τὸ ἀντίτιμον αὐτῶν πρὸς ὄφελος τοῦ Κράτους! !

Καὶ ὅμως ἡ Κυβέρνησις, ὡς ἐπανειλημμένως καὶ ἡ ἰδία τὸ διεκήρυξε καὶ Ὑμεῖς μᾶς τὸ διεβεβαιώσατε, διϊσχυρίζεται ὅτι τὰ κλοπιμαῖα πάντα μετὰ ζηλωτῆς προθυμίας ἐργάζεται καὶ ἀνευρίσκει καὶ ἀποδίδει εἰς τοὺς προηγουμένους κατόχους των! ! ! Πῶς τὰ ἀποδίδει, ἀφοῦ ἡ ἰδία τὰ διαρπάζει, καὶ ἁρπάζει ὄχι μικρὰ πράγματα, πρόβατα ἢ βόας, ἀλλὰ παλάτια καὶ ὑποστατικὰ καὶ τσιφλίκια καὶ ὁλοκλήρους πόλεις, καὶ πρῶτοι οἱ ὑπάλληλοί της, δεικνύοντες τὸ καλὸν παράδειγμα ἁρπάζουσι τὰς μεγαλειτέρας οἰκίας καὶ ἐπαύλεις τῶν πλουσιωτέρων χριστιανῶν τῆς διοικήσεώς των ;

Αὐτὸς εἶνε, Ἐξοχώτατοι, ὁ σεβασμὸς πρὸς τὴν ἰδιοκτησίαν καὶ περιουσίαν, τὴν ὁποίαν ἐπαγγέλλεται ὅτι προστατεύει καὶ καλεῖ τοὺς χριστιανοὺς νὰ ἀναθαρρήσωσι καὶ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰ κατεστραμμένα καὶ διηρπαγμένα χωρία των διὰ νὰ ἀποδειχθῇ, ὅτι εἰς τὸν μακάριον τοῦτον τόπον βασιλεύει ἡ τάξις καὶ τίποτε δὲν ἔγινεν, ἢ καὶ ἂν ἔγινε κάτι ὅμως καὶ τοῦτο διωρθώθη χάρις εἰς τὰ ληφθέντα αὐστηρὰ μέτρα τοῦ Ὑπουργοῦ κὶ τὰς περιοδείας τοῦ Νομάρχου ;

3) Περὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς τιμῆς καὶ ζωῆς οὐδὲν λέγομεν· διότι ἀρκεῖ νὰ ἐξετάσητε μερικὰ θύματα διὰ τὴν τιμὴν ὁπόσον τὴν ἐσεβάσθησαν οἱ βασιβοζοῦκοι, καὶ διὰ τὴν ζωὴν ὁπόσον τὴν σέβονται τὰ ἔνοπλα στίφη εἰς τὴν ὕπαιθρον χώραν, διὰ νὰ πεισθῆτε εἰς ποίαν κατάστασιν εὑρισκόμεθα.

Τοῦτο μόνον σημειοῦμεν, ὅτι τόση σημασία καὶ σεβασμός, μετὰ τὰς τόσας ἑκατόμβας τῶν χριστιανῶν, ἰδίως ἐν Σερέκιοϊ, Γερένκιοϊ, Π. Φωκαίᾳ, Ν. Φωκαίᾳ κτλ· δίδεται εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν προσωπικὴν ἐλευθερίαν τῶν χριστιανῶν ὄχι μόνον ὑπὸ τῶν ἐνόπλων στιφῶν,

τὰ ὁποῖα καθ' ἑκάστην τοὺς φονεύουν, ὡς νὰ ἐξῆλθον εἰς κυνήγιον ἀνθρώπων, ὄχι μόνον ὑπὸ τῶν χωροφυλάκων, περὶ ὧν πλεῖστα ὅσα ἔχετε παραδείγματα, ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀνωτέρων κυβερνητικῶν ὀργάνων, τὰ ὁποῖα συλλαμβάνουσι καὶ αὐτὰ τὰ ἐναπολειφθέντα ὀλίγα καὶ πτωχὰ λείψανα ἀνθρώπων ἐν τῷ διαμερίσματι Π. Φωκαίας, ὅσα διέφυγον τὴν μάχαιραν τῶν ὁλοθρευτῶν καὶ δημίων καὶ ἀποστέλλουσι σιδηροδέσμια γυμνὰ καὶ ἀνυπόδητα καὶ πειναλέα εἰς τὸ ἐσώτερα τῆς Ἀνατολῆς, ἵνα κακὴν κακῶς ἐκμετρήσωσι τὸ ζῆν, ὡς μᾶς γράφουσιν ἐκ πολλῶν πόλεων τοῦ ἐσωτερικοῦ, ὁπόθεν τὰ λείψανα ταῦτα τῶν ἀνθρώπων διέρχονται καὶ ὁδηγοῦνται.

Ἵνα μὴ λυπῶμεν Ὑμᾶς περισσότερον, σταματῶμεν ἐνταῦθα καὶ διατελοῦμεν μετὰ τιμῆς καὶ ὑπολήψεως.

Ἐν Σμύρνῃ, τῇ 18 Ἰουνίου 1914.

† Ὁ Σμύρνης ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

I

ΑΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΙ ΗΜΕΡΑΙ ΤΗΣ ΦΩΚΑΙΑΣ

Τὴν 12ην Ἰουνίου περὶ τὴν 6 1)2 μ. μ. εἰργαζόμην παρὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν ἀπὸ τῆς Παλαιᾶς Φωκαίας εἰς Μαινεμένην, ὅτε ἔκπληκτος εἶδον καταφθάνουσαν μακρὰν συνοδείαν ἀνθρώπων, φερόντων τὰς ἀποσκευάς των καὶ ὡς ἐν φυγῇ φαινομένων. Ἔμαθον ὅτι προήρχοντο ἐκ Γερένκιοϊ καὶ προσέφευγον εἰς Φώκαιαν, ἀφοῦ ὑπέστησαν τὴν λεηλασίαν συμμορίας τούρκων.

Τὴν ἐπαύριον περὶ τὴν 10 π. μ. ἠσχολούμην εἰς μελέτην ἐν μιᾷ τῶν ἀρχαιοτέρων ὁδῶν τῆς Φωκαίας. Ὁ πληθυσμὸς διετέλει ἐν ἀγωνίᾳ φόβου. Πάντες ἀνέμενον τὴν ἐπερχομένην συμφοράν. Παρέστην μάρτυς μεγάλου πανικοῦ. Ἀπὸ στόματος εἰς στόμα ἐκυκλοφόρει ἡ λέξις: «Ἔρχονται». Καὶ ἡ ὁδός, ἣν κατέκλυζον γυναικόπαιδα, ἀντήχησεν ἀπὸ κραυγὰς τρόμου. Ὅλοι δὲ ἔσπευδον νὰ ἐγκλεισθῶσιν εἰς τὰς οἰκίας των, κλείοντες μὲ μοχλοὺς τὰς θύρας των· καὶ ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν ἡ ὁδὸς κατέστη ἔρημος.

Ὁ πανικὸς ἦτο τόσῳ μέγας, ὥστε παρεσύρθην ὑπὸ τοῦ κύματος τῶν φευγόντων εἰς εἴκοσι βημάτων ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ τρίποδός μου.

Μετὰ μικρὸν ἐπανῆλθεν ἡ ἠρεμία· ἀλλὰ τόσος ἦτο ὁ καταλαβὼν τὸν πληθυσμὸν φόβος, ὥστε τὴν μεσημβρίαν χίλιοι περίπου τῶν κατοίκων ἐπέβησαν ἐπὶ ἁλιευτικῶν λέμβων ἱστιοφόρων καὶ κατέλιπον τὴν Φώκαιαν διὰ τὴν Μιτυλήνην. Ὁ κ. Σαρσιὼ καὶ ἐγὼ ἐξεπλάγημεν τὰ μέγιστα, βλέποντες τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους καταλείποντας ὅλα τὰ ὑπάρχοντά των πρὶν ἢ ἔτι ἀναφαιῇ ἐχθρός τις. Ἡ φήμη περὶ προσεγγίσεως πολυαρίθμου ἐνόπλου τουρκικῆς συμμορίας ἐνισχύετο ὁλονέν. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἀντελήφθημεν τὴν σοβαρότητα τῆς καταστάσεως. Ἡμεθα τέσσαρες Γάλλοι, ὁ κ. Σαρσιώ, ὁ βοηθός του κ. Καρλιέ, ὁ Δάνδριας καὶ ἐγώ. Κατόπιν βραχείας μεταξύ μας συσκέψεως ἀπεφασίσαμεν νὰ μεταβῶμεν παρὰ τῷ διοικητῇ (Καϊμακάμῃ), ἵνα τῷ ζητήσωμεν τὴν λῆψιν τῶν ἀναγκαίων μέτρων πρὸς προστασίαν μας.

Ὁ καϊμακάμης, νομίσας ὅτι ἐφοβούμεθα διὰ τὰ ἄτομά μας, προσεφέρθη νὰ μᾶς φιλοξενήσῃ ἐν τῷ διοικητηρίῳ. Ἠρνήθημεν διαρρήδην καὶ τῷ ἐδηλώσαμεν, ὅτι τὸν καθιστῶμεν ὑπεύθυνον παντὸς συμβησομένου. Πρὸ τῆς στάσεώς μας ταύτης μᾶς ἔδωκε τέσσαρας χωροφύλακας πρὸς προστασίαν τῶν τεσσάρων οἰκιῶν μας.

Ἐπιστρέψαντες εἰς αὐτὰς κατεσκευάσαμεν ἐκ τοῦ προχείρου γαλλικὰς σημαίας καὶ τὰς ὑψώσαμεν εἰς τὰς θύρας τῶν οἰκιῶν μας. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης αἱ θύραι μας ἠνοίχθησαν διάπλατοι καὶ πλῆθος χριστιανῶν κατέφευγε παρ' ἡμῖν μὲ ὅ,τι πολύτιμον ἠδύναντο νὰ σώσωσι. Κατωρθώσαμεν οὕτω νὰ στεγάσωμεν 700—800 ψυχάς.

Περὶ τὴν 6ην μ. μ. διὰ πρισματικῶν διοπτρῶν διέ-

κρινα εἰς ἀπόστασιν τριῶν περίπου χιλιομέτρων ἐνόπλων ὁμίλων διευθυνομένων πρὸς τὴν πόλιν καὶ ἀποκρύπτοντα κατὰ τὸ δυνατὸν τὰς κινήσεις του ὄπισθεν τῶν βράχων. Περὶ τὴν 8ην μ. μ. πυροβολισμοί τινες ἠκούοντο ἀπὸ τῶν βράχων τούτων. Ἦτο μέσον πρὸς ἐκφοβισμὸν τῶν κατοίκων ἐπὶ τῇ ἐπικειμένῃ καθόδῳ τῆς συμμορίας πρὸς τὴν πόλιν. Περὶ τὸ μεσονύκτιον ἤρξαντο νέοι πυροβολισμοὶ δεξιόθεν τῆς Φωκαίας καὶ καθ' ὡρισμένα διαστήματα χρόνου, εἰς τοὺς πυροβολισμοὺς δὲ τούτους ἀπήντων ἄλλοι ἀριστερόθεν τῆς πόλεως καὶ καθ' ὡρισμένα ἐπίσης χρονικὰ διαστήματα. Ἦσαν τὸ σύνθημα τῶν δύο ὁμίλων, διενεργούντων τὴν συνένωσίν των.

Τὴν νύκτα ἡ ὠργανωμένη αὕτη συμμορία ἤρξατο νὰ λεηλατῇ τὴν πόλιν. Μὲ τὰς πρώτας ἀντηυγείας τῆς ἡοῦς ἀθρόοι πυροβολισμοὶ ἐσύριττον πρὸ τῶν οἰκιῶν μας. Ὁ κ. Δάνδριας, ὁ κ. Σαρσιὼ καὶ ἐγὼ ἐξελθόντες ἀμέσως παρέστημεν μάρτυρες τοῦ φρικαλεωτέρου τῶν θεαμάτων.

Ἡ ὁρδὴ ἐκείνη ἦτο ὡπλισμένη δι' ὅπλων Γκρᾶ καὶ δι' ὅπλων βραχυκράνων τοῦ ἱππικοῦ. Μία οἰκία περιεβάλλετο πανταχόθεν ὑπὸ φλογῶν. Οἱ χριστιανοὶ ἐρρίπτοντο πρὸς τὴν προκυμαίαν, ἀναζητοῦντες διὰ τῶν ὀφθαλμῶν λέμβους πρὸς ἀναχώρησιν. Ἀλλ' ἀπὸ τῆς προτεραίας ἤδη δὲν εἶχον ὑπολειφθῇ τοιαῦται ἐν τῷ λιμένι.

Αἱ κραυγαὶ τοῦ τρόμου ἀνεμιγνύοντο μὲ τὰς ἐκπυρσοκροτήσεις. Ὁ πανικὸς ἦτο τοιοῦτος, ὥστε νεαρὰ γυνὴ μετὰ τοῦ τέκνου της ἠδυνήθη νὰ πνιγῇ εἰς μέρος, ὅπου

τὸ βάθος τοῦ ὕδατος δὲν ἦτο περισσότερον τῶν ἑξήκοντα ἑκατ. τοῦ μέτρου!

Ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ κ. Καρλιὲ ἐξελίσσεται φρικαλέον θέαμα. Χριστιανός τις εὑρηται ἐν τῷ οἴκῳ του μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῆς κόρης του. Οἱ κακοῦργοι θέλουσι νὰ εἰσέλθωσιν ἐν τῷ οἴκῳ του. Ὁ οἰκογενειάρχης ἀνοίγει τοὺς βραχίονας διὰ νὰ τοῖς ἐμποδίσῃ τὴν εἴσοδον. Τοῦτο καὶ μόνον τῷ στοιχίζει μίαν σφαῖραν Γκρᾶ εἰς τὴν κοιλίαν. Ὁ δυστυχὴς κλονίζεται καὶ προχωρεῖ πρὸς τὴν θάλασσαν. Μόλις ὅμως κάμνει βήματά τινα, δευτέρα σφαῖρα εἰς τὴν ράχην τὸν ἀποτελειώνει. Τὸ πτῶμα ἔμεινεν ἐπὶ δύο ἡμέρας εἰς τὸν αἰγιαλόν. Ἡ κόρη του, βάλλουσα κραυγὰς φρίκης, καταφεύγει εἰς μίαν τῶν οἰκιῶν μας. Ἀγνοεῖ τὴν τύχην τῆς μητρός της, φονευθείσης ἐν τῷ οἴκῳ της ὑπὸ τῶν κακούργων.

Δύο μεγάλα ἀτμόπλοια εὕρηνται τυχαίως ἐν τῷ λιμένι. Κατορθοῦμεν, λίαν βραδέως ἀτυχῶς, νὰ μεταφέρωμεν ἐπ' αὐτῶν τοὺς περισωθέντας κατὰ μικροὺς ὁμίλους. Τί θὰ ἐγίνετο ἐὰν δὲν εὑρίσκοντο ἐκεῖ τὰ ἀτμόπλοια ἐκεῖνα; Τόση δ' εἶναι ἡ σπουδὴ τῶν κατοίκων ὅπως ἐπιβῶσιν ὥστε πολλαὶ λέμβοι καταβυθίζονται ἕνεκα τοῦ συνωστισμοῦ ἐπ' αὐτῶν. Καὶ μία χαρακτηριστικὴ λεπτομέρεια: Οἱ κακοῦργοι ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι ἀνεζήτουν ἐπὶ τῶν φευγόντων ὅπλα τοὺς ἀπεγύμνουν κυνικώτατα παντὸς ὅ,τι ὑπελείπετο ἔτι αὐτοῖς. 'Ἀπὸ γραιῶν βιαίως ἀποσπῶσι τὰς ἀποσκευάς των ἀκόμη καὶ τὰς στρωμνάς των.' Ἐξοργιζόμεθα, βλέποντες νὰ ἐξελίσσωνται αἱ εἰδεχθεῖς αὗται σκηναὶ ὑπὸ τὰ ὄμματα ἀξιωματικοῦ τῆς χωροφυλακῆς, ἀπαθῶς θεωμένου τὰ τελούμενα. Τῷ δηλῶ κατηγορηματι-

κῶς ὅτι δὲν ἐννοῶ νὰ ἐξακολουθήσῃ τοῦτο, καὶ ὅτι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει θὰ λάβω ἓν ὅπλον εἰς χεῖρας διὰ νὰ ξαπλώσω κατὰ γῆς τοὺς λῃστὰς ἐκείνους. Ἡ δήλωσίς μου αὕτη ἤρκεσεν ὅπως παύσῃ ἡ κλοπή, τοῦθ' ὅπερ ἀποδεικνύει, ὅτι τὸ κίνημα εὐκόλως ἦτο δυνατὸν νὰ περιορισθῇ. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης οἱ πρόσφυγες ἀνεχώρουν ἀνενοχλήτως.

Περαιτέρω ὅμως ἄλλαι σκηναὶ διεδραματίζοντο. Οἱ λῃσταὶ διερρήγνυον θύρας καὶ ἀπεκόμιζον τὴν λείαν των ἐπὶ ἵππων καὶ ὄνων, οὓς εἶχον κλέψει παρέκει. Τοῦτο διήρκεσε καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν. Περὶ τὴν 6ην μ.μ. εἶδον εἰς τὴν ἀκρολοφείαν περὶ τὰς 100 καμήλους ἀποκομιζούσας τὴν λείαν. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην τρισχίλιοι ἠδυνήθησαν νὰ ἐπιβῶσιν ἐπὶ τῶν δύο ἀτμοπλοίων, ἄτινα καὶ ἀπέπλευσαν διὰ τὴν Μιτυλήνην. Μέγα μέρος τοῦ πληθυσμοῦ μένει ἀκόμη.

Ἡ νὺξ διῆλθεν ἐν ἀγωνίᾳ, τὴν ἐπαύριον εἴδομεν συνεχιζομένην τὴν λεηλασίαν τακτικῶς καὶ μεθοδικῶς ἐν ἁπάσαις ταῖς οἰκίαις. Ὁ κ. Καρλιὲ εὑρίσκει ἐν τῇ ὁδῷ καὶ περισυλλέγει βρέφος γεννηθὲν τὴν προτεραίαν. Δὲν ἠδυνήθημεν ν' ἀνεύρωμεν τὴν μητέρα του. Τὸ ἐνεπιστεύθημεν εἰς μίαν γυναῖκα, θηλάζουσαν τὸ ἰδικόν της τέκνον.

Προσέρχεται πρὸς τὸν κ. Δάνδρια καὶ ἐμὲ εἷς χριστιανός. Ἔχει 500 λίρας τουρκίας κεκρυμμένας ἐν τῷ ὑπογείῳ του. Ἡ οἰκία του ἐλεηλατήθη. Εὕρηται μακρὰν ἡμῶν, εἰς τὰς παλαιὰς συνοικίας τῆς πόλεως. Ἀναχωροῦμεν καὶ οἱ τρεῖς ἐν συνοδείᾳ ἑνὸς χωροφύλακος. Ὅταν ἐφθάσαμεν ἐπὶ τόπου εὑρομεν τοῦρκον ἀνε-

ρευνῶντα, τὸν ἀποδιώκομεν καὶ φρουροῦμεν τὴν οἰκίαν καθ' ὃν χρόνον ὁ οἰκοδεσπότης ἀναζητεῖ τὸν θησαυρόν του. Εὐτυχῶς τὸν ἀνευρίσκει.

Ἤρχισαν νὰ μᾶς ἔρχωνται καὶ τραυματίαι. Ἐλλείψει ἰατροῦ ἀναλαμβάνω τὴν περίθαλψίν των, μέχρις οὗ τοὺς ἐπιβιβάσωμεν διὰ τὴν Μιτυλήνην. Διεπίστωσα ὅτι ἐξαιρέσει δύο ἢ τριῶν πάντες οἱ λοιποὶ τραυματίαι ἦσαν ὑπερεξηκοντούτεις. Ὑπῆρχον μεταξὺ αὐτῶν καὶ γραῖαι 90 ἐτῶν, τραυματισθεῖσαι διὰ πυροβολισμῶν, ὄχι βεβαίως διότι ὑπερησπίζοντο τὴν περιουσίαν των. Ἦτο ἁπλῶς σφαγή! Μετὰ 24 ὥρας ἀνεύρομεν ἐν τῇ ὁδῷ γραῖαν γυναῖκα, παράλυτον ἀπὸ τὰ πλήγματα, τὰ ὁποῖα ἐδέχθη. Ἔφερε δύο πληγὰς εἰς τὴν κεφαλὴν δι' ἀκτηρίδων ὅπλων προξενηθείσας. Αἱ χεῖρές της ἦσαν κομματιασμέναι, τὸ δὲ πρόσωπόν της εἰδαλέον. Νεαρὸ κόρη, ἀφοῦ ἔδωκεν εἰς τοὺς λῃστὰς ὅσον χρῆμα εἶχε, ἐδέχθη ὡς ἀντίδωρον δύο πλήγματα διὰ μαχαίρας. Εἷς γέρων τελείως ἀνάπηρος ἐδέχθη εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα τοιοῦτον πλῆγμα δι' ὑποκοπάνου, ὥστε τὰ δάκτυλα κατεθρυμματίσθησαν. Ἄλλος ἐδέχθη πλῆγμα μαχαίρας εἰς τὸ κρανίον, διέφυγε δὲ δεύτερον πλῆγμα, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἐσφάζετο. Τοῦ ἀπεκόπη μόνον ὁ πώγων.

Κατὰ τὰς ἀκολούθους ἡμέρας πανταχόθεν συρρέουσι πρὸς ἡμᾶς οἰκογένειαι, αἱ ὁποῖαι εἶχον κρυβῆ εἰς τὰ βουνά. Πᾶσαν σχεδὸν εἶχον ὑποστῆ ἐπίθεσιν. Μεταξὺ αὐτῶν μία γυνὴ εἶδε φονευομένους ὑπὸ τὰ ὄμματά της τὸν ἄνδρα της, τὸν ἀδελφόν της καὶ τὰ τρία της τέκνα.

Ἀπεσταλμένος τις ἔρχεται καὶ ζητεῖ τὴν προστα-

σίαν μας ὑπὲρ τεσσαράκοντα ἀτόμων, κεκρυμμένων εἰς τὸ ὄρος καὶ μὴ τολμώντων νὰ κινηθῶσιν ἐκεῖθεν. Ἀμέσως σπεύδομεν νὰ εὕρωμεν τὸν ἀξιωματικὸν τῆς χωροφυλακῆς καὶ τῷ ζητοῦμεν δύο χωροφύλακας, ὅπως ἐξέλθωμεν εἰς ἀναζήτησιν τῶν πτωχῶν ἐκείνων καὶ τοὺς ὁδηγήσωμεν εἰς Φώκαιαν. Ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι δὲν ἔχει ἀρκετοὺς ἄνδρας ἀνέβαλε διὰ τὴν ἐπαύριον τὴν ἱκανοποίησιν τῆς αἰτήσεώς μας. Ἀλλ' ὁ ἀπεσταλμένος, φοβηθεὶς μὴ κακοποιηθῇ, ἔφυγε πρὸς τὸ ὄρος δι' ἀτραπῶν καὶ δὲν ἐπανῆλθε πλέον. Ἀγνοοῦμεν τί ἀπέγειναν οἱ ἀτυχεῖς ἐκεῖνοι.

Καὶ μία φρικιαστικὴ λεπτομέρεια: Εἷς γέρων παραλυτικός, εὑρεθεὶς ἐν τῇ κλίνῃ του ὑπὸ τῶν εἰσελασάντων λῃστῶν, ἐφονεύθη ἐν αὐτῇ χωρὶς βεβαίως νὰ δυνηθῇ ν' ἀμυνθῇ.

Ἐκ Σμύρνης μᾶς ἀποστέλλη στρατὸς πρὸς τήρησιν τῆς τάξεως. Οἱ στρατιῶται κυκλοφοροῦσιν εἰς τὰς ὁδούς. Ἀλλὰ λαμβάνομεν ἀνέλπιστον πεῖραν τῆς τάξεως, ἣν ἦλθον νὰ τηρήσωσι, διότι καὶ αὐτοὶ ἐπιδίδονται εἰς τὴν λεηλασίαν.

Τὴν 17 μ. μ. παρεκαλέσαμεν δύο χωροφύλακας νὰ συνοδεύσωσι χριστιανὸν εἰς τὴν οἰκίαν του, ὅπως παραλάβῃ ἐκεῖθεν μερικὰ πράγματα. Ἀλλ' οἱ χωροφύλακες οὗτοι, οἵτινες θὰ τὸν ὑπερήσπιζον κατὰ πάσης ἐπιθέσεως, ἀπεγύμνωσαν τὸν ἀτυχῆ παιτὸς ὅ,τι κατεῖχε δηλαδὴ ποσοῦ 4 φρ. καὶ 25 ἑκατ.

Διατρέχομεν τὴν πόλιν· ἡ λεηλασία εἶναι πλήρης. Πᾶσαι αἱ θύραι εἶχον ἐκβιασθῇ. Οἱ λῃσταὶ πᾶν ὅ,τι δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀποκομίσωσι τὸ κατέστρεψαν. Οὕτως ἡ

ἀτυχὴς Φώκαια, ἥτις παρουσίαζε τόσην ζωηρότητα, εἶναι ἤδη μία πόλις νεκρή.

Τὴν 18 ὁδηγεῖται πρὸς ἡμᾶς ζεῦγος ἐσχατογήρων συζύγων, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ 5 ἡμέρας ἔμενον ἔγκλειστοι ἐν τῷ οἴκῳ των χωρὶς νὰ φάγωσί τι καὶ νὰ πίωσι καὶ μὴ τολμῶντες νὰ ἐξέλθωσι φόβῳ μήπως σφαγῶσιν.

Μᾶς ὁδηγεῖται καὶ μία γυνὴ ἑτοιμοθάνατος. Ἐξεβιάσθη ὑπὸ 17 τούρκων. Ἀπήγαγον οὗτοι μετ' αὐτῶν εἰς τὰ ὄρη νεάνιδα 18 ἐτῶν, ὑπὸ τὰ ὄμματα τῆς ὁποίας ἐφόνευσαν ἀμφοτέρους τοὺς γονεῖς της. Οὕτω εἴδομεν ἰδίοις ὀφθαλμοῖς ὡς ἐν τοῖς βαρβαροτέροις χρόνοις τὰ πάντα χαρακτηριστικὰ τῆς καταστροφῆς μιᾶς πόλεως ἤτοι τὴν κλοπήν, τὴν λεηλασίαν, τὴν πυρπόλησιν, τὸν φόνον καὶ τὴν ἀτίμωσιν τῶν γυναικῶν.

Ἐκτὸς ἀμφιβολίας ὑπάρχει ὅτι ἡ λεηλασία ὑπῆρξε κίνημα ὠργανωμένον, ἦτο κίνημα σκοπὸν ἔχον νὰ ἐκδιώξῃ ἐκ τῶν παραλίων τοὺς κατοίκους «ραγιάδες» (ἕλληνας ὀθωμανοὺς ὑπηκόους) τὸ πλεῖστον. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παραδεχθῇ τις, ὅτι οἱ ἐπιδραμόντες οὗτοι λῃσταὶ θὰ διέθετον τόσα πολεμικὰ ὅπλα, ἐὰν δὲν ἐξωπλίζοντο ἐκ τῶν προτέρων.

Ἐκ μέρους τῶν χριστιανῶν τῆς Π. Φωκαίας οὐδεμία ἀντετάχθη ἄμυνα. Ὅσοι ἐφονεύθησαν ἢ ἐτραυματίσθησαν δὲν ἔπεσαν ἀμυνόμενοι, ἔπεσαν ἁπλούστατα θύματα σφαγῆς.

Ἀναγινώσκομεν ἤδη εἰς τὰς ἐφημερίδας ἐπίσημα ἀνακοινωθέντα, ἀγγέλλοντα ὅτι ἡ τάξις ἀποκατέστη καὶ ἐν ταῖς περὶ ὧν ὁμιλοῦμεν περιοχαῖς οὐδὲν πλέον ἔχουσι νὰ φοβῶνται διά τε τὴν ζωήν των καὶ τὴν περιουσίαν

των. Τοῦτο δὲν εἶναι φράσις κενὴ ἐννοίας· ἡ τάξις βασιλεύει ἐξ ἐαυτῆς ἀφοῦ οὐδεὶς πλέον κάτοικος ὑπελείφθη. Ἀλλὰ καὶ αἱ περιουσίαι των οὐδέν πράγματι διατρέχουσι κίνδυνον, ἀφοῦ πᾶσαι εὑρηνται ἀσφαλῶς εἰς χεῖρας τῶν λῃστῶν.

Ἐν Φωκαίᾳ, τῇ 14 Ἰουνίου 1914.

Mansier

K

Τὸ ἀντιχριστιανικὸν κίνημα, τὸ διαταράττον τώρα τὴν Τουρκίαν καὶ τοῦ ὁποίου νομίζει ἐπίκαιρον τὸ οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον νὰ φέρῃ εἰς γνῶσιν τῶν Μ. Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων τὰς μυσαρὰς ἐκφάνσεις, ἀνεφάνη καὶ πρῶτον ὅτε ὁ Τουρκικὸς στρατός, διαρκοῦντος τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου, ἀνακατέλαβε τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην. Ἐγεννήθη ἐν τοῖς πέριξ τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ ἐκεῖθεν ἐπεξετάθη βαθμηδὸν καθ' ὅλην αὐτὴν τὴν ἐπαρχίαν, τῆς ὁποίας τὴν ἐθνολογικὴν σύστασιν αἱ Τουρκικαὶ ἀρχαὶ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης εἶχον ἀπαφασίσῃ νὰ ἀλλοιώσωσι, κηρύττουσαι πόλεμον ἐξοντώσεως ἐναντίον τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου. Ἐπιθέσεις, διευθυνόμεναι ἐναντίον τοῦ χριστιανικοῦ λαοῦ, συλλήψεις καὶ φυλακίσεις προκρίτων

χριστιανῶν, ὑπὸ διαφόρους προφάσεις καὶ συνήθως μάλιστα ἄνευ λόγου, ἐνθαρρύνσεις τῶν ἀτάκτων στιφῶν Κούρδων καὶ Ἀράβων, οἵτινες μετασχόντες τοῦ πολέμου καὶ λεηλατήσαντες, διαρπάσαντες, ἐκβιάσαντες, καὶ ἀνοικτιρμόνως φονεύσαντες, παρέμειναν ἐν τῷ τόπῳ. Τοιαῦτα ἦσαν τὰ ἐν ἀρχῇ ληφθέντα μέτρα. Ἀργότερον ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις ἔθεσεν εἰς ἐφαρμογὴν σωρείαν ὅλην γενικῶν καταπιεστικῶν καὶ καταθλιπτικῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα ἐπέτρεψαν εἰς αὐτὰς τὰς ἐπισήμους ἀρχὰς νὰ τεθῶσιν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀθρόων διωγμῶν τοῦ ὀρθοδόξου χριστιανικοῦ λαοῦ.

Ἠδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ πρὸς στιγμὴν, ὅτι ὅλαι αὗται αἱ βιαιότητες ἦσαν συνέπεια τῶν παθῶν, ἅτινα ἐξήγειρεν ὁ πόλεμος καὶ νὰ ἐλπίσῃ ὅτι ἐπρόκειτο περὶ γεγονότων, εἰς ἃ ἤθελε θέσῃ τέρμα ἡ σύναψις τῆς Εἰρήνης καὶ ἡ ἐπαναφορὰ ὁμαλῆς τάξεως πραγμάτων. Ἐπίσης δὲ τὸ Πατριαρχεῖον ἔκρινεν ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ θορυβηθῇ ὑπὲρ τὸ δέον μήτε ἐκ τῶν δηλώσεων ἐπισήμων πολιτικῶν προσώπων, καθ' ἃς δηλώσεις ἡ Θράκη εἶναι τόπος καθαρὸς Τουρκικὸς καὶ Μουσουλμανικός, μήτε ἐκ τῶν βιρυσημάντων δημοσιευμάτων τοῦ τουρκικοῦ τύπου.

Ἡ ἐπιμονὴ ὅμως τοῦ κακοῦ ἔδωκεν ἡμῖν νὰ ἐννοήσωμεν, ὅτι αἱ συμφοραί, ἃς προϋκάλεσεν ἡ ἀνακατάληψις τῆς Θράκης, ἦσαν τὰ πρῶτα βήματα ἐν τῇ ὁδῷ, ἡ ὁποία κατ' ἀνάγκην ὡδήγει εἰς τὴν συστηματικὴν ἐξόντωσιν τῶν χριστιανῶν ἐν Τουρκίᾳ. Ἐφάνη καθαρῶς, ὅτι τὸ πᾶν συνετελεῖτο ἐπὶ τῇ βάσει προδιαγεγραμμένου σχεδίου, τοῦ ὁποίου ἡ κατὰ γράμμα ἐ-

φαρμογὴ θὰ ἐπιστοποίει τὴν ἀλήθειαν τῆς ἀνωτέρω ἀναφερομένης δηλώσεως, ὅτι ἡ Θράκη εἶναι χώρα καθαρῶς τουρκική. Ἀνάλογος ἐργασία ἤρχισεν ἀναφαινομένη συγχρόνως καὶ ἐν Μ. Ἀσίᾳ. Καὶ ἐκεῖ ἐπίσης αἱ χριστιανικαὶ κοινότητες κατεδικάσθησαν εἰς τέλειον ἀφανισμόν· ἐπαρχίαι τέως ἀνθοῦσαι κατέστησαν τὸ θέατρον τόσον ἀγρίας ἐρημώσεως, ὥστε οἱ χριστιανοί, ἵνα περισώσωσι τὴν πάντοτε ἐν κινδύνῳ διατελοῦσαν ὕπαρξίν των ἠναγκάσθησαν νὰ ἐκπατρισθῶσιν ἐσπευσμένως, ἐγκαταλείποντες εἰς τὰς χεῖρας τῶν Μουσουλμάνων τὰς περιουσίας καὶ τὰ ἀγαθά των. Καὶ ἐκεῖ λοιπὸν ἀκόμη ἡ ἐπιθυμία τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως τοῦ νὰ μειώσῃ τὴν σημασίαν τῶν ἐθνικῶν στοιχείων ἤρξατο πραγματοποιουμένη.

Ἠναγκασμένη νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὴν κοινὴν γνώμην, ἥτις πάντοτε ἐξηγέρθη ἐναντίον αὐτῆς καὶ κατηγορεῖ αὐτῆς, ὅτι ἐπιδιώκει διὰ πράξεων πρωτοφανῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τὴν ἐξόντωσιν ὁλοκλήρου λαοῦ, ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις, προνοοῦσα πρὸ παντὸς, ἵνα ἀπαλλάξῃ ἑαυτὴν καὶ τοὺς πράκτορας αὐτῆς τῆς εὐθύνης, ἐπικαλεῖται σειρὰν συλλογισμῶν, ἐξ ὧν οὐδεὶς δύναται νὰ ἀντιστῇ εἰς τὴν λογικὴν ἐξέτασιν. Διϊσχυρίσθη ὅτι ἡ καταγγελλομένη κατάστασις εἶνε φυσικὸν ἀποτέλεσμα τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ δεινῶν.

Ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τὸ αἴτιον τοῦτο πράξεις, αἱ ὁποῖαι ἀντὶ νὰ γίνωνται μεμονωμένως καὶ ἀτάκτως καὶ σποραδικῶς, ἐγένοντο τοὐναντίον ἐν τάξει καταπλησσούσῃ, καὶ ἐνῷ ἤρξαντο ἐξ Ἀδριανουπόλεως ἐπεξετάθησαν βαθμηδὸν καὶ μεθοδικῶ-

τατα καθ' ὅλην τὴν Θρᾴκην, ἔφθασαν εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ὁποία ἔμενεν ἄθικτος, διῆλθον εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, ὅπου ἐκδηλοῦνται διὰ μέσων ἐντελῶς ὁμοίων, εἰς τὰ ἑλληνικὰ παράλια, τὰ ὁποῖα χθές ἀκόμη πλούσια καὶ εὐτυχῆ, σήμερον καλύπτονται ὑπό ἐρειπίων, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων ἀκούονται ἔτι οἱ θρῆνοι τῶν θυμάτων, ἐπικαλουμένων τὸν οἶκτον καὶ τὸ ἔλεος τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου;

Ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις ἐπικαλεῖται τὴν ἀνάγκην, εἰς ἣν εὑρίσκεται, τοῦ νὰ ἐγκαταστήσῃ τοὺς Μουσουλμάνους πρόσφυγας. Ἀλλὰ τοὺς πρόσφυγας τούτους, τους ὁποίους ἀποσπᾷ ἐκ τῶν χωρῶν, τῶν περιελθουσῶν εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν Βαλκανικῶν κρατῶν, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐγκαταστήσῃ, ὡς καὶ ἄλλοτε ἔπραξεν, ἐν Ἀνατολῇ μεταξὺ τῶν Μουσουλμανικῶν πληθυσμῶν; Καί, πρᾶγμα παράδοξον, οἱ πρόσφυγες οὗτοι δὲν ἐγκαθίστανται εἰς τὰ πολυπληθῆ χριστιανικὰ χωρία, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι μέχρις ἑνὸς ἐξεδιώχθησαν, ἀλλὰ ἐξακολουθοῦσι μεταβαίνοντες εἰς ἄλλους τόπους πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἀπαισίας αὐτῶν ἀποστολῆς. Εἰς τί ἄλλως τε ἀποβλέπει ἐγκατάστασις τῶν γεωργῶν τούτων εἰς τὰς παραλίους καὶ μεσογείους Ἑλληνικὰς πόλεις, ἂν μὴ εἰς τὴν ἐξαφάνισιν τῆς χριστιανικῆς ἐκεῖ πλειοψηφίας;

Ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις διὰ τοῦ στόματος τῶν ἐπισήμων αὐτῆς ἀντιπροσώπων διϊσχυρίζεται, ὅτι ἡ ἔξοδος τῶν χριστιανῶν ὀφείλεται εἰς ἔξωθεν ὑποκινήσεις καὶ ὅτι αἱ ἐκ μέρους τῶν Μουσουλμάνων βιαιοπραγίαι ὀφείλονται εἰς λόγους ἐκδικήσεως διὰ τὰ δεινὰ, τὰ ὁποῖα ὑπέ-

στησαν οὗτοι ἀλλαχοῦ. Διὰ τῶν προφάσεων τούτων ἐπιδιώκουσι νὰ πείσωσιν ἡμᾶς, ὅτι δυνατὸν νὰ εὑρεθῶσιν ἄνθρωποι ὑγιεῖς τὸν νοῦν, οἵτινες, ἑκουσίως καὶ οὐδενὸς βιάζοντος, ἤθελον δεχθῇ νὰ ἀνταλλάξωσι τὴν πραγματικότητα μὲ τὸ ἄγνωστον καὶ νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰ διὰ τοῦ ἱδρῶτος τοῦ προσώπου των ἀποκτηθέντα ὑπάρχοντά των, ἵνα ἐπιδιώξωσι χιμαίρας καὶ δυστυχίας. Θὰ ἐπέτρεπε δὲ ἡμῖν ὁ διϊσχυρισμὸς οὗτος νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις εἶναι ἀνίκανος νὰ ἐπιβάλῃ τὸν σεβασμὸν τῶν νόμων της.

Ἐὰν νῦν εἰς τοὺς διισχυρισμοὺς τούτους ἀντιταχθῇ τὸ μῖσος, μεθ' οὗ πᾶν τὸ χριστιανικὸν προπηλακίζεται ἀκαταπαύστως ὑπὸ τύπου, ὅστις ἐν χώρᾳ, ἐν ᾗ ἡ ἐλευθέρα ἔκφρασις τῶν σκέψεων εἶνε ἀπηγορευμένη, δὲν δύναται παρὰ νὰ εἶναι ἐπίσημος· ἐὰν παρατηρήσῃ τις ὅτι πρώτη φροντὶς τῶν κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων, τῶν ἐπιπεφορτισμένων νὰ ἐκδιώξωσι τοὺς χριστιανοὺς ἐκ τῶν ἑστιῶν αὐτῶν, εἶνε νὰ ἀποσπάσωσι διὰ τῆς βίας ὁμολογίας, ὑπογεγραμμένας παρ' αὐτῶν, ὅτι καταδικάζουσιν αὐτοὶ ἑαυτοὺς εἰς οἰκειοθελῆ ἐξορίαν· ἐὰν ἀποβλέψῃ τις εἰς τὸν ἐμπορικὸν ἀποκλεισμόν, ὅστις ὑπὸ τὸ ἀδιάφορον ὄμμα τῆς ἀστυνομίας ἐφαρμόζεται καὶ ἐν αὐτῇ ἔτι τῇ Κωνσταντινουπόλει, ἐν ᾗ καταστήματα ἑλληνικὰ διηρπάγησαν καὶ ἐκλείσθησαν, καὶ ὅπου ἀπειλαὶ θανάτου ἀπηυθύνθησαν πρὸς τοὺς ἰδιοκτήτας, ἐὰν εἰς τὰ ἀνωτέρω προσθέσῃ τις τὰς αὐθαιρέτους συλλήψεις, τῶν ὁποίων θύματα καθ' ἑκάστην γίνονται οἱ χριστιανοὶ καὶ τὰς σωματικὰς βασάνους, τὰς ὁποίας ὑφίστανται διὰ συκοφαντικὰς καταγγελίας μυστικῶν καὶ

ἀνευθύνων πρακτόρων, δύναταί τις ἀδιστάκτως νὰ ἀποφανθῇ περὶ τῆς ἀξίας τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων ἐπιχειρημάτων τῆς Ὀθωμανικῆς Κυβερνήσεως ὡς καὶ περὶ τοῦ ζητήματος τοῦ γνῶναι, ἐὰν ἀληθεύῃ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐν τῷ διισχυρισμῷ του, ὅτι οἱ κυβερνῶντες ἐν Τουρκίᾳ ἔχουσι θέσει εἰς ἐφαρμογὴν σχέδιον τελείας ἐξοντώσεως τῶν Ἑλλήνων, σχέδιον καταστρεπτικώτατον ἐπίσης καὶ διὰ τὰς ἄλλας χριστιανικὰς ἐθνότητας τῆς χώρας ταύτης.

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἀφοῦ κατενόησε πλέον, ὅτι τὰ γεγονότα δὲν δύνανται νὰ λάβωσιν ἄλλην τροπὴν, προσεπάθησε δι' ὅλων τῶν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ μέσων νὰ μετριάσῃ τοὐλάχιστον τὰ ἐπακόλουθα. Εἰς τὰ ἐπανειλημμένα παρὰ τῇ Ὀθωμανικῇ Κυβερνήσει διαβήματα, εἰς τὰς πολυαρίθμους αἰτήσεις τὰς πρὸς αὐτὴν ἀπευθυνθείσας, αὕτη ἀπήντα διὰ παχειῶν μόνον ὑποσχέσεων. Ἀποτυχὸν ἐν τοῖς διαβήμασιν αὐτοῦ τούτοις τὸ Πατριαρχεῖον, ὑπέβαλε τὰ παράπονά του εἰς τὸν Ἄνακτα, ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ διαβήματος τούτου διέψευσεν ἅπαξ ἔτι τὰς ἐλπίδας του. Ἀπεφάσισε τότε νὰ κλείσῃ τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰς σχολάς του, ἀχρήστους πλέον διὰ λαόν, τοῦ ὁποίου ἡ ἀπώλεια φαίνεται ἐγγίζουσα.

Ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν τοῦ κινδύνου τούτου, ὅστις πιέζει αὐτὸ πάντοθεν, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀπευθύνει σήμερον θερμὴν ἔκκλησιν εἰς τὰς Μ. Δυνάμεις, καὶ ἐπικαλεῖται τὴν προστασίαν αὐτῶν καὶ μεσολάβησιν. Ἐν ὀνόματι τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, ἐν ὀνόματι τοῦ πολιτισμοῦ, ἐν ὀνόματι τῆς δικαιοσύνης, ἐν ὀνόματι τῶν πολλῶν

συνθηκῶν, αἵτινες ἐγγυῶνται τὴν ὕπαρξιν τῶν χριστιανῶν ἐν Ἀνατολῇ, ἐκλιπαρεῖ αὐτάς, ὅπως ἐμποδίσωσι νὰ ἐκτελεσθῇ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, ὅ,τι τυραννία αἰώνων ὅλων δὲν ἐτόλμησε νὰ ὀνειρευθῇ.

Ἐξηντλημένη ἐκ τοῦ ἀνίσου ἀγῶνος, τὸν ὁποῖον εἶναι ἠναγκασμένη νὰ διεξαγάγῃ πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν δικαίων τοῦ ἐμπιστευθέντος αὐτῇ ποιμνίου, ἡ Ἐκκλησία Κων)πόλεως δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ φέρῃ μόνη ἐνώπιον τῆς Ἱστορίας καὶ ἐνώπιον τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου τὴν εὐθύνην καὶ ἀφιεροῖ τὰς ὑπολειπομένας δυνάμεις της εἰς τὸ νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν προστασίαν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων ὑπὲρ τῶν ἐρειπίων τούτων τοῦ χριστιανισμοῦ τῆς Ἀνατολῆς.

Παρακαλεῖ λοιπὸν αὕτη κατ' ἀκολουθίαν αὐτὰς νὰ ἀποφασίσωσι τὴν εἰσαγωγὴν (ὡς ἐγένετο καὶ δι' ἄλλας ἐπαρχίας τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους) ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ καὶ Ἀσιατικῇ Τουρκίᾳ μεταρρυθμίσεων, αἵτινες θὰ ἐγγυῶνται εἰς τοὺς Χριστιανοὺς τὴν ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς, τῆς τιμῆς καὶ τῆς περιουσίας αὐτῶν, καὶ τὴν πολιτικὴν ἰσότητα μετὰ τῶν Μουσουλμάνων· νὰ ἐξεύρωσι τὰ μέσα τῆς ἀμέσου ἐπαναφορᾶς εἰς τὰς πατρίδας των τῶν ἐκδιωχθέντων χριστιανῶν καὶ τῆς ἀπομακρύνσεως τῶν ἐπιδρομέων καὶ τῆς καταβολῆς εἰς αὐτοὺς ἀποζημιώσεων, ἀναλόγων πρὸς τὰς ἀπωλείας καὶ τὰ δεινὰ, ἅτινα προὐξένησεν αὐτοῖς ἡ ἐκδήλωσις τοῦ τρομεροῦ κατ' αὐτῶν πάθους τῶν Μουσουλμάνων.

Εἰσακούουσαι τῶν δικαίων αἰτήσεων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις, θὰ ἀπομακρύ-

νωσιν ἅπαξ ἔτι τοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους ἡ Ἀσία ἐγκυμονεῖ διὰ τὸν Χριστιανισμὸν καὶ τὸν Πολιτισμόν.

Τῇ 2]15 Ἰουλίου 1914.

ΤΟ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Λ

Πέμπτη 17 Σεπτεμβρίου 1909

α'Ελήφθησαν καὶ ἀνεγνώσθησαν αἱ ὑπὸ ἡμερ. 17 Αὐγούστου 1325 καὶ 7 Σεπτεμβρίου 1325 ὑψηλοὶ τεσκερέδες τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος διαλαμβάνοντες ἐν σχέσει πρὸς τὸ ζήτημα τῆς στρατολογίας τῶν Χριστιανῶν. Εἰς ἀπάντησιν προαγόμεθα νὰ φέρωμεν εἰς γνῶσιν τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον πρὶν ἢ ἔτι ληφθῶσιν οἱ εἰρημένοι ὑψηλοὶ τεσκερέδες δι' **ἐγκυκλίου** αὐτοῦ ὑπὸ ἡμερομ. 20 Αὐγούστου πρὸς τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀρχιερεῖς καὶ δι' ἑτέρων πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανοὺς τῆς Πρωτευούσης προέβη νὰ ἀπευθύνῃ τὰς ἀναγκαίας προτροπὰς καὶ παράσχῃ τὰς δεούσας πληροφορίας (ὁδηγίας) ἐν τῷ πνεύματι τοῦ νὰ σπεύσωσιν οἱ πάντες προθύμως εἰς τὴν παραδοχὴν καὶ ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος τῆς στρατολογίας, καθηκόντως ἐπιβαλλομένου αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος. Ταῦτα ἀπαντητικῶς ἐξαγγέλλοντες τῇ Ὑμ. Ἐξ., προσῆκον οὐδὲν ἧττον λογιζόμεθα νὰ γνωρίσωμεν αὐτῇ γνώμῃ καὶ τῶν περὶ ἡμᾶς Δύο Σωμάτων

ὅτι τὸ Ὀρθόδοξον Ἑλληνικὸν Ἔθνος προθύμως ἔχει ἵνα καταβάλλῃ τὸν πρὸς τὴν κοινὴν πατρίδα ὀφειλόμενον φόρον τοῦ αἵματος, καθῆκον ὅμως καὶ δικαίωμα, ἀπορρέον ἐκ τῶν συνταγματικῶν τοῦ Κράτους θεσμῶν, ἔχει νὰ ἐξαιτήσηται, ὅπως τόσον ἐν τῷ ἔργῳ τῆς ὑπὸ τὰ ὅπλα προσκλήσεως αὐτοῦ, ὅσον καὶ ἐν τῷ τῆς ἐκτελέσεως τῆς στρατιωτικῆς θητείας ἐξασφαλισθῇ τοῖς χριστιανοῖς πλήρης ἰσότης, ἰσονομία καὶ δικαιοσύνη εἰς τρόπον ὥστε καὶ οὗτοι, ὡς τε ἄτομα καὶ ὡς ἐθνότης, νὰ ἀπολαύωσι τῶν αὐτῶν δικαιωμάτων, ἅπερ καὶ οἱ μουσουλμάνοι, κατ' οὐδὲν βεβαίως ἐλαττούμενοι καὶ ἐν τοῖς καθήκουσι καὶ ἐν τοῖς δικαιώμασιν.

Πλὴν δὲ τούτου καθῆκον αὐτοῦ ἡγεῖται τὸ Πατριαρχεῖον, ἵνα ἐπισυνάψῃ καὶ ὅρους τινάς, οἵτινες, ἀπαραίτητοι τυγχάνοντες ἀπὸ θρησκευτικῆς καὶ ἄλλης ἀπόψεως, πρόκεινται ἄλλως, ἵνα διευκολύνωσι τὸ ἔργον τῆς Κυβερνήσεως ἐν τῇ στρατολογίᾳ τῶν χριστιανῶν, ἔχοντας ὡς ἑξῆς: α'.) αὐστηρὰ ἀπαγόρευσις πάσης οἱασδήποτε μεταστάσεως ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην θρησκείαν κατὰ τὸν χρόνον τῆς ὑπὸ τὰς σημαίας ὑπηρεσίας· β'.) παραδοχὴ ἱερέων ἐν τῷ στρατῷ ἐπὶ τῷ διδάσκειν τοὺς χριστιανοὺς καὶ καθοδηγεῖν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν καθηκόντων· γ'.) καθορισμὸς ἱερᾶς ἐκκλησίας ἢ μέρους ἐπὶ τούτῳ πρὸς τὸ συνέρχεσθαι τοὺς χριστιανοὺς καὶ προσεύχεσθαι κατὰ τὰς ὡρισμένας ὥρας, ὡς γίνεται διὰ τοὺς Μουσουλμάνους· δ'.) τήρησις τῶν ἑορτῶν καὶ νηστειῶν, καθὼς καὶ τῶν λοιπῶν διατάξεων τῆς χριστιανικῆς θρησκείας· ε'.) σχηματισμὸς ἰδιαιτέρων λόχων χριστιανῶν στρατιωτῶν· στ'.) πρόσλη-

ψις ἀπὸ τοῦδε εἰς τὰς στρατιωτικὰς τοῦ κράτους σχολὰς νέων χριστιανῶν, φερόντων τὰ κατάλληλα προσόντα πρὸς σπουδὴν τῆς στρατιωτικῆς ἐπιστήμης διὰ τὴν κατάληψιν θέσεων ἀξιωματικῶν».

Μ

Συνεδρία τῆς 25 Νοεμβρίου 1910

«Μετὰ πολλῆς λύπης καὶ ἀνησυχίας τὸ Οἰκουμ. Πατριαρχεῖον βλέπει πλεῖστα ὅσα τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ τέκνων νὰ ἐγκαταλείπωσι τὴν ἀγαπητὴν ἡμῶν πατρίδα, φεύγοντα τὴν στρατολογίαν. Αἱ στερήσεις καὶ τὸ πένθος, εἰς ἃ ἐμβάλλει τόσας οἰκογενείας ὁ τοιοῦτος ὀρφανισμὸς αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἀκμαιοτέρων μελῶν αὐτῶν καὶ τὸ ὅτι οὕτω ταῦτα ἐξαναγκάζονται νὰ παραβαίνωσι τὸν στρατιωτικὸν νόμον, ἐκτιθέμενοι εἰς τὰς συνεπείας αὐτοῦ, ἡ πεποίθησις ἀφ' ἑτέρου, ὅτι οἱ ἐκπατριζόμενοι οὗτοι νέοι θὰ ἐμορφοῦντο εἰς πολίτας πολυτίμους εἰς ιὴν συναδέλφωσιν τῶν διαφόρων τῆς κοινῆς πατρίδος Ἐθνῶν καὶ εἰς τὴν ἰσχὺν καὶ εὐημερίαν αὐτῆς ἂν τὰ πράγματα ἦσαν οὕτως ὥστε νὰ ὑπηρετοῦν οὗτοι ἐν τῷ στρατῷ, ἤγαγον τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ὅπως μελετήσῃ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ ὑπὸ τῆς Σεβαστῆς

Κυβερνήσεως συνταχθέντος καὶ διὰ τῶν ἐφημερίδων δημοσιευθέντος νέου στρατολογικοῦ νομοσχεδίου καὶ ὑποβάλῃ διὰ τοῦ παρόντος τακριρίου εἰς τὴν Κυβέρνησιν τοὺς λόγους, δι' οὓς οἱ χριστιανοὶ ἀποφεύγουσι τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, αἰτήσηται δὲ τὴν ἄρσιν τούτων διὰ τῆς λήψεως νομοθετικῶν καὶ διοικητικῶν μέτρων, κατόπιν τῶν ὁποίων καὶ αὐτὸ τελεσφορώτερον θὰ δύναται διὰ τῶν συστάσεών του νὰ συντελῇ εἰς τὸ νὰ διαλυθῶσιν αἱ προλήψεις καὶ προθύμως οἱ χριστιανοὶ προσέρχωνται εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Ὀθωμανικοῦ Συνταγματικοῦ Κράτους.

Οἱ ἑξῆς εἶνε οἱ πραγματικοὶ λόγοι, δι' οὓς οἱ χριστιανοὶ νέοι φεύγουσι τὴν στρατολογίαν:

α΄.) Ἡ μακρὰ θητεία, ἀλλὰ κυρίως ἡ μεγάλη ἀοριστία περὶ τὴν διάρκειαν τῆς ὑπὸ τὰ ὅπλα ὑπηρεσίας καὶ τὸν χρόνον τῆς προσκλήσεως τῶν ἰχτιὰτ καὶ ἐφέδρων. Νέοι ἀνήκοντες εἰς ἔθνος, τὸ ὁποῖον διὰ πρώτην φορὰν τώρα στρατεύεται, καταγινόμενοι δὲ τοσοῦτον εἰς τὸ ἐμπόριον, τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας, εἶιε φυσικὸν νὰ νομίζωσι τὸν οἰκονομικὸν καὶ κοινωικὸν αὐτῶν βίον ἐπὶ τοσοῦτον καθ' ἑκάστην κλονιζόμενον ἐκ τῆς τοιαύτης ἀβεβαιότητος, ὥστε νὰ προτιμῶσι φεύγοντες νὰ ἀνιδρύσωσιν αὐτὸν εἰς ἄλλην χώραν.

β΄.) Ἡ μηδαμινὴ ἀναλογία, ἐν ᾗ εὑρίσκουσιν ὁμογενεῖς στρατιώτας καὶ ἡ ἐντελὴς ἔλλειψις ὁμογενῶν ἀξιωματικῶν, ἥτις παριστᾷ αὐτοῖς ξένον ὅλως τὸν στρατὸν καὶ γεννᾷ ἀπελπιστικὴν νοσταλγίαν.

γ΄.) Ἡ ὕπαρξις ἀκόμη ἀμεταβλήτων τῶν αὐτῶν στρατιωτικῶν νόμων καὶ κανονισμῶν, οἱ ὁποῖοι ἴσχυον καὶ ὅταν μόνοι οἱ Μουσουλμάνοι ἐστρατεύοντο, νόμων καὶ

κανονισμῶν ὑπὸ τοὺς ὁποίους ἐπὶ ἔτη πρέπει νὰ ζήσωσι βλέποντες νὰ μὴ λαμβάνωνται ἐξ ἴσου μετὰ τῶν ἄλλων ὑπ' ὄψιν ἡ θρησκεία των, ἡ ἐκπαίδευσίς των, τὰ ἤθη καὶ τὰ ἔθιμά των, συχνὰ τιτρωσκόμενοι εἰς τὰ τρυφερώτατα αἰσθήματά των, ψυχρῶς καὶ ἐκ τούτου διατιθέμενοι.

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, διακαῶς ἐπιθυμοῦν νὰ συντελέσῃ καὶ αὐτὸ εἰς τοὺς σκοποὺς τῆς Κυβερνήσεως, τὴν συναδέλφωσιν δηλονότι τῶν Ἐθνῶν τῆς κοινῆς πατρίδος καὶ τὴν ἰσχὺν καὶ εὐημερίαν αὐτῆς, νομίζει ὅτι τὰ ἑξῆς ἂν γίνωσι τώρα θὰ ἀρθῶσιν οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνωτέρω λόγων.

α΄.) Ἐλάττωσις τῆς θητείας καὶ κυρίως τῆς τοῦ ναυτικοῦ.

β΄.) Διανομὴ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν νεοσυλλέκτων ἑκάστου ἔτους εἰς ὅλας τὰς στρατολογικὰς περιφερείας ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῶν, ἀκύρωσις δὲ παντὸς νόμου ἢ διατάγματος, ὁρίζοντος τὸ ποσοστὸν τῶν στρατολογουμένων χριστιανῶν.

γ΄.) Πρόσκλησις τῶν ἰχτιὰτ καὶ ἐφέδρων διὰ λόγους κεκανονισμένους καὶ καθ' ἡλικίας, ἀνὰ ὅσον ἔνεστι μεγαλειτέρας στρατιωτικὰς περιφερείας.

δ΄.) Δημοσίευσις καὶ ἑλληνιστὶ τῶν στρατιωτικῶν νόμων καὶ διαταγμάτων τῶν ἐνδιαφερόντων τὸν λαόν, διατύπωσις δὲ αὐτῶν μὴ ἀφίνουσα ἀμφιβολίας, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας ἐπιτρέπουσα ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον εἰς ἕκαστον πολίτην νὰ γνωρίζῃ πότε θὰ κληθῇ ὑπὸ τὰ ὅπλα καὶ πόσον χρόνον θὰ μείνῃ ὑπ' αὐτά.

ε΄.) Νὰ ἐπιτραπῇ ἐπὶ τριετίαν ἡ εἴσοδος χριστιανῶν

εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν Χαρμπιέ, διαγωνιζομένων εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν γλῶσσαν.

στ΄.) Οἱ ἔφεδροι ἀξιωματικοὶ νὰ μὴ ἀπολύωνται παρὰ ἀφοῦ ὑπηρετήσωσι καὶ ὡς ἀξιωματικοὶ ἐν τῷ στρατῷ· ὁ τρόπος δὲ τῆς προαγωγῆς αὐτῶν νὰ κανονισθῇ οὕτως ὥστε χωρὶς νὰ ὑπηρετῶσι τῶν ἄλλων συνηλικιωτῶν περισσότερον χρόνον νὰ ὑπηρετῶσι καὶ ὡς ἀξιωματικοί, ἵνα ταχέως οἱ χριστιανοὶ στρατιῶται ἔχωσι καὶ ἀξιωματικοὺς ὁμογενεῖς.

ζ΄.) Νὰ τροποποιηθῶσιν οἱ σχετικοὶ νόμοι καὶ κανονισμοί, ὥστε νὰ λαμβάνωνται ἐν αὐτοῖς ὑπ' ὄψιν ἐν ἴσῃ μοίρᾳ ἡ θρησκεία, ἡ παιδεία καὶ τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα ὅλων τῶν στρατιωτῶν.

Ἐπὶ τούτου εἰδικῶς εἰς μὲν τὸ στρατολογικὸν νομοσχέδιον νὰ ὁρισθῇ ἡ ἡλικία προστάτου τὸ 21 ἀντὶ τοῦ 17 ἔτους ἡλικίας καὶ διὰ τὸν πατέρα τὸ 60 ἀντὶ τοῦ 65, νὰ τεθῇ ὅτι δὲν ὑπηρετοῦσιν ἐν τῷ στρατῷ συγχρόνως δύο υἱοί τῆς αὐτῆς μητρός, ἂν δὲν ὑπάρχῃ τρίτος μεταξὺ αὐτῶν μὴ ὑπηρετῶν, νὰ ἀπαλλάσσηται δὲ ὁ μονογενής, νὰ προστεθῇ παντοῦ ὅπου ἀναγράφεται «ἐπίσημοι Σχολαὶ» «Κυβερνητικαὶ ἢ κοινοτικαὶ» καὶ ὅπου «ἐπικεκυρωμένα ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου ἢ τῶν διευθυντῶν τῆς παιδείας» ἢ «τοῦ Μητροπολίτου» νὰ προστεθῶσι δὲ εἰς τὸ ἄρθρον 79 τὸ ὁρίζον τὰς ἀνωτέρας σχολὰς «καὶ αἱ μεγάλαι κοινοτικαὶ Σχολαί». Εἰς δὲ τὸν ἐσωτερικὸν κανονισμὸν τοῦ στρατοῦ νὰ τροποποιηθῇ ἡ «Εἰσαγωγὴ» κατὰ τρόπον δεικνύοντα ὅτι ὁ ὀθωμανικὸς στρατὸς ἀνήκει εἰς τοὺς ὀθωμανοὺς χριστιανοὺς καὶ εἰς τοὺς μουσουλμάνους, νὰ ἀναγραφῇ ἡ ὕπαρξις ἱερέως ὅπου καὶ ἱμάμη καὶ διατάξεις ὑπὲρ τῶν

χριστιανικῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων ὅπου καὶ ὅσον καὶ ὑπὲρ τῶν μουσουλμανικῶν. Νὰ τεθῇ δὲ ρητὴ διάταξις, ἀπαγορεύουσα τὰς ὕβρεις καὶ βιαιοπραγίας πρὸς τοὺς κατωτέρους καὶ ἐπιτρέπουσα τὴν ἄμεσον εἰς τὸν διοικητὴν τοῦ Σώματος ἀναφορὰν δι' αὐτάς.

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἔχει τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἡ Κυβέρνησις θὰ ἐκτιμήσῃ τὴν εἰλικρινῆ ἀπόφασιν, ἥτις ἤγαγεν αὐτὸ πρὸς ὑποβολὴν τῶν ἀνωτέρω καὶ ὅτι θὰ θελήσῃ ἐμπράκτως καὶ ταχέως νὰ λάβῃ ταῦτα ὑπ' ὄψιν.

N

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Ὁ ταπεινῶς καὶ βαθυσεβάστως ὑποφαινόμενος, τέκνον πειθήνιον τῆς Ὑμ. Παναγιότητος ἐκ τῆς ἐπαρχίας 40 Ἐκκλησιῶν, ἔρχομαι ἐπὶ ταὐτοῦ ἐν βίᾳ καὶ ταραχῇ, ἵνα καθυποβάλω τῇ Ὑμ. Παναγιότητι καὶ τῇ περὶ Αὐτὴν Ἁγίᾳ καὶ Ἱερῷ Συνόδῳ τὰ ἑπόμενα:

Ἴσως περιῆλθεν εἰς τὰς ἀκοὰς τῆς Ὑμ. Παναγιότητος, ὅτι πρό τινος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Βιζύης, τῇ σήμερον δυστυχῶς ὁλοτελῶς ἐκλιπούσῃ, συνέβη δυστύχημα, ἢ μᾶλλον κακούργημα, οὗτινος θῦμα ἐγένετο ὁ υἱὸς τοῦ νομάρχου Ἀδριανουπόλεως Χατζῆ Ἀδήλ. Ἀμέσως μετὰ

τὸ κακούργημα, τὸ λαβὸν χώραν παρὰ τὸ Σαμακόβιον, τὸ ἄλλοτε ἀκμάζον, νῦν δέ, κατὰ τὴν στιγμὴν δηλονότι καθ' ἣν χαράττονται αἱ γραμμαὶ αὗται, παρουσιάζον τὴν φρίκην τοῦ θανάτου, καθότι ἐν αὐτῷ οὐδεὶς χριστιανὸς ὑπάρχει, πνέων μένεα ἐξ ὀργῆς καὶ θέλων νὰ ἐκδικηθῇ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ του τὸ τέρας τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ ὁ ἀπηνὴς καὶ ἀμείλικτος διώκτης τοῦ Ἔθνους μας ἐσχεδίασε πρόγραμμα, τὸ ὁποῖον σκοπὸν ἔχει παντελῆ ἐκ τῶν μερῶν ἐκείνων τῆς ἀτυχοῦς Θράκης ἐξόντωσιν τοῦ στοιχείου μας. Ἅμ' ἔπος δ' ἅμ' ἔργον. Ἀπὸ τῆς 30 Αὐγούστου ἤρχισεν ὁ διωγμὸς ἀπηνέστατα καὶ κατὰ τρόπον πρωτάκουστον. Τὸ Κομιτᾶτον τῆς ἐξοντώσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐντὸς 8 ἡμερῶν ἐξεδίωξε τὸ Σαμακόβιον, τὴν Τρουλιάν, τὸν Σκεπαστόν, τὰς Σοφίδας καὶ τὸν Ἅγιον Στέφανον, ἤτοι πέντε μεγίστας καὶ ἑλληνικωτάτας Κοινότητας μὲ πληθυσμὸν 16000 περίπου κατοίκων, ἀφοῦ ἐξήσκησαν ἐπ' αὐτῶν ἀδιακρίτως φύλου πᾶσαν βίαν καὶ τυραννίαν. Τὰς περιουσίας των διήρπασαν κατὰ τρόπον ἀνήκουστον καὶ μόνον διὰ ζώσης δυνάμενον κατά τι νὰ παρασταθῇ. Ἀφοῦ δὲ κατέστησαν αὐτοὺς κυριολεκτικῶς ζῶντα πτώματα, ἐπεβίβασαν ἐπὶ τουρκικῶν ἁμαξῶν χωρὶς νὰ ἐπιτρέψωσιν αὐτῆς νὰ λάβωσιν ἕκαστος εἰμὴ μόνον ἀνὰ ἓν ἐφάπλωμα καὶ πέντε ἡμερῶν ἄρτον. Τὰ κοσμήματα τῶν γυναικῶν διήρπασαν μὲ τὸν πλέον βάρβαρον καὶ αἴσχος ποιοῦντα εἰς πάντα ἄνθρωπον τρόπον, τὰ δὲ παιδία ἐγκαταλείψαντες γυμνὰ καὶ ἀνυπόδητα ἐδίωξαν προπάδην μετὰ τῶν γονέων των, θρηνούντων καὶ ὀλολυζόντων. Κατὰ τὰς ἀφηγήσεις τούρκου ἁμαξᾶ διηγηθέντος μοι λεπτομερείας ἐπὶ τῆς δραματικωτάτης ταύτης σκηνῆς, αἱ φωναὶ τῶν ἐγκαταλιπόντων τὴν πατρίδα δυστυχῶν

προσφύγων ἀνήρχοντο μέχρις οὐρανοῦ. Οἱ πρόκριτοι τῶν χωρίων ἐτυρανοῦντο ἐπὶ ἑβδομάδα ὁλόκληρον ἐντὸς φυλακῶν, δερόμενοι καὶ προπηλακιζόμενοι.

Σημειωτέον δ' ὅτι καὶ ὁ πληθυσμὸς τοῦ ἐκδιωχθέντος ὁριστικῶς χθὲς χωρίου συνέκειτο ἐκ 1200 οἰκιῶν, ἡ ἐκκλησία δ' αὐτῶν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἐστοίχισεν ἄνω τῶν 25000 λιρῶν. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ ἓξ ἑλληνικώτατα καὶ ἀκμαιότατα χωρία καὶ κωμοπόλεις ἐξεδιώχθησαν, νῦν δὲ πρόκειται νὰ ἐκδιωχθῶσιν ἡ ἑλληνικωτάτη Γέννα μὲ 3500 κατοίκους καὶ τὸ Βουνὰρ Χισὰρ μὲ 1500 ὁμογενεῖς. Τὸ Κομιτᾶτον προχθὲς ἦτο ἕτοιμον νὰ περικυκλώσῃ τὴν Γένναν καὶ νὰ ἀρχίσῃ τὰ αὐτά, εἶτα δὲ καὶ τὸ Βουνὰρ Χισὰρ, ὅτε κατορθώσαμεν διὰ μέσου λίαν ἐπαγωγοῦ νὰ σταματήσωμεν τὸ κακόν, πληρώσαντες εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ ἐξοντωτικοῦ Κομιτάτου 700 λίρας, ζητοῦσι δὲ καὶ ἑτέρας 800 λίρας διὰ νὰ φεισθῶσι τῶν δύο τούτων χωρίων. Εἰς τὸ πρόγραμμά των φαίνεται, ὅτι δὲν εἶνε διὰ διωγμὸν ἡ Γέννα καὶ τὸ Βουνὰρ Χισὰρ ὡς συνοικισμοὶ Ἑλληνικοὶ εὑρισκόμενοι εἰς πεδινὰ μέρη· ἐξαρτᾶται ὅμως ἐκ τῶν τεσσάρων τούτων τυράννων ἡ σωτηρία 5000 ψυχῶν, αἵτινες ὁσονούπω, ἐὰν δὲν πληρωθῶσιν αὐτοῖς αἱ ἐπίλοιποι 800 λίραι, θὰ ὑποστῶσι τὰ αὐτὰ καὶ αἱ τόσαι ἄλλαι προηγουμένως· ὡς ἐκ περισσοῦ δὲ θὰ χαθῶσι καὶ αἱ 700 λίραι, αἱ μετρηθεῖσαι ἤδη. Ἀντὶ δὲ τὸ Ἔθνος νὰ θρηνῇ ἀκόμη 5000 ψυχῶν, νομίζω πολὺ συμφερώτερον νὰ σώσῃ αὐτὰς, ἐξαγοράζον διὰ τῶν λύτρων τούτων. Αἱ δύο κοινότητες Γέννα καὶ Βουνὰρ Χισὰρ δι' ἐμοῦ προστρέχουσιν εἰς τὴν εὐσπλαγχνίαν καὶ φιλανθρωπίαν τοῦ Ἐθνικοῦ Πατριαρ-

χικοῦ Ταμείου καὶ ζητοῦσι συνδρομὴν γενναίαν καὶ δάνειον ἀκόμη, ἀρκεῖ νὰ σωθῶσι καὶ νὰ μὴ ἐξοντωθῶσιν, ὅπως αἱ 23000 ψυχῶν τῶν ἓξ χωρίων, τῶν ἐκδιωχθέντων ἤδη. Αἱ τρέμουσαι νῦν καὶ ἀναμένουσαι μόνην ἐντεῦθεν τὴν σωτηρίαν των Κοινότητες τῆς Γέννης καὶ Βουνὰρ Χισὰρ μὲ ἀνέθεσαν νὰ ὑπογράψω καὶ χρεωστικόν, τὸ ὁποῖον νὰ πληρώσωσιν ἀμέσως ὡς σωθῶσι καὶ δυνηθῶσι νὰ περισυλλεγῶσιν. Ἐν ὀνόματι λοιπὸν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς φιλανθρωπίας μὴ βραδύνητε νὰ σώσητε τὰς τόσας χιλιάδας γυναικοπαίδων καὶ γερόντων, ἀναμενόντων παρ' Ὑμῶν ὡς παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ τὴν σωτηρίαν των. Ταῦτα ἐντολῇ τῶν Κοινοτήτων Γέννης καὶ Βουνὰρ Χισὰρ καὶ τῇ γνώσει τοῦ μητροπολίτου Σαράντα Ἐκκλησιῶν ὑποβάλλων, διατελῶ κτλ.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 12 Σεπτεμβρίου 1915.

Λ. Α. Π.

ΦΩΝΑΙ ΟΔΥΝΗΣ

Εἰς τὰ ζῷα καὶ κατὰ προτίμησιν εἰς τοὺς σκύλλους παρέχεται περισσὴ ἡ εὐσπλαγχνία, τῆς ὁποίας οὐδὲ κατ'ἐλάχιστον θεωροῦνται ἄξιοι οἱ πρόσφυγες χριστιανοί. Οὗ-

τοι θεωροῦνται κατώτεροι τῶν ζώων καὶ ἄξιοι μάστιγος, ἄξιοι τυραννίας, ἄξιοι ἐξοντώσεως. Ἰατρός τις ὁμογενὴς ἐν Πανόρμῳ, ἐκληφθεὶς ὡς μουσουλμάνος, ἤκουσε τὸν ἑξῆς διάλογον μεταξὺ δύο μουσουλμάνων: Ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν ἐπιεικῶς πάντως φερόμενος, ἀπεκάλεσε τοὺς χριστιανοὺς πρόσφυγας, ἐνῷ ὁ ἕτερος ἀπηνέστερος ἐπέπληξε τὸν πρῶτον, εἰπὼν ὅτι οἱ χριστιανοὶ δὲν εἶνε πρόσφυγες, ἀλλ' εἶνε σκύλλοι. Δὲν ἐθεώρησεν ὁ ἄθλιος τοὺς χριστιανοὺς ἀξίους νὰ ὀνομασθῶσι πρόσφυγες, ἀλλὰ σκύλλους. Ὁ αὐτὸς ἰατρὸς, προσκληθεὶς εἰς τὰ πέριξ τοῦ σταθμοῦ τῆς Πανόρμου διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ ἀσθενεῖς πρόσφυγας, διεμαρτυρήθη ἐν ὀνόματι τοῦ ἀνθρωπισμοῦ εἰς τοὺς ἀστυνόμους, οἵτινες δὲν ἐπέτρεπον εἰς τοὺς πρόσφυγας νὰ πίνουν ὕδωρ ἐκ τῆς παρακειμένης κρήνης.

Ἐκ τοῦ σταθμοῦ τῆς Πανόρμου καθ' ἑκάστην μετακομίζονται καὶ θάπτονται νεκροὶ πρόσφυγες, ὡς δ' ἀναφέρουσιν αἱ καταφθάνουσαι πληροφορίαι, πλεῖστοι ἀποθνήσκουσιν εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Οἱ καταφθάνοντες εἰς τὸν σταθμὸν τῆς Πανόρμου πρόσφυγες κατόπιν πολλῶν ταλαιπωριῶν, ἐξηντλημένοι ἐκ τῆς πείνης καὶ δίψης, μένουσιν ἐπὶ δύο καὶ τρία ἡμερονύκτια ἐν ὑπαίθρῳ καὶ ἀφοῦ ἑτοιμασθῇ τραῖνον διὰ νὰ μεταφερθῶσιν οἱ δυστυχεῖς εἰς τὸ ἐσωτερικόν, διὰ μαστιγώσεων καὶ λακτισμάτων ἐξωθοῦνται ἀσπλάγχνως καὶ εἰσάγονται ἀσφυκτικῶς ἐντὸς τῶν βαγονίων. Ἕν βρέφος ἓξ περίπου μηνῶν ἐπνίγη ἐξ ἀσφυξίας ἐντὸς τῶν ἀγκαλῶν τῆς μητρός του. Φρικώδεις φωνὰς ἔβαλεν ἡ δύστηνος μήτηρ, κρατοῦσα ἄπνουν τὸ τέκνον της ἐντὸς τῶν ἀγκαλῶν της καὶ προσπαθοῦσα νὰ τὸ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ζωήν. Τὸ θέαμα ἦτο σπαραξικάρ-

διον. Ἐξέσχιζε διὰ τῶν ὀνύχων τὸ πρόσωπόν της καὶ ἔτιλλε τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς της μὲ φωνὰς φοβεράς, ὅταν εὑρέθη ἡ ταλαίπωρος μήτηρ εἰς τὴν φοβερὰν ἀνάγκην νὰ ρίψῃ ἐκ τοῦ ἀναχωροῦντος τραίνου τὸ νεκρὸν τέκνον αὐτῆς. Τινὲς τῶν προσφύγων διεμαρτυρήθησαν ἐξ ἀπελπισίας εἰς ἀξιωματικόν τινα καὶ εἶπον: «Πρὸς Θεοῦ! Σφάξατέ μας ἀντὶ νὰ μᾶς βασανίζητε»! Οὗτος ὅμως μετὰ σκληρᾶς εἰρωνείας καὶ φοβερᾶς χαιρεκακίας ἀπήντησεν: «Ὅταν θὰ σᾶς σφάξωμεν εἶνε εὐεργέτημα εἰς σᾶς, διότι θὰ πονέσητε ἅπαξ, ἐνῷ δέον καθ' ἑκάστην νὰ ἀποθνήσκητε ἕκαστος κατ' ὀλίγον καὶ νὰ ὑφίστασθε τοῦ θανάτου τὸν τρόμον καὶ τὴν ὀδύνην ἐπὶ πολύ». Χριστιανός τις, ἐγκαταλειφθεὶς μόνος ἐν Μαρμαρᾷ ἕνεκα τῆς ἀσθενείας τῆς συζύγου του καὶ τοῦ κλινήρους γέροντος πατρός του, ἠναγκάσθη νὰ λάβῃ ἐπ' ὤμων ὁ ἴδιος τὴν σύζυγόν του ἀποθανοῦσαν καὶ νὰ μεταφέρῃ αὐτὴν ἔξωθεν τοῦ χωρίου, ἔνθα ἰδίαις χερσὶν ἔθαψε ταύτην.

Ἐκ τούτων πάντων ἐξάγεται, ὅτι ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ ὁ ἐκλεκτὸς καὶ ἅγιος εὑρίσκεται ἐν φοβερῷ διωγμῷ, διωγμῷ ἀπέναντι τοῦ ὁποίου ὑποχωροῦσιν ἔντρομοι οἱ δέκα γνωστοὶ ὡμοὶ διωγμοί, τοὺς ὁποίους ὑπέστη ποτὲ ἡ ἀρτιγέννητος τότε Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ναί μὲν ἔρρευσαν τότε ποταμοὶ αἱμάτων, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἔπλεε σφαδάζουσα καὶ πνευστιῶσα ἡ ἀκατάλυτος καὶ ἀήττητος Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ τότε κατόπιν ὡρισμένων βασάνων καὶ σωματικῶν κακώσεων ἀπέθνησκον ἢ ἐφονεύοντο οἱ μάρτυρες τοῦ Χριστοῦ. Νῦν ὅμως ὁ σημερινὸς διωγμὸς τοῦ καθ' ἡμᾶς χριστιανικοῦ κόσμου διὰ παρατεταμένων δοκιμασιῶν, διὰ παρατεταμένης πεί-

νης καὶ δίψης καὶ ἄνευ σφαγῶν ἐξαντλεῖται καὶ ἀποθνήσκει ἠρέμα καὶ κατὰ μικρὸν καὶ φθίνει ὡς ἡ καιομένη λαμπάς, ἥτις καίπερ ἄψυχος οὖσα, οἱονεὶ συναισθάνεται τὴν καῦσιν καὶ τὴν ὀδύνην καὶ ἐκ διαλειμμάτων διαμαρτύρεται δι' ἰδιαζούσης κραυγῆς, προσπαθοῦσα νὰ ἀποσβέσῃ τὴν διαβιβρώσκουσαν ὀδυνηρὰν φλόγα. Ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ἐκλεκτὸς καὶ ἅγιος, θέσιν πλέον ἐν Τουρκίᾳ δὲν ἔχει, ἀπόλλυσι τὰς περιουσίας του, προσβάλλεται ἡ τιμή του, ἐξυβρίζεται ἡ θρησκεία τουκαὶ ἐπίκειται ἡ ἐξισλάμισις αὐτοῦ. Διότι τί σημαίνει ἡ κατ' ὀλίγους διασκόρπισις αὐτοῦ εἰς τουρκικὰ χωρία ἄνευ ἐκκλησίας, ἄνευ ἱερέως, ἄνευ ὁμοεθνῶν καὶ ἄνευ ἐλπίδος ἐκ τῆς θρησκείας; Τί σημαίνει ἡ διασκόρπισις 1164 Βαϊρινῶν εἰς 36 τουρκικὰ χωρία, ἀπὸ μιᾶς μέχρι δώδεκα ὡρῶν ἀπέχοντα τοῦ Βαλούκεσερ; Τί σημαίνει ἡ διασκόρπισις 1545 Νεοχωριτῶν εἰς 17 τουρκικὰ χωρία, 1294 Ἀγγελοχωριτῶν εἰς ἄλλα 17, καθὼς καὶ τῶν ἄλλων προσφύγων χριστιανῶν εἰς ἄλλα χωρία; Τί σημαίνει ἡ ἀέννααος μετακίνησις ἀπὸ τόπου εἰς τόπον τῶν ταλαιπώρων προσφύγων; Βεβαίως οὐδὲν ἄλλο εἰμὴ ἐξάντλησιν, θάνατον ἐκ πείνης καὶ δίψης καὶ ἐν ἀνάγκῃ πρὸς ἀποφυγὴν τούτων ἐξισλάμισιν· καὶ ἐγκατάλειψιν τῶν πατρῴων ἐθνικῶν παραδόσεων καὶ τῆς πατρῴας πίστεως τοῦ Χριστοῦ. Καταπονεῖται κακώσεσι τοῦ βίου ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ ὁ ἐκλεκτὸς καὶ ἅγιος. Κλυδωνίζεται καὶ ποντοῦται σάλῳ βιωτικῶν κυμάτων. Περιστάσεις καὶ θλίψεις καὶ ἀνάγκαι καὶ συμφοραὶ βίου καὶ πειρασμοὶ πανταχόθεν κυκλοῦσιν αὐτόν. Οἱ μισοῦντες βέλεμνα καὶ ξίφη καὶ λάκκον ηὑτρέπισαν καὶ ἐπιζητοῦσιν ἐν αὐτῷ καταβιβάσαι αὐτόν. Ἀπώλετο φυγὴ ἀπ' αὐτοῦ καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Ἐν τοιαύτῃ φοβερᾷ

καταστάσει εὑρισκόμενος ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ ὁ ἐκλεκτὸς καὶ ἅγιος, τείνει χεῖρας ἱκέτιδας πρὸς Κύριον τὸν Θεὸν αὐτοῦ, τὸν Θεὸν πάσης ἐλπίδος καὶ παρακλήσεως καὶ κραυγάζει ὀδυνηρῶς ὡς ἄλλος Δαβὶδ: «ἐταλαιπώρησα καὶ κατεκάμφθην ἕως τέλους ὅλην τὴν ἡμέραν σκυθρωπάζων ἐπορευόμην. Ἐκακώθην καὶ ἐταπεινώθην ἕως σφόδρα, ὠρυόμην ἀπὸ στεναγμοῦ τῆς καρδίας μου. Οἱ φίλοι μου καὶ οἱ πλησίον μου ἐξ ἐναντίας μου ἤγγισαν καὶ ἔστησαν καὶ οἱ ἐγγιστά μου ἀπὸ μακρόθεν ἔστησαν». Καὶ ἡ μὲν φιλόστοργος Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἔπραξε καὶ πράττει μετὰ πάσης στοργῆς ὅ,τι ἂν δύνηται πρὸς ψωμισμὸν καὶ ἀνακούφισιν ἡμῶν ἐν τῇ σκληρᾷ συμφορᾷ. Εἰς τί ὅμως καταγίνονται καὶ τί πράττουσιν οἱ ἁρμόδιοι, οἱ δυνάμενοι ῥῦσαι ἡμᾶς ἐκ τοῦ κλύδωνος τούτου;

Ἐν Παιόρμῳ, τῇ 1 Ἰουλίου 1915.

† ὁ Μητροπολίτης Καλλιουπόλεως

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Ἡ ἐξόντωσις τῶν προσφύγων χριστιανῶν εἶνε μεθοδικωτάτη. Ἐὰν διὰ λόγους δῆθεν πολεμικοὺς ἐκπατρίζωνται οἱ χριστιανοὶ μόνον, ἠδύναντο νὰ μείνωσιν εἰς

τὰ μέρη, ἔνθα ἅπαξ μεταφέρονται. Δὲν συμβαίνει ὅμως τοῦτο· ἀλλὰ μόλις διαμείνωσιν ἐπί τινας ἡμέρας εἰς μέρος τι, μετατοπίζονται εἰς ἕτερον, ἵνα ὑφίστανται οὕτω συνεχεῖς διωγμοὺς καὶ ταλαιπωρίας, ἵνα ἐξαντλῶνται ἐκ τῶν κοπώσεων καὶ τῶν μόχθων καὶ ἵνα ἀποθνήσκωσιν ἐπὶ ποδός. Ἀφ' ὅτου ἦλθον ἐνταῦθα μέχρι τῆς σήμερον, ἤτοι ἐπὶ ἕνα περίπου μῆνα, διαμένουσι δύσμοιροι 250 Κριθιῶται μετά τινων Μαδυτίων, ἐκ Πασαλιμανίου προερχόμενοι, εἰς τοὺς ἀγροὺς τοῦ σταθμοῦ Ὀκτσὲ Κιόλ. Δὲν ἔχουσι χρήματα διὰ νὰ μεταφερθῶσιν ἔνθα προορίζονται καὶ ἀναμένουσιν ἐπ' ἄπειρον τὴν μέριμναν τῆς Κυβερνήσεως πρὸς μεταφορὰν αὐτῶν. Εἶνε ἀπερίγραπτος ἡ θέσις των. Δὲν εἶνε αὐτὴ κατάστασις, τὴν ὁποίαν ἐπιτρέπεται νὰ ὑφίστανται ἄνθρωποι. Εἶνε καταπάτησις καὶ αὐτοῦ τοῦ δικαίου τῶν ζώων, διότι καὶ τὰ ζῶα εἰς τὰ βουνὰ δὲν εἶνε περιωρισμένα καὶ δεδεμένα ἐν ὡρισμένῳ τόπῳ, ἀλλὰ εἶνε ἐλεύθερα πρὸς βοσκήν. Χθὲς ἦλθον ἐκ τοῦ Ὀκτσὲ Κιὸλ κατόπιν προσκλήσεώς μου 4 Κριθιῶται, εἰς τοὺς ὁποίους ὑπὸ πᾶσαν προφύλαξιν καὶ ἐχεμύθειαν ἔδωκα χρήματά τινα, ἵνα διανείμωσιν αὐτὰ εἰς τοὺς ἐκεῖ εὑρισκομένους πρόσφυγας τῆς ἐπαρχίας μου. Φόβῳ συνεσχέθην ἰδὼν αὐτούς. Οὐδέποτε ἐφανταζόμην ὅτι εἶνε δυνατὸν νὰ παραμορφωθῇ καὶ νὰ ἐξαγριωθῇ τόσον ἀνθρώπου μορφή. Οἱ ἄγριοι ἔχουσιν ἡμερωτέραν φυσιογνωμίαν. Ἐποίησα ἐκ τρόμου τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, ἰδὼν αὐτοὺς εἰς τοιαύτην φρικώδη κατάστασιν. Ἔπεσαν οἱ δύσμοιροι πρὸ τῶν ποδῶν μου καὶ ἐζήτησαν κλαίοντες ἐὰν ἔχω Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ, ὅπως ἀσπασθῶσιν αὐτόν.

Δός μας εἶπον, ἅγιε Δέσποτα, Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ νὰ τὸν καταφιλήσωμεν, ἔχομεν τόσας ἡμέρας νὰ ἀσπασθῶμεν Σταυρόν! Ἔχομεν τόσας ἡμέρας νὰ λειτουργηθῶμεν καὶ νὰ ἀσπασθῶμεν τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ μας. Παρουσίασα ἐκ τοῦ μαρσίπου μου Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον ἥρπασαν καὶ κατεφίλουν σταυροκοπούμενοι· ἐξεπλάγην πρὸ τοῦ φαινομένου τοιαύτης θρησκευτικῆς εὐλαβείας! Ἐπανειλημμένως ηὐλόγησα αὐτούς. Πρὶν ἢ λάβωσι χρήματα πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς πείνης αὐτῶν, ἐζήτησαν νὰ ἀσπασθῶσι τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ. Κλαίων κἀγὼ ἐκ φοβερᾶς συγκινήσεως ἀνέκραξα: Σῶσον, Χριστέ μου, τὸν λαόν Σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν Σου. Μὴ ἐάσῃς αὐτὸν ἐν τῇ καμίνῳ, τὴν ὁποίαν ἐπταπλασίως τῶν Χαλδαίων ὁ τύραννος ἐμμανῶς ἐξέκαυσεν· ἀλλὰ Σὺ διὰ τῆς κρείττονος δυνάμεώς Σου περίσωσον τοὺς εὐσεβεῖς δούλους Σου.

Μοὶ διηγήθησαν, ὅτι ἐν τῇ περιοχῇ, ἔνθα εἶνε περιωρισμένοι, ὅταν βόσκοντες ὡς ζῶα ἔχοντα δεμένον τὸν πόδα ἀνακαλύψωσι κουκκίον τι ἐγκαταλειφθὲν κατὰ τὴν συγκομιδὴν ἐπιτίθενται κατ' αὐτοῦ ἐν διαπληκτισμῷ ὡς ἐρίζοντα ὄρνεα ἐπὶ πτώματος, ἵνα προφθάσῃ ἕκαστος καὶ καταφάγῃ αὐτό. Ἐκκενουμένης τῆς Μηχανιῶνος καὶ τοῦ Καστέλη, διηρπάγησαν δωρεὰν τὰ ὑπάρχοντα τῶν ἐκπατριζομένων χριστιανῶν, οἵτινες μετὰ τῶν προσφύγων χριστιανῶν τῆς ἐπαρχίας μου ἀπεστάλησαν διὰ τὰ περαιτέρω εἰς τὸν σταθμὸν τῆς Πανόρμου. Ὡς οἱ δελφῖνες παρακολουθοῦσι καὶ σχίζουσι τὴν σαγήνην τοῦ γρίπου καὶ καταβροχθίζουσι τοὺς ἰχθῦς ἀπνευστί, οὕτω καὶ οἱ τοῦρκοι εἰσελθόντες ἐντὸς τῶν ὑπαρχόντων τῶν χρι-

στιανῶν ἥρπαζον αὐτὰ δωρεάν. Ἐντόπιοι καὶ πρόσφυγες τῆς ἐπαρχίας μου διαμένουσιν ἄστεγοι καὶ ἄγνωστον ποῦ θὰ ὁδηγηθῶσιν. Ἡ Κοινότης αὕτη καθ' ὅλα Ἑλληνικὴ ἐφιλοξένει 2200 πρόσφυγας Μαδυτίους καὶ Κριθιώτας. Τὸ παρελθὸν Σάββατον ἤρξατο αὐστηροτάτη ἔρευνα τῶν οἰκιῶν τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Ἀρμενικῆς συνοικίας τῆς Πανόρμου πρὸς ἀνακάλυψιν ὅπλων καὶ φυγοστράτων. Ἡ ἔρευνα διήρκεσεν ἐπὶ 6 περίπου ἡμέρας, καθ' ἃς ἀπεκλείσθη ἐντὸς τῶν οἰκιῶν ἅπας ὁ Ἑλληνικὸς καὶ Ἀρμενικὸς πληθυσμὸς τῆς Πανόρμου. Εἰς οὐδένα ἐπετρέπετο νὰ ἐξέλθῃ πρὸς ἀγορὰν ἄρτου καὶ πρὸς προμήθειαν ὕδατος. Ἐκ τῆς ἀπέναντι οἰκίας ἠθέλησαν νὰ μοὶ δώσωσι μισὸ ψωμί· ἐξῆλθεν ὁ ὑπάλληλός μου ἵνα τὸ λάβῃ ριπτόμενον ἐκ τοῦ παραθύρου· τὸ ἔλαβεν· ἀλλὰ προστρέξας ὁ χωροφύλαξ ἐξύβρισε τὸν ὑπάλληλόν μου καὶ ἐμὲ τὸν ἴδιον καὶ λαβὼν τὸν ἄρτον ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ὑπαλλήλου μου ἔρριψεν αὐτὸν διὰ τοῦ παραθύρου εἰς τὴν οἰκίαν, ἐξ ἧς προσεφέρθη. Ἵνα μὴ ἐξοργίζηται ὁ Τουρκοκρὴς Ἀζιζ ἐφένδης, περὶ τοῦ ὁποίου ἔγραψα ἤδη, ἠναγκάσθην νὰ ἀπέλθω ἐκ τῆς Ἀρμενικῆς οἰκίας καὶ εὗρον ἐπὶ τέλους μίαν οἰκίαν ἑλληνικήν, ἐν τῇ ὁποίᾳ διέμεινα προσωρινῶς ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο μικρά, ἠναγκάσθην νὰ εὕρω ἄλλην. Κατὰ κακὴν ὅμως καὶ αὐθις τύχην ἀπέναντι τῆς νέας διαμονῆς μου διαμένει ὁ ἀνακριτὴς Πανόρμου, ὅστις βλέπων, ὅτι ἔρχονται πρόσφυγες πρὸς ἐπίσκεψίν μου, διεταράχθη καὶ ἐνήργησεν ἵνα ἐγκαταλείψω καὶ τὴν τετάρτην διαμονήν μου, σήμερον δὲ πρόκειται παραλαμβάνων τὰς ὀλίγας ἀποσκευάς μου νὰ μεταβῶ ὡς ἄλλος

περιπλανώμενος Ἰουδαῖος εἰς ἄλλην οἰκίαν. Ἄγνωστον, ἐὰν καὶ ἐκεῖθεν ἐκδιωχθῶ. Ἐπὶ τούτοις κτλ.

Ἐν Πανόρμῳ, τῇ 17 Ἰουλίου 1915.

† Ὁ Καλλιουπόλεως ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Ο

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Συνεχίζων τὴν ἀπὸ 24ης ἰσταμένου ἔκθεσίν μου, σχετικὴν πρὸς τοὺς ἐνταῦθα ἀφιχθέντας καὶ ὀλίγον ἀφικνουμένους πρόσφυγας ἀδελφοὺς Ἀϊβαλιώτας, γνωρίζω τῇ Μητρὶ Ἐκκλησίᾳ, ὅτι τελευταίως μετέβην αὐτοπροσώπως πρὸς ἐκίσκεψιν αὐτῶν, κατασκηνούντων ἐν τῇ μίαν ὥραν ἀπεχούσῃ τῆς Προύσης πεδιάδι Πλατυάκου. Δὲν θὰ ἐπιχειρήσω, Παναγιώτατε, νὰ παραστήσω διὰ λόγου τὸ οἰκτρὸν θέαμα, ὅπερ παριστῶσιν αἱ ἀτυχεῖς αὗται ὑπάρξεις, τοῦτο μόνον λέγω, ὅτι ἡ ὅλη σκηνογραφία παριστᾷ σύμφυρμα σκελετῶν μεγάλων καὶ μικρῶν ἀνομοίων, κινουμένων καὶ ζητούντων ἔλεος! Μὲ ὀλολυγμοὺς καὶ θρήνους, ἀλλὰ καὶ μὲ ποιάν τινα παρηγορίαν καὶ ματαίαν ἐλπίδα μὲ ὑπεδέχθη τὸ φρικιῶν ἐκ τῶν ἀθλιοτήτων ἀνθρωπομάζωμα ἐκεῖνο, συγκείμενον τοὐλάχιστον ἐκ 2500 ψυχῶν. Ἐπὶ 42 ἤδη ἡμέρας ὁδοιποροῦσα ἡ ὁμὰς αὕτη

ἀγοράσωσι δι' ἰδίων αὐτῶν χρημάτων τ' ἀναγκαιοῦντα τρόφιμα· ὅτε δὲ ὑπεδείχθη εἰς τοὺς ἁρμοδίους τὸ σκληρὸν τοῦτο μέτρον, ἀπαθέστατα ἀπήντησαν «ἄλλοι ἂς τὸ σκεφθῶσι τὸ τοιοῦτον». Κατεβλήθη φροντὶς ὅπως τοῖς σταλῇ ἐπαρκὴς ὁπωσδήποτε (100 ὀρ. κατ' ἄτομον) ἄρτος, ὅστις ὅμως, ἐκ μουχλιασμένου καὶ ὄζοντος κατ' αὐτὰς μισηραλεύρου ζυμούμενος, εἶνε ἀθλιέστατος. Ὁ ὅμιλος ὁ κατασκηνῶν νῦν ἐν τῇ ὡς εἴρηται πεδιάδι ἀποτελεῖται ἐκ ἐκ 500—600 οἰκογενειῶν, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην ἀφικνοῦνται καὶ ἕτεραι ὁμάδες, καθ' ἃ δὲ μὲ διεβεβαίωσαν, οἱ ἀκολουθοῦντες εἶνε πολλοὶ πλείονες τῶν ἤδη ἀφιχθέντων. ἀνερχόμενοι εἰς 10—12 χιλ. ψυχῶν. Ὡς καὶ ἐν τῇ προηγουμένῃ μου ἔγραφον, μετεκινοῦντο καθ' ὁμάδας, ἡ τελευταία δὲ ὁμὰς ἐγκατέλιπε τὸ πάτριον ἔδαφος τὴν Κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ· εἰς Ταχταλῆ καὶ Γιαϊλατζίκι, χωρία τοῦ τμήματος Ἀπολλωνιάδος, ἀπέχοντα δὲ δίωρον ἐντεῦθεν, ἐγκατεστάθησαν ἤδη ὁριστικῶς περὶ τὰς 150—200 οἰκογένειαι γυμναὶ κυριολεκτικῶς καὶ τετραχηλισμέναι, ἤρξαντο δὲ ἐρχόμεναι καθ' ἑκάστην καὶ καθ' ὁμάδας ἐνταῦθα πρὸς πορισμὸν ἄρτου διὰ τῆς ἐπαιτείας, ἡ δὲ ταπεινή μου Μητρόπολις δὲν διαλείπει δι' ὅλων τῶν ἐνδεικνυμένων μέσων νὰ φαίνηται καὶ εἰς τούτους καὶ εἰς ἐκείνους κατὰ τὸ ἐνὸν χρήσιμος. Ἀλλὰ τί μέγα δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ, Παναγιώτατε, ἄνευ ἐπαρκῶν ὑλικῶν μέσων; Διὰ ταῦτα καὶ ἐν τῇ προηγουμένῃ μου ἐκθέσει καὶ διὰ τοῦ σχετικοῦ μετὰ ταῦτα τηλεγραφήματός μου καὶ διὰ τῆς παρούσης μου ταπεινῆς, ἐκτελῶν τὸ καθῆκόν μου, ἔσπευσα νὰ γνωρίσω τὴν κατάστασιν καὶ τὰ συμβαίνοντα καὶ νὰ ζητήσω ἐν ὀνόματι τῶν καταδυναστευομένων ἀδελφῶν μας τούτων

εἶνε καταδεδικασμένη νὰ ὁδοιπορήσῃ ἱκανὰς ἔτι ἡμέρας, καθόσον εἶνε προωρισμένη πρὸς ἐγκατάστασιν ἐν Γενῆ-Σεχὶρ καὶ Βιλετζίκ, διένειμα αὐτοῖς περὶ τὰ 2000 γρόσια, ἀλλ' οὐδ' ὡς σταγὼν ἐν ὠκεανῷ ἐχρησίμευσε τὸ ποσὸν τοῦτο· μὲ παρεκάλεσαν ὀδυνώμενοι νὰ ἐνεργήσω, ὅπως ἐπιτραπῇ νὰ μένωσιν ἐνταῦθα, ἂν ὄχι διαρκῶς ἀλλὰ διὰ μερικὰς τοὐλάχιστον ἡμέρας πρὸς ἀνάπαυσιν, διότι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ὡς ἐκ τοῦ καμάτου καὶ τῶν κακουχιῶν δὲν δύνανται κυριολεκτικῶς νὰ βαδίσωσι· δυστυχῶς πρό τινων ἡμερῶν ἀπουσιάζει ὁ βωλῆς εἰς βασιλεύουσαν παρὰ τῷ ἀντιπροσωπεύοντι δὲ αὐτόν Τεφτερδὰρ δὲν ἠδυνήθημεν παρὰ ὀλιγίστων ἡμερῶν ἀναβολὴν νὰ ἐπιτύχωμεν. Τὰ καθ' ὁδὸν δεινοπαθήματά των εἶνε ἀληθῶς ἀπίστευτα· ἑκατὸν ὀγδοήκοντα ἐξ αὐτῶν ἀπέθανον καθ' ὁδὸν ριφθέντες ἐντὸς τῶν χανδακίων, ἄλλοι ἡμιθανεῖς, ἐγκαταλειφθέντες ἐν μέσῃ ἐρήμῳ ὁδῷ, γυναῖκες ἐπίτοκοι ἄφιναν τὰ νεογνὰ αὐτῶν, καὶ ἠκολούθουν ὅπως ὅπως τοὺς ἄλλους ὁδοιποροῦντας, καθ' ὅσον διὰ τοὺς βραδύνοντας κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν ἡ κινητήριος δύναμις μετεδίδετο παρὰ τῶν φοβερῶν ζανταρμάδων δι' ἀπηνῶν ραβδισμῶν.

Ὡς ἐκ τῆς θέσεως τῆς ἐπαρχίας μου, Παναγιώτατε Δέσποτα, ἔσχον τὸ ἀτύχημα νὰ ἴδω καὶ παρακολουθήσω ἀπ' ἀρχῆς καὶ ἐκ τοῦ πλησίον ὁλοκληρωτικὸν τρόπον τινὰ τὸν ἐπάρατον τοῦτον διωγμὸν ἐναντίον τοῦ ἔθνους ἡμῶν, ἀλλ' εἰς οὐδεμίαν περίστασιν ἀπήντησα σκληροτέραν στάσιν καὶ συμπεριφορὰν ἐκ μέρους τῶν διωκτῶν ἢ τὴν ἐπιδεικνυομένην εἰς τὴν παροῦσαν περίστασιν. Εἶνε ἐντελῶς ἀσυγκίνητοι. Δὲν τοῖς ἐπιτρέπεται οὐδὲ νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὰ κατῳκημένα μέρη, ἐξ ὧν διέρχονται ὅπως

τὸ ἔλεος καὶ τὴν βοήθειαν τῆς Μ. Ἐκκλησίας, διότι πρὸ πάντων ἀποθνήσκουσι τῆς πείνης, Παναγιώτατε, οἱ τλήμονες οὗτοι ἀδελφοί μας.

Εἶπον καὶ ἐλάλησα καὶ διατελῶ εὐσεβάστως

Ἐν Προύσῃ, τῇ 1 Μαΐου 1917

† Ὁ Προύσης ΔΩΡΟΘΕΟΣ

Π

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Τῇ 27 Δεκεμβρίου συνελήφθησαν περὶ τοὺς 80 ὁμογενεῖς, οἱ ἐγκριτότεροι καὶ πλουσιώτεροι πολῖται τῆς Ἀμισοῦ, ἄνευ οὐδενὸς λόγου, καὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακάς· δὲν ἐπετράπη αὐτοῖς ἡ ἐπικοινωνία μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των, οὔτε ἡ παραλαβὴ ἀσπρορρούχων ἢ σκεπασμάτων. Τῇ ἐπαύριον δὲ ὄρθρου βαθέως, ἐπιβιβασθέντες ἐπὶ ἁμαξῶν, ἀπεστάλησαν ὡς συνελήφθησαν γυμνοὶ καὶ τετραχηλισμένοι ὡς οἱ ἔσχατοι τῶν κακούργων διὰ μέσου χιονοσκεπῶν ὀρέων πρὸς τὰ μέρη τῆς Κάφζας, ὅθεν θὰ γίνῃ ἡ διανομὴ αὐτῶν. Οὕτως ἀπεστάλησαν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἄνευ ἐνδυμάτων, ἄνευ ἐπανωφορίων, ἄνευ χρήματος, οἱ ἐγκριτότεροι τῶν ὁμογενῶν, οἵτινες δὲν θὰ δυνηθῶσι νὰ ἀνθέξωσιν εἰς τόσας συμφορὰς καὶ ταλαιπωρίας. Ὁ φαρ-

μακοποιὸς κ. Καμειρίδης ἀπεστάλη, ἔχων μόνον ἓν ὑπόδημα, διὰ τοῦ ταχυδρομείου δὲ ἐστάλη προχθὲς εἰς Τσορὸμ τὸ ἕτερον τῶν ὑποδημάτων του.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐπολιορκήθη ὑπὸ στρατοῦ ἡ πόλις, ἥτις ἔλαβεν ὄψιν στρατοπέδου, εἰς μίαν δὲ πλατεῖαν τῆς ἄνω Ἀμισοῦ (Καδῆ Μαχαλεσῆ) προσεκλήθη ὁ πληθυσμὸς τῆς ἐνορίας σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις αὐθωρεί, ὅπως ἀκροασθῶσι δῆθεν τοῦ πασᾶ, ὅστις θὰ ὡμίλει ὀλίγα τινὰ πρὸς τὸ πλῆθος· ὡς ἦτο ὁ πληθυσμὸς ὁλόκληρος συνελήφθη καὶ ἀπεστάλη καὶ ἐνεκλείσθη εἰς τοὺς στρατῶνας. Τὸ ἴδιον ἔπραξαν καὶ εἰς τὸ προάστιον Ἐλιάζ Κιοϊ. Οἱ ἄνδρες εὑρέθησαν οὕτως ἄνευ χρημάτων, αἱ γυναῖκες καὶ τὰ κοράσια ἦσαν μὲ μπλοῦζες καὶ παντόφλας, δὲν εἶχον οὔτε ἓν μανδήλιον εἰς τὰ θυλάκια, οἱ γέροντες καὶ οἱ ἀσθενεῖς μετεφέρθησαν διὰ τῆς βίας, φερόμενοι ὑπὸ τῶν συγγενῶν των, δὲν ἐφείσθησαν οὐδὲ τῶν νηπίων των. Μετ' ὀλίγην δὲ ὥραν (12 τουρκιστὶ) ἀπεστάλησαν ὡς ἦσαν μέσον βαρέως χειμῶνος περὶ τὰς 4 χιλιάδας ψυχαὶ γυναικοπαίδων γυμνῶν καὶ ἀσίτων ἄνευ ἁμαξῶν καὶ ὑποζυγίων, πάντες πεζοί, ἐν ἀξιοθρηνήτῳ καὶ ἀπελπιστικῇ καταστάσει. Καθ' ὅλην τὴν νύκτα μέχρι πρωΐας εὑρίσκοντο ἐν ὁδοιπορίᾳ, ὁδηγούμενοι διὰ μέσου χιονοσκεπῶν ὀρέων νήπια, γέροντες, οἰκογένειαι στρατιωτῶν θανόντων ἢ ἐργαζομένων ἀκόμη εἰς τὸ ἀμελὲ ταμπουροῦ. Ἡ τραγικὴ αὐτὴ καὶ σπαραξικάρδιος σκηνὴ εἶχε τὴν ὄψιν ἀγέλης κτηνῶν, φερομένων εἰς τὸ σφαγεῖον. Οἱ ἀσθενεῖς, γέροντες καὶ λεχοὶ ἐσύροντο ὑπὸ τῶν συγγενῶν των, τὰ νήπια ἐθρήνουν, ζητοῦντα μάτην ἄρτον καὶ ὕδωρ· ποῦ κατεκλίθησαν τὴν ἡμέραν ἐκείνην μετὰ δωδεκάωρον νυκτερινὴν ὁ-

δοιπορίαν, ποῦ εὗρον ἄρτον τόσαι χιλιάδες ψυχῶν δὲν γνωρίζομεν, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἐκοιμήθησαν εἰς τὸ ὕπαιθρον καὶ ὅτι διῆλθον νήστεις τὴν ἑπομένην ἡμέραν. Ἐν τῷ μεταξύ, διεδραματίσθησαν γεγονότα φρικώδη. Μόλις συνελήφθη ὁ ἐν Ἀμισῷ ἔμπορος Βασίλειος Ἀντωβαλλόγλους, ἡ 19ετὴς κόρη του Οὐρανία ἔπεσε νεκρά. Εἰς τὸ ἐξωσθὲν διαμέρισμα Ἀμισοῦ (Καδῆ-Μαχαλεσῆ) ἡ 17ετὴς κόρη Εὐφροσύνη Γαροφαλίδου, ἧς ὁ ἀδελφὸς ἐργάζεται εἰς τὸ ἀμελὲ-ταμπουροῦ, μεταβᾶσα εἰς τὸν οἶκον καὶ μὴ εὑροῦσα τὴν χήραν μητέρα της, ἐξωσθεῖσαν πρὸ ὀλίγου μετὰ τῶν ἄλλων, ἀπώλεσε τὰς φρένας, εὑρίσκεται δὲ δεδεμένη ἐν κακῇ καταστάσει. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐπικοινωνία μετὰ τοῦ ἐκκενωθέντος διαμερίσματος Ἀμισοῦ ἦτο ἀδύνατος, ὅσοι ἀσθενεῖς δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μετενεχθῶσιν, ἔμειναν ἄσιτοι ἐπὶ ἡμέρας καὶ ἀπέθανον ἐκ τῆς πείνης· ἐθάψαμεν τρεῖς γυναῖκας εὑρεθείσας νεκράς, ἐξ ὧν ἡ μία εἶχε ἀποθάνῃ πρὸ δύο ἡμερῶν. Λέγεται δὲ ὅτι καὶ νήπια εὑρέθησαν νεκρὰ εἰς τὰ λίκνα των. Ἀκολούθως ἤρχισεν ἡ λεηλασία, ἡρπάγησαν πάντα τὰ κτήνη καὶ ὑποζύγια, ἐληστεύθησαν τὰ φορέματα, τὰ μαγειρικὰ σκεύη, κοσμήματα γυναικῶν καὶ ὅ,τι εὑρέθη ἐν ταῖς οἰκίαις, αἵτινες τελείως ἀπεγυμνώθησαν. Διανέμεται δὲ ἤδη ἀνὰ τὰς ὁδοὺς ἡ ληστευθεῖσα περιουσία ἢ πωλεῖται ὑπὸ τῶν μουατζήρηδων, ἐνῷ οἱ κάτοικοι ἀπῆλθον γυμνοὶ καὶ τετραχηλισμένοι ἀνὰ τὰ χιονοσκεπῆ ὄρη, μὴ ἔχοντες ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνωσιν, ὡς κατάδικοι, προωρισμένοι ν' ἀποθάνωσι τὸν ἐκ ψύχους καὶ τῆς ἀσιτίας θάτατον. Τῇ 1 Ἰανουαρίου τοῦ νέου ἔτους ἀστυνόμοι, μεταβάντες εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἀνεζήτουν καὶ τοὺς ἐναπομείναντας

πλουσίους καὶ προκρίτους τῆς Ἀμισοῦ, μέχρι δὲ ἑσπέρας τῆς πρωτοχρονιᾶς συνελήφθησαν ἕτεροι τεσσαράκοντα, τὸ ἄνθος τῆς κοινωνίας μας, ἄνευ οὐδενὸς λόγου.

Ἀφηρπάγησαν ἐν τοιαύτῃ ἡμέρᾳ ἐκ τῶν ἀγκαλῶν τῶν οἰκείων των ἐν τῷ μέσῳ θρήνων καὶ ὀλολυγμῶν νηπίων καὶ συζύγων καὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακάς, τῇ δὲ ἐπαύριον ἀπήχθησαν καὶ οὗτοι εἰς τὸ ἐσωτερικόν· μετὰ δύο ἡμέρας συνελήφθησαν καὶ ἀπεστάλησαν. Τοιουτοτρόπως σύμπασα ἡ ἀγορὰ ἐκλείσθη, τὸ λεγόμενον μερκὲζ τῶν καπνεμπόρων μας ἐξεκενώθη καθ' ὁλοκληρίαν, ἡ δὲ πόλις παρουσιάζει ὄψιν νεκροταφείου. Καὶ πόσος μὲν εἶνε ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπελαθέντων, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐξακριβώσωμεν· τὸ βέβαιον ὅμως εἶνε ὅτι ὅλοι οἱ προὔχοντες καὶ οἱ πλούσιοι καὶ οἱ ἐμπορικοὶ παράγοντες τοῦ τόπου μέχρι τοῖδε περὶ τοὺς 300 ἀπηλάθησαν. Ἐν τῷ μεταξὺ καὶ εἰς Ἀμισὸν καταφυγόντες χωρικοὶ ἐκ τῶν πυρποληθέντων χωρίων σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις κατὰ ὁμάδας ἐξαποστέλλονται εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἄνευ ἐνδυμάτων καὶ σκεπασμάτων ἐν οἰκτρᾷ καταστάσει. Ποῦ ἀνεχώρησαν οὗτοι καὶ ποῦ εὑρίσκονται σήμερον δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἐξακριβώσωμεν ἐκ θετικῶν πληροφοριῶν γνωρίζομεν, ὅτι οἱ ἐξ Ἄνω Ἀμισοῦ νυκτὸς ἀπελαθέντες, ἀφοῦ διῆλθον καθ' ὅλην τὴν νύκτα τὰ πέραν τῆς Ἀμισοῦ ὑπερύψηλα ὄρη ἔφθασαν ἐν κακῇ καταστάσει εἰς Καβάκ, ὅπου ἔθαψαν τοὺς νεκρούς των καὶ ἐκεῖθεν ἀπεστάλησαν εἰς Κάφζαν, βιλαέτιον Σεβαστείας, ἀπέχουσαν ὑπὲρ τὰ 80 χιλιόμετρα τῆς Ἀμισοῦ.

Τὴν ἀπὸ Ἀμισοῦ εἰς Κάφζαν ὁδὸν διήνυσαν εἰς 4

ἡμέρας· καθ' ὅλην τὴν ὁδοιπορίαν αὐτῶν ἔμειναν νήστεις, μόνον δὲ εἰς Κάφζιν ἐδόθη αὐτοῖς ἄρτος διὰ πρώτην φοράν. Μεταξὺ Καβὰκ καὶ Κάφζας ἀπέθανον πολλοὶ ἐκ τοῦ ψύχους, τῆς πείνης καὶ τῆς ὁδοιπορίας, ἐν Κάφζᾳ δὲ κεῖνται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πολλοὶ νεκροί. Ἐνῷ δὲ ἐλέγετο ὅτι θὰ διέμενον περὶ τὰ μέρη τῆς Κάφζας εἰς τὰ ἐκεῖ εὑρισκόμενα χριστιανικά χωρία, ἅτινα θὰ παρεῖχον αὐτοῖς σκεπάσματα, κατοικίαν καὶ τροφήν, ἀπεστάλησαν οἱ πάντες μετὰ τῶν ἐμπόρων εἰς Τσορούμ, βιλαέτιον Ἀγκύρας. Καθ' ὁδὸν τὰ κοράσια τοῦ Καδή-κιοϊ, ἀφοῦ ἐπείσθησαν περὶ τῆς τύχης, ἥτις τὰ ἀναμένει, ἐνῷ ἐβάδιζον πρὸς τὸν τόπον τῆς καταδίκης των, ἔψαλλον τὸ «ἔχε γειὰ, καϋμένε κόσμε, ἔχε γειὰ, γλυκειὰ ζωή».

Εἰς Τσοροὺμ τί θὰ γίνῃ ποῦ θὰ διανεμηθῶσι τόσαι χιλιάδες ψυχῶν καὶ πῶς θὰ ζήσουν ἐν μέσῳ βαρέος χειμῶνος, τῶν πάντων ἐστερημένοι, εἶνε αἴνιγμα, τοῦ ὁποίου τὴν λύσιν δύναται νὰ δώσῃ ἡ πεῖρα τοῦ παρελθόντος.

Τῇ 10 Ἰανουαρίου διετάχθησαν ἄλλαι συλλήψεις καὶ τῇ 11 ἀκόμη ἐμπόρων, καταστηματαρχῶν καὶ ἐκ τῶν λαϊκῶν τάξεων, τῇ δὲ 13 ἀπεστάλησαν καὶ οὗτοι εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Οὕτω, παρέλυσε καθ' ὁλοκληρίαν ἡ ἡμετέρα Κοινότης, τὰ Σχολεῖά της μετεβλήθησαν εἰς στρατῶνας, τὸ μερκὲζ ἐκενώθη, τὰ καταστήματα ἔκλεισαν, οἱ ἔμποροι καὶ πρόκριτοι τῆς πόλεως ἀπηλάθησαν, ἡ ἄνω Ἀμισὸς μετὰ τοῦ προαστείου Ἐλιαζ-κιοϊ ἀπεστάλησαν ἐν ὥρᾳ νυκτὸς γυμνοὶ καὶ ἄσιτοι καὶ αἱ περιουσίαι ἐλεηλατήθησαν ἢ ἐδημεύθησαν· τὰ πλουσιώτερα χωρία τῆς ἐπαρχίας παρεδόθησαν εἰς τὸ πῦρ, ἠτιμάσθησαν καὶ ἐβεβηλώθησαν, ἐκ δὲ τῶν κατοίκων αὐτῶν ἄλλοι μὲν ἐστάλησαν εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ἄλλοι δὲ διεσκορπίσθησαν εἰς τὰ περισωθέντα χωρία νήστεις καὶ γυμνητεύοντες. Ὁ τόπος δὲ ὅλος εὑρίσκεται ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ τρόμου καὶ τῆς ἀγωνίας εἰς κατάστασιν ἀπελπιστικήν. Ποῖαι ἄλλαι συμφοραὶ ἐπικρέμανται ἐπὶ τοῦ τόπου, τί θὰ γεννήσῃ ἡ αὔριον, τί ἐπικλώθει ἡ μαύρη μοῖρα διὰ τοὺς ἀθώους ἀνθρώπους, τί ἄλλα σχέδια ἐξοντώσεως ἔχει κατὰ νοῦν νὰ ἐκτελέσῃ ὁ ἐκ Βιτλὶς ἐλθὼν ἐνταῦθα γνωστὸς Ραφὲτ πασᾶς, ἀποσταλεὶς ὡς γενικὸς στρατιωτικὸς διοικητὴς καὶ σατράπης τοῦ τόπου, ἄδηλον. Ἐν τούτοις προβλέπω προσεχῶς συμφορὰς μεγαλειτέρας. Κύριος ὁ Θεὸς γένοιτο ἵλεως!

Ἀμισός, τῇ 14 Ἰανουαρίου 1917.

ἐλάχιστος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς

† Ὁ Ἀμασείας ΓΕΡΜΑΝΟΣ

P

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Σπαράσσεται ἡ ἀνθρωπίνη καρδία ἀπέναντι τῶν τραγῳδιῶν, ὅσαι ἐξακολουθοῦσι διαδραματιζόμεναι εἰς τὴν δυστυχῆ καὶ αἱματοβαφῆ χώραν μας.

Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν στρατιωτικὴν ἐνέργειαν τοῦ ἐκ Βιτλὶς ἐπίτηδες ἐλθόντος ἐκτάκτου στρατιωτικοῦ διοικητοῦ Ραφὲτ πασᾶ συμβαδίζει καὶ ἡ ἀστυνομικὴ καὶ πολιτικὴ ἀποστολὴ τοῦ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐλθόντος ἐκτάκτου ἀπεσταλμένου τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν Βαχαεδδίν. Καὶ ὁ μὲν Ραφὲτ πασᾶς, πληρεξούσιος τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν, ἐκτελεῖ, ὁ δὲ Βαχαεδδὶν μετὰ τῶν ὀργάνων τῆς ἀστυνομίας καταρτίζει τοὺς καταλόγους καὶ τὰς προγραφὰς τῶν ἀθῴων ἀνθρώπων. Οὕτω καὶ τὴν ἑβδομάδα ταύτην ἀπηλάθη εἰς τὸ ἐσωτερικὸν νέα ὁμὰς ἐντίμων πολιτῶν, εἰς τρόπον ὥστε κινδυνεύει ἡ Ἀμισὸς νὰ μείνῃ ἄνευ ἀνδρῶν. Καὶ ἐκ Μπάφρας, ὅπου μετέβη ὁ Βαχαεδδίν, ἀπεστάλησαν εἰς Βοϊαβὰτ ὁλόκληρος ὁ ἄρρην πληθυσμὸς τῆς πόλεως, ἑπομένως τὰ ἐκεῖ καταστήματα τῶν ἐσναφίων ἐκλείσθησαν, ἡ δὲ Κυβέρνησις κλείει τὰς ἀποθήκας τῶν καπνεμπόρων καὶ ἠμπόδισεν ἐπισήμως πᾶσαν πώλησιν ἢ μεταγραφὴν τῶν καπνῶν αὐτῶν. Καὶ τίς μὲν ὁ λόγος τοῦ μέτρου τούτου, τοῦ παραλύσαντος τὴν οἰκονομικὴν τοῦ τόπου ζωὴν καὶ ἀποστερήσαντος τὸν λαὸν τοῦ μόνου μέσου τῆς συντηρήσεως αὐτοῦ, δὲν γνωρίζομεν, πάντως ὅμως τὸ μέτρον τοῦτο προσδίδει εἰς τὰ ἐμπορεύματα μορφὴν ἐγκαταλειφθείσης περιουσίας (μετρουκὲ) καὶ γεννᾷ τὸν φόβον μήπως πωληθῶσιν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως καπνὰ ἀξίας ἑκατομμυρίων λιρῶν.

Ἐκτὸς δὲ τούτου τῶν μὲν καπνεμπόρων ὑποχρεουμένων νὰ πληρώνωσιν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἐνοίκια διὰ κατοικίαν καὶ τροφὰς εἰς ὑπερόγκους τιμάς, τῶν δὲ οἰκογενειῶν αὐτῶν ἐν Μπάφρᾳ καὶ Ἀμισῷ μὴ δυναμένων νὰ πω-

λήσωσι τὰ καπνὰ καὶ προμηθευθῶσι τὰ πρὸς συντήρησιν αὐτῶν, κινδυνεύουσιν οἱ μὲν ἐν τῇ ἐξορίᾳ, αἱ δὲ ἐν ταῖς ἑστίαις αὐτῶν νὰ λιμοκτονήσωσιν. Ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ μέτρου τούτου δύναταί τις νὰ κατανοήσῃ ποῖον σατανικὸν σχέδιον τελεῖται ἐπὶ τοῦ ὁμογενοῦς πληθυσμοῦ. Ἐκ τῆς συναλλαγῆς τῶν καπνῶν ἔζων πολλαὶ χιλιάδες πτωχῶν καὶ καπνοπαραγωγῶν, τοὺς ὁποίους συντηροῦν οἱ ἔμποροι τῶν πόλεων· διὰ τῆς κατασχέσεως ἑπομένως τῶν ἐμπορευμάτων τῶν ἐξωσθέντων ὄχι μόνον ὁ πτωχὸς λαός, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἔμποροι καὶ αἱ οἰκογένειαι αὐτῶν κινδυνεύουσι νὰ ἀποθάνωσιν ἐξ ἀσιτίας.

Ἀφοῦ ἐξεπλήρωσε τὴν ἀποστολήν του εἰς Μπάφραν ὁ εἰρημένος Βαχαεδίν, μετέβη προχθὲς καὶ εἰς ἄλλας ὑπεδιοικήσεις Οἰνόης, Τσαρσαμπᾶ καὶ Φάτζας, ὅπως ἐκτελέσῃ καὶ ἐπ' αὐτῶν τὸ γενικὸν πρόγραμμα.

Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τούτῳ καὶ ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης ὁ Ριφὰτ πασᾶς ἐξακολουθεῖ τὸ ἐξοντωτικὸν ἔργον του. Ὅλα χωρία ὑπελείφθησαν ἐκ τῶν προηγουμένων καταστροφῶν πυρπολοῦνται καὶ ἀπελαύνονται εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Ἐντὸς τῆς τελευταίας ἑβδομάδος ἐπυρπολήθησαν ὀκτὼ χωρία τῆς Πάφρας, τὰ παράγοντα τὸν ἐκλεκτότερον καπνὸν τῆς Τουρκίας, καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῶν ἐν κακῇ καταστάσει μετεφέρθησαν πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ βιλαετίου τῆς Ἀγκύρας. Ἑτέρων ὀκτὼ χωρίων τῆς Ἀμισοῦ οἱ κάτοικοι ἀπεστάλησαν εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ἀλλ' αἱ οἰκίαι αὐτῶν δὲν ἐπυρπολήθησαν, ὅπως χρησιμεύσωσι διὰ τοὺς μουσουλμάνους πρόσφυγας, διότι τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐγκατέστησεν ἡ Ἀρχὴ ἐν Τεκέκιοϊ καὶ Ἀνδρεάντων Τραπεζουντίους πρόσφυγας, εἰς οὓς ὑπεσχέθη νὰ δώσῃ τίτλους ἰδιοκτησίας

διὰ τὰς οἰκίας καὶ τοὺς ἀγρούς. Τὴν ὥραν ταύτην ποῖα ἄλλα χωρία παραδίδονται εἰς τὸ πῦρ δὲν γνωρίζομεν, φαίνονται ὅμως εἰς τὰ ὄρη φλόγες καὶ καπνοί, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων μαίνεται ὁ Ἅδης καὶ τὰ ὄργανα αὐτοῦ.

Τῶν πυρπολουμένων ἢ ἁπλῶς ἐκκενουμένων χωρίων σύμπασα ἡ περιουσία λεηλατεῖται ὑπὸ τῶν τούρκων χωρικῶν, ὅσα δὲ κτήνη διαφύγωσι τὴν λεηλασίαν αὐτῶν μεταφέρονται σωρηδὸν εἰς Ἀμισὸν καὶ γίνονται βορὰ τῶν στρατιωτῶν. Μετὰ τῶν οἰκιῶν τῶν χωρίων καίονται καὶ αἱ ἐκκλησίαι καὶ οἱ σχολαί, τὰ δὲ ἱερὰ ἄμφια καὶ σκεύη πωλοῦνται ἀνὰ τὰς ὁδοὺς ἀντὶ τιμῶν ἐξευτελιστικῶν.

Πόσα ὑφίστανται κατὰ τὴν ἔξωσιν αὐτῶν οἱ δυστυχεῖς χωρικοὶ καὶ ἰδίως αἱ οἰκογένειαι αὐτῶν δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς, διότι δὲν διέρχονται διὰ τῆς Ἀμισοῦ, ἀλλ' ἀποστέλλονται ὑπὲρ τὰ ὄρη πρὸς τὸ ἐσωτερικόν, μανθάνομεν ὅμως παρ' ἐπιβατῶν ἐρχομένων ἐκεῖθεν, ὅτι ἀποθνήσκουσιν ἐκ τῆς πείνης καὶ τοῦ ψύχους κατὰ χιλιάδας. Καθ' ἃς ἔχω θετικὰς πληροφορίας, καὶ ὁ ὑπαίθριος πληθυσμὸς τῆς Κερασοῦντος, ὡς καὶ πολλὰ χωρία τῆς Ὀρδοῦ ἀπηλάθησαν ἤδη εἰς τὸ ἐσωτερικὸν πρὸς τὴν διεύθυνσιν Καρᾶ Χισὰρ καὶ Χαμηδιέ. Ἂν λάβῃ τις ὑπ' ὄψει τὰ ὑψηλὰ καὶ ἀπόκρημνα ὄρη, διὰ τῶν ὁποίων εἶνε καταδεδικασμένα καὶ τὰ γυναικόπαιδα τῶν χωρίων Κερασοῦντος καὶ Ὀρδοῦ νὰ διέλθωσιν ἐν μέσῳ βαρυτάτου χειμῶνος, ἰλιγγιᾷ ὁ νοῦς καὶ σπαράσσεται ἡ καρδία.

Μικρὰν ἐπούλωσιν τῶν πληγῶν ἀνέμενον, ὡς ἔγραψα προηγουμένως, ἐκ τῆς Ἀμερικανικῆς Πρεσβείας· δυστυχῶς ὁ ἐν Ἀμισῷ ὑποπρόξενος αὐτῆς, ἐπιστρέψας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἐδήλωσεν, ὅτι ὁ Πρεσβευτὴς μεθ' ὅλην

τὴν καλὴν αὐτοῦ θέλησιν δὲν δύναται νὰ προμηθευθῇ ἐξ Ἀμερικῆς χρήματα, διότι ἀπηγορεύθη κυβερνητικῶς ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν συναλλαγμάτων. Καὶ οὕτως εἶμαι ἠναγκασμένος νὰ βλέπω τὰ πνευματικὰ τέκνα μου ἀποθνήσκοντα τὸν ἐκ πείνης θάνατον, χωρὶς νὰ δύναμαι νὰ προσφέρω αὐτοῖς οὐδὲ βλωμὸν ἄρτου κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου αὐτῶν.

Διὰ ταῦτα εἶνε ἀνάγκη νὰ λάβωσι γνῶσιν αἱ πρεσβεῖαι τῆς ἀκριβοῦς καταστάσεως καὶ νὰ παρακληθῶσι θερμῶς, ὅπως υἱοθετήσωσι τὸ ζήτημα τοῦτο ἐν ὀνόματι τοῦ ἀνθρωπισμοῦ καὶ χωρὶς νὰ ἐξαπατῶνται ἐξ ὑποσχέσεων κενῶν, νὰ ἀναλάβωσιν ἐπὶ τέλους τὴν προστασίαν τῶν χριστιανῶν, ἀπαιτοῦντες ἐντόνως τὴν κατάπαυσιν τοῦ ἀπηνοῦς καὶ πρωτοφανοῦς τούτου διωγμοῦ, ὅστις ἀποτελεῖ στίγμα καὶ αἶσχος διὰ τὴν ἀνθρωπότητα.

Ἀμισῷ, τῇ 7 Φεβρουαρίου 1918·

ταπεινὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς

† Ὁ Ἀμασείας ΓΕΡΜΑΝΟΣ

Σ

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Μετ' ἀγωνίας ἀνέμενον τὴν ἐπιστροφὴν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τοῦ ἐν Ἀμισῷ ὑποπροξένου τῆς Ἀμερικῆς, παρὰ τοῦ ὁποίου ἤλπιζον γενναίαν ὑλικὴν συνδρομὴν διὰ τὰ λείψανα τῶν γυναικοπαίδων, ὅσα διεσάθησαν ἐκ τῶν πυρποληθέντων χωρίων, καταφυγόντα εἰς Ἀμισόν, ἢ ἀπεστάλησαν κατὰ χιλιάδας εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Δυστυχῶς, αἱ ἐλπίδες μου ἐναυάγησαν ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἡ Ἀμερικὴ δὲν δύναται ν' ἀποστείλῃ χρήματα εἰς Κων)πολιν, καθὸ ἀπαγορευθείσης κυβερνητικῶς πάσης ἀποστολῆς. Ἑπομένως, ἂν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν ἀφ' ἑνὸς τὴν ὑπερβολικὴν ὑπερτίμησιν τοῦ ἄρτου καὶ λοιπῶν τροφίμων, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν παντελῆ ἔλλειψιν χρήματος, δύναται νὰ φαντασθῇ πόσον δυσχερὴς καὶ ἀπελπιστικὴ εἶναι ἡ θέσις τῶν δυστυχῶν χωρικῶν. Κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας αἱ καπναποθῆκαι τῶν ἐμπόρων μας ἀπηλλάγησαν τῆς κατασχέσεως καὶ ἐπετράπη εἰς αὐτοὺς ἡ διὰ πληρεξουσίων ἀντιπροσώπων πώλησις τῶν καπνῶν. Ἐν τούτοις τὰ καπνὰ τῶν χωρίων, ὅσα ἐξεκενώθησαν χωρὶς νὰ πυρποληθῶσιν, ὡς τοῦ Ἐλιάς κιοϊ, Ἀνδρεάντων, Τεκέκιοϊ, Καδίκιοϊ κλπ. ἐτέθησαν εἰς δημοπρασίαν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας θὰ γίνῃ ἡ ὁριστικὴ αὐτῶν κατακύρωσις, τὸ δὲ χρῆμα θὰ παραλάβῃ

ἡ κυβέρνησις, ἐνῷ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν οἱ ἰδιοκτῆται τῶν καπνῶν τούτων χωρικοὶ ἀποθνήσκουσιν ἐκ τῆς πείνης. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἐξ Ἀμισοῦ αἱ ἀπελάσεις τῶν ἀνδρῶν ἐξακολουθοῦσιν. Ἐν Πάφρᾳ δὲν ἔμεινεν ἀνὴρ, καὶ τὰ ὑπολειφθέντα δὲ γυναικόπαιδα ὑποφέρουσι τὰ πάνδεινα ἐξ ἐλλείψεως πόρων. Ἐν Πάφρᾳ ὑπῆρχε πατριαρχικὴ οἰκογένεια Χατζῆ Ἰωάννου Γελκετζόγλου, ὅστις εἶναι ὁ θεμελιωτὴς καὶ ὁ στύλος τῆς ἐκεῖ ὀρθοδόξου κοινότητος· ἀφοῦ οἱ τρεῖς υἱοί του, οἱ ἔγκοποι καὶ ἀνεψιαί του ἀπεστάλησαν εἰς Κασταμονήν, τελευταίως καὶ ὁ ἴδιος ἡλικίας 90 ἐτῶν, χρηματίσας ἐπὶ 40 ἔτη μέλος τοῦ Δ. Συμβουλίου καὶ τοῦ δικαστηρίου, πολλαχῶς ὑπηρετήσας τὴν κυβερνησιν, ὁ οἶκος τοῦ ὁποίου ἐχρησίμευσεν ὡς ξενὼν τῶν μουτεσαριφῶν, βαλίδων, καὶ πασάδων, ἐξώσθη ὁ δυστυχὴς, ἤδη δὲ εὑρίσκεται προσωρινῶς ἐν Ἀμισῷ, προωρισμένος καὶ οὗτος εἰς τὰ τέλη τοῦ βίου του νὰ ἀποθάνῃ εἰς τὸ ἐσωτερικόν.

Τὰ αὐτὰ συνέβησαν καὶ εἰς τὴν ἐπαρχίαν Νεοκαισαρείας, ὅπου, ὡς ἔγραφον ἐν προηγουμένῃ ἐκθέσει μου, μετέβη ὁ Βαχαεδδὶν. Χθὲς ἔλαβον ἐπιστολὴν ἐκ Νιξὰρ τοῦ ἐν Οἰνόῃ ἀρχιερ. Ἐπιτρόπου Παπᾶ Στεφάνου, γράφοντός μοι, ὅτι 103 ἄρρενες ἐξ Οἰνόης ἀπεστάλησαν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ διεκτραγωδοῦντος τὴν κατάστασιν αὐτοῦ, τῆς ἐγκαταλειφθείσης οἰκογενείας του καὶ τῶν ἄλλων οἰκογενειῶν. Τὰ αὐτὰ συνέβησαν καὶ ἐν Φάτνῃ καὶ Τσαρσαμπᾷ. Ἑπομένως, ἂν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἐσχάτως ἀπεστάλησαν διὰ τὰ ἀμελὲ ταμποὺρ καὶ πάντες οἱ πληρώσαντες ἀντισήκωμα, δύναται νὰ συμπεράνῃ ὅτι δὲν ἔμεινεν ἀνὴρ εἰς τὸν τόπον.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ, ἡ μεγάλη καταστροφὴ ἐξακολουθεῖ. Τὰ παρὰ τὴν Ἀμισὸν πρό τινος ἐκκενωθέντα χωρία Ἀδᾶ Τεπέ, Γέλιτζα, Καρακιὸλ (τὸ Καραγκιὸλ εἶναι ἕτερον χωρίον), ἐπυρπολήθησαν. Πλησίον τοῦ Κουροῖ-Κόκτζε, ὅπου ἱδρύθη τὸ στρατόπεδον τοῦ πασᾶ, τὰ χωρία ὑπέστησαν τὰ πάνδεινα, ἐφονεύθησαν πολλὰ γυναικόπαιδα, ἐκάησαν τὸ Ἐρεκλῆ καὶ ἄλλα χωρία, ὁ δὲ πληθυσμὸς ἐστάλη καὶ οὗτος ἐν κακῇ καταστάσει εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Χείρονα τούτων συνέβησαν ἐν Πάφρᾳ. Ἐκτὸς τῶν ἐν τῷ τελευταίῳ καταλόγῳ σημειωθέντων, παρεδόθησαν εἰς τὸ πῦρ κατὰ τὰς τελευταίας ἑβδομάδας ἕτερα 20 χωρία, κατάλογον ἐπισυνάπτω τῇ παρούσῃ μου. Σὺν τοῖς χωρίοις ἐλεηλατήθησαν αἱ ἐκκλησίαι καὶ σχολαί, ἀφοῦ δὲ ἐληστεύθη ἡ κινητὴ περιουσία των, ἡ δὲ ἀκίνητος ἐγένετο παρανάλωμα τοῦ πυρός, ὁ πληθυσμὸς ὁλόκληρος ἀπεστάλη εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Τί ὑφίστανται κατὰ τὴν σύλληψίν των τὰ γυναικόπαιδα καὶ πόσα ὑποφέρουσι καθ' ὁδὸν ἐπὶ ὁλοκλήρους ἡμέρας διὰ μέσου τοῦ δριμυτάτου χειμῶνος, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παραστήσω διὰ γραφίδος, ὁ,τιδήποτε δὲ καὶ ἂν παραστήσῃ ἡ φαντασία εἶναι κατώτερον τῆς ἀληθείας. Ἐκ δὲ τῆς ἀπαριθμήσεως τῶν καέντων χωρίων, ἅτινα παρῆγον τὸν ἐκλεκτότερον καπνὸν τῆς Τουρκίας, δύναταί τις νὰ ὑπολογίσῃ ὅτι αἱ ζημίαι ἀνέρχονται εἰς πολλὰ ἑκατομμύρια λιρῶν ἐθνικῆς περιουσίας. Δὲν ὑπάρχει δὲ ἀμφιβολία, ὅτι ὁ καταστρέψας τὸν πλούσιον αὐτὸν τόπον ἥκιστα ἐξυπηρέτησε τὰ συμφέροντα τοῦ κράτους του, τὸ ὁποῖον μετ' οὐ πολὺ θὰ δοκιμάσῃ καὶ θὰ αἰσθανθῇ πόσον μέγα κακὸν ἐπετέλεσεν οὗτος. Ἀλλ' ὁπωσδήποτε, τὸ κακὸν ἤδη συνεπληρώθη καὶ ἐξακο-

λουθεῖ, τὰ χωρία ἐπυρπολήθησαν, οἱ δὲ κάτοικοι ἀποθνήσκουσι κατὰ χιλιάδας εἰς τὸ βιλαγέτιον Ἀγκύρας, ἔνθα ἔχω τὴν βεβαιότητα ὅτι οὐδεὶς θὰ ἐπιζήσῃ.

Ἤδη εἰς τὰς πόλεις Τσορούμ, Ἀλατζᾶ, Σουγκουρλοῦ, Μετζὶτ Οὐζοῦ, ἀποθνήσκουσιν ἐκ τῶν ἀσθενειῶν οἱ πρόκριτοι Ἀμισοῦ. Εἰς τὰ πέριξ Τουρκικὰ χωρία διενεμήθησαν οἱ χωρικοὶ κατὰ χιλιάδας, διαιτώμενοι εἰς τοὺς σταύλους καὶ τοὺς ἀχυρῶνας τῶν Τούρκων, ὅπου στερούμενοι ἐνδυμάτων καὶ σκεπασμάτων, ἐν ἐποχῇ δριμυτάτου χειμῶνος, ἄρτου, ἐν ἐποχῇ ὑπερτιμήσεως τῶν πάντων, φαρμάκων, ἐν μεγάλῃ ἐπιδημίᾳ, ἀποθνήσκουσιν ὁμαδόν, ὑποκύπτοντες οἱ τάλανες εἰς τὸν συνασπισμὸν τεσσάρων στοιχείων. λιμοῦ, λοιμοῦ, χειμῶνος καὶ Κυβερνήσεως. Ὡς εἶπον, Παναγιώταιε, καὶ ἐν ἄλλαις ἐκθέσεσί μου, ἀφορμὴ τοῦ διωγμοῦ τούτου εἶνε οἱ ὀλίγοι ἔνοπλοι φυγόστρατοι, οἵτινες μεθ' ὅλας τὰς ἐναντίας διαβεβαιώσεις δὲν ὑπερβαίνουσι τοὺς 300 καὶ οἵτινες πρὸς προφύλαξιν ἑαυτῶν ἀπὸ τῆς καταδιώξεως τῶν χωροφυλάκων, μεταβάντες εἰς Τραπεζοῦντα, ἐζήτησαν καὶ ἔλαβον ὅπλα, τὰ ὁποῖα μετέφερον διὰ ρωσσικῶν τορπιλλικῶν. Βεβαίως. δὲν δύναταί τις νὰ ἀρνηθῇ, ὅτι ἡ πρᾶξις αὕτη τῶν φυγοστράτων τυγχάνει λίαν ἀξιόποινος καὶ ὅτι ἡ κυβέρνησις ἔχει πλειστάτα δίκαιον νὰ τιμωρήσῃ αὐτοὺς παραδειγματικῶς· ἀλλὰ τί πταίουσιν εἰς ταῦτα τὰ δυστυχῆ χωρία καὶ χιλιάδες γυναικοπαίδων πυρποληθέντων καὶ ἐξωσθέντων, τῶν ὁποίων τὰ 95 ο)ο οἱ γονεῖς ἀπέθανον ἢ ἐργάζονται εἰς τὸ ἀμελὲ-ταμπουροὺ ἢ ἐπλήρωσαν τὸ στρατιωτικὸν ἀντισήκωμα; ποίαν ὀδύνην θὰ αἰσθανθῶσιν οἱ γονεῖς καὶ οἱ σύζυγοι τῶν ἐξωσθέντων, ὅταν μάθωσιν ἀπὸ τὰ σύνορα, ἔνθα ἐργάζονται ὡς κτήνη

ἀπὸ 2 ἐτῶν, ὅτι αἱ οἰκίαι καὶ αἱ περιουσίαι των ἐπυρπολήθησαν, αἱ δὲ οἰκογένειαί των ἀποθνήσκουσιν ἐκ πείνης εἰς τὴν ἐξορίαν; Πάντα ταῦτα δὲν εἶναι ἄλλο τι ἢ πρόφασις καὶ προσχήματα, ὑφ' ἃ ἐγκρύπτονται σκοποὶ ἐξοντώσεως κατὰ πρόγραμμα ἀριστοτεχνικῶς φιλοτεχνηθέν, διότι τί ἔπταισαν ἐπὶ παραδείγματι οἱ πληθυσμοὶ τῆς Σινώπης, Κερασοῦντος καὶ Τριπόλεως, εἰς τὰ χωρία τῶν ὁποίων δὲν ὑπῆρξεν οὐδεὶς φυγόστρατος, καὶ οἱ ὁποῖοι ὑπέστησαν τὴν αὐτὴν τύχην; Σκοπὸς ὅλων τούτων τῶν φρικωδῶν γεγονότων δὲν εἶνε ἄλλος ἢ ἡ ἐξόντωσις τῆς ὁμογενείας, ἥτις ὀφείλει νὰ ἐκλείψῃ ὡς ἡ τῶν Ἀρμενίων φυλή, διὰ τρόπου ἠπιωτέρου μὲν φαινομενικῶς, ἀλλὰ πολλῷ δραματικωτέρου ἐκείνου.

Ἤδη, καθ' ἃς ἔχω πληροφορίας, τὸ τέταρτον τοῦ ἐξωσθέντος πληθυσμοῦ ὑπέκυψεν εἰς τὸν θάνατον, ἰδίως δὲ τὰ μικρὰ παιδία καὶ οἱ γέροντες· ἑπομένως ἂν ἡ κατάστασις αὕτη διαρκέσῃ καὶ δὲν ἐπιτραπῇ ταχέως ἡ ἐπιστροφὴ αὐτῶν, 30000 λαοῦ ἀπελαθέντος μέχρι σήμερον ἐκ τοῦ σαντζακίου ἡμῶν εἶνε καταδεδικασμένος εἰς βέβαιον θάνατον ἀνὰ τ' ἀπόκεντρα τουρκικὰ χωρία τοῦ βιλαετίου Ἀγκύρας. Τούτων οὕτως ἐχόντων, εἶνε ἀνάγκη νὰ καταβληθῇ πᾶσα προσπάθεια δι' ὧν ἡ Ὑμετέρα Παναγιότης ἐν τῇ περιωπῇ Αὐτῆς οἶδε μέσων, πρὸς κατάπαυσιν τῶν περαιτέρω ἀπελάσεων καὶ πρὸς ταχεῖαν ἐπάνοδον τῶν ἀπελαθέντων, ἢ, ἂν τοῦτο δὲν ἦνε δυνατόν, πρὸς λῆψιν μέτρων σοβαρῶν ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως, ἵνα μὴ οἱ ἐξωσθέντες ἀποθάνωσιν ἐκ πείνης, παρεχομένου αὐτοῖς τακτικοῦ σιτηρεσίου, τὸ ὁποῖον δίδεται εἰς τοὺς μουσουλμάνους πρόσφυγας.

Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις, ἐπειδὴ τὰ πάντα κατὰ τοὺς τε-

λευταίους μῆνας ἔχουσιν ὑπερτιμηθῇ καὶ ὑπερεπερίσσευσεν ἡ ἀθλιότης, εἶνε ἀνάγκη νὰ ἔλθῃ ταχέως ἀρωγὸν καὶ τὸ Πατριαρχεῖον, ἐξαποστέλλον τηλεγραφικῶς χιλιάδας λιρῶν πρὸς διανομὴν εἰς τοὺς ἐδῶ καὶ τοῖς πέριξ καὶ τὰς ἀνὰ τὸ βιλαγέτιον Ἀγκύρας διασκορπισμένας χιλιάδας γυμνῶν καὶ ἀσίτων γυναικοπαίδων. Ἤδη ἡ Μητρόπολις πολιορκεῖται καθ' ἑκάστην ἀπὸ χωρικὰς, ζητούσας ἄρτον διὰ τὰ πεινα λέα τέκνα των, ἀλλὰ τὸ ταμεῖόν μας εἶνε καθ' ὁλοκληρίαν κενόν, οἱ δὲ πλούσιοί μας ἀπεστάλησαν εἰς τὸ ἐσωτερικόν, καὶ οὕτως ἀδυνατῶ νὰ παράσχω αὐτοῖς τεμάχιον κἂν ἄρτου. Εἰς τὰ μέρη τῆς Ἀγκύρας ἡ αὐτὴ κατάστασις, διὸ θὰ γίνῃ ἀνάγκη νὰ ἐπιτραπῇ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ἡ εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα μεταβασίς μου, πρὸς διανομὴν τοῦ ποσοῦ, τὸ ὁποῖον ἤθελεν ἀποστείλει διὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα ἡ Υ. Θ. Παναγιότης.

Ἐλπίζων νὰ ἔχω ταχεῖαν ἀπάντησιν καὶ ἀποστολὴν χρηματικὴν τηλεγραφικῶς, ἐκ τῶν προτέρων ὑποβάλλω Αὐτῇ τὰς ταπεινὰς καὶ ἐνθέρμους εὐχαριστίας χιλιάδων λαοῦ, ἀναξιοπαθοῦντος καὶ θνήσκοντος ἐκ μαρασμοῦ.

Ἀμισός, τῇ 26 Φεβρουαρίου 1917.

ἐλάχιστος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς

† Ὁ Ἀμασείας ΓΕΡΜΑΝΟΣ

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Συνεχίζων προηγουμένας ἐκθέσεις μου, ἀνακοινῶ μετὰ πόνου ψυχῆς ὅτι αἱ ἀπελάσεις τῶν χωρικῶν καὶ κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον ἐξακολουθοῦσιν. Οὕτως ἐξεκενώθησαν καθ' ὁλοκληρίαν πρό τινων ἡμερῶν εἰς τὰ πέριξ τῆ Μπάφρας ἐννέα πλούσια χωρία, τῶν ὁποίων ὀνομαστικὸν κατάλογον ἐσωκλείω. Τὰ χωρία ταῦτα εὑρίσκονται ἐν τῇ πεδιάδι, φυγοστράτους δὲν εἶχον, οὐδὲ συνέβη ἐν αὐτοῖς ἄτοπόν τι. Ἦσαν ὅμως **πλούσια καὶ εἶχον περιουσίαν ζηλευτήν, ἰδίως δὲ κτηνοτροφίαν,** ἥτις ἔπρεπε νὰ λεηλατηθῇ, ὅπως καὶ τῶν ἄλλων ἐκκενωθέντων χωρίων. Ἤδη πορεύονται καὶ οὗτοι τὴν μακαρίαν ὁδὸν, μεταξὺ δὲ τούτων συγκαταλέγεται καὶ ὁ τῆς Χρύσης Οἰκονόμος Παπᾶ Μιχαὴλ, γέρων ὑπερεβδομηκοντούτης, ἐπὶ 30 ἔτη διαρκῶς χρηματίσας ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος ἐν Μπάφρᾳ καὶ μέλος τοῦ Ἰδαρὲ Μετζλησίου, παρασχὼν πλείστας ὑπηρεσίας τῇ Κυβερνήσει.

Αἱ τελευταῖαι πληροφορίαι μου περὶ τῆς τύχης τῶν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἐξορισθέντων εἶνε αὐτόχρημα ἀπελπιστικαί. Ὑπὸ τύπας συνθήκας ἀπηλάθησαν οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων μας εἶνε γνωσταὶ ἐκ τῶν προτέρων ἐκθέσεών μου. Ἀφοῦ ἐκάη ὁλόκληρος ἡ ἀκίνητος περιουσία των καὶ διηρπάγη λεηλατηθεῖσα ἡ κινητή, ἀνεχώρησαν ἄνευ χρημάτων καὶ τῶν πάντων ἐστερημένοι. Τὰ τουρκικὰ χωρία, εἰς τὰ ὁποῖα ὡς κτήνη συνεσωρεύθησαν, εἶνε πτωχά, ἀλλὰ καὶ ἂν εἶχον περιουσίαν, δὲν θὰ ἔδιδον εἰς τοὺς Γκιαούριδες· ἡ Κυβέρνησις ἀφ' ἑτέρου δὲν ἔλαβε καμμίαν πρόνοιαν περὶ αὐτῶν καὶ κατ' αὐτὸν

τὸν τρόπον τὸ καλλιτεχνικὸν πρόγραμμα τῆς ἐξοντώσεως, τὸ ἐφαρμοσθὲν μετὰ μείζονος δεξιότητος ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, θαυμασίως ἐξετελέσθη. Καὶ ἤδη μετὰ φρίκης ἀγγέλλω, κατὰ πληροφορίας θετικὰς καὶ πολὺ ἐξηκριβωμένας, ὅτι τὰ δύο τρίτα τοῦ ἐξωσθέντος πληθυσμοῦ ἀπέθανον εἰς τὰ τουρκικὰ χωρία τῆς Ἀγκύρας καὶ τὸ ὑπολειφθὲν ἐν τρίτον ἤδη τήκεται· ὡς κηρός, μαραίνεται καὶ μετ' ὀλίγας ἑβδομάδας ἐξαφανίζεται ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς. Τὴν αὐτὴν τύχην ὑφίστανται εἰς τὸ βιλαέτιον Σεβαστείας καὶ ἡ ἐκ τῶν χωρίων Τριπόλεως καὶ Κερασοῦντος εἰς τὸ βιλαέτιον Κασταμονῆς οἱ ἐκ Σινώπης καὶ Ἰνεπόλεως ἐξωσθέντες χριστιανοί. Καὶ οὕτως ἐξέλιπεν εἷς ἀρχαῖος πολιτισμὸς καὶ μετ' αὐτοῦ λαὸς ὁλόκληρος ἐργατικός, ἔντιμος, φιλοπρόοδος, διὰ τὸ κακούργημα, τὸ ὁποῖον διέπραξεν, ὅτι δὲν ἐγεννήθη Τοῦρκος, ἀλλὰ Ἕλλην καὶ χριστιανός. Καὶ πόσα μὲν δεινὰ ὑπέστη καὶ ὑφίσταται ὁ δύστηνος οὗτος λαὸς κατὰ τὰς ἀπαισίας ἡμέρας τῆς ἀπελάσεώς του δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ περιγράψω διὰ μελάνης. Ἐὰν δὲ καὶ τὸ πολλοστημόριον αὐτῶν ἤθελον ἀναγράψῃ, ὡς τὰς ἁρπαγὰς τῶν παρθένων, τοὺς φόνους τῶν γυναικοπαίδων, ἰδίως πρὸς τὰ μέρη τοῦ Ἐρκλῆ Κουρσοῦ Κόκτζε κλπ. ἤθελον θεωρηθῇ παραδοξολόγος καὶ ὑπερβολικὸς καὶ διὰ τοῦτο παραδιδωμι πάντα ταῦτα εἰς τὴν φαντασίαν τῶν μελετησάντων τὴν ἱστορίαν τοῦ ἔθνους καὶ ἐχόντων πεῖραν τῶν παρομοίων σκηνῶν, ὅσαι ἐν ἄλλοις χρόνοις εἰς βάρος τοῦ Γένους ἐξετυλίχθησαν. Ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς κλαγγῆς τῶν ὅπλων καὶ εἰς τοῦ Ἅδου τὸν μυκηθμὸν τὸ ἔθνος ἀντιμετώπισε θαρ-

ραλέως ὅλας τὰς συμφορὰς καὶ ἔχει νὰ ἀναγράψῃ σελίδας ἡρωϊσμοῦ ὅλας, ἀξίας νὰ διεκδικήσωσι τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ τῶν χρυσῶν δέλτων τῆς Προγονικῆς Ἱστορίας. Δὲν εἶνε καιρὸς νὰ ἐξιστορήσω τὰς καταστροφάς, τὰς συγκρούσεις, τὴν αὐταπάρνησιν καὶ τὰς ἀρετάς, ὅσας τὸ ἔθνος ἔδειξε καὶ κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην περίοδον. Ἐπιτρέψατέ μοι μόνον νὰ ἀναγράψω τὸν ἡρωϊκὸν θάνατον τοῦ φυγοστράτου Ἐλευθερίου Παντελῆ ἐκ Καραγκιόλ, ὅστις πολιορκηθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατοῦ ἐντὸς τοῦ εἴκου του, ὅπου εὑρίσκετο ὁλόκληρος ἡ πολυμελὴς οἰκογένειά του καὶ μὴ θέλων νὰ παραδώσῃ μητέρα, σύζυγον, τέκνα καὶ ἀδελφάς ἕρμαιον τῶν στρατιωτῶν καὶ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ πρώτου τυχόντος ἐξιστορμᾶ, κατὰ τὴν τελευταίαν τοῦ κινδύνου ὥραν προὐτίμησε τὸν ἔνδοξον θάνατον τῆς ἀτίμου ζωῆς, ἔρριψε μίαν βόμβαν καὶ συναπέθανεν ἡρωϊκῶς μετὰ τῶν οἰκογενειῶν του, παραδοὺς εἰς τὰς χεῖρας τῶν τζανταρμάδων μᾶζαν ἄμορφον γυναικοπαίδων.

Τὴν παντελῆ ἐξόντωσιν καὶ πανωλεθρίαν τοῦ δυστυχοῦς ἔθνους ἀνακουφίζει καὶ τὸ παρήγορον γεγονὸς, ὅτι ἐν τῷ μέσῳ τόσων χιλιάδων λαοῦ, ἀγομένου ἐπὶ τὸν θάνατον, οὐδὲ εἷς εὑρέθη λιπόψυχος, ἀρνησίθρησκος ἢ ἀρνησίπατρις, καὶ μεθ' ὅλην τὴν προπαγάνδαν, τὴν ὁποίαν μετῆλθον τὰ τουρκικὰ χωρία καὶ παρ' ὅλας τὰς ὑποσχέσεις τῶν τούρκων πρὸς τὰ λιποψυχοῦντα γυναικόπαιδα ἐνώπιον τοῦ βεβαίου θανάτου, οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἠρνήθη τὸ ἔθνος του, τὴν θρησκείαν καὶ τὰς παραδόσεις του· καίτοι δὲ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν, θανόντων τῶν ἱερέων, ἐκηδεύθησαν ὑπὸ ἰμάμιδων, ἐν τούτοις ἀ-

πέθανον ἡρωϊκῶς ὡς Ἕλληνες χριστιανοὶ, φέροντες ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ μαρτυρίου τὸν στέφανον, ἄξιοι νὰ διεκδικήσωσι τίτλους ἀμαράντους ἐπὶ τῆς εὐγενοσύνης τοῦ Ἔθνους καὶ συγκαταριθμηθῶσι εἰς τὰ ἑκατομμυρίων μαρτύρων, τοὺς ὁποίους ἐθρήνησεν ἡ Ἱστορία μας ἀνὰ τοὺς σκοτεινοὺς καὶ βαρβάρους αἰῶνας.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ὁ πασᾶς ἐπιστρέψας διασκεδάζει καὶ ἐννοεῖ νὰ πανηγυρίσῃ μεγαλοπρεπῶς τὸν θρίαμβον τῆς καλλιτεχνικῆς δολοφονίας τόσων χιλιάδων ψυχῶν, καθ' ἣν ὥραν οἱ καπνοὶ τῶν πυρποληθέντων χωρίων ἀναθρώσκουσιν ὡς νέφη εἰς τὸν ὁρίζοντα καὶ χιλιάδες ψυχῶν τέκνων καὶ συζύγων στρατιωτῶν, ἀποθνήσκοντες μακρὰν τῶν ἑστιῶν καὶ βωμῶν, κατανύσσουσι τὴν μνήμην τοῦ ἀταισίου τούτου ἀνθρώπου, ἐλείψαν τοῦ ὁποίου ὠχριῶσι τὰ ὀνόματα τῶν διαβοήτων τυράννων τῆς ἀρχαιότητος.

Ἀφοῦ ἀπεγυμνώθη σχεδὸν ἡ πόλις τοῦ ἄρρενος πληθυσμοῦ καὶ κατεστράφη ἡ ὕπαιθρος χώρα, ἐσκέφθη νὰ καταρτίσῃ πρὸς διασκέδασιν χορὸν μουσικὸν (φαρ) ἐκ τῆς ὁμογενοῦς νεολαίας, μεταξὺ τῆς ὁποίας συγκαταλέγονται καὶ νέοι, ὧν οἱ γονεῖς εὑρίσκονται ἐξόριστοι εἰς τὸ βιλαέτιον Ἀγκύρας, ἐπαρχιώτης δὲ 22ετὴς τῆς Ρωσσίδης, οὗτινος ὁ πατὴρ καὶ ὁ ἀδελφὸς ἀπηγχόνισθησαν. Ἐκτὸς τούτων ἐστρατολόγησε καὶ νεάνιδας, αἵτινες προγυμνάζονται ἐν τῷ τουρκικῷ σχολείῳ εἰς τὴν φωνητικήν, μεταξὺ δὲ τούτων εὑρίσκονται κοράσια, ὧν οἱ γονεῖς ἄλλοι μὲν ἐκ φόβου τῆς ἀπελάσεως συνεμορφώθησαν πρὸς τὴν θέλησίν του, ἄλλοι δὲ εὑρίσκονται ἐν τῇ ἐξορίᾳ, ὡς ἡ δεσποινὶς Κεφαλίδου, ὅστις τυγχάνει ἐξόριστος εἰς

Τσορούμ. Διὰ τῶν δύο τούτων χορῶν προετοιμάζει ἤδη ὁ πασᾶς νὰ δώσῃ συναυλίαν ὑπὲρ φιλανθρωπικοῦ σκοποῦ, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ προσκληθῶσι καὶ αἱ κυρίαι τῶν ἀπελαθέντων. Καὶ οἱ μὲν νέοι θὰ παίζωσι μὲ μουσικὰ ὄργανα ἐθνικὰς χορῳδίας, αἱ δὲ νεάνιδες θὰ ψάλλωσι διάφορα ᾄσματα καὶ μελόδραμα τοῦ Τσανάκαλε μελοποιηθὲν ὑπὸ τοῦ ἰδίου. Ἡ τραγικὴ αὐτὴ παράστασις θὰ δοθῇ εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ οἰκίαν τοῦ ἐκ τῶν πρώτων τῆς Ἀμισοῦ ὁμογενῶν μεγαλεμπόρων κ. Ἀχιλ. Ἀναστασιάδου, διατελοῦντος ἐν ἐξορίᾳ καὶ μὴ ἔχοντος ἐνταῦθα ἄρρενας συγγενεῖς ἐκτὸς μιᾶς ἀδελφῆς, ἧς ὁ σύζυγος ἀπηλάθη, μιᾶς νεαρᾶς συζύγου καὶ δύο ἀνηλίκων τέκνων. Ψυχολογήσατε ἤδη ἐπὶ τῆς καταστάσεως τοῦ τόπου μας, φαντασθῆτε τοὺς συζύγους ἐν ἐξορίᾳ καὶ εἰς παντοίους κινδύνους ἐκτεθειμένους, τὰς δὲ συζύγους αὐτῶν ἐκ φόβου διοργανούσας συναυλίαν, εἰς ἣν θὰ παίξωσι τὰ τέκνα τῶν ἀπελαθέντων, ὅπως διασκεδάσωσι τὸν πασᾶν, τὸν καταστροφέα τοῦ τόπου, καὶ ἂν δύναταί τις ἂς μὴ φρυάξῃ πρὸ τοῦ ἀπαισίου τούτου θεάματος. Δῴη Κύριος ὁ Θεὸς λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ.

Ἀμισός, τῇ 15 Μαρτίου 1917.

† Ὁ Ἀμασείας ΓΕΡΜΑΝΟΣ

Ὑ. Γ. Χθὲς τὴν νύκτα ἀπὸ 9 1)2—12 1)2 ἐδόθη ἡ πρώτη συναυλία, εἰς τὴν ὁποίαν προσεκλήθησαν οἱ πρόξενοι οἰκογενειακῶς, ἡ εὐρωπαϊκὴ παροικία, οἱ πρόκριτοι τῶν Τούρκων καὶ ὀλίγοι ὁμογενεῖς, δηλαδὴ οἱ ὑπάλληλοι τοῦ Μονοπωλίου τῶν καπνῶν, καὶ αἱ οἰκογένειαι Ὁμουρ-

λόγλου καὶ Ἀνταβαλόγλου, πρὸς δὲ ἡ κυρία Κεφαλίδου μετὰ τῆς θυγατρός της. Δὲν γνωρίζω δὲ διὰ ποῖον λόγον ὁ πασᾶς τὴν 3ην ὥραν πρὸ τῆς συναυλίας διέταξε νὰ μὴ παιχθῇ τὸ κωμειδύλλιον ὑπὸ τῶν δεσποινίδων, καὶ οὕτως ἐξέλιπεν ἡ ἀσχημία, πρὸ τῆς ὁποίας θὰ εὑρισκόμεθα.

Ὁ πασᾶς, πρὸς τὸν ὁποῖον χάριν τῶν ὑπολειφθέντων χριστιανῶν εἶμαι ἠναγκασμένος νὰ εὑρίσκωμαι εἰς ἀγαθὰς σχέσεις, ἐπέμενεν αὐθημερὸν νὰ παρευρεθῶ προσωπικῶς εἰς τὴν συναυλίαν, ὡς φέρουσαν οἰκογενειακὸν χαρακτῆρα. Τῷ ἀντέταξα ὅτι δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ προσέλθω εἰς διαχυτικὴν συναναστροφήν, καθ' ἣν ὥραν τόσοι χριστιανοὶ ὑφίστανται τοιαύτην καταδίωξιν. Ἐγερθεὶς τότε μοῦ προσέφερε τὴν χεῖρα του, δοὺς τὸν λόγον του, ὅτι θὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὰς ἀπελάσεις τῶν χωρίων, ἐὰν τιμήσω τὴν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ μουτεσαρίφου δοθησομένην ἀγαθοεργὸν συναυλίαν. Πιεζόμενος ὑπὸ τῶν χριστιανῶν καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ προλάβω ἄλλας συμφορὰς μετέβην, ἀλλὰ εἰς ἰδιαίτερον δωμάτιον ὅλως ἀποκεχωρισμένον, τὸ ὁποῖον προωρίσθη μόνον δι' ἐμέ, τὸν πασᾶν καὶ τὸν μουτεσαρίφην. Ἴδωμεν τώρα κατὰ πόσον θὰ τηρήσῃ τὸν στρατιωτικόν του λόγον.

Ὁ ἴδιος.

Ὑ. Γ. Ἐν δευτέρᾳ συναυλίᾳ ἐπαίχθη καὶ τὸ κωμειδύλλιον, εἰς τὸ ὁποῖον, καθὰ ἔμαθον παρὰ τῶν παρευρεθέντων, ἔψαλε ἐκτὸς τῶν μιμημονευθέντων καὶ ἡ δεσποινὶς Μάρω Δουρμούσογλου, ἧς ὁ ἀδελφός, ὁ ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸς καὶ εἷς ἐξάδελφος εὑρίσκονται ἐν τῇ ἐξορίᾳ. Ἰλιγγιῶ, ὅταν ψυχολογήσω ἐπὶ τῆς δυσχεροῦς θέσεως τῶν ἀθώων καὶ τιμίων τούτων πλασμάτων, γόνων τῶν καλ-

λιτέρων οἰκογενειῶν Ἀμισοῦ, ὑποχρεουμένων ἐκ φόβου καὶ ἐκ φειδοῖς πρὸς τὴν ζωὴν τῶν φιλτάτων συγγενῶν των νὰ κολακεύωσι τὸ μουσικὸν καὶ καλλιτεχνικὸν τάλαντον (!) τοῦ Πασᾶ.

Ὁ ἴδιος.

ΧΩΡΙΑ ΕΚΚΕΝΩΘΕΝΤΑ

Τέλη Φεβρουαρίου — ἀρχὰς Μαρτίου.

1) Ἐλμᾶ Τσουκοὺρ (Ἀμισοῦ) αἱ οἰκίαι ἐκάησαν καὶ οἱ κάτοικοι ἐξωρίσθησαν.

1) Χρύση	Μπάφρας
3) Μέγγελερ	»
4) Παληκλὰρ	»
5) Πακὴρ Πουνὰρ	»
6) Πεσκελλὲρ	»
7) Μοζμελὲκ	»
8) Ὀσμὰν Πεϊλῆ	»
9) Λότορος Χριστιανὴ	»
10) Τσιρικλὰρ	»

Κατὰ ληφθείσας πληροφορίας ἐσχάτως ἐξεκενώθησαν καὶ ἐκάησαν, τῶν κατοίκων ἐξορισθέντων, καὶ τὰ ἑξῆς χωρία Πάφρας ἀρχὰς Φεβρουαρίου.

1) Ζεϊνελ
2) Κυρλὲν Ταμῆ
3) Μαϊσλοῦ
4) Δομούζαλαν
5) Καϊνάρτζα

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Δὲν δύναμαι πλέον ἐκ τῶν συγκινήσεων νὰ συγκεντρώσω τὸν νοῦν μου καὶ νὰ συναρμολογήσω τὴν σειρὰν τῶν θηριωδῶν ἐγκλημάτων, ὅσα διαπράττονται ὑπὸ τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν Τούρκων χωρικῶν. Σταματᾷ ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀποσκληρύνεται ἡ καρδία εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε νὰ μὴ κάμνωσι πλέον αἴσθησιν οἱ φόνοι καὶ αἱ ἀτιμώσεις καὶ ὁ διὰ τῆς πείνης, τῆς φθειριάσεως καὶ τῶν ἐπιδημιῶν θάνατος χιλιάδων ψυχῶν μέχρι τῆς χθὲς εὐτυχῶν, νῦν δὲ δίκην κτηνῶν θνησκόντων ἐκ πείνης εἰς τὰ τουρκικὰ χωρία, ὅπου διεσκορπίσθησαν ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα ἀρχῶν ἀνὰ τὰ ἀπόκεντρα μέρη τῆς Ἀγκύρας, Κασταμονῆς καὶ Σεβαστείας ἐπὶ τῷ προφανεῖ σκοπῷ τελείας ἐξολοθρεύσεως τοῦ ὀρθοδόξου ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ. Ἤδη καταφθάνουσιν ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν εἰδήσεις ἀπαίσιοι, τῶν ὁποίων μόλις ἐσχάτως ἐλάβομεν γνῶσιν.

Τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων ἐξεκενώθησαν ἄνευ οὐδενὸς λόγου ἐκ τῆς ἐπαρχίας Κερασοῦντος ἐκτὸς τῶν χωρίων Τριπόλεως, ὧν κατάλογον ἐπισυνῆψα ἐν τῇ ἀπὸ 25 Δεκεμβρίου 1916 ἐκθέσει μου, καὶ ὧν οἱ κάτοικοι ἀνέρχονται εἰς 15 χιλιάδας, ἐξεκενώθησαν καὶ ἄλλα πολλὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας ἐντεῦθεν τοῦ ποταμοῦ, ὡς καὶ χωρία τῆς ἐπαρχίας Νεοκαισαρείας. Ἐκ τῶν χριστιανῶν μας τούτων ἐλάχιστοι διασωθέντες ἐκ τῆς πείνης καὶ τοῦ ψύχους, ἰδίως δὲ **κοράσια γυμνά, τέκνα πλουσίων γονέων θανόντων καθ' ὁδόν,** ἐφθασαν μετὰ δί-

μηνον καὶ τρίμηνον περιοδείαν ἀνὰ τὰ χιονοσκεπῆ ὄρη εἰς τὰ μέρη τῆς Ἀμασείας· τὸ θέαμα εἶνε ἀποτρόπαιον. Τὰ λείψανα, φέρ' εἰπεῖν, τοῦ Μπουλατζάκ, κωμοπόλεως ἐκ 1200 οἰκογενειῶν ἀνθηρῶν καὶ πλουσίων, ἔφθασαν ρακένδυτοι, ἀνυπόδητοι, πεινῶντες καὶ γυμνητεύοντες, ἐπαιτοῦντες ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τὸν ἐπιούσιον, προωρισμένοι καὶ οὗτοι προσεχῶς νὰ ἀποθάνωσιν ἐκ μαρασμοῦ. Οἱ δὲ ἐκ τῶν χωρίων Θέρμες ἀπελαθέντες διενεμήθησαν εἰς τὰ πέριξ τουρκικὰ χωρία, εἰς τὰ ὁποῖα ἀναμένει αὐτοὺς ἡ αὐτὴ τύχη. Παρ' αὐτόπτου μάρτυρος, ἐλθόντος ἐκ Ζάρας, ἐπληροφορήθην ὡρισμένως καὶ θετικῶς, ὅτι κατὰ Ἀπρίλιον ἐξώσθησαν πρὸς τὰ μέρη τῆς Σεβαστείας καὶ ἓξ χωρία τῆς ἐπαρχίας Κολωνίας ἐκ τῆς περιφερείας Χαμπές, ὧν τὰ ὀνόματα ἀγνοῶ. Καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ μου ἡ συστηματικὴ ἐξόντωσις ἐξακολουθεῖ. Τὸν Μάρτιον Τοῦρκοι χωρικοὶ ἐπυρπόλησαν τὰ χωρία Ἀγιακλάλαν καὶ Χιζιρλοῦ, ἀπετέφρωσαν καθ' ὁλοκληρίαν τὸ χωρίον Ἀρουτζάκ, ὁ δὲ στρατὸς ἐπυρπόλησε καὶ ἐξώρισε τὰ χωρία Καραμούχ, Τικετζὶκ καὶ Καρατζὰ Κησλᾶ. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ τὰ ὑπολειφθέντα χωρία λεηλατοῦνται ὑπὸ τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν περιοίκων Τούρκων, τὰ ὑποζύγια δὲ ὅσα διαφύγωσι τὴν ἁρπαγὴν τῶν βασιβοζούκων, παραδίδονται εἰς χρῆσιν τοῦ στρατοῦ. Οὕτως οἱ χωρικοὶ δὲν ἐκαλλιέργησαν τὰς γαίας των, δὲν ἔχουσιν ἄρτον, διότι διηρπάγη, ζῶσι δὲ τρεφόμενοι οἱ μὲν εὐτυχεῖς μὲ πίτυρον, ἄλλοι μὲ σπόρους χασχάς, οἱ πλεῖστοι δὲ τρώγουσι χόρτα τῶν ἀγρῶν ἄνευ ἅλατος, ἕως οὗ ἐξαντλούμενοι ἀποθνήσκουσιν ἀπὸ μαρασμόν. Τὰ γυναικόπαιδα εἶνε εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ πρώτου τυχόντος· δὲν **ἔμεινε γυνὴ ἀπαραβίαστος, οὐδὲ παρ-**

θένος ἀδιακόρευτος, ὁ κλῆρός μας κατεβορβορώθη, ἄλλων ἐξυρίσθησαν οἱ πώγωνες καὶ ἀπεκόπη ἡ κόμη, ἄλλοι διεμελίσθησαν καὶ ἄλλοι ἀπέθανον ἐν τῇ ἐξορίᾳ. Τιμὴ ζωὴ καὶ περιουσία δὲν ἔμεινε πλέον εἰς τὸν λαόν μας. Τὸ δὲ περίεργον εἶνε ὅτι τὰ κακουργήματα διαπράττονται ἐναντίον οἰκογενειῶν, ὧν οἱ ἄνδρες εὑρίσκονται μακρὰν τῶν οἰκογενειῶν των ὡς στρατιῶται εἰς τὰ ἀμελὲ ταμπουροῦ ἢ ἀπέθανον ἐν τῷ στρατῷ. Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι ἠτιμάσθησαν ὑπὸ Τούρκων ἐν τῷ χωρίῳ Τσαρτὰκ Κερὶς ἐκτὸς ἄλλων ἡ Γεσθημανὴ Χάμπε καὶ Σαββατὼ Μηνᾶ, γυναῖκες στρατιωτῶν, ἡ 18ετὶς παρθένος Σταυροῦλα Χάμπη, ἧς ὁ πατὴρ ἀπέθανεν ἐν τῷ στρατῷ. Ἐν Τούζερεν ἐκτὸς ἄλλων ἠτιμάσθησαν πολλαὶ σύζυγοι καὶ κόραι στρατιωτῶν, ὡς ἡ Ἀναστασία Παύλου, Παρασκευὴ Μιχαὴλ καὶ ἡ παρθένος Μαρία Καραπαναγιώτου. Ἐν Καρὰ Ἰνὲκ τὸ Μ. Σάββατον τοῦρκοι γειτονικῶν χωρίων, εἰσελθόντες εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Σάββα Τοχμάνογλου καὶ δήσαντες αὐτὸν ἠσέλγησαν ἐπὶ τῆς γυναικός του Φωτεινῆς.

Τῇ 15 Μαρτίου Τοῦρκοι χωρικοί, εἰσελθόντες εἰς τὸ χωρίον Μπιτζιτζὶκ, ἀφοῦ ἐλεηλάτησαν αὐτό, συνέλαβον τὸν ἐφημέριον παπᾶ Χρυσόστομον καὶ ἐνώπιον τῶν ὀμμάτων του ὠργίασαν ἐπὶ τῆς γυναικός του. Τὴν 30 Μαρτίου ἡ σύζυγος τοῦ παπᾶ Ἀθανασίου Ἰντζεμπὲλ ἡλικίας 55 ἐτῶν ἐξεβιάσθη ὑπὸ τοῦ στρατοῦ. Τὴν 25 Ἀπριλίου ἠτιμάσθησαν ἡ Βαρβάρα Ἐλευθερίου σύζυγος στρατιώτου (15 ἐτῶν), ἡ Τολίκα Βασιλείου, σύζυγος στρατιώτου, ἡ Παρθένα Πιλπίλογλου, κόρη στρατιώτου, ἡ δεκαέτις παῖς Σταυροῦλα Σάββα καὶ ἡ 14ετὶς παρθένος Μαγδάλα,

θυγάτηρ τοῦ ἱερέως Μιχαήλ. Τῇ 1 Ἀπριλίου ἐν Καραπιγκοὺρ ἐπὶ τῆς Κυριακῆς Χρυσοστόμου 18ετοῦς συζύγου στρατιώτου, ἠσέλγησαν 5 χωρικοὶ τοῦρκοι. Εἰς τὸ προάστειον Ἀμισοῦ Ἐλιάζκιοϊ ὁ δεβριὲ κουμαντὰν τοῦ χωρίου Χουσεὶν ἀγᾶς, ἀπαγαγὼν διὰ τῆς βίας ἐν ὥρᾳ νυκτὸς τὴν ἐκ Τούζερεν παρθένον Σταυρούλαν Ἀλεξίου Τσεμπάνογλου, διεκόρευσεν αὐτὴν καὶ διενυκτέρευσεν μετ' αὐτῆς ἐν τῇ κατοικίᾳ του. Ὅταν δὲ πρός τὰς συζύγους τῶν στρατιωτῶν φέρωνται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, δύναταί τις νὰ φαντασθῇ τί ὑφίστανται αἱ ὀρφαναὶ οἰκογένειαι, αἱ χῆραι καὶ ἀπροστάτευτοι. Τῇ 1 Ἀπριλίου τῷ Μ. Σαββάτῳ οἱ τοῦρκοι τοῦ χωρίου Σιχλὶκ (Ἔρπαα), εἰσελθόντες καὶ πάλιν εἰς τὸ χωρίον Σερνίτς, ἔνθα κατὰ τὸν παρελθόντα Αὔγουστον ἐξέδειραν τὸν πώγωνα τοῦ ὀγδοηκοντούτου παπᾶ Μιχαὴλ καὶ ἀκολούθως ἐφόνευσαν αὐτὸν καὶ κατεκερμάτισαν μετὰ πολλῶν ἐγχωρίων του, ὡς ἔγραφον ἐν προηγουμένῃ μου ἐκθέσει, ἐλεηλάτησαν τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἀφοῦ ἔδειραν τοὺς ἐκκλησιαζομένους ἐφόνευσαν 10ετὲς παιδίον καὶ ἀνεχώρησαν.

Κιτὰ Μάρτιον οἱ τοῦρκοι τῆς περιφερείας Κεμπῆ, εἰσελθόντες εἰς τὸ Ταγκαρλοῦ, γνωστοὶ κατ' ὄνομα, ἐφόνευσαν 8 χριστιανούς, ἐν οἷς τὸ 4ετὲς κοράσιον Εὔαν Ἀνανίου. Τῇ δὲ ἡμέρᾳ τοῦ Μ. Σαββάτου, εἰσελθόντες καὶ πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον, τοὐτέστιν εἰς τὸ ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς περισωθὲν διαμέρισμα, σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις αὐτῶν, ἐλεηλάτησαν ὅ,τι ἀπέμεινεν ἐκ τῆς προηγουμένης πυρπολήσεως, φονεύσαντες τὸν ἐφημέριον παπᾶ Γεώργιον, ὃν ἠκρωτηρίασαν. καὶ κατεκερμάτισαν, τὸν Ἐλευθέριον Παύλου, ἡλικίας 80 ἐτῶν, ὃν καὶ κατακερματίσαντες

ἐκρέμασαν κατὰ τεμάχια ὡς εἰς κρεωπωλεῖον ἐπὶ τῶν δένδρων, τὴν Σουλτάναν Δεμιρτζῆ Θανάση, 60 ἐτῶν, τὸν Ἀναστάσιον Μπαϊρακτάρογλουν, 85 ἐτῶν, τὸν Ἀθανάσιον Καραγιάνογλουν, 60 ἐτῶν, τὸν Λεόντιον Σάββογλουν, 14 ἐτῶν καὶ τὸν Κωνσταντῖνον Παναγιώτογλουν 52 ἐτῶν). Ἐν γένει οἱ φονευθέντες εἶνε ἀπειράριθμοι καὶ αἱ μὴ ἀτιμασθεῖσαι θυγατέρες τοῦ Ἔθνους μετροῦνται ἐπὶ τῶν δακτύλων. ἀνέφερα δὲ ὀνομαστί τινα τῶν κακουργημάτων, ὅπως ἀποδείξω ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ἀοριστολογιῶν, ἀλλὰ περὶ ἱστορικῶν γεγονότων. Τοιουτοτρόπως τὰ δυστυχῆ γυναικόπαιδα κατέχονται ὑπὸ πανικοῦ καὶ δὲν τολμῶσι νὰ ἐξέλθωσι πρὸς καλλιέργειαν τῶν ἀγρῶν των ἀναγκάζονται δὲ πρὸς περίσωσιν τῆς ζωῆς των νὰ κρίπτωνται εἰς τὰ δάση, διότι ἡ ζωὴ αὐτῶν δὲν ἔχει τὴν ἀξίαν ἑνὸς πτηνοῦ· αἱ μητέρες ἀπώλεσαν τὰ τέκνα των, πολλὰ παιδία ἀπὸ 2 ἐτῶν καὶ ἄνω ἔμειναν ὀρφανὰ καὶ κατέφυγον εἰς τὴν Μητρόπολιν ὅπου περισυλλέγονται, ὅπως περισωθῶσι τὰ ὀλίγα λείψανα ἐξ αὐτῶν ἐκ τῆς πείνης, τῆς φθειριάσεως καὶ τῶν ἀσθενειῶν. Εἰς πολλὰ ἐκ τῶν ἐκκενωθέντων καὶ πυρποληθέντων χωρίων κατῴκησαν ἤδη μουατζίριδες, οἵτινες καὶ ἐγκατεστάθησαν ὡς ἰδιοκτῆται, ἡ δὲ Σεβ. Κυβέρνησις παρεχώρησεν αὐτοῖς τὰ κλαπέντα ὑποζύγια καὶ ἐργαλεῖα, δι' ὧν καλλιεργοῦσιν ἤδη τοὺς ἀγροὺς αὐτῶν, μεταβληθέντας εἰς τουρκικὴν περιουσίαν, ἀφοῦ οἱ χωρικοὶ εἶνε γνωστὸν, ὅτι ἀπέθανον ἐν τῇ ἐξορίᾳ. Τὸ ἑλληνικώτατον καὶ ὡραῖον προάστειον Καδῆ Κιοϊ (ἄνω Ἀμισὸς) καὶ Ἐλιάζκιοϊ μετεβλήθησαν καθ' ὁλοκληρίαν εἰς συνοικίαν μουατζιραίων, οἵτινες ἔκαυσαν τὰ παράθυρα καὶ τὰς θύρας τῶν ἐγκαταλειφθεισῶν οἰκιῶν καὶ μετέβα-

λον αὐτὰ ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν εἰς ἐρείπια, καὶ ἐξακολουθοῦσιν εἰσέτι εἰς ἰδιαιτέραν ἀγορὰν ἐν τῷ ὑπαίθρῳ πωλοῦντες διὰ τῶν γυναικῶν αὐτῶν ὅσα ἐλαφυραγώγησαν παρὰ τῶν ἀνθηρῶν ἑλληνικῶν κοινοτήτων.

Τί δὲ καὶ εἴπωμεν περὶ τῶν ἐν ἐξορίᾳ εὑρισκομένων ἀδελφῶν; Πλεῖστοι ἐκ τῶν ἐξορισθέντων προκρίτων Ἀμισοῦ ἀπθέανον ἐν τῇ ἐξορίᾳ. Οἱ δύο ἐξορισθέντες ἱερεῖς Ἀμισοῦ ὁ ἀρχιμ. Νικόδημος, τελειόφοιτος τῆς Θεολ. Σχολῆς καὶ ὁ παπᾶ Θεόδωρος καὶ οἱ τρεῖς ἱερεῖς ἄνω Αμισοῦ ἀπέθανον σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις αὐτῶν. Ἐκ τῶν ἐξορισθέντων εἰς τὸ βιλαέτιον Ἀγκύρας μόλις τὸ δέκατον εὑρίσκεται σήμερον ἐν τῇ ζωῇ, οἱ δὲ κάτοικοι τῶν προαστίων Ἄνω Ἀμισοῦ καὶ Ἐλιάζκιοϊ δὲν εὑρίσκονται πλέον ἐν τῇ ζωῇ, διότι τὸ Σουγκουρλοῦ ὑπῆρξεν ὁ τάφος αὐτῶν. Δὲν πρέπει νὰ φανῇ τὸ τοιοῦτον παράδοξον, διότι οἱ πάντες ἀνεχώρησαν ἄνευ ὀβολοῦ, τὰ τουρκικὰ χωρία, εἰς τὰ ὁποῖα διεσκορπίσθησαν δὲν προσφέρουσιν αὐτοῖς ἄρτον, διαιτῶνται δὲ κατὰ δεκάδας ὡς ἀγέλαι κτηνῶν εἰς σταύλους καὶ ὑπόγεια, καὶ ἡ Κυβέρνησις δὲν προσέφερεν αὐτοῖς οὔτε σιτηρέσιον οὐδὲ τεμάχιον ἄρτου. Ἦτο λοιπὸν πολὺ φυσικὸν νὰ ἀποθάνωσιν οὗτοι ἐκ τῶν νόσων, τῆς φθειριάσεως καὶ τῆς πείνης, ἀφοῦ σκοπὸς τῆς ἐξώσεως δὲν ἦτο ἄλλος ἢ ἡ παντελὴς αὐτῶν ἐξολόθρευσις. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν χωρίων Ἀμισοῦ ἐκ πληροφοριῶν ληφθεισῶν παρ' αὐτοπτῶν μαρτύρων, ἐλθόντων ἐκ τοῦ τόπου τῆς καταστροφῆς. Τῶν δὲ χωρίων τῆς Πάφρας ἡ τύχη μᾶς εἶνε καθ' ὁλοκληρίαν ἄγνωστος, διότι δὲν γνωρίζομεν τίνα διεύθυνσιν ἔλαβον καὶ ποῦ εὑρίσκονται, δὲν ὑπάρχει ὅμως ἀμφιβολία ὅτι

καὶ οὗτοι ἀπώλοντο καὶ δὲν θὰ ἐπανίδωσι πλέον τὸ πάτριον ἔδαφος, καταληφθὲν ἤδη ὑπὸ τῶν προσφύγων.

Ἀπέναντι τῶν πρωτοφανῶν τούτων ἐν τῇ ἱστορίᾳ κακουργημάτων δὲν δύναμαι νὰ προσθέσω ἄλλο τι, διότι σταματᾷ ὁ νοῦς καὶ διαφεύγει τῶν χειρῶν μου ὁ κάλαμος. Ἐν προγενεστέρᾳ μου ἐπιστολῇ ἔγραφον, ὅτι ἡ ἐξόντωσις τῆς ὁμογενείας ἀποτελεῖ δευτέραν ἔκδοσιν τῶν ἀρμενικῶν, πράγματι δὲ ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τρανῶς κατεδείχθη, ὅτι καὶ ὁ διωγμὸς τοῦ ἡμετέρου στοιχείου κατέληξεν εἰς σφαγὴν εὔφημον, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι ἡ μὲν ἐξόντωσις τῶν Ἀρμενίων δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς **Μασάκρ ρουζ,** ἐνῷ ἡ τῶν ἡμετέρων ὑπῆρξε καλλιτεχτικὸς καὶ ἐπιτήδειος **Μασάκρ μπλάν.** Κύριος ὁ Θεὸς γένοιτο ἵλεως τῷ λαῷ αὐτοῦ.

Τῇ 17 Μαΐου 1917.

† Ὁ Ἀμασείας ΓΕΡΜΑΝΟΣ

Τ

Ἐν Κυδωνίαις, τῇ 24 Ἰουλίου 1917.

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Ἡ λῄστευσις τῆς πόλεως καὶ ἀπογύμνωσις τῶν καταστημάτων καὶ οἰκιῶν μας καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ Ραμαζανίου ἐξακολουθεῖ καὶ ἤδη συστηματικῶς δυστυχῶς παρὰ στρατιωτῶν καὶ παρ' ἀγνώστων διαφόρων προελεύσεων. Ἀθορύβως, διὰ καμήλων καὶ ἄλλων μεταγωγικῶν μέσων, γίνεται ἡ διαμετακόμισις τῶν διαρπαζομένων πραγμάτων μας, χωρίς τις νὰ λάβῃ τὸν κόπον νὰ παρεμποδίσῃ τὰ διαπραττόμενα· καὶ οὕτω μακροθυμίᾳ τῶν ἀρχῶν, διότι δὲν προσέχουσιν εἰς τὰ τοιαῦτα, τὰ ἔπιπλα καὶ σκεύη καὶ λοιπὰ ἀντικείμενα τῶν πολιτῶν ἀλλάσσουσι τόπον καὶ ἰδιοκτήτην, μεταφερόμενα διὰ νυκτὸς μακρὰν τῆς πόλεως.

Τελευταῖον ἐπισήμως ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως παρελήφθησαν κατὰ χιλιάδας τὰ χάλκινα σκεύη καὶ καζάνια τῶν πολιτῶν, ὡς καὶ στρώματα καὶ ἐφαπλώματα, τὰ φυλαττόμενα εἰς τὰς Ἐκκλησίας καὶ πολυθρόνες καὶ καναπέδες καὶ ἔπιπλα διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ στρατοῦ δῆθεν καὶ τὰ στρατιωτικὰ Νοσοκομεῖα. Φαίνεται προώρισται τελείως νὰ ἀπογυμνωθῇ ἡ πόλις, καὶ ὅ,τι δὲν ἀπετελείωσαν οἱ συνήθως ἄγνωστοι, διαμένοντες νυκτοκλέπται ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν πολιτῶν, καὶ διεσώθησάν τινα μεταφερθέντα εἰς τὰς ἐκκλησίας, ἤδη ἐπισήμως συμπληροῦται τὸ ἔργον ὑπὸ τῆς στρατιωτικῆς ἀρχῆς, προστατευομένης ὑπὸ τοῦ Νόμου, διότι συνῳδὰ αὐτῷ ἐκ τῶν ἐμβάλι μετρουκὲ (ἐγκατελελειμένη περιουσία), ὡς χαρακτηρίζονται τὰ πράγματά μας, ἀδίκως, διότι δὲν εἴμεθα ματζήριδες, ἀλλ' ἐξετοπίσθημεν διὰ λόγους στρατιωτικούς, παραλαμβάνει ὁ στρατὸς ὅ,τι χρειάζεται, ὅπερ εἰς εὐτελεστάτην ἀξίαν ἐκτιμᾶται ὑπὸ ἐπιτροπῆς τρομοκρατουμένης. Καὶ διερωτώμεθα, οἱ πολῖται ἐπιστρέφοντες ποῦ θὰ εὕρωσι σκεπάσματα καὶ λοιπὰ σκεύη πρὸς παραμονὴν καὶ συντήρησίν των, ἀφοῦ αἱ μὲν οἰκίαι τῶν πλείστων ἀπεγυμνώθησαν, τὰ ὀλίγα δὲ πολιτῶν τινων ἐναπομείναντα πράγματα, τὰ φυλαττόμενα ἐν ταῖς ἀποθήκαις ἐπισήμως νῦν παραλαμβάνονται;

Τῆς Ὑμ. Παναγιότητος ἀφωσιωμένος

ἐν Χριστῷ ἀδελφός

† Ὁ Κυδωνιῶν ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

'Εν Κυδωνίαις, τῇ 25 'Ιουλίου 1917.

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Διὰ τῆς ὑπὸ ἡμερ. 24 'Ιουλίου ἐ. ἔ. ἐπιστολῆς μου ἀνέφερον ὅτι ἐκ τῶν ἱερῶν ναῶν πρῶτος ἐσυλήθη ὑπ' ἀγνώστων ὁ τοῦ Προφήτου 'Ηλιού. Ἤδη συνεχίζω τὰς τοιαύτας ἱεροσυλίας. Μετὰ τὸν ἱερὸν ναὸν τοῦ Προφήτου 'Ηλιοὺ δὶς ἐσυλήθη ὁ ναὸς τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου Μετσχίου τῶν 'Ιβήρων, διαρπαγέντων τὸ μὲν πρῶτον τῶν κιγκλίδων τῶν παραθύρων του, τὸ δὲ δεύτερον τῶν κλείθρων τῆς θύρας.

'Εσχάτως ἄγνωστοι διέρρηξαν τὴν θύραν τοῦ ἱεροῦ βήματος τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Βασιλείου καὶ ἐσύλησαν αὐτόν. Εὐτυχῶς τὰ πολυτιμότερα τῶν ἱ. ναῶν ἔχω περισυλλέξει εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Μητροπόλεως, ἔνθα φυλάττονται, καὶ οὕτω μηδαμιναὶ εἶνε αἱ γενόμεται ζημίαι.

Τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα στρατιῶται διέρρηξαν τὰς θύρας τοῦ παρεκκλησίου τῆς Θεοτόκου Γαλατιανῆς τοῦ ἱεροῦ Νεκροταφίου καὶ μὴ εὑρόντες τι ἐν αὐτῷ ἀνέτρεψαν τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν βανδαλικῶς, ὡς ἐθίζεται ὁ καθ' ἡμῶν φανατισμὸς νὰ ἐκδηλῶται σηνήθως. Τοῦτο δὲ δυστυχῶς παρατηρεῖται ἐντὸς τῶν Νεκροταφείων πρὸ πάντων, ἔνθα τάφοι ἀνετράπησαν, ἄλλοι διερράγησαν, ἕτεροι κατεστράφησαν καὶ ἐν γένει πᾶσα κατ' αὐτῶν βεβήλωσις καὶ προσβολὴ ἐγένετο.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν ἐκτὸς τῆς πόλεως πολλῶν παρεκκλησίων, περὶ ὧν ἔγραψα τῇ Μ. 'Εκκλησίᾳ ἐν καιρῷ, συμπληροῦται ἤδη ἡ καταστροφὴ διὰ τῆς ἐρημώ-

σεως τῶν ἐντὸς τῆς πόλεως παρεκκλησίων. Εἴθε αἱ περικαλλεῖς ἡμῶν ἐκκλησίαι νὰ μὴ ὑποστῶσι τὴν τύχην αὐτῶν. Προφορικῶς ἀνεφέρθημεν εἰς τὴν Διοίκησιν.

'Επὶ τούτοις διατελῶ κτλ.

† 'Ο Κυδωνιῶν ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

Υ

'Εν Κυδωνίαις τῇ 27 'Ιουλίου 1917.

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα διεδόθη, ὅτι παρὰ τὰ καμίνια, ἐντὸς τῶν ἐλαιώνων, ἐξερράγη πυρκαϊὰ καὶ κατέκαυσε περὶ τὰς 10000 δένδρων μέχρι τῆς 'Αλυκῆς, ἔνθα περιωρίσθη τὸ πῦρ ἕνεκα τῆς παραλίας τῆς θαλάσσης· φαίνεται ἀληθὴς ἡ διάδοσις· ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἐξακριβώσωμεν καὶ πόσα δένδρα ἐκάησαν, ἀλλ' οὔτε ἐὰν καὶ τὰ εὑρισκόμενα ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ κτήματα τῆς κοινότητος ἐκάησαν ἢ οὔ.

Μεγάλη κατ' αὐτὰς ἐπίτασις παρατηρεῖται εἰς τὴν ἐσπευσμένην μεταφορὰν διαφόρων πολυτίμων ἐπίπλων πολυτελείας παρ' ἀνωτέρων στρατιωτῶν ὑπὲρ τοῦ στρα-

τοῦ. Τί συμβαίνει ἀγνοοῦμεν. Τὸ βέβαιον εἶνε, ὅτι καθ' ἑκάστην ἡ πόλις ἐκκενοῦται καὶ δὴ παρ' ἐκείνων, παρ' ὧν ἠλπίζομεν ἀσφάλειαν τῆς περιουσίας μας. Οἱ πάντες γινώσκουσι τὰς διαρπαγὰς καὶ οὐδεὶς τολμᾷ φανερὰ νὰ εἴπῃ τι περὶ αὐτῶν. Χριστιανοὶ καὶ Τοῦρκοι σιωπηλῶς καὶ χαμηλοφώνως ὁμιλοῦσι περὶ αὐτῶν καὶ ἐν μεγίστῃ μυστικότητι, ὡς περὶ μυστηρίου τινὸς προκειμένου. Οὐχ ἧττον αἱ στρατιωτικαὶ ἀρχαὶ εὑρίσκονται ἐν τάξει ἐναντι τοῦ νόμου, καθόσον συμφώνως τῷ περὶ τῶν Ματζήριδων νόμῳ παραλαμβάνουσι τὰ εἰς τὸν στρατὸν χρειώδη, ἀφοῦ καταγραφῶσι ταῦτα τακτικῶς καὶ ἐκτιμηθῶσι κανονικῶς ὑπὸ τῆς τρομοκρατουμένης ἐπιτροπῆς. Χάριν τῆς ἱστορίας γνωρίζω τῇ Μ. Ἐκκλησίᾳ, ὅτι μία σινδόνη ἐκτιμᾶται 10 γρόσια, ἓν ἐφάπλωμα 20 γρόσια καὶ ἓν στρῶμα 25 γρ. ἀδιάφορον πόσον τιμᾶται σήμερον τὸ μαλλίον καὶ ἐὰν ὁ νέος βάμβαξ πωλῆται σήμερον ἐν Σμύρνῃ κατ' ὀκᾶν γρ. 50. Ὁ δὲ χαλκός, καζάνια, τεντζερέδες κτλ. ἐκτιμᾶται κατ' ὀκᾶν 7 γρ. τιμή, τὴν ὁποίαν οὐδέποτε εἴχομεν εἰς ὁμαλὰς καὶ εὐθηνὰς περιστάσεις.

Ἐπὶ τούτοις διατελῶ κτλ.

† Ὁ Κυδωνιῶν ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

Φ

Κερασοῦς τῇ 15 Δεκεμβρίου 1918.

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Οἱ Ἕλληνες ὀθωμανοϋπήκοοι τῆς Κερασοῦντος καὶ ἰδίως οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ταύτης ὑπερεῖχον κατὰ πολὺ τῶν ἀλλοεθνῶν συνοίκων των καὶ κατὰ τὸν πλοῦτον, καὶ κατὰ τὴν μόρφωσιν καὶ κατὰ τὴν ἀγωγὴν καὶ κατὰ τὴν φιλεργίαν καὶ ἐπιχειρηματικότητα, ἅπασα δὲ ἡ οἰκονομικὴ, ἡ ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ κίνησις εὑρίσκετο εἰς χεῖρας αὐτῶν. Ἅμα ἐξερράγη ὁ Εὐρωπαϊκὸς πόλεμος οἱ τοῦρκοι Κερασοῦντος, ἰδόντες ὅτι οἱ ἄλλοτε προστάται τῶν ἐν Τουρκίᾳ χριστιανῶν ἦσαν ἐντελῶς ἀπερροφημένοι ὑπὸ τοῦ γιγαντιαίου πολέμου καὶ δὲν ἦσαν εἰς θέσιν οὔτε νὰ ἐξετάσωσι τὰ συμβαίνοντα, οὔτε νὰ προστατεύσωσι τοὺς ἐν Τουρκίᾳ Χριστιανούς, ἐσκέφθησαν ὅτι ἐπέστη ἡ ὥρα πρὸς καταστροφὴν καὶ ἐξόντωσιν τῶν ἐν Τουρκίᾳ χριστιανῶν καὶ ἰδίως τῶν Ἑλλήνων, τοὺς ὁποίους ἐθεώρουν ὡς τοὺς μόνους ἰσχυροὺς καὶ σπουδαίους ἀντιπάλους των. Ἐπὶ τούτῳ τὸ ἐνταῦθα κομιτᾶτον, περιλαμβάνον πάντα τὰ κακοποιὰ καὶ μοχθηρὰ τουρκικὰ στοιχεῖα, τῇ εἰσηγήσει καὶ συνεργείᾳ τῶν ἀρχῶν, ἐκήρυξαν πόλεμον ἐξοντώσεως κατὰ τῶν Ἑλλήνων, καὶ τὸ πρῶτον αὐτοῦ διάβημα ὑπῆρξε νὰ ἀποστείλῃ εἰς ὅλα τὰ μουσουλμα-

νικὰ χωρία εἰδικοὺς ἀπεσταλμένους, οἵτινες ἐκήρυττον ὅτι ὁ Σουλτᾶνος ἐθέσπισε σεισάχθειαν τῶν πρὸς τοὺς χριστιανοὺς χρεῶν τῶν τούρκων, καὶ διέτασσεν ἐπὶ ποινῇ ἀγχόνης εἰς τοὺς τούρκους οὐ μόιον νὰ μὴ πληρώσωσί τι πρὸς τοὺς χριστιανοὺς δανειστάς των, ἀλλὰ καὶ αὐστηρῶς ἀπαγορεύεται εἰς τοὺς κατοίκους νὰ δώσωσι τὴν νενομισμένην μορτὴν εἰς τοὺς χριστιανοὺς ἰδιοκτήτας ἀγροτικῶν ἰδιοκτησιῶν· καὶ πράγματι τὸ κατώρθωσαν καὶ ἀπὸ τῆς κηρύξεως τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου μέχρι σήμερον οὐδεὶς σχεδὸν τοῦρκος ἐπλήρωσέ τι εἰς Ἕλληνα ἀπέναντι ὀφειλῆς του ἢ μορτῆς.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ οἰκονομικὸν σήστημα τοῦ τόπου συνίσταται εἰς τὸ νὰ διανείμωσιν εἰς τοὺς χωρικοὺς μέχρι τοῦ Ἰουλίου ἅπαν τὸ διαθέσιμον χρῆμα καὶ νὰ ἀρχίσωσι τὰς εἰσπράξεις των ἀπὸ τῶν μέσων Αὐγούστου, οἱ Ἕλληνες ὡς ἐκ τῆς ἀπαγορευτικῆς ταύτης προπαγάνδας τῶν Τούρκων εὑρέθησαν εἰς κρίσιμον οἰκονομικὴν θέσιν, τοσοῦτο μᾶλλον καθόσον αἱ μὲν Τράπεζαι οὐ μόνον ἀνέστειλαν τὰς πιστώσεις των, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ἐζήτουν ἐπιμόνως τὰ δοθέντα αὐτοῖς δάνεια καὶ ἐξ ἑτέρου ἕνεκα τῆς ἐπιστρατεύσεως ἦτο ἐπείγον νὰ ἐξεύρωσι χρῆμα πρὸς πληρωμὴν τῶν στρατιωτικῶν ἀντισηκωμάτων. Ἐν τοιαύτῃ δεινῇ θέσει εὑρισκόμενοι οἱ Ἕλληνες, ἐν τῇ πολυμηχανίᾳ των κατώρθωσαν εἴτε διὰ τῶν φίλων των ἐμπόρων Κων]πόλεως εἴτε δι' ἐνεχυριάσεως κοσμημάτων νὰ ἐξεύρωσι μικρά τινα κεφάλαια, δι' ὧν ἤρξαντο τῆς ἐξαγωγῆς τῶν λεπτοκαρύων διὰ Δεδὲ Ἀγὰτς καὶ εἶτα διὰ Κωνστάντζης, ναυλώσαντες εἰδικῶς ἐπὶ τούτῳ ἀτμόπλοια. Οἱ τοῦρκοι ἰδόντες, ὅτι οἱ Ἕλληνες κατώρθωσαν νὰ ἐργάζωνται καὶ νὰ

κερδίζωσιν, ἤρχισαν ἐν πρώτοις διὰ παντοίων πιέσεων νὰ προσληφθῶσιν ὡς συνέ-ιοι, εἶτα δι' ἀπειλῶν καὶ βίας ἐξεδίωξαν τοὺς Ἕλληνας, ἀπέκλεισαν αὐτοὺς διὰ τῆς συμπράξεως τῶν ἀρχῶν πάσης ἐργασίας καὶ κατέστησαν τὸ ἐμπόριον ἀποκλειστικὸν τουρκικὸν μονοπώλιον, ἡ δὲ τοιαύτη κατάστασις διαρκεῖ μέχρι σήμερον, καταστρέψασα τὴν τοσοῦτον ἀνθηρὰν οἰκονομικὴν θέσιν τῶν ἐνταῦθα Ἑλλήνων. Τοιουτοτρόπως δέ, ἀποκλείσαντες πάντα συναγωνισμόν, βαθμηδὸν ἀνήγαγον τὰς τιμὰς τῶν ἐμπορευμάτων πάντων καὶ αὐτῶν τῶν δημητριακῶν εἰς τὸ δεκαπλάσιον καὶ εἰκοσαπλάσιον τῆς ἀρχικῆς ἀξίας των, τῇ ἐπινεύσει καὶ συνενοχῇ τῶν ἀρχῶν.

Ἅμα τῇ ἐνάρξει τῆς κινητοποιήσεως τοῦ ὀθωμανικοῦ στρατοῦ, ἤρξατο καὶ ἡ ἐπίταξις τῶν διαφόρων εἰδῶν. Ἡ ἐπὶ τῆς ἐπιτάξεως ἐπιτροπή, ἀπαρτιζομένη ἀποκλειστικῶς ἐκ τῶν μᾶλλον κακοποιῶν στοιχείων τοῦ κομιτάτου, εἰσήρχετο μόνον εἰς τὰ ἑλληνικὰ καταστήματα καὶ ἐπέτασσε καὶ μετεκόμιζεν ἄνευ σημειώσεως καὶ ἀποδείξεώς τινος ὑφάσματα, μεταξωτά, δαντέλες, κορδέλες, μυρωδικά, καλόσια μικρῶν παιδίων, στόρια παραθύρων καὶ ὅ,τι ἄλλο ἤθελεν, ἐὰν δὲ ὁ ἰδιοκτήτης ἐτόλμα νὰ εἴπῃ, ὅτι τὰ εἴδη ταῦτα δὲν χρειάζονται εἰς τὸν στρατόν, ἠγείρετο πρὸ αὐτοῦ εἰς ἀπάντησιν ἡ μάστιξ καὶ ἐδεικνύετο τὸ στρατοδικεῖον. Καὶ οὕτως ἐτελοῦντο ἀτιμωρητεὶ καὶ ἀνεξελέγκτως ἀκατονόμαστοι κλοπαὶ καὶ συλήσεις ἑλληνικῶν περιουσιῶν, καθότι, τῶν τηλεγραφείων καὶ ταχυδρομείων εὑρισκομένων εἰς χεῖράς των, καθίστατο ἀδύνατος πᾶσα καταγγελία τῶν τελουμένων ὀργίων.

Οἱ στρατολογηθέντες πτωχοὶ Ἕλληνες, οἱ μὴ δυνη-

θέντες νὰ πληρώσωσιν ἀντισήκωμα, ἐξηναγκάσθησαν ἢ νὰ μεταφέρωσι πολεμεφόδια ἢ νὰ κτίζωσι στρατῶνας, λουτροὺς ἢ δρόμους, μένοντες σχεδὸν ἄνευ σιτηρεσίου αὐτοὶ καὶ αἱ οἰκογένειαί των. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἠπειλοῦντο ἐν καιρῷ χειμῶνος νὰ σταλοῦν εἰς Σιβὰς ἢ ἀλλαχοῦ τοῦ ἐσωτερικοῦ, πρὸς ἀπαλλαγὴν δὲ ἦσαν ἠναγκασμένοι ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν νὰ καταχρεώνωνται διὰ νὰ πληρώνωσι λύτρα. Ἡ τραγῳδία δὲ αὕτη ἐξακολουθεῖ μέχρι σήμερον. Ἐάν τινες τούτων ἐξερχόμενοι τῆς ὑπομονῆς ἐφυγοστράτουν, ἐπιέζοντο ἠπειλοῦντο καὶ ἐφορολογοῦντο ἀπηνῶς οἱ συγγενεῖς των.

Ἐάν τις κατώρθωνε, διὰ τουρκικῶν καὶ τοῦτο λέμβων, νὰ φύγῃ εἰς τὸ Ρωσσικὸν ἔδαφος καὶ δὲν εἶχεν ἐνταῦθα συγγενεῖς πρὸς ἐκμετάλλευσιν, ἤρχιζον αἱ κατακραυγαὶ καὶ αἱ κατηγορίαι ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον προδίδει τὸ κράτος εἰς τοὺς Ρώσσους καὶ ὅτι οἱ φυγάδες εἶνε κατάσκοποι, ἐνῷ οἱ πτωχοὶ καὶ ἀμαθεῖς οὗτοι φυγάδες, μὴ γνωρίζοντές τι περὶ τῶν τουρκικῶν στρατιωτικῶν πραγμάτων, ἐρωτώμενοι ὑπὸ τῶν Ρώσσων, πάντως ἐσφαλμένας θὰ ἐδίδον πληροφορίας καὶ θὰ παρεπλάνων οὕτως ἀνεπιγνώστως τοὺς Ρώσσους πρὸς ὄφελος τῶν τούρκων.

Μετὰ τὰ ἀποτρόπαια καὶ φρικώδη ἀρμενικὰ γεγονότα, ὁπότε πανικὸς κατέλαβε καὶ τοὺς Ἕλληνας, οὓς ἀναφανδὸν ἠπείλουν διὰ τῆς αὐτῆς τύχης, διωρίσθη ἀρχηγὸς τῆς ἐνταῦθα χωροφυλακῆς κάποιος Ὀσμὰν βέης, ἄνθρωπος ἐστερημένος πάσης ἠθικῆς συνειδήσεως. Ὁ κύριος οὗτος, ὑπηρετήσας καὶ ἄλλοτε ἐνταῦθα ὡς ὑπαρχηγὸς τῆς χωροφυλακῆς, ἐγνώριζε κάλλιστα τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα τοῦ τόπου. Ἐσοφίσθη ὅθεν τὰ ἐκμεταλλευθῇ τὴν κατάστασιν καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐμήνυσεν εἰς ἔμπορον τῆς πόλεως ὀνόματι Νκόλαον Δελικάρην, ὅπως παρουσιάσῃ τὸν φυγοστρατοῦντα δῆθεν υἱόν του, ἀπελθόντα εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἢ νὰ πληρώσῃ αὐτῷ 500 λίρας ὡς λύτρα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ρηθεὶς Δεληκάρης οὔτε τὸ ἓν ἦτο εἰς θέσιν νὰ πράξῃ οὔτε τὸ ἕτερον, ὁ Ὀσμὰν βέης διὰ τοῦ ἐν Τραπεζοῦντι τότε συγγενοῦς στρατιωτικοῦ διοικητοῦ Ἀβνῆ πασᾶ ἐνήργησε τὴν ἐξορίαν του μετὰ τῆς συζύγου, τοῦ υἱοῦ του καὶ τῶν δύο θυγατέρων του, εἰς Κολώνιαν, ἔνθα ὡς ἐκ τῶν ταλαιπωριῶν ἀπέθανε καὶ οὗτος καὶ ἡ σύζυγός του. Δημιουργήσας οὕτως ἓν φοβερὸν προηγούμενον, κατέστησεν εὐαλώτους πάντας τοὺς λοιποὺς πλουσίους Ἕλληνας. Μὴ ἐξετάζων, ἐὰν ὁ ζητούμενος ὡς φυγόστρατος ἀπῆλθεν εἰς Ἀμερικὴν ἢ ἀλλαχοῦ πολλὰ ἔτη πρὸ τοῦ πολέμου καὶ ἐὰν εἶχεν ἢ μὴ συγγένειάν τινα πραγματικὴν μετά τινος ὁπωσδήποτε πλουσίου, ἐμήνυεν αὐτῷ νὰ πληρώνῃ λύτρα, εἰ δὲ μὴ θὰ ἐξορισθῇ μετὰ τῆς οἰκογενείας του. Ἐὰν δὲ ἐβεβαιοῦτο, ὅτι δὲν ὑπῆρχε πράγματι μετρητὸν χρῆμα, εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ στέρξῃ, ὅπως λάβῃ ἀπέναντι τῶν λύτρων γραμμάτια χρεωστικά, ἐμπορεύματα, κοσμήματα, τάπητας καὶ ὅ,τι ἄλλο πρᾶγμα ἀξίας. Ὅταν δέ, περιπατῶν ἀνὰ τὴν πόλιν, συνήντα τινὰ φέροντα χρυσῆν ἅλυσον, ἐζήτει καὶ ἐλάμβανεν αὐτὴν ἄνευ διατυπώσεως· λέγεται δὲ ὅτι τοιουτοτρόπως συνέλεξεν ὑπὲρ τὰς 200 χρυσᾶς ἁλύσους ὡρολογίων. Εὐτυχῶς παυθέντος τοῦ Ἀβνῆ πασᾶ, συναπῆλθε καὶ οὗτος μετ' ἐκείνου καὶ οὕτως ἀπηλλάγησαν οἱ Ἕλληνες τῆς φοβερᾶς ταύτης μάστιγος.

Κατὰ τὴν προέλασιν τῶν Ρώσσων εἰς τὴν Τραπε-

ζοῦντα ὁ βαλῆς Τραπεζοῦντος διέταξε τὴν μετανάστευσιν τῶν τουρκικῶν χωρίων Λαζιστὰν καὶ Τραπεζοῦντος πρὸς τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας καὶ ἐνέσκηψαν δεκάδες χιλιάδων μεταναστῶν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κερασοῦντος καὶ ὡς ἀκρίδες φθοροποιοὶ ἐσάρωσαν τὰ πάντα. Διήρχοντο, δηοῦντες καὶ ληιζόμενοι, φονεύοντες καὶ πυρπολοῦντες τὰ ἑλληνικὰ χωρία καὶ ἐκδιώκοντες τοὺς κατοίκους αὐτῶν ὡς ἀπόλυτοι κύριοι καὶ ἐνεκαθίσταντο ἐν ταῖς κατοικίαις αὐτῶν ὀργιάζοντες. Ἐπῆλθεν ἐντελὴς ἀναρχία καὶ ἐδημιουργήθη πραγματικὴ ἐπαναστατικὴ κατάστασις. Ἐπειδὴ δὲ ἤρξαντο οὗτοι δηοῦντες καὶ τὰ τουρκικὰ χωρία καὶ ἐπῆλθον αἱματηραὶ ῥήξεις μεταξὺ τούρκων καὶ μεταναστῶν, ἡ Κυβέρνησις ἠναγκάσθη νὰ ἀποστείλῃ ἰσχυρὰ σώματα χωροφυλάκων, ὅπως ἀναγκάσῃ τοὺς ἐνόπλους τούτους μετανάστας νὰ ἀπέλθουν πρὸς τὰς δυτικωτέρας ἐπαρχίας. Ἀπῆλθον δέ, συναποφέροντες τὰ ποίμνια καὶ τὰς οἰκιακὰς ἀποσκευὰς τῶν ἑλληνικῶν χωρίων, καταλιπόντες εἰς ἀνάμνησιν τὴν χολέραν καὶ τὸν τυφοειδῆ πυρετόν.

Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Τραπεζοῦντος ὁ βαλῆς αὐτῆς ἦλθεν ἐνταῦθα, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ κομιτάτου Τραπεζοῦντος, μελῶν τινων τοῦ κομιτάτου καὶ τῶν πιστῶν ὀργάνων του. Δέον νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἶνε εἷς τῶν μοχθηροτέρων, ἀπαισιωτέρων καὶ ἀγριωτέρων δημοσίων ὑπαλλήλων τοῦ Κράτους, αὐτόχρημα ἠθικὸν τέρας. Πρὸ τοῦ πολέμου εἶχεν ἀποσταλῆ ὡς μουτεσαρίφης εἰς Ρίζε, ἔνθα τῇ συνεργασίᾳ τοῦ ἐκεῖ τότε καὶ νῦν ἐνταῦθα εὑρισκομένου μουδίρου τοῦ Μονοπωλίου τῶν καπνῶν διωργάνωσε τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο κατὰ τῶν Ἑλλήνων Ριζοῦντος μποϊκοτάζ, ὅπερ μικροῦ

δεῖν ἔφερεν εἰς τὴν ἀνάγκην τοὺς Ἕλληνας Ριζοῦντος νὰ μεταναστεύσωσι. Τότε δὲ ἔστειλεν ἐνταῦθα τὸν συνεργάτην του τοῦτον μουδίρην τοῦ Μονοπωλίου, ὅστις διωργάνωσε καὶ ἐνταῦθα τὸ κατὰ τῶν Ἑλλήνων μποϊκοτὰζ κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ πολέμου, ἀλλ' ὁ κηρυχθεὶς Εὐρωπαϊκὸς πόλεμος ἔδωκεν ἄλλην διεύθυνσιν εἰς τὰς ἐνεργείας του.

Ὁ Βαλῆς οὗτος ἐκπροσωπεῖ τὰς γνωστὰς ἰδέας τοῦ Κομιτάτου, κατὰ τὰς ὁποίας δέον διὰ παντὸς θεμιτοῦ καὶ ἀθεμίτου μέσου, ἔστω καὶ διὰ λῃστείας, νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ οἰκονομικὴ καταστροφὴ τῶν Ἑλλήνων καὶ κωλυομένων αὐτῶν καὶ ἀποκλειομένων πάσης ἐργασίας διὰ μποϊκοτὰζ, ἀπειλῶν καὶ παντοίων ἄλλων μέσων περιέλθῃ ἅπασα ἡ ἐργασία εἰς τὰς χεῖρας τῶν τούρκων, ὁπότε οἱ Ἕλληνες θὰ καθίσταντο εἵλωτες καὶ παρίαι δορυάλωτοι τῶν τούρκων.

Μετά τινων ἡμερῶν διαμονὴν ἐνταῦθα ὁ βαλῆς, δοὺς τὴν διαταγὴν εἰς τὸν τότε καϊμακάμην Κερασοῦντος, ὅπως ὑπακούσῃ οὗτος εἰς τὰς εἰσηγήσεις τοῦ ἐμπίστου ὀργάνου του Ὁμὲρ ἐφένδη, καθὼς ὡμολόγησεν αὐτὸς οὗτος ὁ καϊμακάμης Ρεσὶτ βέης, καταδιωχθεὶς εἶτα ὑπὸ τοῦ βαλῆ ὡς παρακούσας εἰς τὴν διαταγήν του ταύτην, ἀνεχώρησεν εἰς Ὀρδοῦ, ἣν ἐξέλεξεν ὡς ἕδραν του.

Ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του κακοποιά τινα στοιχεῖα τοῦ κομιτάτου ἄνευ ἐπισήμου τινὸς ἀντιπροσώπου τῶν ἀρχῶν εἰσέρχονται νύκτωρ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ εὐϋπολήπτου καὶ πλουσίου ἐμπόρου Ἰορδάνου Σουρμελῆ καὶ ἀφοῦ ἔδειραν αὐτὸν ἀνηλεῶς, ἀπήγαγον εἰς τὰς φυλακὰς μετὰ τεσσάρων φυγάδων συλληφθέντων ἔν τινι λέμβῳ, κατηγοροῦντες αὐτὸν ὅτι δῆ-

θεν συνεννοεῖτο μετὰ κατασκόπων, ἐλθόντων ἐκ Ρωσσίας καὶ ἐπιχειρησάντων τὴν νύκτα τῆς συλλήψεώς του νὰ φύγωσι πάλιν διὰ τὴν Τραπεζοῦντα ἐκ τοῦ παρὰ τὴν οἰκίαν του αἰγιαλοῦ. Μετά τινας ἡμέρας συνέλαβον ἕτερον εὐϋπόληπτον ἔμπορον ὀνόματι Παντελῆν Ἑρμείδην, ἐπὶ τῇ κατηγορίᾳ ὅτι δῆθεν παρεσκεύαζε τὴν εἰς Ρωσσίαν δραπέτευσιν δύο Ἀρμενίων ἰατρῶν, ὑπηρετούντων ἐν τῷ ἐνταῦθα στρατιωτικῷ νοσοκομείῳ. Μετά τινας ἡμέρας ἀπεστάλησαν οὗτοι εἰς τὸ ἐπὶ τοῦ μετώπου παρὰ τὴν Τρίπολιν στρατοδικεῖον, ἔνθα ἐταλαιπωρήθησαν ἐν ταῖς φυλακαῖς ἐπὶ δίμηνον, εἶτα ἀπεστάλησαν ὑπὸ τοῦ στρατοδικείου εἰς Ὀρδοῦ, ἔνθα μεθ' ἑτέρους δύο μῆνας ἠθωώθησαν, μὴ εὑρεθέντος, ὡς εἰκός, οὐδενὸς ἀπολύτως στοιχείου ἐνοχῆς κατ' αὐτῶν καὶ ἀποδειχθέντος ἐκ τῆς ὁμολογίας τῶν μετ' αὐτῶν συλληφθέντων φυγάδων, ὅτι οὗτοι οὔτε κἂν ἐξ ὄψεως ἐγνώριζον τοὺς ἐμπόρους τούτους καὶ ὅτι δερόμενοι καὶ ἀπειλούμενοι ἐξηναγκάσθησαν βίᾳ νὰ συκοφαντήσουν αὐτούς. Καίτοι δὲ παρῆλθε τριμηνία ὅλη ἀπὸ τῆς ἀθωώσεώς των, οὐχ ἧττον ὁ Βαλῆς ἀρνεῖται αὐτοῖς τὴν ἄδειαν νὰ ἐπανακάμψωσιν ἐνταῦθα.

Ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν σύλληψιν τῶν ἄνωθι ἐμπόρων, νύκτα τινὰ περὶ τὸ μεσονύκτιον σπεῖρα ἐξ 150 περίπου ἀτόμων ἄνευ ἐπισήμου τινὸς ἀντιπροσώπου τῶν ἀρχῶν περιεκύκλωσε τὴν οἰκίαν τοῦ πλουσίου ἐμπόρου Ἰωάννου Δεληγεώργη, εἰσῆλθε βίᾳ εἰς αὐτὴν καὶ ἀφοῦ ἀνεστάτωσε τὰ πάντα ἐν τῇ οἰκίᾳ, συνέλαβε καὶ ἀπαγαγοῦσα ἐφυλάκισε τὸν ρηθέντα κύριον Δεληγεώργην, ἐπὶ τῇ κατηγορίᾳ ὅτι συνεννοεῖτο διὰ σημείων μετὰ τῶν διερχομένων ρωσσικῶν θωρηκτῶν, ὡς δῆθεν ἐξήγετο ἐξ ἐπιστολῆς ἀγνώστου τινὸς ἀνθρώπου, περιπεσούσης εἰς χεῖράς των, καὶ ἥτις κατόπιν ἀπεδείχθη πλαστή, ὑπ' αὐτῶν τῶν ἰδίων χαλκευθεῖσα. Ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν σύλληψίν του ἀπεστάλη καὶ οὗτος εἰς τὸ περὶ τὴν Τρίπολιν στρατοδικεῖον, ἔνθα μετά τινας ἡμέρας ὡς ἐκ τῶν ταλαιπωριῶν, τοῦ τρόμου καὶ τῆς προβεβηκυίας ἡλικίας του ἀπεβίωσεν ἐν τῇ φυλακῇ καὶ ἐτάφη τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατόν του ἄνευ ἱερέως. Ὁ στρατιωτικὸς διοικητὴς τοῦ μετώπου Χατζῆ Χαμδῆ βέης, ἐξετάσας τὴν ὑπόθεσιν καὶ ἰδὼν ὅτι αὕτη ἦτο καθαρὰ καὶ κακοηθεστάτη συκοφαντία, ἀνήγγειλε διὰ τηλεγραφήματός του εἰς τὴν ἐνταῦθα σύζυγόν του τὴν πλήρη ἀθωότητά τοῦ συζύγου της, ἐκφράζων συνάμα τὴν λύπην του διὰ τὸν ἄδικον θάνατόν του.

Οἱ Ἕλληνες, βλέποντες ὅτι αἱ ραδιουργίαι, αἱ συκοφαντίαι καὶ αἱ πλεκτάναι οὗται ἐλάμβανον ἐπικινδύνους δι' ὅλους διαστάσεις, εὗρον τὸ μέσον νὰ μάθωσι θετικῶς τὴν αἰτίαν καὶ τὸν σκοπὸν τῶν καταχθονίων τούτων σκευωριῶν. Ὁ μεσάζων δὲ ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ ὁμογενὴς εἶδε κατάλογον, συνταχθέντα ὑπὸ Ἐπιτροπῆς τοῦ Κομιτάτου κατ' ἀνωτέραν εἰσήγησιν, ὑποδειχθέντων τῶν προσώπων ὑπὸ τοῦ αἱμοβόρου ἐμπόρου Ἐσρὲφ ἐφένδη Σαρῆ Μαχμοὺτ Ζαδὲ, τοῦ κυριωτέρου τούτου ὑποβολέως καὶ διοργανωτοῦ πάντων τῶν κατὰ τῶν Ἑλλήνων κακουργημάτων, καὶ περιλαμβάνοντα τὰ ὀνόματα 17 ἐκ τῶν πλουσιωτέρων καὶ εὐϋποληπτοτέρων Ἑλλήνων ἐμπόρων, οἵτινες ἐπρόκειτο νὰ συλληφθοῦν καὶ ἐξορισθοῦν εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ὡς δῆθεν ἐπικίνδυνοι διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ τόπου! Πρὸ τοῦ φοβεροῦ τούτου κινδύνου, ἡ κοινότης οὖσα ἀποκεκλεισμένη ἀπό τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, ἠναγκάσθη διὰ πολλῶν θυσιῶν νὰ λάβῃ τὰ γνωστὰ ἐν

τοιαύταις περιστάσεσι μέτρα, ὅπως ἀναστείλῃ προσωρινῶς τοὐλάχιστον τὸ κακόν. Ἐπὶ τούτῳ ὁ τότε ἐν ἐνεργείᾳ Καϊμακάμης Κερασοῦντος Ρεσὶδ βέης, ἐρειδόμενος ἐπὶ τοῦ ἀδίκου θανάτου τοῦ κ. Δεληγεώργη καὶ τῆς ἐλλείψεως καὶ τοῦ ἐλαχίστου τεκμηρίου ἐνοχῆς κατὰ τῶν προγραφέντων, ἠρνήθη διαρρήδην τὴν σύλληψιν αὐτῶν, ἕνεκα δὲ τούτου, πεσὼν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Βαλῆ, ἐπαύθη τῶν καθηκόντων του καὶ διωρίσθη ἐπίτροπος αὐτοῦ ἓν ἐκ τῶν ἀχρειεστέρων, μοχθηροτέρων καὶ μισελληνικωτέρων ὀργάνων τοῦ Βαλῆ ὀνόματι Νιχὰτ βέης. Ἡ μεταξὺ τοῦ Βαλῆ καὶ τοῦ νομίμου Καϊμακάμη Κερασοῦντος Ρεσὶδ βέη διάστασις καὶ ἡ σύγχρονος ἐνταῦθα ἄφιξις τῆς γερμανικῆς λεγεῶνος μετὰ πολλῶν Γερμανῶν ἀξιωματικῶν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ κ. Κόμητος Σχίλεμβουργ ἀνεχαίτισε προσωρινῶς τὴν λύσσαν τοῦ Τούρκων κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἐνταῦθα ὀφείλομεν νὰ ἐκφράσωμεν τὰς θερμὰς ἡμῶν εὐχαριστίας πρὸς τὸν κ. Κόμητα Σχίλεμβουργ, ὅστις διὰ τῆς παρουσίας του ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας καὶ τῆς εὐμενοῦς ἀπέναντι τῶν Ἑλλήνων στάσεώς του ἐνέπνευσεν εἰς τοὺς Τούρκους τὴν ἰδέαν, ὅτι οὗτοι ἐπίτηδες ἐστάλησαν ἐνταῦθα πρὸς προστασίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου, τοῦθ' ὅπερ ἐκφοβίσαν τοὺς Τούρκους ἀνέστειλε μὲν τὰς περαιτέρω συκοφαντίας καὶ συλλήψεις τῶν Ἑλλήνων τῆς πόλεως, ἀλλ' ἔστρεψε τὴν ἀκόρεστον αὐτῶν λύσσαν κατὰ τῶν ἀπροστατεύτων ἑλληνικῶν χωρίων. Καὶ ἤρξαντο ἐπιτεινόμεναι αἱ δηώσεις, αἱ ἀτιμώσεις παρθένων καὶ γυναικῶν, αἱ φορολογίαι, αἱ δαρμοί, καὶ οἱ φόνοι ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς χωρίοις ὑπὸ τοῦ ἐμπίστου ὀργάνου τοῦ Βαλῆ τοῦ θηριώδους

καὶ ἀπαισίου τέρατος Ὀσμὰν ἀγᾶ Φιριτίνογλου, συνοδευομένου ὑπὸ πεντηκοντάδος ἐνόπλων κακούργων καὶ πολλὰς κακουργίας καὶ ἐν τῇ πόλει διαπράξαντος καὶ νῦν ἔτι διαπράττοντος τῇ συνενοχῇ τῶν ἀρχῶν, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι ἀναζητεῖ ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν Ἑλλήνων ὅπλα καὶ φυγοστράτους.

Δέον νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα, ὅτι ὁ ρηθεὶς Ὀσμὰν ἀγᾶς, ἄνθρωπος ἐντελῶς ἀγράμματος καὶ θηριώδης εἶνε τὸ πιστὸν καὶ προσφιλὲς ὄργανον τοῦ βαλῆ καὶ τῇ ἐπινεύσει αὐτοῦ καὶ τῶν ἐπιτοπίων ἀρχῶν κατέστη ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ πολέμου ὁ τύραννος καὶ ὁ δικτάτωρ τῆς Κερασοῦντος καὶ τῶν Ἑλληνικῶν χωρίων, δέρων, λεηλατῶν, ἀτιμάζων, φορολογῶν, φονεύων, εἰσερχόμενος νύκτωρ εἰς τὰς Ἑλληνικὰς οἰκίας μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν πολυαρίθμου σπείρας ἐνόπλων κακούργων, ἐνεργῶν ἄνευ ἐπισήμου τινὸς ἐντολῆς κατ' οἶκον ἐρεύνας, φυλακίζων αὐθαιρέτως καὶ ἐν γένει καταστὰς φοβερὰ διὰ τοὺς Ἕλληνας μάστιξ. Μήνας τινὰς πρὸ τῆς πτώσεως τῆς Τραπεζοῦντος ὁ νῦν ἐν ἀρχείᾳ καϊμακάμης Ρεσὶδ βέης λαβὼν τηλεγράφημα τοῦ Βαλῆ, δι' οὗ ἐζητοῦντο 25 ἄλογα, διεβίβασε τοῦτο εἰς τὸν ρηθέντα Ὀσμὰν ἀγᾶ, ὅστις μετά τινος δολοφόνου Κιατὶπ Ἀχμὲτ καί τινων ἐνόπλων, ἐγκατασταθεὶς ἔν τινι γραφείῳ τῆς ἀγορᾶς, προσεκάλεσε τοὺς πλουσίους Ἕλληνας καὶ ἐπισείων τὸ μαστίγιον ἐζήτησε καὶ ἔλαβε δι' ἀπειλῶν παρ' αὐτῶν περὶ τὰς 800 λίρας καὶ ἐνθυλακώσας αὐτὰς ἀπῆλθε μετὰ τῶν ἐνόπλων συντρόφων του εἰς τὰ χωρία, συνέλεξε διὰ τῆς βίας ἄνευ πληρωμῆς 30 ἄλογα καὶ ἀπέστειλεν αὐτὰ εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον. Ἐσχάτως, ἰδὼν κάποιου φωτογραφίαν τινὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ πλουσίου Ἕλληνος κατα-

στηματάρχου Κωνσταντίνου Ἀτματζίδου, γενομένην πρὸ ἐτῶν ἐν Τραπεζοῦντι καὶ παριστῶσαν αὐτὸν ἐν ἐνδυμασίᾳ λαζικῇ, κρατοῦντα ὅπλον Μάουζερ, ὅπερ εἶχε δανεισθῇ παρά τινος τούρκου Τραπεζουντίου, προσεκάλεσε παρ' αὐτῷ τὸν ρηθένα πατέρα του καὶ ἐζήτησε τὸ ὅπλον, εἰ δὲ μὴ θὰ σταλῇ εἰς τὸ στρατοδικεῖον. Ἠναγκάσθη ὁ δυστυχὴς νὰ πληρώσῃ 20 λίρας πρὸς ἀγορὰν τοιούτου ὅπλου, ὅπερ τῷ ἀπέστειλε. Πρὸ μηνὸς περίπου, ἐπελθών μετὰ τῆς σπείρας του εἰς τὸ Ἑλληνικὸν χωρίον Πρόσοριν, ἀφοῦ ἐλεηλάτησε καὶ ἠτίμασε γυναῖκας καὶ παρθένους, ἐδολοφόνησεν εἶτα μετὰ τῶν συντρόφων του 4 νέους Ἕλληνας καὶ εἶτα, δείρας μέχρι θανάτου τὸ ἱερέα, ἔλαβε βίᾳ παρά τινων χωρικῶν ἔγγραφον, δι' οὗ ἐπιστοποιεῖτο ὅτι δῆθεν οἱ δολοφόνοι ἦσαν Ἀρμένιοι, ἐνῷ οὐδεὶς ἀπολύτως Ἀρμένιος εὑρίσκεται εἰς τὰ μέρη ταῦτα. Καὶ ἐδόθη μὲν εἶτα μήνυσις εἰς τὸν ἐπίτροπον τοῦ καϊμακάμη, ἀλλ' οὐδὲν ἀπολύτως ἐνηργήθη.

Ἀλλὰ θὰ ἐχρειάζοντο πολλαὶ δεκάδες σελίδων, ὅπως ἀπαριθμήσωμεν τοὺς ἄθλους τοῦ ἥρωος τούτου.

Ἀναζητήσαντες τὸν σκοπὸν, ὅστις ἐπεδιώκετο ὑπὸ τοῦ Βαλῆ δίὰ τῶν σκευωριῶν καὶ συκοφαντιῶν τούτων, ἐμάθομεν θετικῶς παρ' ἀξιοπίστων δημοσίων τούρκων ὑπαλλήλων ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ βαλῆ ἦτο ὅπως διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων τούτων συκοφαντιῶν, δολοπλοκιῶν καὶ συλλήψεων ἐμπνεύσῃ δυσπιστίαν εἰς τὴν Κυβέρνησιν ἐναντίον τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου καὶ προκαλέσῃ οὕτω τὴν διαταγὴν τῆς εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἐξώσεως πάντων τῶν Ἑλλήνων, λεηλατήσῃ τὰς οἰκίας καὶ περιουσίας των καὶ ἐξοντώσῃ αὐτούς. Ἐν τῇ ἀκατολογίστῳ δὲ ὁρμῇ τοῦ

κατὰ τῶν Ἑλλήνων μίσους του δὲν ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐμπίπτων οὕτω τυφλῶς εἰς τὰς πολιτικὰς πλεκτάνας τῶν Ρώσσων δύναται νὰ προκαλέσῃ ἀνυπολογίστους καὶ ἀνεπανορθώτους πολιτικὰς ζημίας εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ τὴν Συμμαχίαν ὅλην. Καὶ πράγματι ὁ ἄνθρωπος οὗτος, τυφλώττων ἐκ τοῦ πάθους του καὶ ζητῶν νὰ χαρακτηρίσῃ ὡς κατασκόπους καὶ προδότας ἀμαθεῖς καὶ ἀξέστους Ἕλληνας φυγάδας, ζητοῦντας ἁπλῶς διὰ τῆς φυγῆς νὰ σώσωσι τὴν ζωήν των καὶ ἀποφύγωσι τὸν ἀφόρητον ζυγόν, καὶ ἴσως διὰ τῶν ὀργάνων του ἀπὸ σκοποῦ διευκολύνων τὴν φυγὴν των, καθότι, ἀπαγορευθείσης τῆς εἰς τὴν θάλασσαν ἐξόδου τῶν Ἑλλήνων καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν ἁλιέων, μόνον διὰ τουρκικῶν λέμβων εἶνε δυνατὴ ἡ πρὸς τὸ ρωσσικὸν μέρος φυγή — καὶ εἶνε γνωστὸν ὅτι πλείονα τῶν 300 τουρκικῶν ἀκατίων διῆλθον εἰς τὸ ρωσσικὸν μέρος, συναποφέροντα πολλάκις καὶ τὰ διὰ τὸν τουρκικὸν στρατὸν πολεμοφόδια καὶ τρόφιμα — τυφλώττων, λέγω, ὁ βαλῆς δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ βλέπῃ καὶ ἐννοήσῃ ὅτι ἀκριβῶς ἡ ἀπέναντι τῶν παραλίων τούτων πολιτικὴ τῶν Ρώσσων διὰ τῆς μετὰ τῶν περὶ τὴν Ἀμισόν συμμοριῶν καὶ φυγοστράτων ἐπικοινωνίας τῶν θωρηκτῶν των διὰ τῆς ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ διὰ τῶν λέμβων τῶν ἀντιτορπιλικῶν των ἐναποθέσεως εἰς τοὺς αἰγιαλοὺς τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων ἐντύπων περιεχόντων ἐρωτήσεις περὶ στρατιωτικῶν πραγμάτων καὶ αἰτούντων ἀπαντήσεις καὶ παντοίων ἄλλων ἐνεργειῶν ἀποβλέπει ἀκριβῶς εἰς τὸ νὰ ἐνοχοποιήσῃ τοὺς Ἕλληνας ἐπὶ τῇ ἐλπίδι νὰ ἐξεγείρῃ τοὺς τούρκους κατ' αὐτῶν καὶ εἶτα κατηγοροῦσα τοὺς τούρκους ὡς δολοφόνους τῶν χριστιανῶν

κατορθώσῃ νὰ στρέψῃ τὴν πολιτικὴν τῆς Ἑλλάδος ὑπὲρ τῆς Συνεννοήσεως.

Βεβαίως ἄνθρωποι τοιοῦτοι, ὡς ὁ βαλῆς οὗτος, εὑρισκόμενοι εἰς τοιοῦτον σημεῖον ἠθικῆς καταπτώσεως, ἀσμένως θυσιάζουσι καὶ αὐτὴν τὴν σωτηρίαν τοῦ Κράτους πρὸς κορεσμὸν τῶν αἱμοβόρων ἐνστίκτων των. Ἐπιδιώκων λοιπὸν τὴν ἐξόντωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου, ἀπῆλθεν εἰς συνάντησιν τοῦ εἰς Σοῦ Σεχρὶ ἀφιχθέντος τότε Ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν Ταλαὰτ βέη. Δυνάμεθα δὲ νὰ συμπεράνωμεν ὅτι πᾶσαν συκοφαντίαν μετεχειρίσθη διὰ νὰ ἀποσπάσῃ τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἐπιτελείου καὶ τοῦ ὑπουργείου πρὸς ἔξωσιν τῶν Ἑλλήνων ἐκ τῆς παραλίας, τὸ μὲν ὅτι οἱ Ἕλληνες τῶν μερῶν τούτων εἶνε ἐπικίνδυνοι διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ μετώπου τῆς Τριπόλεως, τὸ δὲ ὅτι διὰ τῆς ἀπελάσεως αὐτῶν θὰ περιήρχετο ἀρκετὸς ἀραβόσιτος εἰς τὰς χεῖρας τῆς ἐπιμελητείας ἐκ τῆς συντελεσθείσης συγκομιδῆς, ἐνῷ εἶνε ἀληθές, ὅτι τὸ πλεῖστον μέρος τῆς συγκομιδῆς κατεστράφη ὑπὸ τῶν τούρκων προσφύγων. Ἐφωδιασμένος διὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης, μετὰ τὴν εἰς Ὀρδοῦ ἄφιξίν του προσεκάλεσε τὸν ρηθέντα ἐπίτροπον τοῦ καϊμακάμη Κερασοῦντος Νιχὰτ βέην καὶ δοὺς τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας, ἀπέστειλεν αὐτὸν ἐνταῦθα. Οὗτος ἅμα τῇ ἐλεύσει του ἐκ συμφώνου μεθ' ἑτέρου αἱμοβόρου τοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν μεταλλείων καὶ βοηθούμενος ὑπὸ χωροφυλάκων καὶ στιφῶν ἐνόπλων ἤρξατο τοῦ ἔργου. Ἐν τῷ μεταξὺ παρ' ἀξιοπίστου πηγῆς, μαθὼν ὅτι ἐνώπιον πολλῶν εἶπεν οὗτος ὅτι ἐπέστη ἡ ὥρα νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς Ἕλληνας, ὑπῆγα πρὸς αὐτὸν καὶ ἠρώτησα ἐὰν ἀληθεύωσι τὰ περὶ ἐξώσεως τῶν Ἑλλήνων διαδιδόμενα. Μοὶ ἀπήντησεν ἀορίστως, ὅτι πρόκειται μόνον διὰ στρατιωτικοὺς λόγους νὰ μεταφερθοῦν ἀλλαχοῦ οἱ κάτοικοι χωρίων τινῶν ἑλληνικῶν πλησίον τῆς

παρατάξεως τοῦ στρατοῦ κειμένων. Εὐθὺς δὲ ἐκτενοῦς πρὸς τὸν Μ. Βεζύρην, τοὺς ὑπουργοὺς τῶν Στρατιωτικῶν, τῶν Ἐσωτερικῶν, τὴν Βουλήν, τὸν ἀρχηγὸν τοῦ γ'. στρατιωτικοῦ σώματος Βεχὴπ πασᾶν, τὸν ἀρχηγὸν τοῦ μετώπου Τριπόλεως Χατζῆ Χαμδῆ βέην, τὰ Πατριαρχεῖα καὶ τὸν βαλῆν τηλεγραφήματός μου, ἐκθέτων τὴν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν τῶν Ἑλλήνων ὑπηκόων πρὸς τὸ Κράτος καὶ τὴν ἔλλειψιν παντὸς λόγου ἐξώσεως αὐτῶν, ἥτις ἐν ὥρᾳ χειμῶνος ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἐξόντωσιν αὐτῶν, παρεκάλουν νὰ ἀνακληθῇ ἡ διαταγή.

Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ἐν πάσῃ σπουδῇ τῇ διαταγῇ τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ καϊμακάμη περιεκύκλωσαν ἐν πρώτοις τὸ παράλιον ἑλληνικὸν χωρίον Γιὸλ Ἀγήζ, συνέλαβον ὅλους τοὺς ἄνδρας καὶ ἀπαγαγόντες εἰς Κεσὰπ ἐφυλάκισαν, τὴν δὲ ἑπομένην τοὺς διέταξαν νὰ ἑτοιμασθῶσιν, ὅπως τὴν ἐπαύριον ἀναχωρήσωσιν. Ἀλλὰ δύο ὥρας μετὰ ταῦτα ὁ μοιδίρης Κεσάπ, ἀπελθὼν εἰς Γιὸλ Ἀγὴζ μετὰ χωροφυλάκων καὶ ἐνόπλων στιφῶν, ἐξέβαλε βίᾳ τῶν οἰκιῶν των ἄνδρας, γυναῖκας, παιδία, γέροντας, ἀρρώστους καὶ ἀναπήρους καὶ μὴ ἐπιτρέψας οὐδὲν νὰ παραλάβωσιν, ἄνευ ἀποσκευῶν, ἄνευ φορτηγοῦ ζώου, ἄνευ ἐνδυμάτων καὶ τροφῶν ὑπὸ ραγδαίαν βροχὴν ἀπέστειλεν αὐτοὺς ὑπὸ συνοδείαν χωροφυλάκων πρὸς τὸ Καρὰ Χισάρ, ἀναγκαζομένους νὰ διανυκτερεύσωσιν ἐν ὑπαίθρῳ ὑπὸ ραγδαίαν βροχὴν καὶ ὑπὸ δριμὺ ψῦχος. Ἅμα τῇ ἐκ τοῦ χωρίου ἐξόδῳ τῶν δυστυχῶν, δημόσιοι ὑπάλληλοι, χωροφύλακες, περίοικοι τοῦρκοι χωρικοὶ διήρπασαν τὰ πάντα, ἔπιπλα, σκεύη, ἐνδύματα, ζωοτροφίας, ζῷα, καύσαντες καὶ ἀπαγαγόντες καὶ αὐτὰς τὰς θύρας καὶ τὰ παράθυρα τῶν οἰ-

κιῶν, Εἶτα περιεκύκλωσαν καὶ τὰ ἄλλα χωρία καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου ἐξεκένωσαν καὶ ταῦτα, ὡς καὶ τὴν πόλιν Τριπόλεως. Ἐνῷ συνετελεῖτο μετὰ τοσαύτης ἀγριότητος ἡ καταστροφὴ τοσούτων ἀιθούντων ἑλληνικῶν χωρίων, ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ ἀπουσιάζοντος κόμητος Σχίλεμβουργ κ. δόκτωρ Σέδ, πρὸς ὃν ὀφείλω νὰ ἐκφράσω τὴν βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου διὰ τὴν πολύτιμον ἀρωγήν του ἐν τῇ κρισίμῳ ταύτῃ στιγμῇ, ἦλθε παρ' ἐμοὶ καὶ μοὶ ἀνεκοίνωσε πρὸς αὐτὸν τηλεγράφημα τῆς γερμανικῆς πρεσβείας, διαλαμβάνον τὰ ἑξῆς, ἅτινα ἀνεκοινώθησαν τῇ πρεσβείᾳ ὑπὸ τοῦ Ὀθωμανικοῦ Ὑπουργείου: «Ἡ ἐκκένωσις τῆς παραλίας εἶνε μέτρον καθαρῶς στρατιωτικόν. Ἐν τῇ ἐκκενώσει δὲν πρέπει νὰ ὑπερβοῦν τὰ ὅρια τῶν στρατιωτικῶς ἀναγκαίων. Θὰ ἐκκενωθῇ ἡ παραλία εἰς βάθος 50 χιλιομέτρων ἐν διαστήματι ἑνὸς μηνός. Ἕκαστος τῶν ἀπελαυνομένων δύναται νὰ ἐκλέξῃ ἐντὸς τῆς διορίας ταύτης τὴν ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεώς του καὶ τὸν τόπον τῆς διαμονῆς του, παραλαμβάνων ὅσα πράγματα θέλει καὶ δύναται. Αἱ ἰδιοκτησίαι θὰ μείνουν ἄθικτοι, δύνανται δὲ νὰ ἀφήσωσιν εἰς αὐτὰς φύλακας».

Εἰς ἀπάντησιν ὑπεδείξαμεν τῷ κ. Δόκτορι, ὅτι ἐνταῦθα ἀκριβῶς ἐκτελοῦνται τὰ ἀντίθετα τῆς διαταγῆς ταύτης καὶ δι' αὐτοπτῶν μαρτύρων ἀπεδείξαμεν αὐτῷ τὴν ἐπιβουλὴν τῶν ἐνταῦθα ἀρχῶν καὶ τοῦ βαλῆ, ἀφοῦ ἄλλως τε τὰ ὄργια καὶ αἱ φρικαλεότητες αὗται ἐτελοῦντο ὑπὸ τὰ ὄμματα ὅλων. Ἀγνοῶν εἰς ποῖον σημεῖον ἀκριβῶς εὑρίσκοντο τὰ ἐν τοῖς χωρίοις τεκταινόμενα ἕνεκα τοῦ αὐστηροῦ αὐτῶν ἀποκλεισμοῦ καὶ βασιζόμενος ἐπὶ τοῦ τη-

λεγραφήματος τῆς Γερμανικῆς Πρεσβείας, ἐζήτησα προφορικῶς παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ καϊμακάμη, ὅπως παράσχῃ ἡμῖν τὰς ἀπαιτουμένας λέμβους καὶ φορτηγίδας, ἵνα δι' ἐξόδων μας ἀποστείλωμεν τοὺς ἀπελαυνομένους δι' Ἀμισοῦ εἰς τὰ περὶ τὴν Ἰσγάτην ἑλληνικὰ χωρία ἡ παραγγείλῃ διὰ λογαριασμόν μας ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἁμάξας καὶ ζῶα πρὸς μεταφορὰν τῶν ἀπελαυνομένων. Μοὶ ἀπήντησεν ἀρνητικῶς. Τὴν 20 Νοεμβρίου ἔλαβον τὸ τηλεγράφημα τοῦ Βεχὴπ πασᾶ, ἔχον ὡς ἑξῆς: «Διὰ στρατολογικοὺς λόγους εἶνε ἀναγκαία ἡ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν προσωρινὴ μεταφορὰ τῶν Ρωμαίων συμπατριωτῶν μου, οἱ ὁποῖοι ἀνέκαθεν ἐμπράκτως ἀπέδειξαν τὴν πίστιν καὶ ἀφοσίωσίν των. Ἐλήφθησαν τὰ ἀπαιτούμενα μέτρα ὅπως ἀσφαλῶς, αἰσίως καὶ ἀνέτως μεταφερθῶσιν. Εἶνε ἀναμφίβολον, ὅτι ἐν Σιβὰς αἱ κατοικίαι καὶ ἡ διατροφή των ἐξησφαλίσθησαν. Ἐδόθησαν διαταγαί, ὅπως οἱ μὴ ἔχοντες τὰ μέσα ἐπωφεληθῶσιν ἐκ περιτροπῆς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων τοιούτων. Παρακαλῶ νὰ εἶσθε βέβαιοι ὅτι ἡ μεταφορά των, αὕτη εἶνε πρὸς τὸ συμφέρον τῶν συμπατριωτῶν μου». Βλέπων ὅτι ἐνῷ τοιαῦται διαταγαὶ ἐδίδοντο ἐπισήμως καὶ ἐν φανερῷ, ἐξετελοῦντο δὲ ἀκριβῶς ὅλως τὰ ἀντίθετα ὑπὸ τοῦ βαλῆ καὶ τῶν ὀργάνων του, προσδοσάντων εἰς τὸ ζήτημα χαρακτῆρα ἀπηνοῦς διωγμοῦ καὶ διαδιδόντων παρὰ τῷ λαῷ ὅτι εἶνε ἐπανάληψις τοῦ Ἀρμενικοῦ ζητήματος, μαθὼν δ' ἐξ ἑτέρου ὅτι ὁ Ἐπίτροπος τοῦ καϊμακάμη ἐξεφράσθη δημοσίᾳ, ὅτι δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἀποστολὴν οὔτε ἐπιστολῆς οὔτε τηλεγραφήματος τῆς Μητροπόλεως, καὶ στερούμενος ἄλλων μέσων ἐνεργείας, βα-

σιζόμενος συνάμα ἐπὶ τοῦ τηλεγραφήματος τῆς Γερμανικῆς Πρεσβείας, ἐτηλεγράφησα τῇ 24 Νοεμβρίου τῷ Βαχὴπ πασᾷ, ὅπως ἐπιτρέψῃ τὴν τοποθέτησιν τῶν ἀπελαθέντων εἰς τὰ ἑλληνικὰ χωρία τὰ περὶ τὸ χωρίον Κουλὰκ καγιᾶ, ἀπέχον τῆς παραλίας 50 χιλιόμετρα. Τὴν ἑπομένην ἔλαβον τὴν ἑξῆς ἀπάντησιν: «Ἔδωκα διαταγὴν εἰς τὸν νομάρχην Τραπεζοῦντος, ὅπως ἐκ τῶν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἀποστελλομένων οἰκογενειῶν τῶν Ρωμαίων ὅσα εὑρίσκονται μεταξὺ Κερασοῦντος καὶ Κουλὰκ καγιᾶ, καθὼς καὶ ἐκεῖνα τῶν ὁποίων ἡ ἀποστολὴ δὲν ἐγένετο εἰσέτι, τοποθετηθῶσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὰ πέριξ τοῦ Κουλὰκ καγιᾶ χωρία, οἱ δὲ ἄρρωστοι αὐτῶν νοσηλευθῶσιν εἰς τὸ νοσοκομεῖον τῶν ξένων τῆς Νομαρχίας». Εὐθὺς ἀπέστειλα ἀντίγραφον αὐτοῦ εἰς τὸν ἐπίτροπον τοῦ καϊμακάμη μετὰ τακριρίου μου, παρακαλῶν νὰ ἐνεργηθῇ συμφώνως τῇ διαταγῇ ταύτῃ, ἀλλ' οὗτος ἀπήντησεν ὅτι οὐδεμίαν τοιαύτην ἐπίσημον εἴδησιν ἔλαβε παρὰ τοῦ βαλῆ. Συνάμα ἀπέστειλα διὰ πεζοῦ ἕτερον ἀντίγραφον πρὸς τὸν πολιορκοῦντα τὰ χωρία ἀρχηγὸν τῆς χωροφυλακῆς. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ἐπίτροπος τοῦ καϊμακάμη μετέβη εἰς Κουλάκ καγιᾶ καὶ ἐπιστρέψας ἐδήλωσεν ὅτι οὐδένα σχεδὸν Ἕλληνα πρόσφυγα εὗρε περὶ τὸ Κουλάκ καγιᾶ εἰμή περὶ τοὺς 200 ἀρρώστους καὶ μᾶς εἰδοποίει νὰ φροντίσωμεν περὶ αὐτῶν.

Διὰ τοιούτου καταχθονίου τρόπου ἐν πάσῃ σπουδῇ ἐξετέλεσεν ὁ βαλῆς μετὰ τῶν ὀργάνων του τὴν φοβερὰν ταύτην τραγῳδίαν, καταστρέψας τοσοῦτον ἀκμάζοντα Ἑλληνικὰ χωρία καὶ προκαλέσας τοσούτους θανάτους καὶ

ἀτιμώσεις Ἑλληνίδων. Καὶ οἱ μὲν ἀπελαθέντες ἀγνοῶ τί ἀπέγιναν, τὰ χωρία των ὅμως ἐλεηλατήθησαν, αἱ οἰκίαι ἀπεγυμνώθησαν καὶ ἄλλαι μὲν ἐπυρπολήθησαν, ἄλλαι δὲ κατεδαφίσθησαν καὶ ἀπήχθη τὸ ὑλικόν των, καὶ ἐν ἄλλαις ἐγκατεστάθησαν τοῦρκοι πρόσφυγες, οἱ ἀγροὶ ἐδηώθησαν καὶ αἱ ἐκκλησίαι ἐσυλήθησαν καὶ ἐμολύνθησαν.

Ποῖος ἆρά γε νόμος παρέχει τὸ δικαίωμα εἰς τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους καὶ εἰς τούρκους πολίτας καὶ χωρικοὺς νὰ ἀτιμάζωσι γυναῖκας καὶ παρθένους Ἑλληνίδας, νὰ λεηλατῶσι καὶ σφετερίζωνται ξένας περιουσίας Ἑλλήνων, μηδὲν ἔγκλημα διαπραξάντων; Μὴ ὑπάρχοντος τοιούτου τινὸς νόμου, ἡ κυβέρνησις οὐ μόνον ὀφείλει νὰ ἀποζημιώσῃ τοὺς παθόντας ἀλλὰ καὶ νὰ τιμωρήσῃ τοὺς δράστας τῶν κακουργιῶν. Ἐὰν δὲ ἡ κυβέρνησις, γινώσκουσα ὅτι οἱ ὑπάλληλοι αὐτῆς ἐξετέλεσαν τὰ ἀντίθετα τῶν διαταγῶν της, ληστεύσαντες, ἀτιμάσαντες καὶ ποικιλοτρόπως κακουργήσαντες κατὰ τῶν νομοταγῶν Ἑλλήνων ὀθωμανῶν ὑπηκόων, δὲν τιμωρήσῃ αὐτούς, τότε δικαιοῦται νὰ σκεφθῇ τις ὅτι τὸ τοιοῦτον ἀποτελεῖ πολιτικὸν σύστημα, ἀρνούμενον εἰς τοὺς χριστιανοὺς καὶ ἰδίως εἰς τοὺς Ἕλληπᾶσαν ἐν τῷ κράτει θέσιν.

Τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον ἀπὸ τῆς ἁλώσεως, πιεζόμενον, βασανιζόμενον, τυραννούμενον, ἀτιμαζόμενον, ἀπογυμνούμενον, στερούμενον πάσης ἀσφαλείας ζωῆς, τιμῆς καὶ περιουσίας καὶ ὑπομεῖναν μετὰ θαυμαστῆς καρτερίας τὸν ἀφόρητον τοῦτον ζυγόν, νῦν ὑπὸ τὴν ἀγρίαν Νεοτουρκικὴν διοίκησιν ἔφθασεν εἰς τὸ ἀπροχώρητον καὶ κατέστη ἡ ἐν τῷ Ὀθωμανικῷ κράτει διαβίωσίς του ἀδύνατος. Μετὰ τὸ Ἀρμενικὸν ζήτημα ἀναφύεται νῦν γιγαντιαίων διαστά-

σεων Ἑλληνικὸν ζήτημα, τὸ ὁποῖον ὅμως δὲν ὁμοιάζει πο-σῶς πρὸς τὸ Ἀρμενικόν. Ἕνεκα ἱστορικῶν, πολιτικῶν, θρησκευτικῶν, οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν λόγων τὸ ἑλληνικὸν ζήτημα εἶνε ἀναποσπάστως συνδεδεμένον πρὸς αὐτὰς τὰς ζωτικὰς πηγὰς τῆς ὀθωμανικῆς πολιτείας, ἡ δὲ λύσις αὐτοῦ δὲν ἐπιδιώκεται οὔτε διὰ συνωμοσιῶν, οὔτε διὰ μυστικῶν ἑταιριῶν, οὔτε δι' ἐπαναστάσεων, ἀλλὰ διὰ τῆς λογικῆς καὶ δικαιοσύνης ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κεκτημένων καὶ ἀπαραγράπτων ἐν τῷ Ὀθωμανικῷ Κράτει δικαίων τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Δέον ὅπως τὸ ἑλληνικὸν τοῦτο πρόβλημα τεθῇ ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου σαφῶς, ἀπροκαλύπτως καὶ εἰλικρι-νῶς ἐπὶ τοῦ πρασίνου τάπητος τοῦ μέλλοντος νὰ συν-έλθῃ διὰ τὴν εἰρήνην Πανευρωπαϊκοῦ Συνεδρίου, νὰ ὑποδειχθῇ τὸ ἀδύνατον τῆς ὑπὸ τοιοῦτον πολιτικὸν σύ-στημα διαβιώσεως ἐν Τουρκίᾳ τῶν χριστιανῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ ζητηθῶσι διὰ τὸ μέλλον ἐγ-γυήσεις διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς, τιμῆς καὶ περιου-σίας τῆς ἐθνικότητος καὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐργα-σίας, ἀλλ' ἐγγυήσεις σοβαραί, λυσιτελεῖς, παρέχουσαι τὸ δικαίωμα εἰς τὸν ἀδικούμενον χριστιανὸν νὰ ζητήσῃ καὶ ἐπιτύχῃ τελεσφόρον προστασίαν παρὰ τῶν ἐγ-γυητῶν, ἀπαγορευομένου εἰς πᾶν ἄλλο κράτος νὰ ὑπερ-ασπισθῇ ἐξ ἀντιζηλίας τὸν ἀδικοῦντα, ἢ νὰ ἐξαναγ-κασθῇ ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις τὰ ἀγοράσῃ τὰ κτήμα-τα τῶν Ἑλλήνων, ὁριζομένης τῆς ἀξίας των ὑπὸ διε-θνῶν Ἐπιτροπῶν, ὅπως οὗτοι ἀπέλθωσιν εἰς ἄλλας χώ-ρας καὶ δυνηθῶσι νὰ ζήσωσι βίον ἀνθρώπινον.

Ἐὰν αἱ ἐνεστῶσαι πολιτικαὶ συνθῆκαι δὲν μεταβλη

θῶσι ριζικῶς μετὰ τὸν πόλεμον τοῦτον καὶ δὲν λυθῇ τὸ Ἑλληνικὸν τοῦτο ζήτημα κατὰ τὸν ἕνα ἢ ἄλλον τρόπον ἐντὸς βραχυτάτου διαστήματος ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Τουρ-κίας θὰ ἐξοντωθῇ ἐντελῶς. Ἀπὸ τοῦδε δὲ πρὸς ἀναχαίτι-σιν τῆς ἐξακολουθήσεως τοῦ διωγμοῦ καὶ πρόληψιν τῆς τελείας ἐξοντώσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου, δέον ὅπως τὸ Πατριαρχεῖον λάβῃ τὰ ἀπαιτούμενα σύντονα μέτρα καὶ ζητήσῃ πρὸς τοῦτο τὴν προστασίαν τῆς Γερμανίας καὶ Ἀμερικῆς.

Ἡ συρροὴ δὲ χιλιάδων ψυχῶν ἐκ τῶν ὑπὸ τῶν τούρ-κων προσφύγων ληλατηθέντων καὶ ἐκ τῶν ἀπελαθέντων Ἑλληνικῶν χωρίων εἰς τὴν πόλιν μας, ὁ ἀποκλεισμὸς τῶν ἡμετέρων πάσης ἐργασίας, αἱ διηνεκεῖς ὑπὸ κακοποιῶν στοιχείων φορολογίαι, ὁ ἐπιφορτισμὸς τῶν ἡμετέρων ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἀπὸ δύο μηνῶν, ὅπως μεταφέρωσι τὰ διὰ λέμβων ἀφικνούμενα δημητριακὰ διὰ τὸν στρατὸν εἰς τὸ Σαντζάκιον Καρὰ Χισάρ, τοῦθ' ὅπερ ὑποβάλλει τὴν ἡ-μετέραν κοινότητα εἰς μηνιαίαν δαπάνην 800 — 900 λιρῶν, ἡ ὑπερβολικὴ αὔξησις τῶν τιμῶν τοῦ ἀλεύρου καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀραβοσίτου, οὗτινος ἡ ὀκὰ ἀπὸ 30 παράδες ἀνῆλθεν εἰς 8 1)2 γρ., ἡ παντελὴς ἐξάντλησις παντὸς κοινοῦ πόρου, ἐγέννησαν ἀφόρητον κατάστασιν καὶ χιλιάδες ψυ-χῶν κινδυνεύουσι τὸν ἐκ πείνης θάνατον, πρὸς πρόληψιν τοῦ ὁποίου ἔχομεν ἀνάγκην μηνιαίας δαπάνης τοὐλάχι-στον 500 — 600 λιρῶν. Ἐνεργήσατε καὶ βοηθήσατε ὅσον καὶ ὅπως εἶνε δυνατόν.

Ἐπὶ τούτοις διατελῶ κτλ.

† Ὁ Χαλδίας καὶ Κερασοῦντος ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ

X

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΟΡΦΑΝΩΝ

ΑΠΟΣΠΑΣΘΕΝΤΩΝ ΠΑΡΑ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΔΕΙ

Ἰωάννης Χανέ, ἐτῶν 11, Κοσμᾶς Ραφαήλ, 12, Ἰωσὴφ Διρτζῆ, 12, Τζώρτζης Ναστρῆ, 14, Ἠλίας Ἰωσήφ, 14, Μιχαὴλ Ἠλία, 10, Ἀντουὰν Ἠλία, 8, Γιοσὲφ Τζιωρτζῆ, 17, Ναοὺμ Τζιωρτζῆ, 8, Ρεζοὺκ Τζιωρτζῆ, 12, Γιοσὲφ Ἀπταλα, 14, Ζεκῆ Φέρτσου, 12, Ραζοῦ Ἠλία, 8, Φουὰτ Ἠλία, 10, Ἠλίας Σελὴμ 11, Ζιοζὲφ Σελήμ, 7, Βασὶλ Χανέ, 10, Σουπχῆ Σκενδέρ, 10, Τζωρτζῆ Σκενδέρ, 8, Ζιοζὲφ Ρετζοῦ, 10, Μπεσὶρ Μποδρός, 10, Ναοὺμ Φέρτζου, 9, Καϊσὲρ Σκενδέρ, 9, Φιλὶπ Σκενδέρ, 8, Τζωρτζῆ Σελίμ, 10, Τζωρτζῆ Φερές, 14, Ἀμπουὺτ Φερίς, 12, Σιπχὶ Ἠλία, 10, Σέμμι Ἠλία, 10, Τζώρτζη Ἠλία, 10, Γεώργη Πεσίρ, 11, Γεώργη Μπεσέ, 10, Τζώρτζη Βασίλ, 11, Ἀντουὰν Ἠλίας, 10· Ἠλίας Τζωρτζῆ, 9, Ἠλίας Χαμπίπ, 8, Σιπχῆ Τζωρτζῆ, 10, Ἀνὸρ Τζωρτζῆ, 5, Σουπχὶ Σελίμ, 11, Ἠλίας Μπεσίρ, 9. Χαὴλ Πεσίρ, 5, Τζώρτζη Ἀπτούλ, 9, Τζώρτζη Ἀμπούτ, 9, Τζίτζο Δζαμπέρ, 8, Σουπχὶ Διμπού, 6, Ἀναστ. Δ. Λεονταρίδης, 14, Ἀλ. Παν. Κοντόπουλος, 13, Βελισ.

Ἀντ. Φιστικοῦ, 11, Γεώργ. Ἀθανασίου, 10, Ἰωάν. Χ'' Γεωργίου, 12, Κωνστ. Δημητρίου, 10, Νικόλ. Σταύρου, 10, Βασιλικὴ Σταύρου, 4, Ἀναστ. Γ. Στεφάνου, 9, Δημ. Σάββα Γιουκουπλοῦ, 10, Ἰωάννης Τζώρτζης, 10, Παναγ. Στ. Στασσινός, Εὐαγγελία Στ. Στασσινοῦ, 7, Σταῦρος Στόϊκου, 6, Δημ. Γ. Λιόλι, 9, Γεώργιος Στεφάνου, 9, Κωνσταντῖνος Λαμπρινοῦ, 6. Τζώρτζης Νικολάου 5, Χρῆστος Ἀναργύρου, 9, Δημήτριος, 5, Κυριακίτσα Παν. Παλουγάκη, 9, Ἀνδρέας Π. Παλουγάκης, 7, Δημ. Κων. Χατζόπουλος, 12, Δημ. Βασιλείου, 10, Ἑλένη Βασιλείου, 8, Σάββας Βασιλείου, Ἀναστασία Παύλου, 12, Γαρουφαλλιὰ Δημητρίου, 5, Γεώργ. Θεοδώρου, 9, Εὐάγγ. Ἡρακλέους, 7, Ἀπόστ. Τριανταφύλλου, 11, Ἀλέξ. Ξενοφ. Ἀλεξάνδρου, 6, Εὐάγγ. Νικολ. Στεφάνου, 11, Γεώργιος Ἀλεξ. Παναγιώτου, 6, Παν. Ἀλεξ. Παναγιώτου, 5, Ἰωάν. Ἀπ. Δημητρίου, 11, Παναγ. Κωνσταντίνου, 11, Ἰωάννης Παναγιώτου 11, Εὐριπίδης Ἀναστασίου, 21, Πέτρος Κωνσταντίνου 10, Χρῆστος Γ. Μιχαήλ, 11, Κωνσταντῖνος Ἀριστείδου, 10, Θεόδωρος Ἀριστείδου, 11, Δέσποινα Παναγιώτου, 12, Μερόπη Δημητρίου, 12, Ἑλένη Παντελῆ, 12, Οὐρανία Παναγιώτου, 8, Ἑλένη Δημητρίου, 11, Ἀνδρ. Αντωνίου, 11, Σοφία Κων. Γεωργίου, 12, Καλλιόπη Ξεν. Ἀλεξάνδρου, 11, Μαρία Γ. Φωτίου, 9, Ἐρασμία Γ. Ἰωάννου, 9, Κυριακὴ Α. Δημητρίου, 10, Ἀναστ. Α. Κωνσταντίνου, 10, Ἑλένη Ε. Ἀνδρέου, 10, Ἑλένη Φιλίππου 10, Ἑλένη Ἀναστασίου, 12, Ἑλένη Α. Παναγιώτου, 10, Ἀρχοντούλα Δ. Ταβερνάρη, 11, Ζαφειρία, 6, Εὐαγ. Φ. Λεονταρῆ, 9, Βασιλοπούλα Παράσχου, 8, Νικόλ. Δ. Μαρούλη, 14, Ἑλένη Δ. Μαρούλη, 16, Λεμπὶπ Ι. Σουρσώφ,

(κόρη), 24, Ἀντώνιος Δημητρίου, 10, Καλούδης Δημητρίου, 13, Γεώργιος Ἀνδρέου, 10, Δημήτριος Ἀθανασίου, 11, Ἐμμ. Χρήστου, 12, Φανῆ Χρήστου, 11, Δέσποινα Δημητρίου, 17, Ἀναστασία Παύλου, 12, Γλυκερία Δημητρίου, 11, Φρόσω Δημητρίου, 10, Χρηστίνα Ἰωάννου, 16, Σουλτάνα Σίμου, 14, Κυριάκος Θωμᾶ, Φωτίκα Ἀποστόλου, 17, Ἐριφίλη Ἰωάννου, 6, Κοκόνη Βασιλείου, 9, Σμαράγδα Γεωργίου, 9, Στέφανος Γεωργίου, 6, Ἀλεξάνδρα Θεοδώρου, 10, Κυριακίτσα Γεωργίου, 9, Κυριακίτσα Θεοδώρου, 8, Μαριάνθη Ἰωάννου, 10, Ἀναστ. Δημητρίου, 10, Μελαχροινὴ Δημητρίου. 9, Κοκόνη Ἰωάννου 10, Λαμπρινὴ Κωνσταντίνου, 10.

ΣΗΜ. Τἀνωτέρω ὀρφανά, καταγόμενα ἐκ Χαλεπίου, Μπακὴρ μαδὲν, Βαλατᾶ, Προύσης, Μυριοφύτου, Σαράντα Ἐκκλησιῶν, Προκοπίου, Σαμμακοβίου, Γενίκιοϊ Χιλῆς, Φερίκιοϊ, Νέβσεχιρ, Κερασιᾶς, Μαρμαρᾶ, Βεβεκίου, Βεσικτὰς, Κατιρλῆ, Μαλγάρων, Τέρσουσας, Σιμιτλῆ, Καζλῆ τσεσμέ, Φάνου, Βελιγραδίου, Γάνου, Περιστάσεως, Περάμου, Γενίκιοϊ, Βηρυττοῦ, Ἀγαθουπόλεως, Καλολύμνου, Σαλματομβρουκίου, Μαδύτου, Ταρσοῦ, Γκεΐβε, Βιλετζίκ, Μ. Τσεκμετζέ, Κασήμπασᾶ, Σκοποῦ κ.λ.π. ἀπεσπάσθησαν μέχρι τοῦ τέλους Νοεμβρίου 1918 ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ Ὀρφανοτροφείου Πριγκήπου, τοῦ στρατῶνος Τάς κισλᾶ, τοῦ λουτρῶνος Οὖν καπάν, ἐκ τῶν οἰκιῶν τοῦ ἐν Βεσικτὰς κρεοπώλου Ἀχμέτ, τοῦ ἐν Ἐρένκιοϊ Ἀζὶζ βέη, τοῦ ἐν Σουλτὰν Βαγιαζὴτ Σενὰν βέη, τοῦ ἐν Λόντζα ρακοσυλλέκτου Ἐσρὲφ, τοῦ ἐν Βεσικτὰς Χιλμῆ ἐφ., τοῦ ἐν Τσεγκέλκιοϊ ἰατροῦ Ἀρίφ, τοῦ ἐν Σισλῆ Ταλαὰτ βέη, τοῦ ἐν Μάλτεπε χιλιάρχου Σελίμ βέη, τῆς ἀδελφῆς

τοῦ Ἐμβὲρ πασᾶ, τοῦ ἀμαξηλάτου Ἀλῆ βέη, τοῦ τουρκικοῦ ὀρφανοτροφείου Περούζ ἀγᾶ κ.τ.λ.

ΕΚΘΕΣΙΣ
ΤΩΝ
ΕΝ ΤΗι ΕΠΑΡΧΙΑι ΣΑΡΑΝΤΑ-ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΔΙΩΓΜΩΝ

Ὅτε κατὰ τὸ διὰ τὰ μέρη ταῦτα ἀπαίσιον ἔτος 1913 ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ πρῶτον μὲν ἐνδοιαστικῶς εἶτα δὲ μετὰ βεβαιότητος διεδόθη, ὅτι ἐπανέρχεται ἡ τουρκικὴ Κυβέρνησις πρὸς ἐκδίωξιν τῆς ἀπὸ μηνῶν κατεχούσης βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως, συνεπείᾳ ἥττης ἐν Μακεδονίᾳ ἀπὸ μέρους τῶν συμμάχων της, ἅπας ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς μετ' ἀνακουφίσεως καὶ παλλούσης καρδίας ἀνέμενε τὴν ἔλευσιν αὐτῆς ὡς ἀπαλλαγὴν εὐπρόσδεκτον ἀπὸ τοὺς βαρβαρισμούς, οὓς ὑπέστη ἐκ μέρους τῶν βουλγάρων καὶ προσεπάθει δι' ἐνδείξεων ἀγάπης καὶ ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς νὰ ἐκδηλώσῃ τὰ αἰσθήματά του πρὸς τὴν ἐρχομένην τουρκικὴν διοίκησιν, λησμονήσας τὰ παρελθόντα. Ἀλλὰ φεῦ! τῆς ἀπάτης. Δὲν ἦρχετο στρατὸς καὶ κυβέρνησις πρὸς ἀνακατοχὴν τῶν μερῶν τούτων, ἀλλ' ὀρδαὶ ἀνδρῶν, στρατολογηθέντων ἐκ τῆς ὑποστιθμης τῆς κοινωνίας, ἀγρίων στοιχείων Ἀράβων τοῦ Χαβράν, μὴ γνωριζόντων ἄλλην γλῶσσαν ἐκτὸς τὴν τῆς ἀγρίας φυλῆς των, κούρδων,

κιρκασίων καὶ τῶν ἀποβρασμάτων τῶν μακεδονικῶν χωρῶν, οἵτινες ἐστρατολογήθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τῆς κατόπιν γνωσθείσης εἰδικῆς ὀργανώσεως (τεσκιλάτι-μαχσουσέ), τῆς ὁποίας τὰ ὄργανα ἐξηρτῶντο ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ διαβοήτου Ἐμβὲρ πασᾶ. Οὗτοι πάντες ὡς πρωτοπορεία τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ἧς τὰ θύματα δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐξακριβωθῶσι, διὰ μαχαιρῶν καὶ πολυβόλων ἠρήμουν, ὅθεν διήρχοντο, τὴν χώραν καὶ τοὺς κατοικους, κυρίως δὲ τοὺς ἔχοντας περιουσίαν Ἕλληνας. Ἀπὸ τῶν προθύρων ἔτι τῆς Κων]πόλεως ἀρχόμενοι, ἐνέπλησαν τὴν χώραν δηώσεων καὶ ληστεύσεων, ἐκτελοῦντες οὕτω τὴν δι' ἣ ἐστρατολογήθησαν ἀποστολήν. Ταῦτα πάντα διέπραττον ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν ἀρχηγῶν τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ, ἐπιχαιρόντων ἐπὶ τοῖς γινομένοις. Οἱ φιλήσυχοι κάτοικοι τῶν μερῶν τούτων, οἱ ὁποῖοι οὐδέποτε εἶχον δώσει ἀφορμὴν εἰς τὴν τουρκικὴν κυβέρνησιν διὰ παρομοίαν συμπεριφοράν, ἤτις ἴσως ἠδύνατο νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς χώραν κατακτωμένην καὶ οὐχὶ καθ' ὑπηκόων, ἠνέχθησαν μεθ' ὑπομονῆς ταύτην, ἐλπίζοντες ὅτι ἡ ἐπερχομένη τακτικὴ διοίκησις θὰ ἔθετε τέρμα εἰς τὰς βαρβαρότητας ταύτας. Ἡ ἐπελθοῦσα διοίκησις, γινώσκουσα ὅτιἡ ληστρικὴ ἐπιδρομὴ καὶ κατάκτησις τῶν μερῶν τούτων θὰ ἐνεποίει κακὴν ἐντύπωσιν ἐπὶ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ δημοσίου φρονήματος, καθ' ὅτι νωπὴ εἰσέτι ἦν ἡ ἀπόφασις τῆς ἐν Λοιδίνῳ συνδιασκέψεως καὶ θέλουσα νὰ ὀχυρωθῇ ὄπισθεν τοῦ ἰθαγενοῦς πληθυσλοῦ διὰ κολακειῶν, ὑποσχέσεων καὶ ἐπαγγελιῶν διέταξε συγκρότησιν συλλαλητηρίων ὑπὲρ ἑαυτῆς καὶ ἐνήργησε ν' ἀποσταλῇ καὶ ἐπιτροπὴ ἐκ χριστιανῶν εἰς Εὐρώπην μὲ ἔξοδα τοῦ ταμείου τῆς τουρκικῆς

ἐθνικῆς ἀμύνης πρὸς συνηγορίαν ὑπὲρ τῆς τουρκικῆς διοικήσεως, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐγένετο. Ἀλλὰ μετὰ τὴν σύναψιν τῆς βουλγαροτουρκικῆς συνθήκης, διὰ τῆς ὁποίας ἡ τουρκικὴ διοίκησις εἰς τὰ μέρη ταῦτα ἀνεγνωρίσθη, τὴν ἀλωπεκῆν ἀποβαλοῦσα ἔλαβε τὸ μαστίγιον καὶ τὴν μάχαιραν εἰς χεῖρας, ἐπανέλαβε τὴν κατ' ἄτομα καὶ καθ' ὁμάδας ἐξόντωσιν τοῦ ἐν Θράκῃ Ἑλληνισμοῦ, ἀκολουθοῦσα τὸ γνωσθὲν ἔκ τινων ἀκριτομυθιῶν σατανικὸν πρόγραμμα τῆς «Ἑνώσεως καὶ Προόδου», κατὰ τὸ ὁποῖον, ἵνα ἀλλάξῃ ἡ Θράκη τὴν ἐθνολογικὴν αὐτῆς χροιὰν ὑπὲρ τῶν τούρκων, ἔπρεπε ν' ἀποψιλωθῇ τῆς ὑπαίθρου χώρας καὶ νὰ συνοικισθῇ ὑπὸ πληθυσμοῦ τούρκων προσφύγων, εἰς τοὺς ὁποίους νὰ δ θῶσιν αἱ ἀφαιρούμεναι παρὰ τῶν ἐκτοπιζομένων οὕτω κατοίκων ἐγκαταλειπόμεναι κολοσσιαῖαι περιουσίαι. Ὅσον δ' ἀφορᾷ κέντρα τινὰ τὸ πρόγραμμα τοῦτο ἐσκέπτετο ὅτι ταῦτα οἴκοθεν σὺν τῷ χρόνῳ θὰ διελύοντο εἴτε δι' ἐμπορικοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν κυρίως τὸ ἐμπόριον κρατούντων Ἑλλήνων, εἴτε καὶ ἄλλων μέσων πρσχείρων ἐν τῇ σατανικῇ αὐτῶν διανοίᾳ. Συνέπεια τούτου ὑπῆρξεν ὁ ἀπηνὴς ἐξοντωτικὸς διωγμὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῶν μερῶν τούτων. Ἀτυχῶς δὲ ἡ ὑπὸ τοιαύτας ἀρχὰς ὀργανωθεῖσα διοίκησις ἤρχισεν ἐφαρμόζουσα τὸ πρόγραμμα τοῦτο, κατὰ πρῶτον προσάπτουσα πρὸς ἐκφοβισμὸν τῶν ἐπιλοίπων εἰς τοὺς γνωστοτέρους καὶ ὑπερέχοντας ἐγκλήματα ἀνύπαρκτα καὶ ἀποστέλλουσα αὐτοὺς εἰς στρατοδικεῖα καὶ ἐγκαθείρξεις. Μὴ ἀρκεσθεῖσα δὲ εἰς ταῦτα διὰ διαφόρων συσταθεισῶν ὑπ' αὐτῆς ἐπιτροπῶν δῆθεν διὰ σκοποὺς ἀγνώστους καὶ δι' ἀπειλῶν, ἐὰν

δὲν πληρωθῶσι τὰ ὁριζόμενα ποσά, ὅτι θὰ ἐκδιωχθῶσι τῆς χώρας, ἤρξατο νὰ εἰσπράττῃ ποῦ μὲν ἐν τῷ φανερῷ ποῦ δὲ κρυφίως ὑπέρογκα ποσὰ παρὰ τῶν εὐεκτούντων οἰκονομικῶς ἀτόμων τε καὶ χωρίων, περὶ ὧν μέχρι σήμερον ἡ ἀποκάλυψις ἐκ τοῦ κατέχοντος φόβου καθίσταται δυσχερής.

Μετὰ τὰ γεγονότα ταῦτα ἤρξατο ἡ βιαία ἐκδίωξις τῶν κατοίκων τῆς ὑπαίθρου χώρας, εἰς τὰ χωρία τῆς ὁποίας μετέβαινον αἱ ἄνω ρηθεῖσαι ὀρδαὶ μετὰ τῶν διαβοήτων φεδαήδων καὶ ἐξηνάγκαζον τοὺς κατοίκους σὺν γυναιξὶ καὶ παισὶ νὰ καταλίπωσι τὰ χωρία των, ἀποκομίζοντες μόνον ὀλίγα χρειώδη καὶ ἐγκαταλείποντες πᾶσαν τὴν κινητὴν καὶ ἀκίνητον αὐτῶν περιουσίαν, τὴν ὁποίαν κατελάμβανον ἀμέσως οἱ ἐκ Μακεδονίας καὶ ἄλλων μερῶν ἐπὶ τούτῳ κληθέντες πρόσφυγες, ἀφοῦ προηγουμένως εἰσεπράττοντο ὅλοι οἱ καθυστερούμενοι φόροι. Τὸ μέτρον τοῦτο ἐφηρμόσθη κυρίως ὑπὸ τοῦ ἀπαισίου μνήμης μετὰ τὴν ἀνακατάληψιν διορισθέντος νομάρχου Ἀδριανουπόλεως Χατζῆ Ἀδὴλ βέη, ὅστις πιστὸς ὀπαδός, ἴσως δὲ καὶ ὁ εἰσηγητὴς καὶ κατηχητὴς τσῦ προγράμματος τῆς «Ἑνώσεως καὶ Προόδου» διὰ τῶν πανταχοῦ ἐγκατασταθέντων ὡς κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων, μελῶν τῆς συμμορίας, ἐξετέλει ἐν πλήρει εἰκοστῷ αἰῶνι τὴν ἐξόντωσιν καὶ ἐκμηδένισιν τοῦ νομοταγοῦς καὶ πλουτοπαραγωγοῦ στοιχείου τοῦ κράτους. Ἡ διαπραχθεῖσα αὐτὴ θηριωδία δὲν δύναται νὰ δικαιολογηθῇ μὲ τὴν πρόφασιν ὅτι, ὡς πολεμικῆς ζώνης, διὰ στρατιωτικοὺς λόγους ἐγένετο, καθ' ὅσον τὰ μέρη ταῦτα ποτὲ διαρκοῦντος τοῦ πολέμου δὲν ἐκηρύχθησαν στρατιωτικαὶ ζῶναι καὶ ἐπικαλούμεθα πάντας τοὺς

στρατιωτικοὺς μετὰ ἔρευναν ἐπὶ τόπου ν' ἀποφαιθῶσι περὶ τῆς τοιαύτης τυχὸν ἀμύνης καὶ δικαιολογίας τῶν τὰ ἐγκλήματα ταῦτα διαπραξάντων ἐπισήμων κύκλων, τῶν, κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος, διοικησάντων τὸν νομὸν Ἀδριανουπόλεως καὶ κυρίως τοῦ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἀναδεξαμένου τὴν διοίκησιν τῆς νομαρχίας τοῦ ἀναφερθέντος ἐπαράτου Χατζῆ Ἀδὴλ βέη. Ὁ λόγος δὲ τῆς οὕτως ἐξοντώσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου εἶναι κατὰ τὴν γνώμην τῶν δεινῶν τούτων διωκτῶν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, ἵνα ἅπαξ διὰ παντὸς ἀρθῶσιν αἱ βλέψεις ἄλλων ἐπὶ τῆς Θράκης. Αἱ καταδιώξεις αὐταὶ ἐν ἐπιγνώσει ὠργανώθησαν καὶ διεπράχθησαν αἱ ὠμότητες, αἱ θηριωδίαι, αἱ σφαγαί, αἱ ληστεύσεις, ἀπέναντι τῶν ὁποίων ὠχριῶσι πράγματι οἱ ἄλλοι ἱστορικοὶ διωγμοί. Οἱ δὲ σύνεικοι Μουσουλμάνοι ἀντὶ νὰ δυσθυμῶσι διὰ τὰ γενόμενα κατὰ τῶν συνοίκων αὐτῶν Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι ποικιλοτρόπως ἐπροστατεύθησαν ὑπ' αὐτῶν, πρῶτον μὲν πολλοὺς μῆνας ἐπὶ τῆς ρωσσικῆς κατοχῆς, εἶτα δὲ τῆς βουλγαρικῆς, ἐπέχαιρον καὶ ἐπωφελοῦντο ἐκ τῆς ληστεύσεως τῆς περιουσίας τῶν Ἑλλήνων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει ὅτι οὐχὶ μόνον οἱ κυβερνῆται ἀλλὰ καὶ σύμπας ὁ πληθυσμὸς συνέπραττε καὶ ὅτι ἔνοχοι τῶν γεγονότων δὲν εἶναι μόνον οἱ κυβερνῶντες ἀλλὰ καὶ ὁ λαός.

Ἡ ἀπηνὴς αὕτη ἐκδίωξις, ἡ τοσοῦτον ἀπανθρώπως καὶ ἀγρίως διενεργηθεῖσα, χρῄζει ἰσχυροῦ καὶ νευρώδους καλάμου, ἐμβαπτομένου εἰς τὸ χυθὲν αἷμα τῶν ἀθώων Ἑλλήνων πολιτῶν, ὅπως σκιαγραφηθῇ καὶ παρασταθῇ ἀμυδρῶς πως τὸ μέγεθος καὶ τὸ πλάτος τῆς ἀγριότητος καὶ θηριωδίας, ἥτις δὲν ἀνεγράφη οὔτε ἐπὶ

τῶν Ταμερλάνων οὔτε ἐπὶ τῶν Τσίγκισχαν. Θὰ περιγράψωμεν ἀτέχνως ὅλως καὶ ξηρῶς σκηνάς τινας μόνον τῆς ἐξώσεως τῶν κωμοπόλεων Σκοποῦ καὶ Σκεπαστοῦ, παρουσιάζοντες γυμνὰ τὰ γεγονότα ἵνα γείνῃ καταφανὲς τὸ αἱμοδιψὲς ἔνστικτον τῆς τουρκικῆς τίγρεως καὶ σχηματίσῃ τις ἰδέαν καὶ περὶ τοῦ διωγμοῦ τῶν λοιπῶν χωρίων, εἰς τὰ ὁποῖα παρόμοια καὶ χείρονα ἔτι διεπράχθησαν.

Εἶχεν ἀνατείλῃ ἡ ἀποφρὰς καὶ ἀπαισία τῆς 5ης Σεπτεμβρίου τοῦ 1915 ἡμέρα, καθ' ἣν ἡ ἀνθηρὰ καὶ πλουσία κωμόπολις Σκοποῦ, εἰς τρίωρον ἀπόστασιν ἀνατολικῶς τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν κειμένη, εὑρέθη πολιορκημένη ὑπὸ χωροφυλάκων καὶ διακοσίων ἄλλων ἀνδρῶν ἐκ τῆς ἔμπροσθεν περιγραφείσης ὀρδῆς τσετετζήδων, διατελούντων ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ πρώτου ἀρχηγοῦ τῆς χωροφυλακῆς Νικομηδείας, νῦν δὲ ἀποστρατευθέντος καὶ εὑρισκομένου ἐνταῦθα, Γιουσούφ βέη. Ἡ ἐκ τῆς κωμοπόλεως ἔξοδος ἀπηγορεύθη αὐστηρότατα, διαταγαὶ δ' ἐδόθησαν ὅπως οἱ κάτοικοι ὦσιν ἕτοιμοι πρὸς ἀναχώρησιν, ἀφοῦ μεταφέρῃ ἕκαστος τὰ πολυτιμότερά του ἀντικείμενα καὶ ἔπιπλα ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, ἐν ᾗ θὰ ἐφυλάττοντο ταῦτα ὑπὸ τῶν ἀρχῶν. Ἡ φωνὴ τοῦ κήρυκος ἀντήχει ἀνὰ τὰς ὁδούς ἐκνευρίζουσα τοὺς ἐκστατικοὺς κατοίκους, ἀναλογιζομένους τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς, διαλαλοῦντος τὴν διαταγὴν τῶν ἀρχῶν, συμφώνως τῇ ὁποίᾳ ἐπετρέπετο εἰς ἑκάστην οἰκογένειαν ἑβδομήκοντα μόνον χιλιογράμμων βάρυς ἀντικειμένων καὶ τροφίμων νὰ παραλάβῃ μεθ' ἑαυτῆς. Ἡ ἀδημονία, ἡ λύπη, ὁ τρόμος εἶνε ἐζωγραφημένα εἰς τὰ πρόσωπα τῶν κατοίκων εἰς ἀπόγνωσιν ἀληθῆ περιελθόντων. Κίνησις πρωτοφανὴς καὶ παράδοξος ἀνθρώπων σπευδόντων ἄνευ λόγου εἰς μίαν καὶ ἄλλην τῆς οἰκίας αὐτῶν διεύθυνσιν, θλῖψις γενική, στεναγμοί, ἐκ τῶν ἐνδομύχων τῆς καρδίας πτωχῶν ἐκπεμπόμενοι, ἀκούονται. Ἄνδρες ἀπέλπιδες, γυναῖκες ὡσεὶ παραφρονοῦσαι, παιδία κλαυθμηρίζοντα, μεταφέρουσι τὰ ἔπιπλα καὶ πολύτιμα αὐτῶν σκεύη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐν τῇ ὁποίᾳ δὲν θ' ἀναπέμψωσι πλέον δεήσεις πρὸς τὸν Ὕψιστον. Καὶ καθ' ἣν ὥραν ἡ ἀδημονία καὶ τὸ πένθος κυριαρχεῖ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν δυστήνων κατοίκων τῆς κωμοπόλεως πίπτει τὸ πρῶτον θῦμα τῆς τουρκικῆς θηριωδίας. Τὴν ἐπιοῦσαν ὁ μειλίχιος καὶ ἀγαθὸς διδάσκαλος Σῖμος Σιμόπουλος συλλαμβάνεται καὶ ἀπαχθεὶς ὑπὸ δύο τούρκων προσφύγων, ἐν Σκοπῷ ἐγκατεστημένων, εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς τετάρτου τῆς ὥρας ἔξω τῆς κωμοπόλεως ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης εἰς Γένναν τῇ ἐπινεύσει τῶν ἀρχῶν σφάζεται ὡς ἀρνίον. Ἡ ἀπανθρωπία ὅμως καὶ ἡ ἀγριότης δὲν σταματᾷ ἐνταῦθα, ἀπαιτεῖ θύματα καὶ μόνον θύματα, ὅπως ὀργιάσῃ ἐπ' αὐτῶν. Τὸν ἀτυχῆ διδάσκαλον ἀκολουθεῖ ὁ ἐνάρετος καὶ χρηστὸς ἱερεὺς Παπακυριακὸς Κωνσταντόπουλος ἐγκλεισθεὶς αὐθημερὸν εἰς ὑπόγειον καὶ νοσηρὰν φυλακήν, ἐν ᾗ ἐκρατήθη ἐπὶ πέντε ἡμέρας ἄνευ τροφῆς καὶ ὕδατος, ὑποστὰς μαρτυρικώτατα τὰ ἀπερίγραπτα τῆς βαρβαρότητος βασανιστήρια. Ἀντήχουν εἰς τὰς πέριξ τῆς φυλακῆς οἰκίας καθ' ἑκάστην ἑσπέραν αἱ γοεραὶ τοῦ Παπακυριακοῦ φωναί, ἀπανθρώπως βασανιζομένου καὶ δερομένου ἀνηλεῶς ὑπὸ τῶν κακούργων, ἐνσπείρουσαι τὴν φρίκην, τὸν τρόμον καὶ τὴν ἀπελπισίαν εἰς τοὺς κατοίκους προκαλοῦσαι δὲ τὸν οἶκτον καὶ τῶν ἀψύχων ἔτι ἀντικειμένων.

Ἐξῳκειωμένοι εἰς τὰς βιαιοπραγίας οἱ τύραννοι προσκαλοῦσι τῇ ὑποδείξει τῶν ὀλιγαρίθμων τούρκων, κατοίκων Σκοποῦ, τριάκοντα τέσσαρας ἐκ τῶν προκρίτων, τοὺς ὁποίους διέταξαν, ὅπως πάραυτα διενεργήσωσι συνδρομάς, αἵτινες ἔδει ν' ἀνέλθωσιν εἰς σεβαστὸν ποσόν, ἄλλως ἡ ζωὴ ὑμῶν, ἔλεγον πρὸς τοὺς προκρίτους δεικνύοντες τοὺς πρὸ τῆς θύρας μὲ ἐφ' ὅπλου λόγχην φρουροῦντας κακούργους τῆς συμμορίας, κεῖται ἐπὶ τῆς αἰχμῆς τῆς λόγχης ταύτης. Ὡσεὶ μὴ ἤρκουν τὰ ἀλλεπάλληλα δεινὰ τῶν κατοίκων, ἀναλογιζομένων τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ πατρίου ἐδάφους, τὴν στέρησιν τῆς διὰ τοῦ ἱδρῶτός των κτηθείσης περιουσίας, τὴν ἀνωμένουσαν αὐτοὺς τύχην, τὴν προβληματικὴν ἤδη ὕπαρξίν των καὶ ἕτερον κακὸν ἐπιπροστίθεται ἡ ἐξεύρεσις χρήματος, ὅπερ συμποσωθὲν εἰς τρισχιλίας λίρας παρεδόθη εἰς τοὺς τυράννους.

Ἐπὶ πέντε ἡμέρας, ἤτοι ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς πολιορκίας μέχρι τῆς ἐξώσεως, ἡμέρας ἀπεριγράπτου καὶ τρομακτικῆς ἀγωνίας, ὠργίασαν κυριολεκτικῶς οἱ κακοῦργοι εἰς βάρος τῶν δυστυχῶν κατοίκων, διαπράξαντες πᾶν ὅ,τι πρωτότυπον εἰς τὸ εἶδός του βασανιστήριον ἤθελεν ἐπινοήσει ἡ αἱμοβόρος καὶ ἀδάμαστος ἐγκληματικὴ φαντασία των. Προσκαλεῖται π. χ. εἷς τῶν κρατουμένων προκρίτων, ὅπως κατέλθῃ τῆς κλίμακος καὶ παρουσιασθῇ εἰς τὸ ἰσόγαιον ἵνα δαρῇ. Σημειωτέον ὅτι οἱ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν ἀνηλεῶς ἐδάρησαν, Δὲν ἐπετρέπετο αὐτῷ νὰ κατέλθῃ διὰ τῶς ποδῶν, ἀλλὰ διὰ τῆς κεφαλῆς κατόπιν λακτισμάτων ἑνὸς φεδαῆ. Ζητεῖ ὁ ὑπαρχηγὸς τῆς συμμορίας Καχριμὰν βέης παρὰ ξενοδόχου ἄνθρακα, ὅπως ἀνάψῃ τὸ σιγάρον

του, πυράγρας δὲ προχείρου μὴ ὑπαρχούσης, ὑβριζόμενος καὶ βιᾳ ὑποχρεοῦται οὗτος ὅπως ἐντὸς τῆς παλάμης φέρων τὸν ἄνθρακα ἀνάψῃ τὸ σιγάρον τοῦ συμμορίτου χωρὶς νὰ γογγύσῃ ἐκ τοῦ πόνου τῶν ἐγκαυμάτων τῆς παλάμης του. Εὑρισκόμεθα ἤδη εἰς τὴν παραμονὴν διωγμοῦ, καθ' ἣν ὁ μουτεσαρίφης Σαράντα-Ἐκκλησιῶν Δζελὰλ βέης, παρόντων τοῦ διοικητοῦ τῆς χωροφυλακῆς Ἀδριανουπόλεως, τοῦ ἐν Σαράντα Ἐκκλησίαις τοιούτου χιλιάρχου Φεχμῆ βέη καὶ τοῦ ἀρχισυμμορίτου Γιουσοὺφ βέη, προσκαλέσας τοὺς προκρίτους Σκοποῦ ἀπευθύνει μὲ τόνον φωνῆς αὐστηρὸν καὶ βλέμμα ὀργίλον ὡς μαινομένη τίγρις τὰς ἑξῆς χαρακτηριστικὰς λέξεις: «Κερχανετζῆ Ἰνγκιλιζιν πολιτίκασινα τεακὴπ ἰδὲν μιλετὶ κιοπὲκ γκιμπὶ τσιγνεγετζέγιζ». Ἰδοὺ ὁ ἀποχαιρετιστήριος λόγος τῆς τουρκικῆς διοικήσεως πρὸς καταδυναστευόμενον καὶ διωκόμενον πληθυσμόν, ἐκπροσωποῦντα τὸν πολιτισμόν, τὴν πρόοδον καὶ τὴν εὐημερίαν τῆς Αὐτοκρατορίας, ἰδοὺ ἀποστροφὴ πρὸς Ἔθνος μέγα καὶ ἰσχυρόν, περὶ τὸ ὁποῖον σήμερον σαίνουσιν οἱ δείλαιοι.

Ὁ ζωογόνος ἥλιος διὰ τελευταίαν ἤδη φοράν, 10ην Σεπτεμβρίου 1915, ἐξέπεμπεν ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ καὶ λαμπρότητι τὰς χρυσᾶς του ἀκτῖνας ὅπως φωτίσῃ τὴν ἀγωνιῶσαν ἑλληνικωτάτην κωμόπολιν Σκοποῦ.

Μετ' ὀλίγας ὥρας ἅπασα ἡ κωμόπολις ἐν συμφυρμῷ ἀκατονομάστῳ, ἀνὰ τρεῖς καὶ τέσσαρες οἰκογένειαι εἰς μίαν ἅμαξαν ἀναβιβαζόμεναι, πρόκειται νὰ ἐγκαταλείψωσι διὰ παντὸς τὴν φιλτάτην πατρίδα. Στιγμὴ σπαραξικάρδιος, εἰς ἣν ἁρμόζει τὸ τῆς Γραφῆς «φωνὴ ἐν Ραμᾷ ἠκούσθη θρῆνος καὶ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολύς». Σκηνὴ

φρικωδῶς τραγικὴ ἐκτυλισσομένη ἀποβαίνει ἀνωτέρα πάσης περιγραφῆς. Ἄνδρες παράφοροι δακρυρροοῦντες, γυναῖκες λυσίκομοι ὀδυρόμεναι, παιδία ὁλοψύχως κλαίοντα, γέροντες συντετριμμένοι, νήπια θηλάζοντα, ἄνδρες ἀσθενικοὶ καὶ ἀνάπηροι, γυναῖκες λεχωΐδες καὶ ἄλλαι ἕτοιμοι ὅπως γεννήσωσι, βίᾳ καὶ διὰ μαστίγων ἀναβιβάζονται εἰς ἁμάξας, προπληρώνοντες τὰ ἀγώγια εἰς τοὺς τυράννους, ἐνῷ οὗτοι ἠγγάρευσαν αὐτάς, καὶ ἀποστέλλονται εἰς ἄγνωστον διεύθυνσιν, μὴ ἀποκομίζοντες μεθ' ἑαυτῶν οὐδὲν τὸ χρειῶδες, ἵνα γυμνητεύοντες καὶ πένητες ἐν ὥρᾳ χειμῶνος, τῶν πάντων στερούμενοι, διέλθωσι τὸ ἐπίλοιπον τοῦ βίου των ἢ ἀποθάνωσιν ἐκ πείνης. Ὑπάρχει εἰκὼν ζῶντος θανάτου τραγικωτέρα τῆς ἀνωτέρω; Μετὰ πυρίνων δακρύων οἱ ταλαίπωροι Ἕλληνες ἀποχωρίζονται τοῦ πατρίου ἐδάφους, ὅπερ κρύπτει τὰ ὀστᾶ τῶν προγόνων των, ἐγκαταλείπουσι τὴν διὰ κόπων καὶ μόχθων κτηθεῖσαν περιουσίαν των καὶ φεύγουσι προτροπάδην τὴν μάστιγα τοῦ τυράννου, ὅπως ὑποβληθῶσιν ἀργότερον εἰς μεγαλείτερα μαρτύρια. Ἡ ἐκ τῆς κωμοπόλεως ἔξοδος τῶν κατοίκων κατ' οὐδὲν παραλάσσει κηδείας νεκροῦ κατευθυνομένης πρὸς τὸν τάφον. Ὑπὸ τοὺς ἤχους τῶν τριῶν κωδώνων τῆς Ἐκκλησίας, τοὺς ὁποίους ἔκρουον σαρκαστικῶς οἱ ἐναπομείναντες ἐν Σκοπῷ εὐάριθμοι Τοῦρκοι κάτοικοι, ποῦ διηυθύνετο ἡ ζῶσα αὕτη κηδεία ὁλοκλήρου πληθυσμοῦ ἀλλ' ἢ πρὸς τὸν τάφον; Τὰ δεινὰ ὅμως δὲν παύουσιν, ἡ κατακλεὶς ἐπεφυλάχθη διὰ τὴν τελευταίαν στιγμήν. Καθ' ἣν ὥραν ἡ ὡς ἄνω νεκρικὴ πομπὴ παρελαύνει πρὸ τῶν ἐνόπλων συμμοριτῶν, ἔξω τῆς κωμοπόλεως προσκαλοῦνται ὀνομαστὶ καὶ κρατοῦνται ὁ Ἀριστόδημος Κωνσταντόπουλος διδάσκαλος, ὁ Ζαφείριος Ζαφειριάδης,

φαρμακοποιός, ὁ Θεόδωρος Κοκκάλας, ἔμπορος καὶ ὁ Πελοπίδας Βαβατζανίδης, διδάσκαλος, εἰς οὓς προσετέθη καὶ ὁ ἐν φυλακῇ Παπᾶ Κυριακός.

Πάντες οὗτοι ἔσχον τὴν τύχην τοῦ ταλαιπώρου Σιμοπούλου, σφαγέντες ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον ὑπὸ τῆς κακούργου σπείρας, κατ' ἄλλας δὲ πληροφορίας ζῶντες ἐτάφησαν, ἐξαναγκασθέντες ὅπως οἱ ἴδιοι ὀρύξωσι τοὺς τάφους των! Τὸ ἐκπολιτιστικὸν ἔργον τῆς Κυβερνήσεως «Ἑνώσεως καὶ Προόδου» ἐξετελέσθη, ἐπισφραγισθὲν διὰ τῆς ὡς ἄνω ἀγρίας σφαγῆς. Ἡ ταξειδεύουσα ἤδη κωμόπολις κατευθύνεται τῇ συνοδείᾳ χωροφυλάκων εἰς τὴν Ἡράκλειαν τῆς Προποντίδος, ἥτις εἶχεν ὁρισθῇ ὡς τόπος τοῦ καταυλισμοῦ αὐτῆς τε καὶ τῶν ἄλλων ἐκπατρισθέντων χωρίων. (Ὁ διωγμὸς συνεχίζεται). Κτίτοι ἐφορολογήθησαν καὶ ἀπεγυμνώθησαν κατὰ τὴν ἐκ τῶν χωρίων των ἔξοδον οἱ πρόσφυγες, τὰ λείψανα ὅμως τῶν ἐνδυμάτων καὶ ἐνταῦθα ἀφῃροῦντο καὶ δι' ἀπειλῶν εἰς μυστικὰς συνδρομὰς ὑπεβάλλοντο ὑπὸ τοῦ τότε Μουδίρου Ἡρακλείας, νῦν δὲ ἐν Σαράντα Ἐκκλησίαις ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας τῆς διοικήσεως ὑπαλλήλου (Ταχριρὰτ Μουδιρῆ) Ριζᾶ βέη, ἐξασκήσαντος καὶ ἐν Σαράντα Ἐκκλησίαις ἐν ἀρκούντως εὐρεῖ κύκλῳ λίαν δαψιλῶς τὸ προσφιλὲς αὐτῷ τῆς λῃστείας ἐπάγγελμα. Πλεῖστοι ὅσοι τῶν δυστυχῶν Ἑλλήνων ἐτυραννοῦντο καὶ ἐνταῦθα, καταυλιζόμενοι εἰς νοσηρὰ μέρη, ἄλλοι δὲ ἐν ὥρᾳ χειμῶνος διὰ πλοιαρίων διεπεραιοῦντο εἰς τὴν ἀντίπεραν ἀσιατικὴν παραλίαν, ὑποφέροντα τὰ πάνδεινα καθ' ὁδὸν ἐκ τῆς πείνης καὶ τοῦ ψύχους, πολλοὶ δ' αὐτῶν ἐκ τῶν κακουχιῶν ἀπέθνησκον καθ' ὁδὸν ἢ ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἐγκαταστάσεώς των καὶ ὡς ἐκ τού-

του περὶ αὐτῶν καθίσταται ἀδύνατος ἡ λῆψις πάσης πληροφορίας. Εἰς οὐδὲν λογιζόμενοι τὴν ζωὴν τῶν θυμάτων τούτων, μεταχειρίζοντο τοὺς ταλαιπώρους χριστιανοὺς πρὸς μεταφορὰν τῶν πολεμεφοδίων αὐτῶν ὡς ἑξῆς : εἰς πλοῖον πλῆρες φορτίου πολεμεφοδίων ἐπεβιβάζοντο οἱ δυστυχεῖς πρόσφυγες ἐκ φόβου τῶν ὑποβρυχίων, τὰ ὁποῖα ἐν περιπτώσει συναντήσεως, φειδόμενα τῆς ζωῆς τῶν χριστιανῶν τούτων, δὲν ἤθελον προβῇ εἰς τὴν καταβύθισιν τοῦ πλοίου. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου πολλάκις συνέβαινεν οἱ αὐτοὶ ἐπιβάται νὰ μεταβαίνωσιν εἰς τὴν ἔναντι παραλίαν καὶ ἐπανέρχωνται πεινῶντες, δειψῶντες καὶ ἀποθνήσκοντες καθ' ὁδόν. Πρὸς κορύφωσιν δὲ τῆς τυραννίας εἰσεπράττετο καὶ ναῦλος ὑπὸ τοῦ διαπρεποῦς ὡς ἄνω Μουδίρη Ριζᾶ βέη, ὅστις μὴ ἐπιτρέπων νὰ παραλάβωσιν οἱ πρόσφυγες χάλκινά τινα σκεύη μεθ' ἑαυτῶν κατεκράτει αὐτά. Μετὰ δύο περίπου μηνῶν διαμονὴν ἐν Ἡρακλείᾳ, Σουλτὰν Τσιφλίκ, καὶ Ὁμούρτζᾳ ἐπετράπη κατόπιν πλείστων ὅσων διαβημάτων εἰς τοὺς ἀτυχεῖς ἀνθρώπους, ὅπως μεταβῶσι καὶ διαχειμάσωσιν ἐν Τσορλοῦ. Οἱ κάτοικοι Τσορλοῦ εἶναι αὐτόπται μάρτυρες τῆς οἰκτρᾶς καταστάσεως καὶ τῆς ἀθλιότητος τῶν προσφύγων τούτων, ὑποστάντων καὶ ἐνταῦθα τὰ πάνδεινα ὑπὸ τῶν ἀρχῶν. Αἱ ὕβρεις, αἱ πιέσεις, αἱ καταδυναστεύσεις, αἱ διακορεύσεις καὶ ἐξισλαμίσεις παρθένων, ἦσαν αἱ πρῶται βοήθειαι τῶν ἀπανταχοῦ διοικητικῶν ἀρχῶν πρὸς τοὺς πρόσφυγας. Τινὲς τούτων κατόπιν ἀδείας τῆς διοικήσεως Τσορλοῦ ἤρχοντο ὅπως διαμείνωσιν ἐν Σαράντα Ἐκκλησίαις, ἡ ἀστυνομία ὅμως Σαράντα Ἐκκλησιῶν μὴ ἐπιτρέπουσα τοῦτο ἠνάγκαζεν αὐτοὺς νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς Τσορλοῦ τῇ συνο-

δείᾳ χωροφυλάκων καὶ οὕτως οἱ ταλαίπωροι ἐπὶ ὁλοκλήρους ἑβδομάδας καὶ μῆνας περιεπλανῶντο πεζῇ εἰς τὰς ὁδούς, μαστιγούμενοι ὑπὸ τοῦ συνοδεύοντος χωροφύλακος ἐν ὥρᾳ χειμῶνος μέσῳ βροχῶν καὶ χιόνων, ὑποβαλλόμενοι εἰς κακουχίας πλείστας ὅσας, αἱ ὁποῖαι εἰς πολλοὺς ἐπέφερον τὸν μαρασμὸν καὶ τὸν θάνατον. Ἔπρεπε νὰ εὐδοκήσῃ μία ἀρχὴ οἱασδήποτε πόλεως ἢ κωμοπόλεως, ὅπως ἐπιτρέψῃ τὴν διαμονὴν τοῦ ἀτυχοῦς πρόσφυγος. Ὁ ἄρτος τοῦ βεσικᾶ δὲν παρείχετο εἰς αὐτοὺς ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἔπρεπε νὰ εὑρίσκωνται εἰς Τσορλοῦ, ἔνθα ἦσαν ἐγγεγραμμένοι εἰς τὰ βιβλία τοῦ ἐπισιτισμοῦ, καὶ μέχρι σήμερον δὲ παρ' ὅλην τὴν μεταβολὴν τῶν πραγμάτων δὲν δίδεται ἄρτος εἰς τοὺς πρόσφυγας. Ἡ ἀστυνομία δὲ Σαράντα Ἐκκλησιῶν μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν προσφύγων καὶ παρέλευσιν καιροῦ ἐφήρμοσεν ἄλλον τρόπον φορολογίας εἰς αὐτούς.

Ἐπέσειε πάντοτε τὸ φάσμα τῆς ἐκδιώξεως, ἀπειλοῦσα νὰ ἐπαναφέρῃ αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον, ὁπόθεν ἦλθον, καὶ οὕτως ἀπεγύμνωνε τοὺς δυστυχεῖς, ἀποκόπτοντας ἐκ τοῦ ξηροῦ ἄρτου, ὃν δυσκόλως ἐπορίζοντο καὶ μένοντας νήστεις, ὅπως ἐξεύρωσι τὸ ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας ζητούμενον ποσόν. Εἰς τοὺς μὴ δυναμένους νὰ ἱκανοποιήσωσι τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἀστυνομίας ἐφηρμόζετο ἡ ἐκδίωξις καὶ ἔβλεπέ τις μητέρα κρατοῦσαν ἐκ τῆς χειρὸς τὸ τέκνον της, ἕτερον ἐν ἀγκάλῃ φέρουσαν, τρίτον δὲ καὶ τέταρτον ὄπισθεν αὐτῆς τρέχοντα, μαστιγούμενα διὰ τὴν τυχὸν βραδύτητα καθ' ὁδὸν νὰ περιπλανῶνται ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον, καχεκτικά, ἀσθενικά, ἐν καταστάσει μαρασμοῦ, πολλάκις δὲ ἀποθνήσκοντα ἐκ τῆς πείνης. Γυναῖκες καὶ θυ-

γατέρες ἀνθρώπων κατόχων περιουσίας οὐχὶ εὐκαταφρονήτου, ἐξῳκειωμέναι εἰς γαλήνιον καὶ εὐτυχῆ βίον ἐν πάσῃ εὐμαρείᾳ ζῶσαι πρότερον, ἔχουσαι ἀδελφοὺς ἐπιστήμονας, κατέχοντας ἀξιοπρεπῆ θέσιν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, ἐξαντληθεισῶν καὶ τῶν τελευταίων αὐτῶν οἰκονομιῶν, ἀναγκάζονται νὰ μεταφέρωσιν ἐπὶ τῆς ράχεώς των ἐξ ἀποστάσεως μιᾶς ὥρας τὰ πρὸς θέρμανσιν ἀπαιτούμενα ξύλα, αὐταί, αἵτινες οὐδέποτε ἐφαντάσθησαν τὴν τοιαύτην ἀθλιότητα τῆς τύχης των, ὑπομένουσαι, ὅσαι κατώρθωσαν νὰ ἐπιζήσωσι, τὰ δεινὰ τῆς τουρκικῆς θηριωδίας. Πλὴν ἐν ἐπιστροφῇ ὁ ἀπουσιάζων ἀδελφὸς ἢ σύζυγος δὲν θὰ συναντήσῃ τὴν προσφιλῆ αὐτῶν ὕπαρξιν, ἀλλὰ σκιὰν μόνον αὐτῆς, παραδόξως παραμορφωθεῖσαν.

ΣΚΕΠΑΣΤΟΣ

Οἱ τοῦρκοι ἐπανελθόντες κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν ἤρχισαν νὰ πράττωσι παντὸς εἴδους κακουργήματα· βιαίως εἰσέπραττον ἐράνους, ἐπέταττον ὑποζύγια, ἁμάξας, κτίρια, σχολεῖα, δημητριακὰ καὶ ἐν γένει διέπραττον πᾶν ὅ,τι θὰ ἠδύνατο νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀποθάρρυνσιν τῶν κατοίκων.

Κατὰ Μάρτιον τοῦ 1914, ἐλθόντες ἐκ Σαρακίνης καὶ τῶν περιχώρων περὶ τοὺς πεντακοσίους πρόσφυγες Μακεδόνες περιεκύκλωσαν τὴν κωμόπολιν Σκεπαστόν, εἰσελθόντες δ' ἐν τῇ ἀγορᾷ περὶ τοὺς πεντήκοντα συνεκρότησαν συνάθροισιν, ἐν ᾗ διετάσσοντο οἱ κάτοικοι τουρκιστὶ «σὶζ

γιουναντὰ μπαμπανιζὰ γκιδετζέκσινηζ, μπούρατα μπὶρ ντακικὰ ντουρμαὰ χικηνὴζ γιόκτουρ». Ὡς ἐκ τούτου, περιελθόντες οὗτοι εἰς ἀμηχανίαν ἀπέναντι τῆς λῃστρικῆς αὐτῶν διαθέσεως, ἀπεφάσισαν ἐπὶ τέλους καὶ νύκτωρ ἀπέστειλαν εἰς Σεράντα-Ἐκκλησίας ἐπιτροπὴν τετραμελῆ, ὅπως ἐκθέσῃ εἰς τὸν διοικητὴν Χαϊδὰρ βέην τὰ γενόμενα, ἐπικαλουμένη τὴν συνδρομὴν τῆς κυβερνήσεως. Ὁ γενάδας οὗτος δι' ἀπατηλῶν ὑποσχέσεων ἐξαπέστειλεν αὐτήν, διαβεβαιῶν ὅτι δὲν ὑπάρχει τίποτε καὶ ὅτι τηλεφωνικῶς ἔδωκε διαταγὴν εἰς τὸν ὑποδιοικητὴν Βιζύης Ἀχμὲτ Εγιοὺπ, τὸ ὁμότροπον τῶν τσετετζήδων, μέλος τῆς εἰδικῆς ὀργανώσεως τυγχάνοντα, ὅπως λάβῃ τὰ κατάλληλα μέτρα. Τὴν ἰδίαν ὅμως νύκτα, εἰσελθόντες καὶ πάλιν ἐν τῇ κωμοπόλει οἱ ὡς ἄνω κομιτατζῆδες, περιήρχοντο τὰς ὁδοὺς πυροβολοῦντες δεξιά, ἀριστερά, ρίψαντες δὲ περὶ τὰς δύο χιλιάδες ὅπλων ἐνέσπειραν τὸν πανικὸν εἰς τὸν νομοταγέστατον πληθυσμὸν καὶ ἀπαγαγόντες περὶ τὰς τρεῖς χιλιάδας πρόβατα καὶ αἶγας ἀπῆλθον. Τὴν ἐπιοῦσαν ἔφθασαν πάλιν ἀναρίθμητοι ἐκ τῶν περιχώρων καὶ περιζώσαντες αὖθις τὴν κωμόπολιν κατέκλυσαν τὴν ἀγορὰν καὶ ἤρχισαν τὰς διαρπαγὰς εἰς οἰκίας καὶ καταστήματα. Ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ ὅμως τῆς ἐπιτροπῆς ἀνεθάρρησεν ὁ πληθυσμός, οὗτοι δὲ προσωρινῶς ἀπῆλθον συναποκομίζοντες καὶ τὰ λάφυρα. Ἐν τῷ μεταξύ, ὡς ἐγένετο καὶ εἰς τὰ λοιπὰ χωρία, ὁ ὑπάλληλος τῆς γεωργικῆς Τραπέζης μετὰ τοῦ ἐπὶ τῶν φόρων εἰσπράκτορος πρὸς εἴσπραξιν φόρων καὶ χρεῶν Τραπέζης ἐπώλουν διάφορα ἀντικείμενα τῶν Χριστιανῶν καὶ τοῦτο πρὸς ὄφελος τῶν ἁρπάγων, διότι οἱ ὡς ἄνω κομιτατζῆδες παρουσιάζοντο καὶ ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἀγοραστῶν. Κατὰ Σεπτέμβριον

τοῦ ἰδίου ἔτους ἐλθὼν ἐκ Σιρακίνης ὁ ναχιὲ μουδιρί, νῦν δὲ ἐν Ἀδριανουπόλει ξενοδόχος (Ρούμελη) Ταχσὶν ἐφένδης εἰσέπραξε βίᾳ ἀπὸ γεωργῶν περίπου τεσσαράκοντα χιλιάδας ὀκάδων δημητριακῶν, τὰ ὁποῖα δι' ἁμαξῶν τῶν κατοίκων ἐστάλησαν εἰς Βιζύην καὶ ἐκεῖ διενεμήθησαν εἰς τούρκους πρόσφυγας. Οὗτος εἰσέπραξεν ἐπανειλημμένως ἐράνους πρὸς ἀγορὰν δῆθεν ἀλωνιστικῆς μηχανῆς, ἐπίπλωσιν δικαστηρίου, ἀγορὰν τηλεφώνων, ἀγορὰν χιρκάδων καὶ ἐφαπλωμάτων, τῶν ὁποίων ἡ ἀξία ἀνήρχετο εἰς δύο χιλιάδας λίρας.

Τὴν 20ὴν Ὀκτωβρίου, ἐλθὼν ὁ μουδίρης μετὰ τοῦ ἀξιωματικοῦ τῆς χωροφυλακῆς Ἀλῆ Ριζᾶ καί τινων ἄλλων, ἐζήτησε πέντε ἐκ τῶν προκρίτων, τοὺς ὁποίους ἀπέστειλεν εἰς Βιζύην κατὰ διαταγὴν τοῦ ὑποδιοικητοῦ, αὐτοὶ δὲ παρεδόθησαν εἰς τὴν κραιπάλην μέχρις ἑσπέρας, ὅτε περὶ τὴν 12ην τουρκιστὶ ἔφθασεν ὁ ὑποδιοικητὴς μὲ συνοδείαν ἑκατὸν περίπου κομιτατζήδων ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ διαβοήτου Ἀρὶφ καπετὰν καὶ προσκαλῶν τὴν νύκτα τοὺς ἐγκριτωτέρους ἐκ τῶν κατοίκων ἐζήτει παρ' αὐτῶν ποσὰ ὑπέρογκα, παραδοὺς δ' αὐτοὺς εἰς τὸν Ἀρὶφ καπετὰν ἐξήγαγεν ἔξω τῆς κωμοπόλεως καὶ διὰ βασανιστηρίων εἰσέπραξεν αὐτά. Τὴν ἐπιοῦσαν περὶ τὰ ἐξημερώματα ἔφθασαν ἐκ τῶν περιχώρων πλεῖστοι ὅσοι φεταῆδες, οἵτινες περιέζωσαν τὴν κωμόπολιν, ἀπαγορεύσαντες εἰς πάντας τὴν ἔξοδον. Ἡ τοιαύτη πολιορκία διήρκεσεν ἐπὶ τέσσαρας ὁλοκλήρους ἡμέρας καὶ εἰς τὸ διάστημα τοῦτο εἰσέπραξαν καὶ ἑτέρας πέντε χιλιάδας λίρας, ἀπαγαγόντες συνάμα ὅλα τὰ ζῶα, ἀνερχόμενα εἰς 500 ἀγελάδας, 200 ζεύγη βοῶν, 200 ἵππους, 50 ἡμιόνους, 300 ὄνους καὶ 500

πρόβατα. Ἔφερε δὲ εἰς τὸ τετραήμερον τοῦτο διάστημα ἐκ τῶν περιχώρων περὶ τὰς 300 ἁμάξας πρὸς μεταφορὰν τῶν κατοίκων διὰ τὸ ἐξωτερικόν, ἠρκέσθη ὅμως νὰ ἐκδιώξῃ 19 οἰκογενείας κατὰ προτίμησιν. Αἱ δὲ κεναὶ ἅμαξαι διήρπασαν καὶ ἀπέφερον μεθ' ἑαυτῶν ὅ,τι ἠρέσκοντο ἐκ τῶν οἰκιῶν τῶν ἐκδιωχθέντων. Αἱ ρηθεῖσαι 19 οἰκογένειαι, φθάσασαι εἰς Λουλὲ-Βουργάζ, διετάχθησαν ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ ἀναπληρωτοῦ ὑποδιοικητοῦ κομισέρη, ὅπως ἐπιστρέψωσιν αὐτοστιγμεὶ εἰς τὰ ἴδια, μὴ ἐπιτρέψαντος τὴν αὐτόθι διαμονήν των.

Ἀπὸ τῆς ἀνακαταλήψεως μέχρι τοῦ διωγμοῦ ἐδολοφονήθησαν ἀγριώτατα τῇδε κακεῖσε ἀνὰ τοὺς ἀγροὺς 14 ἄτομα· ὁ δὲ Δημήτριος Ι. Λογοθετίδης ἐδολοφονήθη ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ ἐν αὐτῇ τῇ Βιζύῃ, ἕδρᾳ τοῦ ὑποδιοικητοῦ.

Κατ' Αὔγουστον τοῦ 1915 μετὰ τὸν φόνον τοῦ υἱοῦ τοῦ Χατζῆ Ἀδὴλ ἦλθον εἰς Σκεπαστὸν ὁ ἀρχηγὸς τῆς χωροφυλακῆς Ἀδριανουπόλεως, ὁ τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν τοιοῦτος Φεχμῆ βέης, ὁ μουτεσαρίφης Σαράντα Ἐκκλησιῶν Τζελάλ, τὸ ἀνθρωπόμορφον τέρας ὁ ὑποδιοικητὴς Σαμακοβίου Χαμδῆ βέης καὶ ὁ καλοκάγαθος ὑποδιοικητὴς Βιζύης, ὁ ἀρχικομίτατζης Γιουσούφ βέης μετὰ τῆς συμμορίας του καὶ διέμειναν ἐπὶ ὀκτὼ ὁλοκλήρους ἡμέρας, τρεφόμενοι πλουσιοπαρόχως ἐκ τῆς κοινότητος, ἐκζητοῦντες συνάμα καὶ 200 λίρας πρὸς ὄφελος δῆθεν τῶν κατοίκων. Τὴν 23ην Αὐγούστου περὶ μεσημβρίαν, συλληφθέντες ἐφυλακίσθησαν ὁ Οἰκονόμος παπᾶ Μαργαρίτης, ὁ Μαργαρίτης Μαργαριτόπουλος, ὁ Μόσχος Ἀντωνίου καὶ Χαράλαμπος Βιβικίδης μὲ σκο-

πόν ὅπως τὴν νύκτα φονεύθῶσι. Κατόπιν ὅμως τῇ εἰσηγήσει τοῦ ὑποδιοικητοῦ Βιζύης καὶ ἕνεκεν διαφωνίας ἠρκέσθησαν, ὅπως τοὺς ἐξαποστείλωσι σιδηροδρομικῶς εἰς τὸ στρατοδικεῖον Ἀδριανουπόλεως, ὅπου ἐκδικασθέντες ἠθῳώθησαν μετὰ τρίμηνον φυλάκισιν. Ἡ ἀπαγωγὴ αὐτῶν ἐγένετο καθ' ἣν ἀκριβῶς στιγμὴν οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἀνὰ τρεῖς καὶ τέσσαρας οἰκογένειαι ἐπὶ μιᾶς ἁμάξης ἀπεστέλλοντο εἰς ἄγνωστον διεύθυνσιν, μετὰ τετραήμερον δὲ ὁδοιπορίαν ἔφθασαν εἰς Ἡράκλειαν ὅπου ἐγκατεστάθησαν ἐντὸς τῶν σιταποθηκῶν καὶ γιαγουρτχανάδων ἀνὰ 50 καὶ 60 οἰκογένειαι. Μὴ ἀρκεσθέντες δὲ εἰς ταῦτα πάντα διενήργησαν καὶ ἐκεῖ βίᾳ ἔρανον πρὸς ἐκναύλωσιν δῆθεν πλοίων, ὅπως διαπεραιώσωσιν αὐτοὺς εἰς τὴν ἀντίπεραν παραλίαν, ἐνῷ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν κατοίκων ἀποσταλὲν δι' ἀκατίων καὶ λέμβων ὑπέφερεν ἐπὶ **δέκα ὁλοκλήρους ἡμέρας ἐντὸς τῆς Προποντίδος νήστεις καὶ διψαλέοι**, ἐπὶ τέλους δὲ ἐγκατέστησαν εἰς διάφορα ἐλεεινὰ χωρία τῆς περιφερείας Βαλή-κεσερ καὶ Ἀδᾶ-παζάρ.

Ἅπασα ἡ ἐναπομείνασα μετὰ τὴν πρώτην λῄστευσιν τῶν κατοίκων περιουσία, συνισταμένη ἐκ 200 ἀγελάδων, 100 ζευγῶν βοῶν, 100 ἵππων, 150 ὄνων, 500 προβάτων, ἐξ οἰκιακῶν ἐπίπλων πολυτελείας, προικῶν παρθένων, χαλκίνων ἀγγείων, 10 χιλ. ὀκάδων δοχείων οἴνου χωρητικότητος 100 χιλιάδων ὀκάδων, ἁμαξῶν νέων 1000, εἰδῶν ξυλείας πρὸς κατασκευὴν 2000 ἁμαξῶν, καθ' ὅτι τὸ πλεῖστον μέρος τῶν κατοίκων ἦσαν ἁμαξοποιοί, ληνῶν καὶ τῶν ἁμαξῶν αὐτῶν 100, μεταχειρισμένων ἁμαξῶν 200, δημητριακῶν παλαιᾶς καὶ νέας εἰσοδείας 300 χιλιά-

δων ὀκάδων, οἴνων καὶ οἰνοπνευμάτων, ὧν ἡ ποσότης δύναται νὰ ἐξακριβωθῇ ἐκ τῶν βιβλίων τοῦ τελωνείου, ἐξ ἀμπελώνων, ἀποφερόντων καθ' ἕτος 500 χιλιάδας ὀκάδας σταφυλῶν, ἐκ διαφόρων ἐμπορευμάτων, τὴν ἀξίαν τῶν ὁποίων δὲν δυνάμεθα νὰ ὁρίσωμεν, ἐκτὸς τῶν ἀκινήτων, ἐγκατελείφθη εἰς τὰς ἀρχάς.

Ἡ κωμόπολις αὕτη βίᾳ ἐκπατρισθεῖσα ἠρημώθη τελείως. Αἱ ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσαι ὀκτὼ ἐκκλησίαι μετὰ πέντε μικρῶν παρεκκλησίων καὶ ἁγισμάτων ἄλλαι μὲν ἐκρημνίσθησαν ἐνῷ τὸ ὑλικὸν αὐτῶν ἀπεκομίσθη εἰς τὰ περίχωρα, ἄλλαι δὲ μετετράπησαν εἰς σταύλους, μία δὲ ἡ κεντρικὴ εἰς τζαμίον. Τὰ δ' ἐν αὐταῖς ἱερὰ σκεύη, ἱερατικαὶ στολαί, εἰκόνες, πολυέλαιοι, κανδῆλαι, ἐκκλησιαστικὰ βιβλία καὶ 200 περίπου ὀκάδες κηροῦ διηρπάγησαν. Ἐκ τῶν 2090 κατοίκων ἔμειναν περὶ τοὺς 1000, διεσπαρμένοι πένητες καὶ ἐπαιτοῦντες καὶ οὕτω διελύθη ἡ κωμόπολις.

Ἐν Σαράντα Ἐκκλησίαις,
τῇ 15)28 Νοεμβρίου 1918.

Η ΕΦΟΡΟΔΗΜΟΓΕΡΟΝΤΙΑ

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ

ΕΚΚΛΗΣΙΣ

πρὸς τὰς αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας διὰ τοὺς πρώτους διωγμούς.

Πανιερώτατε καὶ Σεβασμιώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Βελιγραδίου καὶ Μητροπολίτα Σερβίας, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κύριε Δημήτριε, τὴν φίλην ἡμῖν σεβασμίαν Αὐτῆς Πανιερότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ καταπαζόμενοι, ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Βουλαῖς ἀνεξιχνιάστοις τοῦ τὰ πάντα κατὰ τὴν ἀπερινόητον Αὐτοῦ σοφίαν διέποντος Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν ἔμελλον ἄρα αἱ κατὰ τὴν ἑῴαν ταύτην λῆξιν χῶραι, αἵτινες ὑπῆρξαν ἡ κοιτὶς τοῦ Χριστιανισμοῦ, αὐταὶ πρῶται δοξασθεῖσαι καὶ δοξάσασαι, ὅσον ἦν ἀνθρωπίνως δυνατόν, δι' ἔργων καὶ μνημείων ἀπαραμίλλων καὶ ἀνεξιτήλων τὴν παραδοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Θεανθρώπου οὐράνιον διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου, ἔμελλον, λέγομεν, τῇ χρόνου φορᾷ, δεινῷ καὶ ἀνυποίστῳ ὑποπεσεῖν ἐπιδραμόντων ἔξωθεν ἀλλοθρήσκων κατακτητῶν ζυγῷ, ἡ μὲν μετὰ τὰς δέ, μέχρι καὶ αὐτῆς, τέλος, τῆς βασιλίδος καὶ περικαλλοῦς τοῦ Ἁγίου καὶ Ἰσαποστόλου Κωνσταντίνου Πόλεως, ἥτις ἐπὶ τοσούτους αἰῶνας ὁ λαμπρότερος ὑπῆρξεν ἐν τῇ Οἰκουμένῃ

φάρος τῆς εὐσεβείας ἡμῶν. Ἐπῆλθον ἔκτοτε χρόνοι δυσχείμεροι καὶ ζοφεροί, καθ' οὓς ποῦ μὲν τελείως ἐξηφανίσθησαν καὶ ἐξέλιπον ἡ σειρὰ τῶν πυκνοτάτων ἐπισκοπικῶν ἑδρῶν καὶ ὁ κατ' αὐτὰς ἀκμάζων χριστιανικὸς πληθυσμός, οὗ τὰ εὐσεβῆ κατορθώματα μετὰ θαυμασμοῦ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀναφέρονται καὶ ἀναγινώσκονται, ποῦ δὲ οἰκτρὰ καὶ ἐλεεινὰ μόνον περιεσώθησαν λείψανα καὶ συντρίμματα, ἐκ τοῦ ὅλου καταποντισμοῦ ἐπιπλεύσαντα, τὴν πάλαι δόξαν τῆς Ἐκκλησίας αὐτόθι ἀμυδρῶς ἀνσμιμνήσκοντα καὶ ἐμφαίνοντα. Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἐν τῷ δεινῷ καὶ γενικῷ κατακλυσμῷ οὐκ ἐξήλειπται παντελῶς τὸ ἅγιον τοῦ Χριστοῦ ἐν ταῖς χώραις ταύταις ὄνομα, ἵνα καὶ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ἐπαληθεύσῃ ἡ ἀψευδὴς τοῦ Κυρίου πρόρρησις, ὅτι «καὶ πύλαι Ἅδου οὐ κατισχύσουσιν Αὐτῆς», ἕως οὗ, τέλος, Θεοῦ καὶ πάλιν τοῦ Παναγάθου οἰκτείροντος, αἱ ἐπελθοῦσαι ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐν ταῖς πολιτικαῖς τῶν ἐθνῶν καὶ κρατῶν πρὸς ἄλληλα σχέσεσι μεταβολαὶ καὶ ἡ ἐνεργοτέρα τῆς Χριστιανικῆς Εὐρώπης εἰς τὰ τῆς Ἀνατολῆς ἐπέμβασις εὐοίωνον ἐπήνεγκον καὶ ἐν τῇ τύχῃ τῶν χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς μεταβολήν, τὴν ἀσφάλειαν τοὐλάχιστον καὶ ἀνεκτὴν διασωσοῦν διαβίωσιν ὑπισχνουμένην ἐν τῷ μέλλοντι τοῖς χριστιανοῖς, ἅτε διὰ συνθηκῶν ἤδη καὶ δι' ἐπισήμων τῆς Τουρκίας πρὸς τὰ Εὐρωπαϊκὰ Ἀνακτοβούλια ὑποχρεώσεων καθορισθείσης τῆς θέσεως τῶν ἐν τῷ Κράτει τούτῳ χριστιανῶν, ὡς πολιτῶν, δικαιουμένων ἀπολαύειν ἀφόβως τῶν στοιχειδῶν ἀνθρωπίνων δικαίων καὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς ζωῆς, τιμῆς καὶ περιουσίας καὶ τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἐθνικῆς ὑπάρξεως καὶ ὑποστάσεως αὐτῶν, ἀφειδῶν περὶ

πάντων τούτων ἐκ μέρους τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως δοθεισῶν καὶ ἀναληφθεισῶν ἐπανειλημμένως ἐπισήμων ὑποσχέσεων καὶ ὑποχρεώσεων. Καὶ τὸ κατὰ τὸ ἔτος δὲ 1908 μετὰ νέων ἐπαγγελιῶν ἀναστηλωθὲν καὶ μετὰ τοσούτων ἐλπίδων ὑπό τε τῶν ὑπηκόων καὶ ὑπὸ τῆς Εὐρώπης χαιρετισθὲν ὀθωμανικὸν σύνταγμα οὐ μόνον καὶ τοῦτο τὰς κεχορηγημένας ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν ἀσφαλείας ταύτας ἐπεβεβαίωσε καὶ ἐπέρρωσεν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὸ ἐλευθεριώτερον μάλιστα καὶ γενναιότερον ἐπεκτεῖναι ὑπισχνεῖτο τὰ δικαιώματα τῶν χριστιανῶν πολιτῶν, τὴν πλήρη σχεδὸν ἰσοπολιτείαν αὐτοῖς, καὶ οὐ ζητηθεῖσαν, ἐπαγγελλόμενον. Ἀλλά, φεῦ! ἐπέπρωτο, ὡς δοκεῖ, μετὰ τὰς δαψιλεῖς ἀκριβῶς καὶ ἀφειδεῖς τελευταίας ταύτας ἐπαγγελίας περὶ ἰσότητος, δικαιοσύνης, ἐλευθερίας καὶ ἀδελφότητος πάντων τῶν πολιτῶν καὶ δὴ τῶν χριστιανῶν, τῶν οὐδέποτε ἀσφαλείας βεβαίας ἐν τῷ Κράτει τούτῳ ἀπολαυσάντων καὶ τοσάκις ἐν ταῖς ἐλπίσι καὶ προσδοκίαις αὐτῶν ἀπατηθέντων, ἐπέπρωτο, λέγομεν, νέας πικροτάτας καὶ δεινοτάτας ἄρξασθαι τοῖς χριστιανοῖς δοκιμασίας καὶ συμφοράς, οἷαι οὐδὲ ἐν τοῖς ζοφερωτέροις χρόνοις ἐσημειώθησαν τῆς δουλείας αὐτῶν. Τὰ γὰρ ἐν τῇ πολυπαθεῖ Θράκῃ ἀπὸ μηνῶν ἤδη κακούργως καὶ ληστρικῶς κατὰ τοῦ φιλησύχου καὶ ἀθῴου χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ τῇ ἐνοχῇ τῶν ἀρχῶν διαδραματιζόμενα, αἱ φρίκης καὶ ἀγριότητος καὶ βαρβαρότητος ἔμπλεοι βιοιοπραγίαι, καταληστεύσεις, ἀτιμώσεις καὶ διωγμοί, καὶ ὁ μετὰ τῆς αὐτῆς καὶ μείζονος ἔτι βιαιότητος καὶ ληστρικῆς διαθέσεως ἀρξάμενος ἤδη καὶ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἀπαίσιος ἐξοντωτικὸς κατὰ τοῦ ὀρθοδόξου χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ διωγμὸς

οὐδεμίαν καταλείπουσιν ἀμφιβολίαν ὅτι οὐχὶ πλέον μεμονωμένων ἐκρήξεων φανατισμοῦ καὶ μισαλλοδοξίας κίνδυνοι, οἷοι πολλάκις ἐν τῷ παρελθόντι κατὰ τὰς δυστυχεῖς ταύτας χώρας συνέβαινον τῆς Ἀνατολῆς, ἀλλὰ σύστημα ἤδη καὶ σχέδιον μεμελετημένον γενικῆς ἐξοντώσεως καὶ ὀλέθρου συρρίζου ἀπειλεῖ τὸν χριστιανικὸν καὶ ἰδίᾳ τὸν ὀρθόδοξον ἐν Ἀνατολῇ λαόν. Ἤδη γὰρ ἀπὸ μακροῦ ἤρξατο καὶ διεξάγεται ἀνήκουστος ἐξοντωτικὸς διωγμὸς καὶ βίαιος ἐκπατρισμὸς τῶν κατοίκων ὁλοκλήρων κοινοτήτων χωρίων καὶ πόλεων ἐν Θράκῃ, οἵτινες, ληστευόμενοι πρῶτον παντοιοτρόπως, ἀμέσως καὶ ἐμμέσως, καὶ ποικιλοτρόπως ἐκπτοούμενοι καὶ βιαζόμενοι, ἐξαναγκάζονται ἵνα γυμνοὶ καὶ λιμώττοντες τῆς γενεθλίου χώρας αὐτῶν ἀπέρχωνται, καταλιμπάνοντες τὰ ἱερά, τοὺς οἴκους, τοὺς ἀγρούς, τὰ ζῶα καὶ πᾶσαν ἁπαξαπλῶς τὴν οἰκιακὴν καὶ λοιτὴν περιουσίαν αὐτῶν τοῖς ἐξωθεν, ἐκ παντοίων μερῶν καὶ τόπων ἐρχομένοις καὶ τῇ ἀρωγῇ τῶν ἀρχῶν εἰς τὰ χωρία καὶ τοὺς οἴκους τῶν χριστιανῶν ἐγκαθιδρυομένοις μουσουλμάνοις πρόσφυξι. Καὶ οὕτως ἡ Θράκη, χώρα Εὐρωπαϊκή, ἐπὶ δύο χιλιετηρίδας τὸν χριστιανικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα διατηρήσασα καὶ μέχρι σήμερον Μητροπόλεις 16 καὶ πληθυσμὸν χριστιανικὸν συμπαγέστατον καὶ ὑπερβαίνοντα μάλιστα τὸν μουσουλμανικὸν μέχρι πρὸ ὀλίγου ἀριθμοῦσα καὶ ἔχουσα, κινδυνεύει μετ' ὀλίγον ἐὰν τὰ πράγματα χωρήσωσιν ἀκωλύτως, ὡς βαίνουσι, μεταβληθῆναι τάχιστα εἰς χώραν ἀποκλειστικῶς τουρκικὴν καὶ μουσουλμανικήν, καὶ ταῦτα ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ὑπάτης ἀκμῆς καὶ ἰσχύος τῶν χριστιανικῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων καὶ ὑπὸ τὰ ὄμματα αὐτὰ τῶν διπλωματικῶν ἀντι-

προσώπων αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἤδη μετὰ τῆς αὐτῆς καὶ μείζονος ἔτι βιαιότητος καὶ ληστρικῆς διαθέσεως μεταδέδοται, οὐδενὸς κωλύοντος, ὁ ἐξοντωτικὸς κατὰ τῶν ὀρθοδόξων διωγμός, φωναὶ δὲ ἀπέλπιδες καὶ ἐκεῖθεν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν συνεχῶς ἤδη καταφθάνουσι, τὸν βίαιον ἐκδιωγμὸν ἐκ τῆς γενεθλίου χώρας καὶ τὴν ἔλλειψιν πάσης προστασίας ἐκ μέρους τῶν ἀρχῶν τῆς ζωῆς, τιμῆς καὶ περιουσίας αὐτῶν ἐκτραγῳδοῦσαι καὶ καταγγέλλουσαι.

Κατάπληκτοι πρὸ τῆς ἀδοκήτως ἐκραγείσης ἀγρίας ταύτης ἐξοντωτικῆς λαίλαπος, ἥτις ὁσημέραι ἀντὶ τοῦ περισταλῆναι ἐπὶ μᾶλλον ἐνισχύεται καὶ ἐκτείνεται πανταχοῦ τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος διὰ παντοίων πιέσεων καὶ ἀδικοπραγιῶν καταδυναστευομένου καὶ πρὸς βίαιον ἐξαναγκαζομένου ἐκπατρισμόν, τῶν ὕβρεων δέ, τῶν ἀπειλῶν καὶ τοῦ ἐξευτελισμοῦ μηδὲ αὐτῆς φειδομένων τῆς γεραρᾶς Μ. Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ προκαθημένου αὐτῆς, μηδὲ αὐτῶν πλέον τῶν ἱερῶν τῆς θρησκείας καὶ εὐσεβείας ἡμῶν, ἡ Μετριότης ἡμῶν μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς Ἐκκλησιαστικῶν Διοικητικῶν Σωμάτων, ἐν συναισθήσει τῆς βαρείας εὐθύνης ἡμῶν ἀπέναντι τοῦ κινδυνεύοντος ποιμνίου ἡμῶν καὶ ἀπέναντι τῆς ὅλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας διὰ τὴν ἀπειλουμένην καταστροφήν, μετὰ τὴν ἀτελέσφορον ἐπὶ μῆνας ἤδη, νυκτὸς καὶ ἡμέρας, διὰ τῶν ἰδίων δυνάμεων ἄμυναν καὶ τὴν ἐξάντλησιν πάντων τῶν συνήθων μέτρων ἐνεργείας πρὸς προστασίαν τῆς ἱερᾶς παρακαταθήκης, ἥτις ἔλαχε πεπιστευμένη ταῖς ἀσθενέσι δυνάμεσιν ἡμῶν ἐν ταῖς κρισίμοις ταύταις στιγμαῖς, ἔγνωμεν καθηκόντως, συνελθόντες ἐν

θλίψει καὶ ὀδύνῃ εἰς σύσκεψιν κοινήν, κηρῦξαι εὑρισκομένην καὶ ὀνόματι, ὡς πράγματι ἀπὸ μηνῶν τυγχάνει, ἐν διωγμῷ τὴν γεραρὰν καὶ παλαίφατον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄκρον δυστυχῆ καὶ ὑπεranθρώπως τεταλαιπωρημένην ἐπὶ αἰῶνας ἤδη Ἀποστολικὴν καὶ Πατριαρχικὴν Οἰκουμενικὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὸ ὑπ' Αὐτὴν ὀρθόδοξον χριστιανικὸν πλήρωμα, πένθος γενικὸν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς διατάξαντες καὶ σιγὴν τῆς δημοσίας ἐν τοῖς ναοῖς λατρείας καὶ τῆς λειτουργίας τῶν σχολῶν, ἔκκλησιν δὲ ἅμα ἀγωνιώδη ὑπὲρ παραμυθίας καί, εἴ τις ἐστι δυνατή, συναντιλήψεως καὶ ἀρωγῆς πρὸς τὰς Ἀδελφὰς Ὀρθοδόξους Αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας ποιήσασθαι, τοῦτο μὲν τὸν πόνον καὶ τὴν ὀδύνην ἡμῶν, ὅση ἐστί, καὶ τὸν ἐπικρεμάμενον καθ' ἡμῶν κίνδυνον εἰς γνῶσιν καὶ αὐτῶν, ὡς μελῶν τοῦ ὅλου Ἁγίου τοῦ Χριστοῦ Σώματος, φέροντες, τοῦτο δὲ καὶ τὴν ἄμεσον αὐτῶν ἀδελφικὴν ἀντίληψιν πρὸς σωτηρίαν τοῦ κινδυνεύοντος ἐξαλειφθῆναι ἐν τῇ κοιτίδι αὐτοῦ χριστιανισμοῦ ἐπικαλούμενοι, ἵνα διὰ τῆς ἀπὸ κοινοῦ ἐνεργείας τῶν Ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν ἀποτραπῇ ὁ ἐπικρεμάμενος ἄφευκτος κίνδυνος καὶ μήποτε λεχθῇ ὅτι ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν διὰ τὴν ὀλιγωρίαν ἢ χλιαρότητα ἡμῶν τῶν πεπιστευμένων τὴν προστασίαν τοῦ εὐσεβοῦς τοῦ Κυρίου πληρώματος συνετελέσθη ὅ,τι καὶ ἐν δυσχερεστέροις ἔτι καὶ ζοφερωτέροις χρόνοις οὐκ ἐπετεύχθη κατὰ τῆς ἐνταῦθα Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ. Πεπεισμένοι δὲ ἀκραδάντως, ὅτι αἱ Ἀδελφαὶ Ἅγιαι Ἐκκλησίαι, μανθάνουσαι τὸν ἐπικρεμάμενον τελείας ἐξοντώσεως τῆς Ἀδελφῆς καὶ Μητρὸς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέγαν τοῦτον κίνδυνον, βαθέως καὶ αὗται, ὡς πάν-

τοτε, αἰσθανθήσονται τὸν πόνον καὶ τὴν ὀδύνην ἡμῶν καὶ ἐν τῇ ὑπὲρ τῆς τιμαλφοῦς παρακαταθήκης τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ κοινῶς τοῖς πᾶσιν ἐπιβεβλημένῃ ὀφειλετικῇ μερίμνῃ οὐ μόνον ἐντενοῦσι μεθ' ἡμῶν τὰς πρὸς τὸν Οὐράνιον τῆς Ἐκκλησίας Δομήτορα καὶ Κυβερνήτην ἐντεύξεις καὶ δεήσεις αὐτῶν ὑπὲρ τῆς κινδυνευούσης ἐνταῦθα Ἁγίας Ἐκκλησίας Αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ μετὰ πάσης σπουδῆς χεῖρα ἐκτενοῦσιν ἡμῖν παραμυθίας καὶ ἀρωγῆς ἐν τῇ δυσπαραμυθήτῳ καὶ ἀγωνιώδει θέσει ἡμῶν διὰ καταλλήλων καὶ αὗται ἐνεργειῶν παρά τε ταῖς ἰδίαις ἑκάστη εὐσεβέσι Κυβερνήσεσι καὶ δι' ὧν ἄλλων οἴδασι καὶ ὁ Θεὸς φωτίσει αὐτὰς μέσων ἐπειγόντως συντελοῦσαι εἰς τὴν παροχὴν ὅθεν δεῖ τῆς ἀναγκαίας βοηθείας ὑπὲρ τοῦ κινδυνεύοντος χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ καὶ πολιτισμοῦ ἐν Ἀνατολῇ.

Μετὰ τῆς τοιαύτης πεποιθήσεως καὶ παρακλήσεως ἀποτεινόμενοι διὰ τῆς παρούσης καὶ πρὸς τὴν Ἁγίαν Ἀδελφὴν Ἐκκλησίαν τῆς Σερβίας διὰ τῆς Ἁγιωτάτης καὶ Σεβασμιοποθήτου Πανιερότητος καὶ Σεβασμιότητος Αὐτῆς πᾶσαν τὴν δυνατὴν παραμυθίαν ἀπεκδεχόμενοι, ὥστι καθ' ὑπερβολὴν ἐβαρύνθημεν ὑπὲρ δύναμιν, ὥστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν», κατασπαζόμεθα καὶ αὖθις ἐν φιλήματι ἁγίῳ τὴν ἀγάπην Αὐτῆς καὶ διατελοῦμεν

ᾳνιδ'. Μαΐου κθ'.

Τῆς λίαν ἡμῖν περισπουδάστου καὶ περιποθήτου
Πανιερότητος καὶ Σεβασμιότητος Αὐτῆς
ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς
καὶ ὅλως πρόθυμος
(ὑπ.) † Ὁ Κων]πόλεως ΓΕΡΜΑΝΟΣ

ΣΗΜ. Τὸ αὐτὸ ἐστάλη καὶ πρὸς τὰς λοιπὰς αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας.

ΓΡΑΜΜΑ

πρὸς τὴν ἀγγλικανὴν Ἐκκλησίαν, δι' οὗ ἐκτίθενται οἱ διωγμοὶ καὶ ζητεῖται ἡ συναντίληψις αὐτῆς.

Σεβασμιώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Καντουαρίας καὶ Πρωθιεράρχα πάσης Ἀγγλίας, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἡμῖν ἀγαπητὲ καὶ περισπούδαστε ἀδελφὲ κύριε Ράνδαλλ Δάβιδσον, χάρις εἴη τῇ Αὐτῆς Σεβασμιότητι καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ Πατρὸς καὶ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἡνωμέναι τῇ πίστει τῇ εἰς Χριστόν, ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία καὶ ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως πολλὴν ἀείποτε. Θεοῦ ἐπευλογοῦντος, εἶχον καὶ ἐπεδείκνυντο τὴν πρὸς ἀλλήλας ἀγάπην καὶ τιμήν. Ἐκ τῆς αὐτῆς γὰρ ἔχουσαι τὴν διδασκαλίαν πηγῆς καὶ τὸ αὐτὸ ζηλοῦσαι πνεῦμα τῆς ἐν Χριστῷ εὐσεβείας καὶ ἐλευθερίας, ἔσεβον καὶ ἐτίμων ἀλλήλας, μεμνημέναι μὲν τῆς πάλαι πνευματικῆς συγγενείας καὶ τῶν δεσμῶν, οὐχ ἧσσον δὲ θαυμάζουσαι καὶ τιμῶσαι καὶ τὴν σύγχρονον ἀκράδαντον εὐστάθειαν καὶ τὸν ζῆλον ἐν τῷ Χριστῷ.

Τούτων οὖν μεμνημένη τῶν ἱερῶν δεσμῶν καὶ τῆς ἀείποτε πρόφρονος καὶ ὑψηλόφρονος γνώμης καὶ διαθέσεως, μετὰ χαρᾶς ἡ καθ' ἡμᾶς Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐγκάρδιον ἐν πρώτοις ἀπευθύνει τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγγλίας χαιρετισμὸν ἐν Χριστῷ ἐπὶ τῇ λήξει τῶν φρικαλεοτήτων τοῦ παγκοσμίου πολέμου, μεγαλύνουσα τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, ὅτι οὕτως αἴσιον πέρας ἔδωκε λαβεῖν τὸν δεινὸν μεταξὺ τοῦ δικαίου καὶ τῆς βίας ἀγῶνα, τὴν γενικὴν εὐαγγελιζόμενον ἀνακούφισιν καὶ ἀνακαίνισιν.

Τὴν ἀδελφικὴν δὲ εἶτα αὐτῆς εὐμενῆ προσοχὴν ἰδιαιτέρως πρὸς τὰ καθ' ἡμᾶς ἐπικαλουμένη καὶ ἀφελκύουσα, προάγεται θερμὴν διατυπῶσαι παράκλησιν, ὅπως κατὰ

τὴν ἐλπιζομένην καὶ προσδοκωμένην ὁριστικὴν τῶν πάντων διακανόνισιν καὶ διευθέτησιν, ἡ φιλόχριστος Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία καὶ ὁ εὐσεβὴς καὶ εὐγενὴς Ἀγγλικὸς λαός, ὁ τοσοῦτον διὰ τῶν μεγάλων αὐτοῦ θυσιῶν καὶ τῶν γενναίων κατορθωμάτων εἰς τὴν τοιαύτην αἰσίαν ἔκβασιν συναντιλαβόμενος, μηδέποτε ἀνεχθῶσιν ἵνα τὰ τῆς δυστυχοῦς καὶ πολυπαθοῦς Ἀνατολῆς πράγματα λάβωσι λύσιν τινὰ ἀτελῆ καὶ ἡμίμετρον, ἀλλὰ γενναίως τὴν ἑαυτῶν φωνὴν ὑψώσωσι καὶ συντελέσωσιν εἰς τὴν μόνην δικαίαν καὶ τῶν ἐνταῦθα διευθέτησιν, ἥτις ἐστὶν ἡ ἀπὸ τοῦ ἀπηνοῦς τῶν ἀλλοθρήσκων καὶ ἐξοντωτικοῦ ζυγοῦ ὁριστικὴ ἀπαλλαγή.

Οἶδε γὰρ ἡ ἀδελφὴ Ἐκκλησία οἷος μὲν ἦν πυκνότατος καὶ ἀκμάζων πρότερον κατὰ τὰς χώρας ταύτας ὁ χριστιανικὸς πληθυσμός, οἷα δὲ ἔργα καὶ μνημεῖα ἀπαράμιλλα καὶ ἀνεξίτηλα ἐδόξασαν ἐν αὐταῖς τὴν παραδοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Θεανθρώπου οὐράνιον διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ οἷος πέπλος ἀφανισμοῦ καὶ ὀλέθρου συρρίζου ἐκάλυψεν εἶτα τὰ πάντα μετὰ τὴν κρίμασι τοῦ Κυρίου ὑποδούλωσιν τῶν μερῶν τούτων ὑπὸ τῶν ἀλλοθρήσκων καὶ ἀνεπιδέκτων μορφώσεως καὶ πολιτισμοῦ κατακτητῶν. Τὰ δὲ τῆς ἡμετέρας γεραρᾶς, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄκρον τεταλαιπωρημένης Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως παθήματα κατὰ τὸν ζοφερὸν τοῦτον τῆς δουλείας καιρὸν εἰσὶν ἐκτὸς πάσης περιγραφῆς. Ἐπὶ πεντακόσια ἤδη ἔτη ἡ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὁ ὑπ' αὐτὴν χριστιανικὸς λαὸς στενάζει ὑπὸ τὸν ἀπηνέστατον τῶν ζυγῶν, οὐδέποτε ἀσφαλείας καὶ ἡσυχίας τυχών. Τὰ ἱερὰ αὐτοῦ πολλάκις ἐσυλήθησαν καί ἐβεβηλώθησαν, πατριάρ

χαι καὶ ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς ἀγρίως καὶ ἀκρίτως ἐθανατώθησαν, παιδία καὶ νεάνιδες ἀνηρπάγησαν, πρόρριζος δὲ πολλαχοῦ ἐξωντώθη ἢ εἰς ἐξώμοσιν ἐξηναγκάσθη ὁ χριστιανικὸς πληθυσμός. Καὶ ταῦτα πάντα οὐ κατὰ τὴν πρώτην μόνον τῆς ἐπιδρομῆς καὶ κατακτήσεως ὁρμήν, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλον τὸ μετέπειτα συνεχὲς ἀδιαλείπτως διάστημα, οὐδενὸς οὐδέποτε ὑπάρξαντος φραγμοῦ κατὰ τῆς βίας καὶ ἀδικοπραγίας τῆς ἀναξίως ἀρξάσης τῶν μερῶν τούτων κυβερνήσεως καὶ φυλῆς.

Τί δ' ἄν τις εἴποι περὶ τῶν ἀποτολμηθέντων καὶ γενομένων καὶ ἐσχάτως κατὰ τῆς Χριστιανικῆς ἐνταῦθα Ἐκκλησίας καὶ τοῦ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ ὑπὸ τῶν αὐτῶν; Ἔμφυτον ὄντως κλίσιν εἰς τὸ κακὸν καὶ ἀδιόρθωτον γνώμην, μεγάλην δὲ πρὸς τὸν χριστιανικὸν καὶ πεπολιτισμένον κόσμον ἐλέγχουσι περιφρόνησιν καὶ ὕβριν τὰ τερατουργηθέντα κατὰ τὰ τελευταῖα πέντε ἔτη ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐναντίον τῶν αὐτοχθόνων χριστιανικῶν πληθυσμῶν. Οὐχὶ γὰρ πλέον μεμονωμέναι ἐκρήξεις φανατισμοῦ καὶ μισαλλοδοξίας τὰ γενόμενα ἦσαν κατὰ τῶν χριστιανῶν, ἀλλὰ σύστημα ἤδη ἀναίσχυντον καὶ σχέδιον μεμελετημένον γενικῆς ἐξοντώσεως ἧν τὸ ἐφαρμοσθέν. Κατὰ χιλιάδας ἤχθησαν ὑπ' αὐτῶν τῶν ἐπισήμων ἀρχῶν εἰς τὸν θάνατον καὶ τὸν ὄλεθρον πυκνότατοι χριστιανικοὶ πληθυσμοί, ἀγριότητος καὶ σκληροκαρδίας ἐπιδειχθείσης κατ' αὐτῶν, οἵαν οὐδ' ἂν κατὰ κτηνῶν ἀνάσχοιτο ἡ ἀνθρωπίνη ψυχή. Μόνον δὲ ἡ εὐδοκίᾳ Θεοῦ ἐπελθοῦσα αἰσία τροπὴ καὶ λῆξις τῶν τοῦ πολέμου ἀνέκυψε φαινομενικῶς καὶ ἐν μέρει τὴν ἀγρίαν καὶ ἀκάθεκτον ὁρμὴν τῆς πάν-

τοθεν καὶ παντελοῦς ἐξοντώσεως καὶ ἐξαφανίσεως τῶν χριστιανῶν.

Τούτων οὖν οὕτω πάλαι τε καὶ νῦν γενομένων καὶ μεμαρτυρημένων, καὶ τῶν πραγμάτων ἀριδήλως καταδειξάντων τὸ ἀναξιόχρεων καὶ ἀνάξιον τῶν κρατούντων εἰς τὴν διοίκησιν ξένων καὶ δὴ χριστιανικῶν λαῶν, δικαίως σύμπας ὁ ἐνταῦθα χριστιανικὸς πληθυσμὸς μίαν καὶ μόνην λύσιν ἐπιθυμεῖ καὶ ζητεῖ, τὴν ὁριστικὴν ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ αὐτῶν ἀπαλλαγήν.

Ἰδίᾳ δὲ ἡ καθ' ἡμᾶς Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία καὶ ὁ κατ' αὐτὴν Ὀρθόδοξος Ἑλληνικὸς λαὸς κατὰ τὰς κρισίμους ταύτας στιγμάς, καθ' ἃς πρόκειται ἵνα καθορισθῇ ἡ τύχη τῶν κρατῶν καὶ τῶν λαῶν, παρακαλοῦσι καὶ ἐξορκίζουσι τὸν πεπολιτισμένον καὶ χριστιανικὸν κόσμον, ὅπως μὴ λησμονήσῃ ὅτι αἱ δυστυχεῖς αὗται χῶραι τῆς Ἀνατολῆς ὑπῆρξαν ἡ κοιτὶς τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ, ὅτι ἐνταῦθα ἐμορφώθησαν αἱ ὑψηλαὶ ἐκεῖναι ἀρχαί, ἐφ' ὧν στηρίζεται ὁ νεώτερος πολιτισμός, καὶ ὅτι μεγάλην ἀποτελέσει ἀδικίαν, ἐὰν ἡ γεραρὰ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὁ ὑπ' αὐτὴν Χριστιανικὸς Ἑλληνικὸς λαὸς καὶ μετὰ τὸν μέγαν τοῦτον πόλεμον καὶ μετὰ τὰ πρόσφατα τερατουργήματα τῆς τουρκικῆς διοικήσεως ἀφεθῶσι καὶ πάλιν ὑπὸ τὸν βάρβαρον ἐξοντωτικὸν αὐτῆς ζυγόν. Ἐλπίζει καὶ ὡς ἀπότισιν ἀπὸ μακροῦ ὀφειλομένου ἱεροῦ χρέους παρὰ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς ἀπεκδέχεται τὴν ἄρσιν τέλος τοῦ καὶ διὰ πάντα τὸν χριστιανικὸν κόσμον ὀνείδους τῆς ἡμισελήνου ἀπὸ τοῦ μείστου μνημείου τῆς χριστιανικῆς τέχνης καὶ

ἐξάρσεως, τοῦ ἀπαραμίλλου ἐν τῷ κόσμῳ Ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, καὶ τὴν ἀπόδοσιν αὐτοῦ τοῖς νομίμοις κυρίοις καὶ δικαιούχοις, οἵτινες οὐχὶ ἅπαξ καὶ τὰ μετέπειτα πενιχρὰ αὐτῶν ἱερὰ καταφύγια εἶδον διὰ τῆς βίας διαπαζόμενα. Ἐλπίζει καὶ ἀπεκδέχεται ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία καὶ ὁ Ἑλληνικὸς λαός, ὅτι ἡ περίλαμπρος καὶ περικαλλὴς τοῦ Ἁγίου καὶ Ἰσαποστόλου Κωνσταντίνου Πόλις, ἡ ἕδρα τῶν Γρηγορίων καὶ Χρυσοστόμων, ἥτις ἐπὶ τοσούτους αἰῶνας ὁ λαμπρότερος ὑπῆρξεν ἐν τῇ οἰκουμένῃ φάρος τῆς εὐσεβείας ἡμῶν, ἀποδοθήσεται καὶ πάλιν εἰς τὸν λαμπρύναντα καὶ δοξάσαντα αὐτὴν δικαιοῦχον λαόν, ἵνα καὶ αὖθις ἀκουσθῶσιν ἐξ αὐτῆς τὰ θεσπέσια ῥήματα τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας καὶ ἐπιδιωχθῇ καὶ ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ ἐδάφει ἡ τοσοῦτον ἐφετὴ κοινωνία καὶ ἕνωσις τῶν ἐθνῶν καὶ δὴ τῆς γεραρᾶς ἡμῶν Ἐκκλησίας μετὰ τῆς σεβασμίας καὶ χριστιανικωτάτης Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας. Μετ' ἐλπίδος ἀγωνιώδους τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτῶν ἀπεκδέχονται καὶ ζητοῦσι καὶ αἱ ἑπτὰ τῆς Ἀποκαλύψεως καὶ αἱ ἄλλαι κατὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ τὸν Πόντον Ἀποστολικαὶ Ἐκκλησίαι, μετὰ σκιρτήσεως ἐνδομύχου ἀναμένουσαι τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καθ' ἣν, ἀφαιρουμένων τῶν πνιγηρῶν ἀκανθῶν, τὰ ἐν αὐταῖς δεινῶς καταβεβρωμένα, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ριζηδὸν μεμαραμμένα κλήματα τῆς πατρίου εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς τάχιστα ἀποδοῦναι δυνήσονται ἀγλαοὺς καὶ πάλιν καρπούς, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν γενομένων ἤδη, σὺν Θεῷ, ἐν ταῖς ἄλλαις ἀπελευθερωθείσαις γωνίαις τῆς δυστυχοῦς Ἀνατολῆς. Οὐδέποτε τέλος πιστεύει καὶ παραδέχεται ὁ χριστιανικὸς ἐνταῦθα λαός, ὅτι ἀτιμώρητοι παραμενοῦσιν

οἱ τὰ πρόσφατα φρικώδη καὶ ἀναίσχυντα κατὰ τῶν ἀνθρωπίνων δικαίων ἐνταῦθα διαπράξαντες τερατουργήματα, καὶ ὅτι οὐ τὴν προσήκουσαν δώσουσι δίκην.

Μετὰ τῶν ἐλπίδων τούτων κλείοντες τὴν παροῦσαν ἀδελφικὴν ἐπιστολὴν ἡμῶν καὶ ἐγκάρδιον ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἀναπέμποντες δέησιν καὶ εὐχὴν ὑπὲρ τοῦ Μεγαλειοτάτου καὶ φιλοχρίστου Βασιλέως, ὑπὲρ τοῦ τὰ θαυμάσια ἐπιτελέσαντος γενναίου Ἀγγλικοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, ὑπὲρ τῆς τιμιωτάτης ἡμῖν σεβασμίας Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας καὶ ὑπὲρ σύμπαντος ἀπαξαπλῶς τοῦ Μεγάλου καὶ Εὐγενοῦς Ἀγγλικοῦ Ἔθνους, εὐχόμεθα ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς κατευοδώσῃ τὰ πάντα αἰσίως κατὰ τὰ δίκαια καὶ ἐπ' ἀγαθῷ μεγάλων τε καὶ μικρῶν, καὶ διατελοῦμεν μετ' ἀγάπης μυχίας καὶ πάσης τιμῆς.

αψιθ΄. Ἰανουαρίου δ΄.

Τῆς λίαν ἡμῖν περισπουδάστου Σεβασμιότητος Αὐτῆς

ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ

καὶ ὅλως πρόθυμοι

(ὑπ.) † Ὁ Τοποτηρητὴς τοῦ Οἰκουμ. Θρόνου

Προύσης ΔΩΡΟΘΕΟΣ

καὶ οἱ Σεβασμιώτατοι ἀρχιερεῖς οἱ ἀποτελοῦντες τὴν ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ

τοῦ βίᾳ ἀναγκασθέντος νὰ ἐκπατρισθῇ μετὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Θρᾴκης.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΩΖΟΥΠΟΛΕΩΣ

Σωζούπολις κατ. 5000, Ἀγαθούπολις 3200, Βασιλικός 700, Μπροδίβο 1000, Κωστῆ 1600, Χαλατζάκι 150. Τὸ ὅλον ψυχαί 11650.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΒΙΖΥΗΣ

Ἅγιος Ἰωάννης κατ. 845, Κρυόνερο 1650, Σαρακίνα 1050, Χαζβουγά 1200, Τοπτσήκιοϊ 482, Μουσελὶμ 132, Μαγκριώτισσα 1218, Ἰιοβαλὶ 865, Ἅγιος Γεώργιος 1030, Τσακλῆ 533, Σεράγι 1305, Καβάκι 120, Γιάτρος 168, Ἀχμὲτ βέη 1058, Τσιφλίκι 1250, Μεσσήνη 682, Μήδεια 2495, Ἀχσιδζιμί 305, Ὀργαί 1229, Τσάγγαρα 450, Βιζύη 2860. Τὸ ὅλον ψυχαί 20927.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΑΡΑΝΤΑ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Γιανδζικλάρ κατ. 1500, Εὐκάρυον 1000, Κουροῦ δερέ, 500, Κουγιούνδερε 500. Τὸ ὅλον ψυχαί 3500.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Λουλὲ Βουργάζ μόνον 854, Ἀϊβαλῆ 1120, Τούρβεη 490, Ἀλεπλῆ 1645, Κιουμουρλάρ 450, Γενίκιοϊ, 1281, Δογάντζα 707, Βαβάεσκη μόνον 1120, Ναδιρλῆ 1050, Ἰμὰμ Παζάρ 525, Κούλελι 105, Χαφσᾶ 875, Χάσκιοϊ 595, Ἀμπαλάρ 875, Ὀλμπασα 1050, Ὀσμανλῆ 840, Μουσούλτζα 224, Χεϊβελέρ 210, Γκερδελῆ 910, Ὀρταξῆ 910, Καρὰ Γιουσούφ 420, Δεμὶρ Χανλῆ 210, Μουσούλ Μπεϊλῆ 420, Χιδίρ ἀγᾶ 105, Ἀρναούτ-κιοϊ 133, Χάβαρι 210. Τὸ ὅλον ψυχαί 17334.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ

Μέγα Ζαλοῦφι μόνον κάτ. 3360, Ἀσλανῆ μόνον 1190, Σαραπλάρ 1260, Ἀζατλῆ 593, Καρακασὴμ 560, Ἰμβλινδίκιοϊ 500, Σκουριοχῶρι 506, Τσομπανλῆ 505, Κουφόβουνο 310, Ταπάρκιοϊ 425, Καπουτζῆ 388, Μανδρίτσα 2050, Κιουπλιὰ μόνον 1500. Τὸ ὅλον ψυχαὶ 13147.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΙΝΟΥ

Ἀχήρκιοϊ κάτοικοι 237, Κόσκορι 131, Κεμερλῆ 215, Τσελεπῆ 207, Ἁγιάσμα 535. Τὸ ὅλον ψυχαί 1325.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΤΥΡΟΛΟΗΣ

Στράντζα κάτ. 4280, Ἀσκός 540, Καρατζάκιοϊ 760, Βελιγράδ 340, Κερμένι 2044, Τυρολόη (Τσορλοῦ) μόνον

4500, 10 τσιφλικίων κάτοικοι 1251. Τὸ ὅλον ψυχαί 13715.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΗΛΥΒΡΙΑΣ

Κιουτσοὺκ Σεϊμέν κάτ. 850, Σινεκλῆ 350, Ἄβρεν 850, Οἰκονομειό 910. Τὸ ὅλον ψυχαί 2960.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ

Ραιδεστός μόνον 3750, Πάνιδον (Πάναδος) 2500, Κούμβαον (Κουμπάγ) 3500, Ναΐπκιοϊ 2500, Σχολάρι (Ἰσχολάρ) 6000, Σιμιτλῆ 3000, Τσανακτσῆ 750, Σελτζίκιοϊ 1250, Κιοσελέζ 500, Ἡράκλεια (Ἐρέγλη) 1250, Γενῆ Τσιφλίκ 500, Σουλτὰν Τσιφλίκ 500, Χάσκιοϊ 550, Ρέπετζι (Τούρεπετς) 300, Χάσκιοϊ (Μαλγάρων) μόνον 300, Καλύβια μόνον 400, Οὐζοὺν κιοπροῦ μόνον 300, Σουμπάσκιοϊ 900, Παϊραμίτς 450. Τὸ ὅλον ψυχαί 29200.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΓΑΝΟΥ ΚΑΙ ΧΩΡΑΣ

Ἀρὰπ Χατζῆ κάτ. 280, Νεοχῶρι 1400, Ἰντζέκιοϊ 1800, Καστάμπολις 1200, Μηλιό 1500. Τὸ ὅλον ψυχαί 6180.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ

τοῦ βέᾳ ἐξαναγκασθέντος νὰ ἐκπατρισθῇ μετὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας

ΕΠΑΡΧΙΑ ΕΦΕΣΟΥ

Ἀδραμύττιον κάτοικοι 5618, Ἀβδζιλὰρ 520, Ταχτάκιοϊ 250, Γκιοῦρε 500, Ζεϊτινλῆ 1800, Φρένελι 2000, Δερέκιοϊ 488, Βουρχανιὲ μόνον 2500, Καραγὰτς 550, Κιζὶλ Κιτσιλί, Ἀραπλάρ, Φρένκιοϊ, Τσουρούκ, Σακράνι, Κιρκλάρ, Δαγλίδενα, Καδήκιοϊ, Τσιρικτσῆ, Καβακλάρ, Ταχτατζίκιοϊ, Γκιοὺλ μπεϊλῆ, Γιουλτσούκ, Σαριτζαλάρ, Γκιοζμπεϊλῆ τὸ ὅλον 1000, Πέργαμος 7400, Κινίκι 3000, Σοαντζιλὰρ 750, Δικελὶ 3000, Καβακοὺμ 400, Μακαρονία 195, Ἀτζανὸζ 800, Ἰσμαηλὰρ 328, Κάλαργα 400, Τσανδαρλῆ 1250, Κλισέκιοϊ 638, Ρούμκιοϊ (χριστιανοχῶρι) 500, Σόμα μόνον 1300, Νέα Φώκαια 6500, Τσακμακλῆ 350, Ἀραὰπ τσιφλὶκ 322, Ἀλῆ ἀγᾶ 1500, Κὸζ μπεϊλῆ 145, Σερέκιοϊ μόνον 800, Μενεμένη μόνον 800, Οὐλουτζάκι 818, Τσιϊλῆ 262, Ναρλῆ δερὲ 540, Γενῆ κιοϊ 795, Τσιφλίκι Ἁγ. Γεωργίου μόνον 1500, Νῆσος Ἰατροῦ (Χεκὶμ ἀδασῆ) 30, Κόλιτζα, Ὄρτατζα 260, Μεντέση 250. Τὸ ὅλον ψυχαὶ 50059.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΜΥΡΝΗΣ

Παλαιὰ Φώκαια κάτοικοι. 5450, Μπὰγ Ἀρασῆ 1500, Σουγιουτζοὺκ 800, Μπαρὲς 600, Γκερένκιοϊ 900. Τὸ ὅλον ψυχαί 9250.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ

Κούλα κάτοικοι 148, Γκιόλδε 57, Δεμιρτζῆ 100, Πιτσιρλῆ 125, Γκιόρδες 320, Καγιατζὴκ 20, Μπορλοῦ 35, Μεντοχώρια 10, Οὐσὰκ 155, Ὄτουρὰκ 54, Σάρλαδὰν 4, Ἄππα 35, Χῶνναι 55, Τσιβρὶλ 47, Δινὲρ 30, Φιλαδέλφεια 354, Ταταὰρ 38, Γκεδὶς 20, Σιμὰβ 78. Τὸ ὅλον ψυχαί 1964.

ΣΗΜ. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω Κοινοτήτων ἐξηναγκάσθη εἰς ἐκπατρισμὸν μόνον ὁ ἀναφερόμενος ἀριθμὸς τῶν κατοίκων.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΡΗΝΗΣ

Τσεσμὲς κάτ. 10 χιλ., Κάτω Παναγιὰ 6 χιλ. Ὀβατζὶκ 1800, Ἀλάτσατα Ἀγρηλεὰ 16 χιλ., Ἁγ. Παρασκευὴ 5 χιλ., Οὐζοὺνκουγιοῦ 187, Νουχοὺτ Ἀλὰν 200, Ρεϊσδερὲ 4 χιλ., Πυργὶ Τσίγκουη 432, Κεμὲρ Γιαλισὶ 317, Λιθρὶ 3500, Μελί 1900, Ἐγρὶ Λιμὰν 100, Κιουτσοὺκ Πταχτσὲς 350, Δενὶς Κερὲν 340, Σαλμὰν 429, Μπεϊνάκι 710, Σαζάκι 600, Σαρπιτσίκι 300, Χασσεκὶ 500, Γενὴ Λιμὰν 427, Τεπὲ Πὸζ 800, Ἀχιρλῆ 1200, Σαϊπῆ 1200, Μοναστῆρι 407, Ἀμπὰρ Σεκῆ 250, Μέγα Μπολδοβάνι 1200, Μικρὸ Μπολδοβάνι 880, Ἐγγλεζονῆσι (Κιοστὲν) 1200, Ἁγ. Παρασκευὴ 330. Τὸ ὅλον ψυχαί 60496.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΥΔΩΝΙΩΝ

Γκιουμέτσι κάτ. 867, Κερέμκιοϊ 100, Γενιτσαροχῶρι 2990, Γιαγιάκιοϊ 700, Ἁγιασμάτι χίλιοι. Τὸ ὅλον ψυχαί 5657.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΔΑΡΔΑΝΕΛΛΙΩΝ

*Ακ Σὰζ κάτ. 1174, Δεϊρμεντζὶκ 960, Καμάραι 195, Ἰσκενδέρκιοϊ 312, Ἰντζέκιοϊ 233, Καρὰ-δὰγ 847, Ρένκιοϊ 5 χιλ., Γενῆ Σεχὶρ 2250, Νεοχώριον 1652, Καλαφατλῆ 200, Ἐζίνε 1226, Βαϊραμὶτς 881, Ἐρικλὶ 95, Μουσαρετλῆ 64, Μικρὸ Τσιπνὶ 239, Μεγάλο Τσιπνὶ 340, Ἀδᾶ τεπὲ 909, Κιουτσοὺκ Κουγιοῦ 157, Ναρλὶ 660, Παπασλῆ 385, Κιοσὲ δερὲ 130, Ροῦμτζα 280, Τσατὰλ τεπὲ 601, Γενῆ κιοϊ 140. Τὸ ὅλον ψυχαί 18930.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΥΖΙΚΟΥ

Τὰς Κισὲ 398, Κοπασῆ 78, Χ" Παγὼν 340, Μανδὴρ 799, Γενῆ κιοϊ 425, Κοτζὰ Μπουνὰρ 1805, Ἀλατζὰ Μπαΐρ 323, Τοϊπελὲν 950, Σουγιοὺτ 586, Ἀλάκλισα 453, Καραϊδὶν 563, Ἰβριντὶ μόνον 300, Βάλια μόνον χίλιοι. Τὸ ὅλον ψυχαί 8020.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑΣ

*Ακ-Τὰς καὶ Κιουπλῆ ψυχαί 300.

Ὁ μετὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον ἀναγκασθεὶς νὰ ἐκπατρισθῇ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς Τουρκίας κατ' ἐπαρχίας.

Ἐπαρχίαι	ψυχαὶ
—o—	
Σωζουπόλεως	11650
Βιζύης	20927
Σαράντα Ἐκκλησιῶν	3500
Ἀδριανουπόλεως	17334
Διδυμοτείχου	13147
Αἴνου	1325
Τυρολόης	13715
Σηλυβρίας	2960
Ἡρακλείας	29200
Γάνου καὶ Χώρας	6180
Ἐφέσου	50059
Σμύρνης	9250
Φιλαδελφείας	1964
Κρήνης	60496
Κυδωνιῶν	5657
Δαρδανελλίων	18930
Κυζίκου	8020
Νικομηδείας	300
Τὸ ὅλον	274,614

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ

τοῦ κατὰ τὸν Παγκόσμιον Πόλεμον μετατοπισθέντος Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ.

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

Στένη (Στένια, Νομαρχία Πρωτευούσης) κάτ. 320.

ΣΗΜ. Ἐξεκενώθη κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1915, οἱ κάτοικοι διεσκορπίσθησαν ἀνὰ τὴν Πρωτεύουσαν.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΔΑΡΔΑΝΕΛΛΙΩΝ

Δαρδανέλλια κάτ. 5500, Λάμψακος χίλιοι. Τὸ ὅλον ψυχαί 6500.

ΣΗΜ. Ἐξεδιώχθησαν κατὰ Φεβρουάριον καὶ Ἰούλιον 1915 εἰς τὸ διαμέρισμα Καρασῆ.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΑΛΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ

Καλλίπολις κάτ. 4 χιλ. Καβακλῆ 3 χιλ., Πλαγιάρι 2 χιλ. Νεοχῶρι 3 χιλ., Μάδυτος 9 χιλ., Γαλατᾶς 2270, Ἀγγελοχῶρι 2885, Ταϊφίρι 2540, Περγὰζ 910 Βαΐρι 2600, Κριθιὰ 3320. Τὸ ὅλον ψυχαί 32825.

ΣΗΜ. Ἐξεδιώχθησαν κατὰ Ἀπρίλιον 1915. Καὶ μέρος μὲν αὐτῶν ἐστάλη εἰς Ραιδεστόν, ὀλίγοι δὲ εἰς τὴν Πρωτεύουσαν, καὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὸ διαμέρισμα Καρασῆ, Πανόρμου, Ἀλάσεχιρ, Οὐσὰκ καὶ Ἀφιὸν Καρᾶ Χισάρ.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΙΝΟΥ

Αἶνος 2100, Ἀμυγδαλιὰ 475, Μαΐστρος 492. Τὸ ὅλον ψυχοὶ 3067.

ΣΗΜ. Κατ' Ἀπρίλιον 1915 ἐξεδιώχθησαν καὶ ἐστάλησαν εἰς τὸ τμῆμα Μαλγάρων.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΡΟΙΚΟΝΝΗΣΟΥ

Μαρμαρᾶς 4600, Καζάκι 350, Παλάτια 3750, Κούταλης 2 χιλ., Ἀλῶνι 2500, Χουχλιὰ 1900, Προστειό 2700, Ἀφθόνη 2 χιλ., Γαλιμῆ 2 χιλ., Πασᾶ λιμὰν 3 χιλ. Σκουπιὰ 3100, Βόρρι 1700. Τὸ ὅλον ψυχαί 29600.

ΣΗΜ. Ἐξεδιώχθησαν κατὰ Ἰούνιον 1915, πλὴν τῆς κώμης Ἀφισιᾶς, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἐχρησιμοποιοῦντο εἰς τὰ ἐκεῖ λατομεῖα. Διεσκορπίσθησαν δὲ εἰς τὸ διαμέρισμα Καρασῆ, Πανόρμου, Μαχαλιτσίου, Ἀγκύρας, Ἐσκῆ Σεχὶρ, Ἀλάσεχιρ.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΒΙΖΥΗΣ

Σοφίδες κάτ. 2 χιλ., Σαμακόβι 4200, Τρουλλιὰ 1056, Ἅγιος Στέφανος 600. Τὸ ὅλον ψυχαί 7856.

ΣΗΜ. Ἀπεστάλησαν κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1915, εἰς τὰ διαμερίσματα Τσορλοῦ, Ἰσμίτ, Καρασῆ καὶ Ἀδᾶ-Παζάρ.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΑΡΑΝΤΑ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Σκοπὸς κάτ. 4 χιλ., Σκεπαστὸς 2 χιλ., Σκόπελος 2 χιλ., Πέτρα 3 χιλ. Τὸ ὅλον ψυχαί 11 χιλ.

ΣΗΜ. Ἐστάλησαν κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1915, ὅπου καὶ οἱ ἀνωτέρω.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ

Κάραλι κάτ. 286, Κούρτι 622, Καράμτζα 282, Γενίκιοϊ 322, Λουλῆ 580, Γιαούπ 533, Τσαλίκιοϊ 389, Ἐσκῆ κιοϊ 700, Καβακλῆ 714, Τσιφλίκιοϊ 270, Δαγάντζα 668. Τὸ ὅλον ψυχαί 5366.

ΣΗΜ. Ἐστάλησαν κατὰ Νοέμβριον καὶ Δεκέμβριον τοῦ 1915, εἰς τὰ τμήματα Οὐζοὺν κιοπρου, Κεσσάνης καὶ τὰ πέριξ.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ

Κεσσάνη κάτ. 2. χιλ. Μουζαλῆ 275, Σιγλῆ 350, Μαῦρες 350, Γραβούνα 1350, Καδίκιοϊ 200, Μαχμούτκιοϊ 600, Βαρνίτσα 200, Τσιλτίκι 300, Φακίρμα 500, Καρὰ-Τεπὲ 200, Καρλίκιοϊ 750, Κουρουτζούκιοϊ 350, Χιδίρκιοϊ 250, Βεγεντὶκ 1250, Χατζηγύρι 800, Παζὰρ Δερὲ 250, Κουροῦ τσεσμὲ 90, Μεγαρὶς 500, Σαζλῆ δερὲ 200, Καρατζαλὶ 300, Ἐξαμίλι 750, Ἰβρὶκ τεπὲ 1500, Καρυαὶ 500, Σουλτάνκιοϊ χίλιοι, Οὐζούν κιοπρου μόνον 800, Καβατζὶκ 750, Λαλάκι 250, Μαλκότσι 672, Κίρκιοϊ 556, Καραμπουνὰρ 580. Τὸ ὅλον ψυχαί 18423.

ΣΗΜ. Ἀπὸ Ἰουνίου μέχρι Δεκεμβρίου 1915 ἐσκορπίσθησαν ἄλλοι μὲν εἰς ἄλλα τμήματα τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, ἄλλοι δὲ εἰς τὴν περιφέρειαν Μιχαλιτσίου.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΥΡΙΟΦΥΤΟΥ

Λούπιδα (Ἀραπλῆ) κάτ. 1400, Νεοχῶρι 1302, Ἡρακλίτσα μόνον 1400. Τὸ ὅλον ψυχαὶ 4102.

ΣΗΜ. Ἐστάλησαν κατὰ Ἰούνιον καὶ Ἰούλιον τοῦ 1915 εἰς τὰ τμήματα Ἰσμήδ, Βιλεδζίκ, Ἀχζάρ.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΔΕΡΚΩΝ

Φαναράκι κάτ. 470, Λαζάρκιοϊ 380, Δομοὺζ δερὲ 606, Βαξέκιοϊ 931, Ἀβάσκιοϊ 310, Πύργος 1650, Γενῆ Μαχαλὲ 1725, Βουγιούκδερε 2 χιλ., Νύμφες 100, Σαφρὰς 570, Ἀϊπὰς 150, Κεφιλίκιοϊ 87, Ἁγιασματάκι 482, Καλφὰς 800, Κιρὲτς Βουρνοῦ 110, Ἰμβροχῶρι 101. Τὸ ὅλον ψυχαὶ 10372.

ΣΗΜ. Ἐστάλησαν ἀπὸ Ἰανουαρίου μέχρι 5 Αὐγούστου 1915 κατὰ διαλείμματα εἰς τὰς περιφερείας Τσατάλτζας, Μιχαλιτσίου καὶ Κων)πόλεως, πλὴν τῶνχωρίων Πύργος, Καλφᾶ καὶ Ἰμβροχῶρι, ἅτινα συνεπείᾳ πιέσεων ἠναγκάσθησαν νὰ ἐκπατρισθῶσιν ἐν μέρει καὶ κατὰ τὸ 1914.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ

Ἀρβανιτοχῶρι κάτ. 1104, Κάτω Νεοχῶρι 3800, Ἄνω Νεοχῶρι 2700, Μικρὸ Βακάλκιοϊ 500. Τὸ ὅλον ψυχαὶ 8104.

ΣΗΜ. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1915 ἐστάλησαν εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀνατολῆς.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑΣ

Ἀρμουτλῆ κάτ. 1560, Ἀρναούτκιοϊ χίλιοι, Τσάμλιτσα 950, Νῆσος Καλόλημνος 1850, Γιαλιτσιφλίκι 2026, Τσέσνεϊρ 950. Τὸ ὅλον ψυχαὶ 8336.

Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1915 ἐστάλησαν εἰς τὰ ἐνδότερα Ἰσμὶδ καὶ Προύσης.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΡΟΥΣΗΣ

Τρίγλια κάτ. 4533, Σιγὴ 2823, Ἀρβανιτοχῶρι 370, Νεοχῶρι 800, Ἐλιγμοὶ 1700, Μεσέπολις 1850. Τὸ ὅλον ψυχαὶ 12076.

ΣΗΜ. Ἐστάλησαν κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1915 εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς αὐτῆς Νομαρχίας.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΥΖΙΚΟΥ

Βαλὰτ (Καζὰς Βιγαδὶτς) κάτ. 350, Κεπσὶτ (Βαλικεσὲρ) 100, Μουσάκτζα (καζ. Βίγας) 300, Χαβουτσί 400, Κουρσουλὶ (Μιχαλὶτς) 900, Καστέλλι (Πανόρμου) χίλιοι, Μηχανιῶνα 1745, Πέραμος 1400. Τὸ ὅλον ψυχαὶ 6195.

ΣΗΜ. Ἐστάλησαν κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1915 εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς αὐτῆς Νομαρχίας.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΕΦΕΣΟΥ

Νέα Ἔφεσος (Κοὺς ἀδασῆ) κάτ. 3952, Γκιουλ Βαζὲ 2 χιλ. 62, Γιαγδζιλὰρ 422, Ἄνω Δεμιρτζιλὶ 394, Κάτω Δεμιρτζιλὶ 246, Ὑπόλοιπον Τσιφλικίου Ἁγ. Γεωργίου χίλιοι. Τὸ ὅλον ψυχαὶ 8066.

ΣΗΜ. Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1915 καὶ τὸν Μάϊον τοῦ 1916 ἐστάλησαν εἰς τὸ διαμέρισμα Ἀλάσεχιρ.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΝΕΩΝ (ΣΩΚΙΑ)

Γέροντας κάτοικοι 2720, Ἄκ κιοϊ 2032, Δωμάτια 3180, Τσαγκλῆ 1020, Νεοχῶρι 800, Μπαγατρέσι 1722, Χριστιανοχῶρι 1420, Δεβελίκιοϊ 830, Μπάλκατζα 790, Κοιμιτούρια 220, Ἄκ Μενὶ 407, Μπελερὶτς 142. Τὸ ὅλον ψυχαὶ 15293.

ΣΗΜ. Μετετοπίσθησαν ἐν μεγάλῳ μέρει εἰς τὰ ἐνδότερα τουρκικὰ χωρία.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΥΔΩΝΙΩΝ

Κυδωνίαι (Ἀϊβαλῆ) κάτοικοι 23 χιλ.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΟΣΧΟΝΗΣΙΩΝ

Μοσχονήσια (Γιοῦνδα) κάτοικοι 6 χιλ.

ΣΗΜ. Μετετοπίσθησαν εἰς περιοχὴν Σμύρνης, Βαλικεσέρ, Βάλιας, Βιλενδζίκ, Προύσης.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ

Βουδροῦμι κάτ. 3160, Κεφαλοῦκα 358, Μπακλᾶς 246, Κιομουσλῆ 235, Κιραμακὰς 344, Τίτσα Πέτσα 475, Ταλιάνι 423, Γιοκσὲκ Κοὺμ 328, Κουγιουντζὶκ 355, Κιουλοῦκι 383, Μύλασσα 2156, Μαδαλιὰ 429, Κόκκινο χῶρι 288, Μασὰτ 350, Γενῆ Παζὰρ 220, Καρατζᾶ Σοῦ 250. Τὸ ὅλον ψυχαὶ 10 χιλ.

ΣΗΜ. Αἱ ἀνωτέρω κοινότητες μετετοπίσθησαν εἰς Ἀϊδίνιον, Μύλασσα, Δενιζλῆ καὶ τὰ ἄλλα πλησιόχωρα χωρία.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΙΣΙΔΕΙΑΣ (ΤΕΚΕ)

Μάκρη, Λιβίσι καὶ τὰ παράλια τοῦ τμήματος Φετχιέ. Τὸ ὅλον ψυχαί 15 χιλ.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΟΛΩΝΙΑΣ (ΚΑΡΑΧΙΣΑΡ ΣΑΡΚΗ)

Χαχάβλα κάτ. 450, Ἀλισὸρ 900, Ἰσπαχὰν Μαχα-

λεσῆ 700, Τρουπτζῆ 1100, Κιλατζοὺκ 150, Ἔσολα 175, Φεϊλερὶ 800, Βάλτζανα 1500. Τὰ *ἀνωτέρω χωρία μετετοπίσθησαν εἰς* Τοκάτ. Χιντζὴρ 550, Ἀναστὰς 700, Γάμεσλε 955. Τὰ *ἀνωτέρω μετετοπίσθησαν εἰς* Κισταμονὴν *καὶ* Γάγγρας. Ἀλιπὴξ 225, Κιδίκιοϊ 950, Ριφαγιὰ 4500, Κονδύλια 600. Πιστοὺρ 600, *οὗ οἱ κάτοικοι μετετοπίσθησαν εἰς* Σιβάς· Ἀλατζαχὰν 800, Μανδολᾶς 550, Μεντέμελη 450, 8 *ἕτερα χωρία ἀριθμοῦντα περὶ τὰς* 3350. Τὸ *ὅλον ψυχαί* 20 χιλ.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΧΑΛΔΕΙΑΣ

Ἀσλαντζὰκ *κάτ.* 179, Ἐρσέϊλ Μαδὲν 660, Καρᾶ Κιγιᾶ 157, Κιρλὶκ Μαδὲν 255, Λειβάδια 290, Μοναστῆρι 273, Ὀρμανοχῶρι 253, Παλακλῆ 650, Σὰκ Χαλβᾶ 270, Τικμὲν Ρούμ 174, Τσιμαχάντων 180, Σαραϊτζοὺκ 340, Ἀγιαλὶκ Μαδὲν 279, Ἐσελὶ Μαδὲν 1800, Κεπεκλήσα 1235, Καρᾶ κιουνεγῆ 227, Λιαλατῖνον 160, Νεοχῶρι 620, Ὁμαλοχῶρι 550, Πελετζὶκ 205, Σατοῦ Μαδὲν 580, Τσακρὰκ 1650, Τσὰλ 2500, Κισσιόπη 430, Χόπα 400, Αὐλήανα 800, Μαυραννὰ 250, Σαρπίσκια 220, Ἄδοσσα 450, Ἀμβρένε 1200, Κορόνιξα 550, Ματζερᾶ 280, Σαραντὰρ 250, Παπαβρὰκ 280, Ρυάκιον 450, Παλαιχῶρι 280, Χαβίανα 800, Δζίτη 465, Τσιμπρικᾶ 358, Χόψια 420, Φυτίανα 356, Ἰλετσοὺκ 280, Σιμικλῆ 500, Δέσμανα 380, Σαρῆ παπᾶ 300, Γαργάαινα 600, Ἀκ Τσὰλ 286, Βουλαντζάκι 8 χιλ., Γιόμα 200, Μέλικλη 450, Τσορλεΐκ 300, Τεμερτζίκιοϊ 350, Καλὲ κιονεγῆ 250, Γοὺξ Ἐρὲν 300, Τελέκιοϊ 300, Παζὰρ Σουϊ Μαδὲν 280, Ἀπτοὺλ Κιζαρῆ 250, Τσιλῆ Κουρὰν 400. Ζίμονα (Ζιμὸν) 400, Τσαγοὺλ (Τσακὶλ) 350,

Μαυρολὶθ (Σέφκερ) 350, Ἄνω Ταρσὸς (Τερσὸν Μπαλιὰ) 350, *κάτω* Ταρσὸς (Τερσὸν Ζορ) 650, Πελὲν (Πιλὰν) 250, Τουμὰν Ὀλογοῦ 208, Παπούς 200, Κιουμπρανοὺρ 250, Κάρατζα 200, Ζαγκὰρ 270, Σιὸν 250, Νίβαινα 420, Λέραινα 450, Χαλβὰς Μαδὲν 350. Κατὰ τελευταίας πληροφορίας τοῦ μητροπολίτου Χαλδείας ἐξετοπίσθησαν ἐφέτος χωρία ἀριθμοῦντα ψυχὰς 20 χιλ. Τὸ ὅλον ψυχαὶ 60,200.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΤΥΩΡΩΝ

Κοτύωρα (Ὀρδοῦ) *κάτ.* 6164, Βόνα 250, Τεκὲ 100, Ἰασώνιον 100, Φερνὲκ 40, Τεπέκιοϊ 140, Καγιάπαση 220, Γενήκιοϊ 120, Δελὶκ καγιᾶ 40, Καρᾶ Τὰς 35, Κιουδὲ Μπαζὲ 30, Μεσὲ Τσικοὺρ 34, Χαϊδὰρ 250, Ἀλαντζοὺκ 140, Ἔϊριτζε 75, Οὔνερι 100, Αλῆ Σεϊβὰν 98, Κιρατζοὺκ 103, Τζογοῦ 50, Κόνη Ὀβασῆ 120, Οὐλουκλῆ 150, Ἀντοὺς 249, Γέμισκεν 211, Τάραχτα 153, Μεσάλα 143, Ἀλεκὶν 125, Τάμαλα 495, Οἰνόη (Οὔνια) 3100, Τζάγκερις 600, Δοὺζ Μεσὲ 583, Τρούκτσε 534, Κερὶς 600, Τζιλοὺρ 540, Κιρὸζ Τεπὲ 346, Λιμὰν δερὲ 560, Δερὲ Πασῆ 450, Ἰνέπολις 269, Παθερεῖο 1418, Ἀτζιδενον 652, Καρατζᾶ 367, Ἀσκορδάσιν 170, Δζῆδε 284. Τὸ ὅλον ψυχαί 20208.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΜΑΣΕΙΑΣ

Καϊτάλασα, Παντὰζ οὐσαγῆ, Καπουκλούκ, Λολουκλέρ, Πενλῆ οὐσαγῆ, Κουζὲρ οἰσαγῆ, Κοβὸν γιοι βασῆ, Ἐβρὲν οὐσαγῆ, Σούρμελη, Κοτσουκλέρ, Δζατικλῆ γιουροῦ, Δομοὺζ ἀγῆ, Κόσελη χριστιανὴ, Κελλέρ, Δεγιρμὲν κου-

ναγῆ, Γελλὴ τεπὲ, Ταστσῆ οὐσαγῆ, Χαρτικλὲρ, Τσαχαλῆ, Παντὰζ οὐσαγῆ, Τσατὰχ, Ὀρμανὸς, Κάβλααν, Παϊδαρλῆ, Ναλικλὰρ, Χρυσῆ, Πενκενλὲρ, Τζιριχλὰρ, Μουζμελὲκ, Ὀσμὰν πεϊλη. Ταστσῆ οὐσαγῆ, Καρὰ ἀσλὰν, Καριπὰν τσιφλιγῆ, Ταρπογὰζ, Κοσελὶκ, Τοχουρλὰρ, Σἰρτ, Τοχοὺρ σεμιρτζῆ, Καρατζᾶ κισλᾶ, Φίλιππος Τερεσῆ, Τίκεντζικ, Κουστσιλὲρ, Τορδὶν οὐσαγῆ, Ὀλτσεκλὲρ, Χατμασᾶ, Πεζκεσλὲρ, Κιριζλῆ, Ταστσῆ οὐσαγῆ, Γιρμὲν οὐσαγῆ, Κοὺρτ οὐσαγῆ, Ἀσματζὰμ, Πὶρ γιοὺρδ, Τσαλίκιοϊ, Ἀλατζὰμ, Καπᾶ τσικοὺρ, Σοκοῦ τσικοὺρ, Γιὰρ ἀλτῆ, Ὅτ καγιασῆ, Ἀλέξη δεμιρτζῆ, Ἄτ τεκὲ, Κουμρὲν οὐσαγῆ, Κοσέκιοϊ, Κωνσταντὶν οὐσαγῆ, Μουζαλὰν, Τεβρὲντ, Τοροὺν οὐσαγῆ, Καποῦ καγιᾶ, Γάϊλα, Καραπουνὰρ, Ποκλουτζᾶ Γιοὺρτ, Κιουρλὲν Σαμῆ, Τσιφλὶκ, Παπάζογλου Ἀδσῆ, Ἐκὶζ τεπὲ, Καρᾶ Τικὲν, Μουαμλῆ, Ἄκ Κουνεγῆ, Χιδιριλιὰς, Κοκτσὲ σοῦ, Ὀριντζὶκ χριστιανλὰρ, Ἐλματζὶκ, Κοτζὰ μπιγικλὰρ, Κουσλαὰν, Γιρλαχλὰρ, Ἀρὰπ οὐσαγῆ, Πετσὲ χριστιανλαρῆ, Σελαμαλὶκ, Καλάϊ πασῆ, Ποτλὰρ, Μιρίσογλου, Ἀσὰρ, Κεστανὲ, Ἀλμαλὰν, Ἀρκὰδὰγ, Κοτζὲρ οὐσαγῆ, Σέρνιδς, Ὀρταμαχαλὲ, Διρεκλῆ, Ἄκ Τζαλὰν, Τοπουὺρ οὐσαγῆ, Μουστεζὲντ, Κεὶκ οὐσαγῆ, Καπὰν πογαζῆ, Ἀζάϊ χριστιανλάρ, Ἐλγιαβούτ, Κερεστετζῆ, Καβανλίκ, Κοὺρτ οὐσαγῆ, Παντὰζ οὐσαγῆ, Ἰνὲ καζὲ χριστιάν, Ζινὰρ καγιᾶ, Κιβακλιτζᾶ, Μιεριὲκεδιγί, Πογιαλουτζᾶ, Φουρουνζόγλου, Καράπουναρ, Πάφρα, Κόζκιοϊ, Κιλλίκ, Τσουλχάκιοϊ, Ἄϊν Δερεσῆ, Σαραλάν, Καραγάτς, Τασκελλίκ, Γιοκαρῆ τσετιρλίκ, Ἀσαγῆ τσετιρλίκ, Καράχουσεϊν, Ἄκ κουνεγῆ, Πιτὲς χριστ. Γιοκαρῆ ἐλμᾶ, Μεϊτανζίκ, Σινώπη, Ἁγία Κυριακή, Προ-

φήτης Ἠλίας Καρατζάκιοϊ, Ἁγιαντζήκ, Τάϊζα, Σίρνο, Γιοκαρήκιοϊ, Ἁγιαντών, Τόσος, Μόρζα, Χαλοβδί, Καζᾶς Κέρζε, τὰ πέριξ χωρία, Ταγκαρλοῦ, Σιμλαντάν, Τσίμελι, Γέλκιριγι, Κιζαντζάνταν, Σεϊτανάνταν, Κάμαν, Βαγίρκιοϊ, Κιρὶ τοῖζλα, Τοὺζ ἐρέν, Τσαρτὰκ κερίς, Κουρταλάν, Ἀβλουτζα, Κοτσαλάν, Ταστιβέκ, Κορκὶν Πουνάρ, Κουροῦ κουτζέ, Δεγιρμὲν κιουνεῖ, Κέστενε Σαϊβίν, Καγιᾶ κουτεῖ, Δζεβὶζ δερέ, Τούζκιοϊ, Σογιοὺκ Πουνάρ, Ἀλῆ βέη, Τσινὰρ Ἀγλῆ, Ἀνδριάνδιν, Τεκέκιοϊ, Ἀδὰ τεπέ, Γέλιτζε, Καραγιόλ, Καρατοκλοῦ, Μπακατζάκ, Κοπελέν, Ἁγιάκακαν, Χιζιρλί, Ἀρουτζάκ, Πὲκ Ἀλάν, Καραμούχ, Παλουκλάρ, Πάκιρ Πουνάρ, Λύτορος χριστιανί, Ζεϊνέλ, Δορλὲν ταμή, Μάϊολου, Κιϊνάρτζα, Σιχλίχ, Οὔζ πουνάρ, Κιζὶλ ὅτ, Ὅτ μασιά, Κούρταλαν, Γιλὰν ὀρέν, Γιρμὲν οὐσαγῆ, Ἀσὰρ Ἀγάτς, Κὲλ καγιᾶ, Δεβκερίς, Ὀξιέ, Τσιραχμάν, Τόϊγκαρ, Κοβτζὲ Πουνάρ, Κορκενλὶ γιατάκ, Ἀλάνκιοϊ, Κερτμέ, Καραγιόλ, Πεκλίκ, Καπαδούξ, Ἐγγλίζ, Γιαγπασάν, Φουντουτζάκ, Γιαγλὰ κερίς, Φουρουντζόγλου. Τὸ ὅλον ψυχαὶ 90,000.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΡΟΔΟΠΟΛΕΩΣ

Ἐν συνόλῳ 18 χιλ., ὧν τὸ πλεῖστον κατέφυγον εἰς Καύκασον.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ

Ἐν συνόλῳ 21 χιλ., ὧν τὸ πλεῖστον κατέφυγον εἰς Καύκασον μετὰ τὴν κατάληψιν ὑπὸ τῶν Τούρκων.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΤΑΡΣΟΥ ΚΑΙ ΑΔΑΝΩΝ

Ἐν συνόλῳ 10 χιλ., ἀπεσταλέντες εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ αὐτοῦ νομοῦ.

ΓΕΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ

τοῦ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον μετατοπισθέντος Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ κατ' ἐπαρχίας.

Ἐπαρχίαι	ψυχαὶ
—o—	—
Ἀρχιεπισκοπὴ (Στένη)	320
Δαρδανελλίων	6500
Καλλιπόλεως	32825
Αἴνου	3067
Προικοννήσου	29600
Βιζύης	7856
Σαράντα Ἐκκλησιῶν	11000
Διδυμοτείχου	5366
Ἡρακλείας	18523
Μυριοφύτου	4102
Δέρκων	10472
Χακληδόνος	8104
Νικομηδείας	8336
Προύσης	12076
Κυζίκου	6195
Ἐφέσου	8066
Ἀνέων	15293
Κυδωνιῶν	23000
Μοσχονησίων	6000
Εἰς μεταφοράν	216701

Ἐκ μεταφορᾶς	216701
Ἡλιουπόλεως	10000
Πισιδείας	15000
Κολωνίας	20000
Χαλδείας	60200
Νεοκαισαρείας καὶ Κοτυώρων	20208
Ἀμασείας	90000
Ροδοπόλεως	18000
Τραπεζοῦντος	21000
Ταρσοῦ καὶ Ἀδάνων	10000
Τὸ ὅλον	481109

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ

τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἀν. Θράκης,
τοῦ παραχωρηθέντος εἰς τὴν Βουλγαρίαν
δυνάμει τῆς ἐλευταίας
Τουρκοβουλγαρικῆς συνεννοήσεως
καὶ κατὰ μέγα μέρος καταστραφέντος.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Σκούταρι 1610, Πασὰ μαχαλὲ 420, Μιχαλίτσι 518, Φίκελι 210, Δημητρίκιοϊ 910, Καραμπὰγ 1750, Γιαλιὰ 560, Μχάρα 525, Μπέλ τεπὲ 910, Μπεχτὲς 560, Κουμαρλί 609, Σαρῆ γιαρῆ 574, Ρίζιε 1750, Τσορέκ κιοϊ 2268, Δεμιρδέσι 1050, Βουνοχῶρι 3080, Μαράσια 700, Καραὰγὰτς 6300, Μουσταφᾶ πασᾶ 500. Τὸ ὅλον ψυχαί 24804.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ

Διδυμότειχον 5260, Καράμπεϊλη 892, Σαλτίκι 2037, Μάνδρα 420, Τσαουσλῆ 268. Ἀσβεστάντες 534, Καραβουνὰρ 626, Ἀκ βουνὰρ 545, Παλιοῦρι 999, Τοκμάνι 1377, Πραγγὶ 485, Πετράδες 810, Κούλελι 884, Βουργάζκιοϊ 853, Κουρουτζὶ 509, Καδήκιοϊ 978, Τζαμπάζι 531, Καρλὶ 306, Ζαριφάκι 668, Ψαθάδες 1287, Κουλακλῆ 722, Παζαρλῆ 294, Γενίκιοϊ 592, Καρασακλῆ 411, Ἰντζέκιοϊ 230, Σουφλίον 8145, Κιοκλέν 2604, Κορνοφωλεὰ 1451, Δαδιὰ 848, Κουστῆ 610. Τὸ ὅλον ψυχαί 35168.

Ἤτοι : Ἐπαρχία Ἀδριανουπόλεως	ψυχαὶ	24804
» Διδυμοτείχου	»	35168
Τὸ ὅλον	ψυχαί	59972